

MAGYAR RENDSZET

XXVI. évf. (2026)

1. szám

ISSN 1586-2895 (nyomtatott)
ISSN 1787-050X (elektronikus)

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

MAGYAR RENDÉSZET

A NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM RENDÉSZETTUDOMÁNYI SZAKMAI FOLYÓIRATA

Magyar Rendészet – Szerkesztőség

Főszerkesztő: Prof. Dr. CHRISTIÁN László (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)
Főszerkesztő-helyettes: Dr. BIRÓCZKY-SZABÓ Andrea (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)
Szerkesztők: BARNUCZ Nóra (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)
Dr. CSABA Zágon (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)
Dr. ERDŐS Ákos (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)
Dr. LIPPAI Zsolt (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)
Dr. NÉMETH Zsolt (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)
Dr. TÓTH János József (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)

Szerkesztőbizottság

A szerkesztőbizottság elnöke: Prof. Dr. KOVÁCS Gábor (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)

A szerkesztőbizottság tiszteletbeli elnöke: Prof. Dr. KATONA Géza

Alapító szerkesztőbizottsági elnök: Prof. Dr. BLASKÓ Béla (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)

Szerkesztőbizottsági tagok: Prof. Dr. BARABÁS Andrea Tünde (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)
Dr. habil. BODA József (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)
Dr. FAŁDOWSKI, Marek (Szczynói Rendőrákadémia, Lengyelország)
Dr. FELKAI László (Belügyminisztérium)
Dr. FIALKA György (Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara)
Prof. Dr. FINSZTER Géza (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)
Prof. Dr. HALLER József (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)
Dr. HEGYALJAI Mátyás (Belügyminisztérium)
Dr. JANZA Frigyes (Magyar Rendészettudományi Társaság)
Prof. Dr. KEREZSI Klára (Országos Kriminológiai Intézet)
Prof. Dr. MADAI Sándor (Debreceni Egyetem)
Prof. Dr. MEZEY Barna (Eötvös Loránd Tudományegyetem)
Prof. Dr. RUZSONYI Péter (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)
Prof. Dr. SALLAI János (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)
Dr. SOTLAR, Andrej (Maribori Egyetem, Szlovénia)

Szerkesztőség: 1083 Budapest, Üllői út 82. magyarrendeszet@uni-nke.hu, +36 1 432 9074
XXVI. évfolyam, 2026/1. szám

Kiadó: Nemzeti Közszolgálati Egyetem | Ludovika Egyetemi Kiadó, 1083 Budapest, Ludovika tér 2.
www.ludovika.hu; info@ludovika.hu

A kiadásért felel: Dr. DELI Gergely rektor

Olvasószerkesztők: BUJDOSÓ Hajnalka, FARKAS-NAGY Judit, GERGELY Zsuzsánna, RESOFSZKI Ágnes

ISSN 1586-2895 (nyomtatott), ISSN 1787-050X (elektronikus)

Megjelenik évente 4 alkalommal.

HUNGARIAN LAW ENFORCEMENT

PROFESSIONAL JOURNAL OF LAW ENFORCEMENT OF THE LUDOVIKA UNIVERSITY OF PUBLIC SERVICE

Hungarian Law Enforcement – Editorial Team

Editor-in-chief: László CHRISTIÁN (Ludovika University of Public Service, Hungary)
Deputy editor-in-chief: Andrea BIRÓCZKY-SZABÓ (Ludovika University of Public Service, Hungary)
Editors: Nóra BARNUCZ (Ludovika University of Public Service, Hungary)
Zágon CSABA (Ludovika University of Public Service, Hungary)
Ákos ERDŐS (Ludovika University of Public Service, Hungary)
Zsolt LIPPAL (Ludovika University of Public Service, Hungary)
Zsolt NÉMETH (Ludovika University of Public Service, Hungary)
János József TÓTH (Ludovika University of Public Service, Hungary)

Editorial Board

Chairman of the Editorial Board: Gábor KOVÁCS (Ludovika University of Public Service, Hungary)

Honorary Chairman of the Editorial Board: † Géza KATONA

Founding Chairman of the Editorial Board: Béla BLASKÓ (Ludovika University of Public Service, Hungary)

Editors of the Editorial Board: Andrea Tünde BARABÁS (Ludovika University of Public Service, Hungary)
József BODA (Ludovika University of Public Service, Hungary)
Marek FAŁDOWSKI (Police Academy in Szczytno, Poland)
László FELKAI (Ministry of the Interior, Hungary)
György FIALKA (Chamber of Bodyguards, Property Protection and Private Detectives, Hungary)
Géza FINSZTER (Ludovika University of Public Service, Hungary)
József HALLER (Ludovika University of Public Service, Hungary)
Mátyás HEGYALJAI (Ministry of the Interior, Hungary)
Frigyes JANZA (Hungarian Association of Police Science [MRTT])
Klára KEREZSI (National Institute of Criminology)
Sándor MADAI (University of Debrecen, Hungary)
Barna MEZEY (Eötvös Loránd University, Hungary)
† Péter RUZSONYI (Ludovika University of Public Service, Hungary)
János SALLAI (Ludovika University of Public Service, Hungary)
Andrej SOTLAR (University of Maribor, Slovenia)

Editorial Office: H-1083 Budapest, Üllői út 82., magyarrendeszet@uni-nke.hu, +36 1 432 9074
Subscriptions are available at the editorial office, at the above address.

Vol. XXVI 2026/1

Publisher: Ludovika University of Public Service, Hungary H-1083 Budapest, Ludovika tér 2.
www.ludovika.hu; info@ludovika.hu

Responsible for publishing: Gergely DELI, Rector

Proofreaders: Hajnalka BUJDOSÓ, Judit FARKAS-NAGY, Zsuzsánna GERGELY, Ágnes RESOFSZKI

ISSN 1586-2895 (printed), ISSN 1787-050X (online)

Published four times a year.

TARTALOM

Köszöntő.....	13
RENDESZETTUDOMÁNY	
BALLA Zoltán: Bírósági beadvány Sallai János tanúnyilatkozatára a folyamatban lévő Rendészettudományi szaklexikon téves szócikkeinek megsemmisítésére indított perben	17
BEZERÉDI Imre: A digitális forenzika és kiberbiztonság újgenerációs fejlesztései.....	27
KISS Z. Edward: A törvény és a gép.....	45
Massimo MANZIN, Cene BAVEC, Vanesa ŠKORNIK: Trust, Risk and Public Willingness to Cooperate with the Police Evidence from a Mixed-Methods Study.....	55
Olivér Tamás CSIKI: Counterfeiting Goods and Digital Piracy as a Threat to Internal Security	73
Mónika BALOGH, Ferenc VARGA: Empirical Partial Results on the Working Environment of the On-Duty Staff of the Disaster Management Service and the Psychological Effects Caused by Emergency Calls	87
Andrejus NOVIKOVAS, Dovydas SAJENKO: The Changing Residence Permits on the Basis of Family Reunification in the Context of Legal Principles	101
Dominika DINUŠOVÁ, Mária SABAYOVÁ: Comparative Research on Factors Affecting the Credibility of the Police Force in the Slovak Republic	115
RENDESZETI KÉPZÉS	
MÁTÉŠ Gábor: A fizikai fitness szerepe az intézkedéstaktikában.....	131
KRIMINOLÓGIA	
Gábor BÉLAI: The Drug Situation – Focus on Cocaine: Actual Trends and Developments	145
Csaba ZSIGMOND: Possible Money Laundering Methods of Organised Crime in the European Union.....	161
Viktor NÉMETH: Implementing Victim-Offender Mediation in the Hungarian Penitentiary System.....	175
KRIMINALISZTIKA	
ÖVEGES Kristóf: Személy és vagyon elleni erőszakos bűncselekmények nyomozása az 1950-es évek derekán Pest megyében	191

BOJTÁRJ. Tamás, TÓTH Attila: A biometrikus azonosítás és az adatvédelem 205

RENDESZETTÖRTÉNET

BARTUS Gábor: A vasúti határforgalom-ellenőrzés története 1920-tól 1944-ig..... 225

SZABÓ Hedvig, RÉMAI Dániel: Három paradigma, két évtized –
Paradigmaváltások az EU terrorizmus elleni politikájában 239

Csaba FEKETE: The Path to the Establishment of the Police of the Slovak Republic,
the Transition Period (1990–1992) 257

BALLA Zoltán Dr., egyetemi docens, főiskolai tanár, Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészetttudományi Kar Igazgatásrendészeteti és Nemzetközi Rendészeteti Tanszék

BALOGH, Mónika, PhD student, Ludovika University of Public Service Military Technical Doctoral School

BARTUS Gábor rendőr őrnagy, egyetemi tanársegéd, Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészetttudományi Kar Határrendészeteti Tanszék

BAVEC, Cene, PhD, Professor Emeritus, University of Primorska, Slovenia

BÉLAI, Gábor, Police Major, Senior Lecturer, Department of Criminalistics Faculty of Law Enforcement Ludovika University of Public Service

BEZERÉDI Imre Dr., PhD, rendőr alezredes, tagozatparancsnok-helyettes, Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészetttudományi Kar Rendészeteti Kiképzési és Nevelési Intézet Rendvédelmi Tagozat

BOJTÁR J. Tamás egyetemi hallgató, Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészetttudományi Kar

CSIKI, Olivér Tamás, Seconded National Expert, European Observatory on Infringements of Intellectual Property Rights, European Union Intellectual Property Office

DINUŠOVÁ, Dominika, PhD, Associate Professor, Social Sciences Department Academy of the Police Force in Bratislava

FEKETE Csaba Dr., rendőr dandártábornok, intézetvezető mesteroktató, Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészetttudományi Kar Rendészeteti Kiképzési és Nevelési Intézet

KISS Z. Edward doktori hallgató, Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészetttudományi Kar

MANZIN, Massimo, PhD, Assistant Principal of the Police College, Police College, Slovenia

MÁTÉS Gábor rendőr őrnagy, mesteroktató, Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészetttudományi Kar Rendészeteti Kiképzési és Nevelési Intézet; doktori hallgató, Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészetttudományi Doktori Iskola

NÉMETH, Viktor, PhD, researcher, Head of Study Field for Mediation and Restorative Justice Mediation, Institute for Continuing Education in Public Administration Ludovika University of Public Service

NOVIKOVAS, Andrejus, Full Professor, Institute of Public Law Mykolas Romeris University, Lithuania

ÖVEGES Kristóf, rendőr ezredes, egyetemi tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészetelméleti és -történeti Tanszék

RÉMAI Dániel József Dr., PhD, rendőr őrnagy, tanszékvezető egyetemi tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Nemzetbiztonsági Intézet Terrorelhárítási Tanszék

SAJENKO, Dovydas, university student, Mykolas Romeris University, Lithuania

ŠKORNIK, Vanesa, Senior Police Inspector, Police College, Slovenia

SZABÓ Hedvig Dr., PhD, tudományos munkatárs, Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar Modern Technológiai és Kiberbiztonsági Jogi Tanszék

TÓTH Attila Dr., PhD, egyetemi adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék

VARGA, Ferenc, PhD, Fire Brigadier General, Head of the Institute, Associate Professor, Ludovika University of Public Service Faculty of Law Enforcement Institute of Disaster Management

ZSIGMOND, Csaba, PhD, Police Lieutenant Colonel, Assistant Professor, Department of Criminal Intelligence Faculty of Law Enforcement Ludovika University of Public Service

BALLÁNÉ FÜSZTER Erzsébet ny. rendőr ezredes, professor emerita, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Krimináltechnikai Tanszék

BIRÓCZKY-SZABÓ Andrea Dr., PhD, egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Büntetőjogi Tanszék

CSIZNER Zoltán Dr., PhD, rendőr ezredes, tanszékvezető egyetemi tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Kiberbűnözés Elleni Tanszék

DINUŠOVÁ, Dominika, PhD, Associate Professor, Social Sciences Department Academy of the Police Force in Bratislava

FANTOLY Zsanett Prof., Dr., tanszékvezető egyetemi tanár, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Büntető-eljárásjogi Tanszék

FREYER Tamás Dr., PhD, tanszékvezető egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Testnevelési és Küzdősportok Tanszék

HAUTZINGER Zoltán Gyula Dr., PhD, rendőr ezredes, tanszékvezető egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Idegenrendészeti Tanszék

HEZAM Leila Melinda Dr., PhD, egyetemi tanársegéd, Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Büntető Eljárásjogi és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék

KÁTAI-URBÁN Lajos Dr., PhD, tűzoltó ezredes, tanszékvezető habilitált egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Katasztrófavédelmi Intézet Iparbiztonsági Tanszék

KOVÁCS Tamás Dr., PhD, tanszékvezető, habilitált egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészetelméleti és -történeti Tanszék

MANZIN, Massimo, PhD, Assistant Principal of the Police College, Police College, Slovenia

MEZEI József Dr., PhD, nb. ezredes, egyetemi adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Nemzetbiztonsági Intézet Polgári Nemzetbiztonsági Tanszék

SALLAI János Prof., Dr., ny. rendőr ezredes, professor emeritus, iskolavezető-helyettes, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészettudományi Doktori Iskola

SZILÁGYI József Dr., rendőr ezredes, mesteroktató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Nemzetbiztonsági Intézet Terrorelhárítási Tanszék

TISZOLCZI Balázs Gergely Dr., PhD, egyetemi adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék

Tisztelt Olvasó!

A *Magyar Rendészet* 2026/1. lapszámát tartja a kezében. Az év első száma nemcsak a tudományos diskurzus újabb állomása, hanem alkalmat ad arra is, hogy reflektáljunk a rendészettudományt és a biztonságpolitikai gondolkodást meghatározó aktuális kihívásokra.

Február 22-e, a terrorizmus áldozatainak európai emléknapja minden évben emlékeztet bennünket arra, hogy a terrorizmus nem pusztán biztonsági kérdés, hanem súlyos társadalmi és emberi következményekkel járó jelenség. Az áldozatok előtti tisztelgés egyben szakmai felelősségünkre is ráirányítja a figyelmet: a megelőzés, a védelem és a hatékony reagálás képességének folyamatos fejlesztése közös feladatunk.

A jelenlegi nemzetközi biztonsági környezetet a gyors technológiai fejlődés, a digitalizáció, valamint az állami és nem állami szereplők közötti határvonalak elmosódása jellemzi. A hibrid fenyegetések, a kiberbiztonság kihívásai, valamint a mesterséges intelligencia szabályozásának kérdései egyre hangsúlyosabban jelennek meg a rendészeti gondolkodásban és gyakorlatban.

Jelen lapszám tanulmányai a rendészettudomány egyre komplexebb és nemzetköziesedő diskurzusát tükrözik, amelyet a LILERS-konferenciához kapcsolódó, több esetben angol nyelven közölt írások is erősítenek. A rendészettudományi rovatban a tudományos önreflexió és a formálódó diszciplína vitái mellett megjelennek a digitális forenzika és kiberbiztonság új irányai, a mesterséges intelligencia szabályozásának strukturális dilemmái, a rendőrségbe vetett bizalom empirikus vizsgálata, valamint a belső biztonságot érintő komplex fenyegetések. A kriminológiai tanulmányok a szervezett bűnözés aktuális formáira – különösen a kábítószerpiac és a pénzmosás dinamikájára – reflektálnak, míg a történeti és stratégiai fókuszú írások, köztük az Európai Unió terrorizmus elleni politikájának paradigmaváltásait elemző munka, tágabb időbeli és rendszerszintű összefüggésekbe helyezik a jelen kihívásait.

A lapszám egyúttal rávilágít arra is, hogy a rendészettudomány interdiszciplináris jellege tovább erősödik: a jogi, technológiai, társadalomtudományi és operatív megközelítések együttesen járulnak hozzá a biztonság komplex értelmezéséhez.

Célunk változatlanul az, hogy fórumot biztosítsunk a tudományos párbeszéd számára, és elősegítsük a hazai és nemzetközi kutatási eredmények disszeminációját.

Bízunk benne, hogy lapszámunk tanulmányai érdemben járulnak hozzá az olvasó szakmai gondolkodásához és munkájához.

Jó olvasást kívánunk!

Visszatekintés

2025/4-es lapszámunk tematikai és szerzői sokszínűsége jól tükrözte a rendészettudomány interdiszciplináris jellegét és a gyakorlati kérdések iránti folyamatos tudományos érdeklődést.

A büntetés-végrehajtási nevelés rovat a fogvatartottak reintegrációját támogató innovatív megközelítésekre fókuszált, különös tekintettel az olvasástámogató és biblioterápiás programokra, amelyek a személyiségfejlesztés és a társadalmi visszailleszkedés szempontjából is jelentősek.

A büntetőjogi tanulmányok a modern eljárásjogi kihívásokra reflektáltak: a távkihallgatás gyakorlati és jogi kérdéseit, valamint a környezeti bűnözéshez kapcsolódó, egyre hangsúlyosabb nemzetközi szabályozási törekvéseket elemezték.

A közbiztonság és közlekedésrendészet területén megjelenő írások a technológiai fejlődés és a mindennapi rendészeti gyakorlat metszéspontjára irányították a figyelmet, így például az automatikus rendszámfelismerő technológia alkalmazására, illetve a városi közlekedési morál empirikus vizsgálatára.

A komplementer rendészet és rendészettörténet rovatok egyrészt a településbiztonság és az önkormányzati rendészet jövőbeli lehetőségeit, másrészt történeti perspektívából a rendészeti szervezetek fejlődését mutatták be, hozzájárulva a jelenlegi folyamatok mélyebb megértéséhez.

A rendészettudományi rovatban a szervezeti kultúra és a személyi állomány pszichológiai állapota közötti összefüggés vizsgálata, valamint a generatív mesterséges intelligencia rendészeti kutatásokban való alkalmazásának lehetőségei kaptak helyet. A szervezett bűnözés témakörében megjelent tanulmány a Nyugat-Balkán és Magyarország biztonsági helyzetét elemezte, rámutatva a régió stratégiai jelentőségére.

A lapszám recenziós rovata több jelentős művet is bemutatott, hangsúlyt helyezve a kockázatelemzés, a jogállamiság és a rendészeti hivatás etikai dimenzióinak kérdéseire.

Mindezek a témák és megközelítések szervesen vezetnek át jelen lapszámunkhoz, amely a rendészettudomány aktuális kihívásait – különösen a technológiai fejlődés, a biztonsági kockázatok és a társadalmi bizalom kérdéseit – állítja a középpontba.

Jelen számunk margójára

A 2026/1. lapszám egyik meghatározó sajátossága, hogy több tanulmány a 2025-ös LILERS (Ludovika International Law Enforcement Research Symposium) nemzetközi konferenciához kapcsolódik, és angol nyelvű. A LILERS a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának nemzetközi fóruma, amely a rendészet, a rendvédelem, a jog és a biztonságpolitika metszéspontjában zajló kutatások számára biztosít platformot, erősítve az akadémiai-gyakorlati párbeszédet és a nemzetközi tudástranszfert.

A lapszám tanulmányai ennek megfelelően egyszerűen tükrözik a hazai szakmai diskurzus belső vitáit és a globális biztonsági környezet kihívásaira adott nemzetközi válaszokat. A rendészettudományi blokkban a tudományos önreflexió markáns példája Balla Zoltán írása, amely a szaklexikon körüli vitán keresztül a rendészettudomány formálódó

identitását és diskurzusterét érinti. Bezerédi Imre tanulmánya a digitális forenzika és kiberbiztonság legújabb technológiai irányait mutatja be, kiemelve az AI-alapú prediktív rendészet és az OSINT-integráció jelentőségét. Kiss Z. Edward munkája a mesterséges intelligencia szabályozásának strukturális dilemmáit tárja fel, rámutatva a hagyományos jogalkotás korlátaira egy dinamikusan változó technológiai környezetben. Bojtár J. Tamás és Tóth Attila tanulmánya pedig a biometrikus azonosítás és az adatvédelem sokak által csak kevésbé ismert világába kalauzolja el az olvasót. A LILERS-konferenciához kapcsolódó nemzetközi tanulmányok középpontjában a bizalom, a kockázat és az együttműködés kérdései állnak: Manzin, Bavec és Škornik empirikus kutatása megmutatja, hogy a rendőrségbe vetett bizalom csak alacsony kockázatú helyzetekben ösztönzi az együttműködést, míg magas személyes kitettség esetén strukturális akadályok jelennek meg. Hasonlóan rendszerszintű megközelítést alkalmaz Csiki Olivér, aki a szellemi tulajdon elleni bűncselekményeket az EU belső biztonságát érintő komplex fenyegetésként értelmezi. Balogh Mónika és Varga Ferenc empirikus kutatása a segélyhívásokat kezelő állomány pszichológiai terhelését vizsgálja, rámutatva az érzelmi reziliencia fejlesztésének szükségességére. A litván és szlovák esettanulmányok (Novikovas–Sajenko; Dinušová–Sabayová) az állami működés legitimitációs kérdéseit – a migrációs döntéshozatal jogi minőségét, illetve a rendőrség társadalmi hitelességét – helyezik fókuszba.

A tematikus sokszínűséget erősíti a rendészeti képzés-blokk, ahol Mátés Gábor a fizikai fittség operatív jelentőségét elemzi, rámutatva, hogy annak közvetlen hatása van az intézkedések biztonságára és eredményességére. A kriminológiai tanulmányok a szervezett bűnözés és a globális illegális piacok dinamikáját tárják fel: Bélei Gábor a kokainpiac európai átalakulását, Zsigmond Csaba a pénzmosási technikák evolúcióját, míg Németh Viktor a helyreállító igazságszolgáltatás gyakorlati implementációját vizsgálja a büntetés-végrehajtás rendszerében. A kriminalisztikai és rendészettörténeti írások történeti perspektívát adnak a jelen kihívásaihoz: Öveges Kristóf az 1950-es évek nyomozási gyakorlatán keresztül mutatja be a bűnüldözés fejlődését, Bartus Gábor pedig a vasúti határforgalom-ellenőrzés történeti alakulását elemzi. A lapszámot záró tanulmányok közül Szabó Hedvig és Rémai Dániel az EU terrorellenes politikájának paradigmaváltásait vizsgálják, míg Fekete Csaba a szlovák rendőrség létrejöttének történetén keresztül a demokratikus átmenet rendészeti dimenzióit tárja fel.

A lapszám egészét tekintve világosan kirajzolódik egy közös metszet: a rendészet egyre komplexebb, többdimenziós biztonsági térben működik, ahol a technológiai innováció, a társadalmi bizalom, a jogi keretek és a nemzetközi együttműködés egyaránt meghatározóvá válik. A LILERS-konferenciához kapcsolódó tanulmányok különösen jól illusztrálják ezt a tendenciát, és megerősítik a folyóirat nemzetközi beágyazottságát, tudományos relevanciáját.

Budapest, 2026. március 23.

Tisztelettel:
Dr. Christián László r. dandártábornok
tanszékvezető egyetemi tanár
főszerkesztő

Bírósági beadvány Sallai János tanúnyilatkozatára a folyamatban lévő *Rendészettudományi szaklexikon* téves szócikkeinek megsemmisítésére indított perben

BALLA Zoltán¹

Tisztelt Bíróság!

A rendészet tudománya és gyakorlata konferenciakötetben megjelent tanulmányomra (BALLA 2024) a megidézett tanúk közül Sallai János válaszolt *A 3. sz. tanú nyilatkozata. Válasz Balla Zoltánnak a Képzéletbeli keresetlevél a bírósághoz című publikációjára* címmel a *Magyar Rendészet* című tudományos folyóiratban (SALLAI 2025). Erre reagálva az alábbi beadványt terjesztem a tisztelt Bíróság elé.

Elöljáróban megjegyzendő, hogy az alábbiakban részben formai kérdéseket érintek, részben alaposabb elemzést igénylő gondolatokat vetek fel, amire viszont jelen műfaj nem ad lehetőséget. Ezzel együtt hiszem, hogy az alakulóban lévő rendészettudományhoz segítséget nyújthat jelen tanulmányom.

I.

Tisztelt Bíróság, kijelentem, hogy fenntartom a keresetlevélben megfogalmazott állításaimat. Ezek – kis kiegészítéssel – röviden:

- A *Rendészettudományi szaklexikon* (Rtsz.) jelenlegi tartalmában, illetve számos szócikk tekintetében nem üti meg minden szempontból egy igényes lexikkal szembeni követelményeket.

¹ Habilitált docens, PhD, főiskolai tanár, Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Kar Igazgatásrendészeti és Nemzetközi Rendészeti Tanszék, e-mail: balla.zoltan@uni-nke.hu

2. Az Rtsz. mostani állapotában nem mindenben képes kellő minőségű tudományos alapot szolgáltatni az alakulóban lévő rendészettudomány kialakulásához, fejlődéséhez.
3. A rendészet joga, hogy tényleges tudománnyá váljon, ennek folyamatában korrigálni kell a vonatkozó téves megállapításokat, törölni kell a nem kevés irreleváns szócikket.
4. Az Rtsz. megalapozatlan vagy nem kellően megalapozott szócikkei maradóan káros nyomot hagynak a fiatal kutatók, szakdolgozat-készítők gondolkodásában, fogalmi rendszerük kialakulásában. Ezt az állítást már most is könnyű bizonyítani az elmúlt 4-5 évben készült szakdolgozatok, publikációk vonatkozó megállapításainál.
5. Az Rtsz. alkotóinak célja, elhivatottsága, szellemi produkciója, szakmai buzgalma és munkája unikális, csak a dicséret hangján méltatható. Ők mint alperesek összességében büszkék lehetnek szellemi termékeikre, amit a felperes abszolút elismer. Nagyon sok szócikk megfelel a szakmai kívánalmaknak, kritika nélkül idézhető. Kifogástalan a szerkesztés, a mű külcsíne.
6. De az Rtsz. a fenti pontban foglalt elismerés mellett is komoly felülvizsgálatra szorul. Ugyanis messze nem tökéletes a mű, mintegy három ezer szócikke közül sok komoly zavart okozó, irreverzibilis folyamatokat gerjeszthet. Vagy ez talán már be is következett. Ezt támasztja alá az a tény, ami a keresetlevél (cikk) készítése után a felperes témavezetésével készülő egyik PhD-hallgató tanulmányának kiadás előtti változatában volt olvasható. Az Rtsz. „Nemzetközi büntetőbírószág” (BODA 2019) szócikkét a jelölt szó szerint idézte, majd erre alapított néhány következtetést. Ennek lényege, hogy „a 124 tagállam által, 2002 júliusában alapított, hágai székhelyű Nemzetközi büntetőbírószág az első jogi testület, amely állandó jelleggel bíraskodik népirtás, emberiség elleni és háborús bűnök ügyében” (BODA 2019: 410). Opponensként kifogásolandó, hogy az Rtsz. az állandó nemzetközi büntetőbírószág elnevezésében a szervezetet nem nagybetűvel írta („Nemzetközi Büntetőbírószág”), hanem tévesen kisbetűvel a tulajdonnév második tagját: „Nemzetközi büntetőbírószág”. Másrészt a jelölt a lexikonra hagyatkozva nem ellenőrizte a tagok számát, amely az Rtsz. szerint 124, a valóságban (2024-től) 125. (Figyelemmel Magyarország 2024 őszén bejelentett kilépési szándékára.) Továbbá a három fenti bíraskodási terület mellett (2017-től) létezik egy negyedik alrendszer is, eljárhat a szervezet az agresszió büntetével gyanúsítottakkal szemben is, amit tehát a lexikon nem említ.
7. A felperes mellett udvarias, de egyértelmű kritikát publikációkban mások is megfogalmaztak (KORINEK 2020; HAUTZINGER 2020). (Emellett informálisan számos professzor, kutató is erős fenntartásokat fogalmazott meg.)
8. A felperes a keresetlevélben kifogásolta az ebrendészetről szóló szócikket, amely azt sugallja, mintha ma is létezne ilyen rendészeti igazgatás. A probléma ismét egy szellemi termékben tükröződött, egy egyetemi szakdolgozatban a szerző az Rtsz. alapján ilyen tartalmú kijelentést tett.

9. Szintén kritika tárgya volt a perbeli okiratban a rendészet/rendvédelem kifejezések összesen hétféle magyarázata. Ezek a rendvédelmet tudományos kifejezésként mutatták be.

II.

Sallai János tanú írásos gondolataira, a nyilatkozata sorrendjében az alábbiakat adom elő.

1. A tanú „nagyon hasznosnak” tartja, hogy „a *Rendészettudományi szaklexikon* a kiadását követő ötödik évben is a rendészettudományi közélet érdeklődésére tart igényt” (SALLAI 2025: 259). Utal arra, hogy a rendészettel kapcsolatos tudományos viták, mintha „alacsonyabb intenzitással zajlanának” (SALLAI 2025: 259).

A felperes egyetért mindkét gondolattal.

2. A tanú szerint „jó érzés volt olvasni a képzeletbeli keresetlevelet, amely kritikát, esetenként pedig eltérő megállapításokat tartalmaz” (SALLAI 2025: 260).

A felperes a legnagyobb tisztelettel köszöni a tanú sorait. Köszöni azt részeiben és egészében. A felperesnek megtiszteltetés együtt gondolkodnia azzal a tudóssal, aki a rendészet történetének első számú kidolgozója. Sallai professzor sokéves kutatómunkája és annak tudományos eredményei nélkül nem lehet alakulóban lévő rendészettudományról beszélni. A felperes meggyőződéssel vallja a tanúval együtt: a rendészet tudománnyá válásához elengedhetetlen a korrekt vita, a másik gondolatainak befogadására való készség, annak valamilyen részben történő „bedolgozása” a saját ismeretanyagba, ami kölcsönösen jellemzi a másik oldalt is.

3. A tanúvallomás ezt követően viszonylag hosszasan bemutatja az Rtsz. születésének körülményeit. Korrekt kortörténet.
4. A következő gondolat a felperes álláspontja szerint valamilyen tanúi téves értelmezésen alapul. Ugyanis azt írja Sallai János: „A képzeletbeli keresetlevél 2. pontjában megfogalmazottak véleményem szerint csak részben helytállóak. A rendészettudomány etablációja 2012-ben a MAB 2012/8/III/2/2. (2012. 09. 28.) sz. határozatával, amellyel a rendészettudományt tudományággként ismerte el, megtörtént, ezért ennek tudományos érvekkel való vitathatósága lehetséges, de a határozat lebegtetése, megkérdőjelezése nem reális, nem elegáns” (SALLAI 2025: 261–262).

A tanú álláspontja szerint tehát a MAB határozat „tudományággként ismerte el” (MAB 2012) a rendészettudományt. Álláspontom szerint a tanú talán elsiette ezt a konklúziót, a legnagyobb tisztelettel nem áll módomban osztani ezt a következtetést.

Legyen szabad az alábbiak szerint indokolnom.

A felperesi kereset 2. pontja „az érvényesíteni kívánt jog” címmel a következőt tartalmazza. „Tárgyi kereseti kérelmemet a rendészet valós tudománnyá válásának jogára alapítom. Arra a jogra, ami a kutatási tárgyukkal összefüggésben a rendészettel foglalkozó tudósok, kutatók, elméleti és gyakorlati szakemberek elidegeníthetetlen jogát képezi. Amely jogot sérti, torzítja minden olyan fogalom, szaklexikonban olvasható szócikk, amelyek inkognitívák, a rendészet tényleges megismerését akadályozzák, a rendészeti tudományos gondolkodást hátráltatják.

Tisztelt Bíróság! Meggyőződésem, hogy a rendészettel foglalkozó nevezett lanyki kör szubsztanciális joga, hogy a rendészet elérje azt a szignifikáns minőséget, ezakt tudáshalmazt, amely eredményeként kiérlelődik a tudománnyá válása. Ezt pedig – álláspontom szerint – jelentős mértékben akadályozza a jelen per tárgyát képező egyes kifejezések” (mármint az Rtsz. adott kifejezései) (BALLA 2024: 365).

Tisztelt Bíróság! A fenti szó szerinti idézettel azt kívántam bemutatni, hogy a tisztelt tanú téves értelmezés alapján állítja, hogy „csak részben helytállók” a 2. pontban megfogalmazottak, majd a MAB határozatával próbálja igazolni állítását. Tévesen értelmezi a tanú az általam írtakat, amelyben egyetlen utalás sincs a MAB határozatra. A keresetemben szóba sem került ezen okirat „megkérdőjelezése”.

De ennek a kérdésnek van egy izgalmasabb oldala is. Ha már a tanú a rendészettudomány létét a MAB állásfoglalása alapján kezeli tényként, akkor érdemes pontosan megvizsgálni a hivatkozott okiratot. Mit is tartalmaz valójában a MAB határozat?

A MAB *Akkreditációs értesítője* 17. évfolyam 3. szám 2012 decemberében kiadott okiratának 5. oldal második közleményében szó szerint ez áll: „2012/8/III/2/2. MAB határozat. (2012.09.28.) A rendészettudomány tudományágként való elismerésére elvi támogatás született, de szükség van még a tartalmi jellemzők és követelmények kidolgozására”.

Ennek a határozatnak álláspontom szerint egyetlen helyes értelmezése lehetséges. Nevezetesen a MAB „elvi” (!) – tehát gyakorlati – értelemben támogatja a rendészettudományt ági tudományba sorolni, de (!) elengedhetetlen a további tartalmi jellemzők és követelmények meghatározása, ezek kidolgozása. Másként: alakulóban van egy olyan tudományterület, amelynek valós, önálló tudományágként besorolása lehetséges, amennyiben a MAB által megfogalmazott feladatokat teljesítjük.

A tisztelt tanú tehát – remélem, nem bántom meg –, azt hiszem, téved, amikor azt állítja a citált MAB 2012/8/III/2/2. (2012.09.28.) számú határozat alapján, hogy a MAB a „rendészettudományt tudományágként ismerte el” (MAB 2012). Félreérthetetlen nyelvtani értelmezést kizárva nem azt rögzítette, hogy „A MAB megállapítja, hogy a rendészettudomány létező tudományág” (MAB 2012). Vagy: „A MAB megállapítja, hogy a tudományági követelmények teljesítésével a rendészet önálló tudományággá vált” (MAB 2012). Ilyen, vagy ezekhez hasonló nyilatkozat hiányában nem helyes a fenti MAB határozatba belemagyarázni annak nem létező tartalmát.

Ezzel együtt a felperes nyitott arra, hogy kellő tisztelettel tudomásul vegye: a kutatói gondolkodás szabadságának keretében a MAB idézett állásfoglalása az adott kutató számára az új tárgy tudományági fejlődésének befejezett tényként való kezelését, értelmezését jelentheti.

A teljességhez hozzátartozik, hogy a fenti határozat után mintegy 10 héttel, 2012. december 7-én a MAB a 2012/10/V/2. számú határozatával a Rendészettudományi Doktori Iskola (RDI) létesítése szempontból (!) azt rögzítette, hogy az önálló tudományági besorolás akkor támogatható, ha több feltétel teljesülése

mellett létrejön a rendészetelméleti mesterszak és azon a képzés a MAB támogatásával elindul. Vagyis a rendészet tudomány kialakulásának formai szempontjait fogalmazta meg a MAB a doktori iskola tekintetében.

„A MAB FVB 18/2015. sz. határozatával 2020.VII.31-éig a D226. sorszámon akkreditálta az NKE Rendészet tudományi Doktori Iskolát (RDI), egyben a második félévre monitor vizsgálatot rendelt el.” Ezt olvashatjuk prof. dr. Kerezsi Klára, az MTA doktora, egyetemi tanár, az RDI akkori vezetője 2017. december 17-én kelt és a MAB-nak címzett beszámolója első sorában. A jelentés szerint a „MAB határozat a doktori iskola alapításának érdemi vizsgálatánál [...] fenntartásait fogalmazta meg”. Vagyis a MAB 2015-ben akkreditálta az RDI-t, amelyből következően teljesült a 2012-ben egyik feltételként előírt követelmény. De a követelmény teljesítése még nem azt jelenti, hogy ettől kezdve a rendészet önálló tudományág lett. Pusztán csak azt, hogy megteremtődött a rendészetrel összefüggő iskolarendszerű tudományos képzés, kutatás.

De tegyük kicsit félre a MAB (egyébként valóban félreérthető) határozatát! Ugyanis ez a forma és nem a tartalom. A rendészet valós tudományágként elismeréséhez ugyanis még számos tartalmi kérdést kell a kutatói körnek tisztáznia.

Ezek közül néhányat – közel sem a teljességre törekedve – megnevezek:

- Évtizedek óta tisztázatlan, hogy mi az alakulóban lévő tudományterület neve: rendészet vagy rendvédelem (a felperes megjegyzi, hogy nincs még egy olyan tudományos minőségre törekvő terület, amelynek vitatott már az elnevezése is).
- Mit értünk a rendészet jogi tárgyán: biztonságot, közbiztonságot, közrendet, belső rendet, alkotmányos rendet? Mit véd a rendőr? A felperes nem reprezentatív felmérése szerint mintegy 50 „utcai” rendőrből egy sem tudta megmondani, hogy az igazoltatásnál – ami a rendőrségi törvény 29. §-a alapján a közrend, a közbiztonság céljából végezhető rendőri aktus – mit jelent, hogy igazoltatja azt, akinek a személyazonossága a nevezett két szempont érdekében szükséges.
- Mi a rendészet 21. századi fogalma (továbbra is használjuk a megkövült, agyonporosodott, porosz, mintegy 225 éves *Allgemeines Landrecht* Szamel professzor által 1991-ben átvett definícióját, vagy megpróbáljuk a rendészetet a közigazgatási ágazati *differentia specifica* alapján az igazgatott jogi tárgy és az ahhoz rendelt – az erőszak-monopólium övezte – eszközrend szerint definiálni, figyelemmel arra a tényre, hogy a rendészetnek a rendőrség mellett több mint tízféle alrendszere van)?
- Az Alaptörvény 46. cikkében meghatározott rendőrségi feladatot miért képezte le a rendőrségi törvény olyan jogilag értelmezhetetlenül, ahogy tette, vagy miért csak a rendőrség és a nemzetbiztonság szerepel alkotmányos meghatározásban?
- A központi államigazgatási szervekről szóló 2010. évi XLIII. törvény módosításai a rendészet szerveinek tekintetében milyen logika alapján dobálja ide-oda az egyes rendészeti szerveket (mint legutóbb a nemzetbiztonság szervezetét vontak ki ebből a körből; döbbenetes a jogalkotói rögtönzés, ami még csak egy rövid, formális indoklással sem farszítja magát)?

- Mi a rendészet alkotmányos megközelítése (ebben a kérdésben az utóbbi néhány évben Patyi András publikációi utat mutatnak)?
- A rendészetnek mi a nemzetközi koordináta-rendszere, jogi eljárási rendje (ebben a kérdésben az NKE RTK korábbi Alkotmányjogi és Közigazgatási Jogi Tanszékén megindult kutatást a tanszék nehezen értelmezhető átszervezése megrekesztette)?
- Mi a politika szerepe a rendészet működésében (amely politika determináló pozícióban viszonyul például egy jogellenes demonstrációhoz, amikor a rendőrségi törvény 13. § (1) bekezdése mérlegelés nélküli intézkedési kötelezettséget ír elő a jogsértő tény észlelésekor, a rendőrség háttérbe helyezésekor)?
- Mennyiben rendészeti szerv a katasztrófavédelmi szervezet (amelynek hatáskörei nagy részét át lehetett adni a nem rendészeti vármegyei hivatalnak)?
- Mi az önkormányzati rendészet szerveinek valós társadalmi funkciója akkor, ha a politikai centralizációs törekvések egyre inkább szűkítik a decentralizált önkormányzatok anyagi mozgásterét?
- Valós jelenség a komplementer rendészet (amely magában foglalja a vállalkozási alapon működő és a Polgári Törvénykönyv szerint egyesületi formában megalakult, egyebekben a paraadminisztrációhoz sorolt Országos Polgárőr Szövetséget is, amely a rendészet jellemzői közül egyetlen kritériummal sem rendelkező szervezet)?
- Mi a rendészet politikán átívelő stratégiája?
- Miért születhet meg olyan alapmű, amely zsinórmértékként szolgál a fiatal (és más) kutatóknak annak ellenére, hogy számos téves szócikket tartalmaz, amelyek aztán torzító hatást válthatnak ki az adott mű egészére nézve?
- Számos kérdést fel lehetne még tenni. Ezek a markáns kérdések arra mutatnak rá, hogy nem attól tudomány a rendészet, hogy több rendészeti publikáció ezt – bár tiszteletre méltó hittel és meggyőződéssel – vallja. Nem is attól, hogy a MAB fent körülírt és az RDI létrejötté szempontjából hozott egy belemagyarázható határozatot. Hanem attól, ha a fenti és számos más kérdésben a rendészet művelői tudományos alapossággal és a tudomány objektív mércéjét elérő tartalommal választ adnak. Tisztelettel utalnék itt a *Belügyi Szemle* 2024/6. számában olvasható *Ceterum censeo, ne beszéljünk még rendészettudományról* című cikkemre, amely a tudományos folyóirat *Vitaforum* rovatában jelent meg. (Vita nem alakult ki, egyetlen reakció sem született...)
- Ha a rendészet valós tudományterület, akkor a szakma miért nem használja ennek eredményeit? Mi hasznosult eddig például a rendészeti jogalkotásban vagy a rendészet gyakorlatában a rendészeti kutatások eddigi eredményeiből? Egyáltalán szüksége van-e a rendészeti központi államigazgatásnak a rendészeti kutatások centrumának számító NKE Rendészettudományi Kar tudományos sikereire? Mert ilyen ugyanis van. Másként fogalmazva: milyen értéket testesítenek meg a rendészeti szervek vezetőinek az elmúlt sok év rendészeti tudományos tézisei, amelyek számos tudományos konferencia, doktoranduszi értekezés, publikáció termékeként rendelkezésre állnak? (A felperes megjegyzi, hogy ebben a kérdéskörben igen szélesek például

a rendészeti kodifikátorok perspektívái, amelynek akár a legcsekélyebb fokú kihasználása esetén nem került volna sor a fent említett nemzetbiztonsági szervek kiszervezésére a központi államigazgatás rendészeti szervei közül.)

A kérdéskört marginálisan érinti az a tény is, hogy a Magyar Tudományos Akadémia IX. Osztálya Gazdaság- és Jogtudományi Bizottságának keretében működő rendészeti struktúra is nélkülözi a „tudomány” minősítést. A nevezett Bizottság keretében funkcionáló albizottság neve nem „Rendészettudományi Albizottság”, ellenben „Rendészeti Albizottság”. Talán nem ok nélkül.

5. Tisztelt Bíróság! Keresetemben annak adtam hangot, hogy a rendészettudomány mint alakulóban lévő tudományág nem engedheti meg, hogy a *Rendészettudományi szaklexikon*nak nevezett – ismét hangsúlyozandó, hogy egyébként sok tekintetben nagyszerű – mű a precízen megfogalmazott szócikkek helyett számos helyen erősen pontatlan kifejezéseket, magyarázatokat rögzítsen. Ennek megerősítésével azt is szeretném hangsúlyozni, hogy a MAB fent idézett okiratainak tükrében nem helyes azt állítani, hogy a minősítő szervezet minden kétséget kizáróan a rendészetet önálló, létező tudományágként definiálta.
6. A tisztelt tanú szerint – hivatkozva a keresetem 3. pont *f*) bekezdésére – „információ hiányát mutatja”, hogy „a szaklexikon korrigálása kapcsán csak hallgatás van” (SALLAI 2025: 262). Vagyis nincs információ az Rtsz. hibáinak folyó feltárására és azok kiküszöbölésére. A tanú lábjegyzetében megjegyzi, hogy tudomása szerint a korrekcióra irányuló tevékenység céljából a Belügyminisztériumban létrejött egy munkacsoport.

Tisztelettel szeretném megjegyezni, hogy az információhiányomra tett észrevétel talán gyengíti az a tény, hogy a nevezett munkacsoportnak magam is tagja vagyok. Sőt, egyik kezdeményezője.

Megjegyzem továbbá, hogy a tisztelt tanú is tagja ennek a munkacsoportnak.

7. A következőkben a tisztelt tanú az ebrendészet tárgyában a keresetem 3. pont *g*) bekezdésében tett állításaimra tesz tanúvallomást. Megengedőbben, mint fent, amennyiben azt írja, hogy állításaim „az ebrendészet kapcsán nem mindenben helytállóak” (SALLAI 2025: 262). Vagyis részben elfogadja a kritizáló véleményt, részben nem.

A tanú mértani pontossággal, kifogástalan szakmaisággal utal a kutyákkal összefüggő 19. századi szabályozásra. Az 1800-as évek közepén, második felében valóban rendészeti kérdés volt az ebtartás. De... kedves tanú, 2025 van! Az ebrendészetnek az Rtsz.-ben való szerepeltetése akkor igazolható vissza, ha a szócikk úgy rögzíti ezt a tárgykört, mint rendészettörténeti, ma már nem létező intézményt. Ehelyett azt sugallja, hogy a mai rendészetben van ebrendészet. Nincs. Mint ahogy nincs lepkerendészet. Légyrendészet. Ugyanis az ebekkel (lepkékkel, legyekkel) összefüggő jogi szabályozás nem a rendészet jogi tárgyába tartozó kérdés (közbiztonság/közrend), vagyis nem biztonsági kérdés a kutyatartás (lepketartás, legyek reptetése). Aztán a jogalkotó nem teremtette meg a rendészeti szervezeti feltételt, nincs rendészeti szervezete a kutyáknak

(lepkéknek, legyeknek). Az ebtartás nem tárgya a rendészeti fellépésnek. Önkormányzati (jegyzői) hatáskör.

Analógiával élve: az első objektív közigazgatási szankció az építésrendészeti jogban jelent meg. A városrendezésről és az építésügyről szóló 1937. évi VI. tc. 27. §-a szerint kihágást követ el, aki megszegi a jogszabály rendelkezéseit, és az ezzel összefüggő eljárás rendőri büntetőbírói hatáskört képezett. A kihágás okán folytatott rendészeti eljárásra figyelemmel abban az időben beszélhettünk építésrendészetről. De ma már nem, hiszen vármegyei hivatali jogkörbe tartozik ez az igazgatási terület, a rendészetnek semmilyen hatásköre nincs. Így nincs építésrendészet.

Ezeket az állításaimat – úgy érzem – nem gyengíti a tanú következő és az adott gondolatát záró mondata, ami azt rögzíti, hogy ha „napjaink kutyával kapcsolatos” veszélyforrásai, például „harci kutya vagy betegséget terjesztő, gazdátlan kutya által előidézhető” problémák, mivel léteznek, „akkor nem tarom teljesen jogosnak az ebrendészet elvetését” (SALLAI 2025: 262).

A tanú – álláspontom szerint – ezzel a mondatával pontosan engem igazolt. Ugyanakkor azt gondolom, hogy a véleményét abszolút tiszteletben kell tartani, nevezetesen azt, hogy nem tartja teljesen jogosnak a mai szabályozást, ami nem terjed ki az ebrendészetre. De gustibus non est disputandum.

A fentiekre figyelemmel törlésre vagy legalább korrekcióra javaslom az Rtsz. ebrendészetről szóló szócikkét, annak részben valótlan tartalma miatt.

8. A tanú egyetértett a rendészet és a rendvédelem kifejezések körüli összevisszaságot bemutató álláspontommal.
9. Végül a tanú tanúsítja, hogy az Rtsz. „kapcsán tett megállapításai[m] részben helytálló, részben kiigazításra, javításra szorulnak” (SALLAI 2025: 263).

Tisztelettel köszönöm a tanú véleményét, summázó összegzését. Külön köszönöm, hogy megtisztelt a vita lehetőségével. Meggyőződésem, hogy az alakulóban lévő rendészettudományok elemi szükséglete sok ilyen vita, polemizálás, közös gondolkodás. Ebben igen szélesek a perspektíváink.

Őszintén hiszem, hogy a tisztelt tanú úgy veszi soraimat, ahogy számon: személyét tisztelve, munkásságát elismerve és nagyra tartva jobbítani szeretnék. Ebben további együtt gondolkodásra, közös tanakodásra, konstruktív vitára kérem Sallai Jánost, a magyar rendészet történetét mintegy 1990-ig feldolgozó kiváló tudósát.

Budapest, 2025. augusztus 19.

Dr. Balla Zoltán felperes

Felhasznált irodalom

1937. évi VI. tc. a városrendezésről és az építésügyről

2012/8/III/2/2. MAB határozat (2012. 09. 28.) Doktori iskolák létesítésének és működésének véleményezése – új tudományágak: állam- és közigazgatás-tudomány, rendészettudomány. *Akkreditációs értesítő*, 17(3), 2012. december

BALLA Zoltán (2024): Képzletbeli keresetlevél a bírósághoz. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *A rendészet tudománya és gyakorlata*. Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 365–370. Online: https://pecshor.hu/periodika/XXVI/Balla_Zoltan.pdf

BODA József főszerk. (2019): *Rendészettudományi szaklexikon*. Budapest: Dialóg Campus.

HAUTZINGER Zoltán (2020): A rendészettudomány határtudományai. *Magyar Rendészet*, 20(3), 137–146. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2020.3.8>

KORINEK László (2020): Utószó a Rendészettudományi szaklexikonhoz. *Belügyi Szemle*, 68(11), 7–17. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.11.1>

SALLAI János (2025): A 3. sz. tanú nyilatkozata. Válasz Balla Zoltánnak a Képzletbeli keresetlevél a bírósághoz című publikációjára. *Magyar Rendészet*, 24(6), 259–266. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2024.ksz.17>

A digitális forenzika és kiberbiztonság újgenerációs fejlesztései

Tapasztalatok a National Forensic Sciences University tanulmányútról¹

Next-Generation Developments in Digital Forensics and Cybersecurity

Insights from a Study Visit to the National Forensic Sciences University

BEZERÉDI Imre²

Bevezetés: A 21. század első negyedében a digitális technológia rohamos terjedése gyökeresen átalakította a bűnözés természetét és módszereit. Az így keletkező új típusú fenyegetések – mindenekelőtt a kiberbűncselekmények, az illegális *dark web* platformok és a kriptovaluták bűnügyi célú alkalmazása – olyan összetett kihívásokat jelentenek, amelyek hatékony kezeléséhez a bűnüldöző szervezeteknek interdiszciplináris szemléletre, folyamatos szakmai megújulásra és innovatív technológiai eszközökre van szükségük.

Célkitűzések: A tanulmány célja összefoglalni azokat a szakmai tapasztalatokat, amelyeket a Nemzeti Közszerzési Egyetem Rendésztudományi Karának oktatói a National Forensic Sciences University (NFSU) által Gandhinagarban, 2025. szeptember 27. és október 4. között szervezett továbbképzésen szereztek. A szerző különös figyelmet fordít annak vizsgálatára, hogy az indiai

¹ A szerző, utazótársaival közösen köszönetét fejezi ki prof. Naveen Kumar Chaudhary igazgatónak és a National Forensic Sciences University valamennyi oktatójának és munkatársának a vendéglátásért és a szakmai tapasztalatok megosztásáért. Külön köszönet illeti prof. Akshat Mehta dékánt, prof. Parag Rughani professzort, prof. Digvijaysinh Rathod dékánt, dr. Hema Acharya asszisztens igazgatót, valamint dr. Nilay Mistry, dr. Ramya Shah, Mr. Kritarth Jhala, dr. Vishal Parmar, prof. Pooja Anuja és dr. Shubham Pandey oktatókat az értékes előadásokért és a részletes technikai bemutatásokért. A tanulmányút megvalósulását a Nemzeti Közszerzési Egyetem és az indiai National Forensic Sciences University közötti kétoldalú együttműködési megállapodás tette lehetővé, amely remélhetőleg hosszú távú szakmai kapcsolat alapjait rakja le a két intézmény között.

² Alezredes, tagozatparancsnok-helyettes, Nemzeti Közszerzési Egyetem Rendésztudományi Kar Rendészeti Kiképzési és Nevelési Intézet Rendvédelmi Tagozat, e-mail: bezeredi.imre@uni-nke.hu

digitális forenzikai és kiberbiztonsági modell mely elemei ültethetők át a magyar rendészeti gyakorlatba, figyelembe véve a hazai jogszabályi környezetet, az elérhető technológiai infrastruktúrát és a szervezeti kultúra sajátosságait.

Módszertan: A kutatás módszertani alapját a továbbképzési program keretében gyűjtött közvetlen, empirikus tapasztalatok rendszeres feldolgozása képezi. A részt vevő megfigyelés, az NFSU oktatóival folytatott szakmai konzultációk, valamint az előadásokon és laboratóriumi bemutatásokon szerzett ismeretek együttesen tették lehetővé a forenzikus tudományok, a kiberbiztonság és a kriminológia legfrissebb trendjeit bemutató tartalmak mélyreható elemzését, s egyúttal megteremtették az összehasonlító értékelés alapját is.

Eredmények: A tanulmányút során megismert technológiai megoldások a rendészeti innováció számos területét ölelik fel: a mesterséges intelligencia prediktív rendészetben való alkalmazásától a *dark web* és kriptovaluta-ügyek nyomozásán, a mobilforenzika módszerein és a bűnügyi helyszínek háromdimenziós dokumentációján át az agytérképezésig és a poligráfolapú vizsgálati eljárásokig. Az indiai technológiai önállóság modellje – különösen a *Make in India* és a *Make for India* kezdeményezések tapasztalatai – releváns tanulságokkal szolgálhat a hazai fejlesztések tervezéséhez. A képzés megállapításai szerint a PowerShell-használat korlátozása, a Faraday-táskák rendszeresítése, az OSINT-eszközök integrációja, valamint az AI prediktív rendészeti alkalmazása mind számottevő fejlesztési potenciált hordoz.

Konklúzió: A tanulmányút összességében megerősítette, hogy a digitális forenzika és a kiberbiztonság területén a magyar rendészeti rendszernek jelentős fejlődési lehetőségei vannak, amelyek kiaknázásához stratégiai szemléletű tervezés, interdiszciplináris együttműködés és célzott technológiai beruházások szükségesek. A technológiai önállóságra törekvés stratégiai prioritásnak tekintendő; az etikus AI-alkalmazás és a nyílt forráskódú eszközök előnyben részesítése hosszú távon fenntarthatóbb és rugalmasabb megoldást kínál. Az NFSU-val kialakítható jövőbeli partnerség – közös kutatási projektek, hallgatócsere-programok és forenzikus eszközök együttes fejlesztése révén – mindkét intézmény számára kölcsönös előnyökkel kecsegtet.

Kulcsszavak: digitális forenzika, kiberbiztonság, mesterséges intelligencia, prediktív rendészet, NFSU

Introduction: The rapid expansion of digital technologies in the first quarter of the twenty-first century has fundamentally reshaped the nature and methods of criminal activity. The resulting threats – above all the exponential growth of cybercrimes, the proliferation of illegal activities on dark web platforms, and the increasingly widespread criminal exploitation of cryptocurrencies – pose complex challenges that can only be addressed through interdisciplinary approaches, sustained professional development, and the deployment of innovative technological solutions by law enforcement agencies.

Objectives: This study aims to document and analyse the professional experiences gathered by faculty members of the Faculty of Law Enforcement, Ludovika University of Public Service, during the specialised training programme organised by the National Forensic Sciences University (NFSU) in Gandhinagar from 27 September to 4 October 2025. Particular attention is given to identifying which elements of the Indian digital forensics and cybersecurity model could be meaningfully transposed to Hungarian law enforcement practice, taking into account the domestic regulatory framework, the available technological infrastructure, and the specificities of organisational culture.

Methodology: The research draws on systematic analysis of first-hand empirical experiences gathered throughout the training programme. Participatory observation, professional consultations with NFSU faculty, and insights from lectures and laboratory demonstrations collectively enabled an in-depth examination of cutting-edge developments in forensic sciences, cybersecurity, and criminology. This approach simultaneously provided the analytical foundation for a comparative assessment of the Indian model's applicability within the Hungarian law enforcement context.

Results: The study visit brought to light technological solutions spanning multiple domains of law enforcement innovation: from the application of artificial intelligence in predictive policing and the investigation of *dark web* and cryptocurrency-related crimes, through mobile forensics methodologies and three-dimensional crime scene documentation, to brain mapping and polygraph-based examination techniques. India's model of technological self-reliance – in particular the *Make in India* and *Make for India* initiatives – offers instructive lessons for planning domestic developments. The training's key findings indicate that restricting PowerShell usage, introducing Faraday bags, integrating OSINT tools, and deploying AI for predictive policing each hold considerable development potential for Hungarian law enforcement.

Conclusion: The study visit confirmed that Hungarian law enforcement has substantial room for advancement in digital forensics and cybersecurity, the realisation of which requires strategic planning, interdisciplinary collaboration, and targeted technological investment. Pursuing technological self-reliance should be treated as a strategic priority; favouring ethical AI applications and open-source tools offers a more sustainable and adaptable long-term solution. Future partnership with NFSU – through joint research projects, student exchange programmes, and collaborative development of forensic tools – holds the promise of mutual benefit for both institutions.

Keywords: digital forensics, cybersecurity, artificial intelligence, predictive policing, NFSU

Bevezetés

A 21. század első negyedének digitális forradalmával párhuzamosan a bűncselekmények természete és módszertana is gyökeres átalakuláson ment keresztül. Ez szükségessé teszi a bűnüldöző szervek és igazságügyi intézmények folyamatos megújulását, technológiai fejlesztését és nemzetközi együttműködésének elmélyítését. A kibertérben elkövetett bűncselekmények exponenciális növekedése, a *dark web* által facilitált illegális tevékenységek elterjedése, valamint a kriptovaluták bűnügyi felhasználásának növekedése olyan kihívásokat generál, amelyek megoldása interdiszciplináris megközelítést és innovatív technológiai eszközök alkalmazását igényli. Ebben a kontextusban különösen jelentős az olyan vezető forenzikus intézmények szerepe, mint a National Forensic Sciences University, amely 2009-es alapítása óta világszinten is élenjáró szerepet tölt be a forenzikus tudományok oktatásában, kutatásában és gyakorlati alkalmazásában (PATEL et al. 2024).

Az indiai Gudzsarát állam kormányának kezdeményezésére Narendra Modi főminiszter víziójaként létrejött egyetem egyedülálló akadémiai környezetet teremtett. Az intézmény teljes mértékben a kriminalisztikai és forenzikus tudományoknak szenteli működését. Ezzel világszinten is elsőként hozott létre olyan integrált oktatási-kutatási platformot, amely a társadalom aktuális biztonsági igényeire adott válaszként folyamatosan bővíti programkínálatát és technológiai infrastruktúráját. A korszerű technológiákat alkalmazó, egyre összetettebb bűncselekmények számának növekedése miatt az állam felismerte a forenzikus tudományok és technológiák fejlesztésének stratégiai szükségességét, így az egyetem létrejötté olyan akadémiai környezetet teremtett, amely világszinten is kiemelkedő eredményeket ért el a kutatás-fejlesztés területén, különösen a bűnügyi nyomozások, fizikai és digitális biztonság innovációs megoldásainak kidolgozásában.³

Jelen tanulmány célja, hogy bemutassa azokat a tapasztalatokat, amelyeket magyar rendészeti oktatók és kutatók szereztek a 2025. szeptember 27. és október 4. között megrendezett továbbképzési programon. A program a kiberbiztonság, digitális forenzika, kriminológia és kriminalisztika témaköreit ölelte fel. Hangsúlyt fektetünk az indiai modell azon elemzésére, amelyek adaptálhatók lehetnek a magyar rendészeti gyakorlatban, figyelembe véve a hazai jogszabályi környezetet, technológiai infrastruktúrát és szervezeti kultúrát. A tanulmány részletesen bemutatja az előadások során megismert technológiai innovációkat, módszertani megközelítéseket és gyakorlati alkalmazásokat, amelyek olyan területeket érintenek, mint a mesterséges intelligencia alkalmazása a prediktív rendészetben, a *dark web* és kriptovaluta-bűnözés nyomozása, a mobilforenzika kihívásai, a bűnügyi helyszínek háromdimenziós dokumentációja, valamint az agytérképezés és poligráfalapú vizsgálati technikák használata a bűnügyi nyomozásokban.

³ Az egyetem jelenlegi struktúrájáról és működéséről az NFSU képviselői által a tanulmányút során tartott bevezető előadásokban szerezhattunk információkat.

A National Forensic Sciences University mint innovatív oktatási és kutatási központ

A National Forensic Sciences University története és fejlődése paradigmaticus példája annak, hogyan válhat egy regionális kezdeményezés nemzetközi jelentőségű intézménnyé, ha megfelelő szakmai támogatást, politikai akaratot és stratégiai vízióval rendelkező vezetést kap egy olyan terület fejlesztésére, amely a modern társadalmak biztonsága szempontjából kritikus. Alapítását követően az egyetem gyors fejlődésnek indult; kezdetben három intézetben mindössze négy képzést kínált, mára azonban több mint negyven, nemzetközileg is elismert programot működtet, köztük olyan úttörő szakokat, mint például a forenzikus fogászat, belbiztonság és terrorizmusellenes tanulmányok, valamint digitális forenzika, amelyek a társadalom aktuális igényeire válaszul jöttek létre és rövid időn belül nagy presztízst szereztek mind az indiai, mind a nemzetközi szakmai közösségekben, ahogyan azt prof. dr. Akshat Mehta professzor, dékán az első előadásában ismertette.

Az egyetem 2020 októberében az addigi tudományos és oktatási eredményei elismeréseként az India Kormánya által elfogadott *NFSU Act, 2020* révén Institution of National Importance státuszt, központi egyetemi besorolást kapott. A státusz lehetővé teszi az intézmény számára, hogy saját tantervet dolgozzon ki, akkreditációs jogkörrel rendelkezzen, és nemzetközi együttműködések kössön anélkül, hogy minden egyes lépéshez államigazgatási jóváhagyást kellene kérnie. Az NFSU az évek során UGC⁴-elismerést és NAAC⁵-akkreditációt is szerzett, továbbá jelentős eredményeket ért el a kutatás-fejlesztés területén, különösen a bűnügyi nyomozások, fizikai és digitális biztonság innovációs megoldásainak kidolgozásában, amely munkát több kiválósági központ létrehozásával támogatja, mint például a Ballistics Research Centre and Testing Range, a Cyber Defence Centre, az International Centre for Forensic Narcotics és az International Centre for Humanitarian Forensics egységek (KUMAR et al. 2025).

Az egyetem jelenleg több indiai campuson működik, amelyek közül a legfontosabbak Gandhinagar, Delhi, Goa, Tripura, Bhopal, Dharwad, Pune, Manipur és Guwahati, valamint nemzetközi helyszíneken is aktív, például Ugandában, ahol a helyi rendészeti és igazságügyi szervekkel együttműködve forenzikus képzéseket nyújt afrikai szakemberek számára. Az intézmény célja, hogy a közeljövőben további globális akadémiai központokat hozzon létre, ezzel elősegítve a forenzikus tudományok nemzetközi szintű oktatási integrációját, ami különösen fontos a transznacionális bűnözés elleni hatékony fellépés és a nemzetközi jogi együttműködés szempontjából, hiszen a különböző országok forenzikus szakembereinek közös szakmai nyelvre és módszertani alapokra van szükségük a hatékony együttműködéshez, amint azt az előadások során többször hangsúlyozták.

Az NFSU küldetése, hogy világszínvonalú képzést és kutatást biztosítson a forenzikus tudományok területén, előmozdítva a tudományos gondolkodást, a bűnüldözés hatékonyságát és a társadalmi biztonságot. Ez összhangban van Leonardo da Vinci

⁴ UGC (University Grants Commission) – India felsőoktatási akkreditációs bizottsága, amely a központi egyetemek minőségbiztosításáért felel.

⁵ NAAC (National Assessment and Accreditation Council) – Nemzeti Értékelési és Akkreditációs Tanács, amely ötfokú skálán (A++, A+, A, B+, B) minősíti az indiai felsőoktatási intézményeket.

gondolatával, miszerint „To develop a complete mind: Study the science of art; study the art of science. Learn how to see. Realize everything connects to everything else.”⁶ Ez a holisztikus szemlélet tükröződik az egyetem oktatási filozófiájában is, amely szerint a forenzikus szakembernek nemcsak technikai tudással, hanem széles körű kulturális, társadalmi és pszichológiai ismeretekkel is rendelkeznie kell ahhoz, hogy hatékonyan tudjon dolgozni a modern bűnüldözés összetett környezetében. Ezt a megközelítést prof. dr. Akshat Mehta professzor az egyetem küldetését bemutató előadásában részletesen kifejtette.

A továbbképzési program előadásai és főbb tapasztalatai

A 2025. szeptember 27. és október 4. között megrendezett továbbképzési programon a résztvevők számos előadást hallgattak meg az NFSU vezető kutatóitól és oktatóitól. Az előadások a digitális forenzika, kiberbiztonság és kapcsolódó területek legújabb fejlesztéseit mutatták be, betekintést nyújtva az indiai gyakorlatba és a nemzetközileg is élenjáró kutatási eredményekbe. Az alábbiakban az egyes előadások főbb tartalmát és a magyar rendészeti gyakorlat szempontjából releváns tanulságokat foglaljuk össze.

Mesterséges intelligencia és digitális forenzika a kiberbiztonság szolgálatában

A mesterséges intelligencia és gépi tanulás gyakorlati alkalmazásai a kiberbiztonságban olyan paradigmaváltást jelentenek, ami alapvetően megváltoztatja a bűnüldöző szervek képességeit a kiberfenyegetések észlelésében, elemzésében és elhárításában, miközben új etikai és jogi kérdéseket is felvet a technológia alkalmazásának határait és felelősségét illetően. A prof. Parag Rughani előadása során bemutatott valós incidensek az AI-rendszerek veszélyeit illusztrálták; különösen figyelemre méltó volt a 2018-ban történt Tesla tesztjármű balesete, amely teljes önvezető funkcióban okozott súlyos sérüléseket, valamint az Uber önvezető autójának tragikus esete, amikor a szoftver nem ismerte fel a gyalogosokat, és egy nő meghalt. Az esetek világosan mutatják, hogy az AI-technológia még nem ért el arra a megbízhatósági szintre, amely lehetővé tenné a kritikus helyzetekben való autonóm döntéshozatalt emberi felügyelet nélkül.

Prof. Rughani, az NFSU vezető kutatója a digitális forenzika területén, különösen a memóriaforenzika és automatizált forenzikai eszközök terén ért el jelentős eredményeket (RUGHANI–RUGHANI 2017; GOGIA–RUGHANI 2024a). Az előadó kitért az AI három fő kategóriába sorolható tanulási módjaira is. Felügyelt tanulás esetében valaki vagy valami tanítja a rendszert, hasonlóan ahhoz, ahogy a gyerek a szülőktől tanul. A felügyelet nélküli tanulás esetén a rendszer saját tapasztalataiból tanul anélkül, hogy előre meghatározott címkékkel vagy kategóriákkal dolgozna. A megerősítéses tanulás pedig jutalmazás és büntetés rendszerén keresztül működik, hasonlóan ahhoz, ahogy az állatok és emberek tanulnak viselkedésük következményeiből. Ezeket a módszereket alkalmazzák

⁶ Leonardo da Vinci gondolatát az egyetem oktatási filozófiájának bemutatása során ismertették az előadók.

például arcfelismerésnél, ahol a rendszer megtanulja felismerni az emberi arcokat különböző megvilágítási körülmények között és különböző szövegekből, vagy bűnügyi helyszín rekonstrukciójánál, ahol a rendszer képes azonosítani a különböző bizonyítékok közötti összefüggéseket és rekonstruálni az események lehetséges menetét. Az előadás során különös hangsúlyt kapott a fájlrendszer-forenzika legújabb fejlesztése is, amelyet prof. Rughani kutatócsoportja dolgozott ki az exFAT fájlrendszer elemzésére, és amely kritikus fontosságú a modern digitális eszközök vizsgálatában (GOGIA–RUGHANI 2024b).

Az előadás rendkívül fontos részét a *metaverse-ben* elkövetett bűncselekmények vizsgálata képezte, amely új jogi és etikai területet nyit meg a bűnüldözés számára. 2024-ben az Interpol egy olyan esetet vizsgált, amikor egy nő azt jelentette, hogy a virtuális világban az avatárját csoportosan megerőszakolták, és ez új jogi kérdéseket vetett fel, mivel nem a valós emberrel történt valami, hanem csak a virtuális képmásával, azonban az áldozat pszichológiai traumája ugyanolyan valóságos volt, mint egy fizikai térben történt támadás esetén. Az Interpol speciális munkacsoportot alakított, mert felismerték, hogy az emberek pszichológiailag valósnak érzik a virtuális világban történeteket, és a virtuális térben történő bántalmazás ugyanolyan súlyos mentális egészségügyi következményekkel járhat, mint a fizikai térben történő, ami paradigmaváltást igényel a jogrendszerek és bűnüldöző szervek részéről.⁷

Az AI-biztonsági incidensek közül különösen aggasztó volt a sakkozó robotra vonatkozó eset. A robot eltörte egy gyerek ujját, mert az objektumfelismerő rendszere kudarcot vallott, és a gyerek ujját sakfiguraként azonosította. Hasonlóan sokkoló volt az az elméleti forgatókönyv, hogy valaki az önvezető autó algoritmusát módosíthatná úgy, hogy egy konkrét ember vagy bizonyos típusú emberek esetében ne fékezzen le. Mindezek azt mutatják, hogy az AI-alapú rendszereket lehet káros céllal manipulálni, és hogy a technológia fejlesztői és alkalmazói számára elengedhetetlen az etikai megfontolások beépítése a tervezési folyamatba.

Az MI-alapú megoldások adaptálása a magyar rendészeti gyakorlatban többféle kihívást is jelent. Jogi szempontból a GDPR és a magyar adatvédelmi szabályozás szigorú korlátokat szab az automatizált döntéshozatalnak, különösen olyan érzékeny területeken, mint az arcfelismerés vagy a prediktív rendészet. Szervezeti oldalról jelentős kapacitásfejlesztésre lenne szükség mind a technológiai infrastruktúra, mind a szakemberképzés terén. Etikai kérdésként merül fel az MI-rendszerek átláthatatlansága és a hibalehetőségek kezelése – az előadásban bemutatott esetek (Tesla- és Uber-balesetek, sakkozó robot) világosan illusztrálták, hogy a technológia még nem érett a kritikus döntések önálló meghozatalára. Az alkalmazás előfeltétele a magyar rendészeti rendszerben az átfogó etikai és jogi keret kidolgozása, valamint pilotprojektek indítása kontrollált környezetben.

⁷ Az esetet dr. Rughani előadása során ismertette, az Interpol Virtual Policing Programme keretében folytatott vizsgálat részleteként.

A kiberbiztonság gyakorlati aspektusai és az indiai függetlenségi törekvések

Prof. Digvijaysinh Rathod, aki 21 éves tapasztalattal rendelkezik a kiberbiztonság terén, az egyetem Kibervédelmi Kiválósági Központjáról beszélt, amely már négy éve működik, és közvetlenül az indiai kormányt védi a kiberfenyegetésekkel szemben. A központ emellett oktatási és kutatási tevékenységet is folytat, hozzájárulva a kiberbiztonság legújabb kihívásainak kezeléséhez. A központ három fő területen működik: hagyományos IT-biztonság, amely a szokásos számítógépes hálózatok és rendszerek védelmét foglalja magában; ipari vezérlőrendszerek biztonsága, amelyek az erőműveket és kritikus infrastruktúrákat irányítják, és amelyek kompromittálása katasztrofális következményekkel járhat; valamint az 5G-hálózatok biztonsága, amely különösen fontos, mivel az 5G összekapcsolja az internetet és az ipari rendszereket, létrehozva a dolgok ipari internete (*industrial internet of things*, IIoT) ökoszisztémát, amely új típusú sebezhetőségeket idéz elő.

Az előadó nagy hangsúlyt fektetett India *Make in India* és *Make for India* programok keretében megvalósuló technológiai függetlenségi törekvéseire, hogy az ország saját technológiákat fejlesszen, és csökkentse az amerikai és izraeli technológiai függőséget, ami kritikus nemzetbiztonsági kérdés egy geopolitikai feszültségek kereszttüzében álló országban. Különösen fontos ez, mert sok indiai tehetség az USA-ban dolgozik, és az amerikai kormányzat olyan szigorú vízumszabályokat vezetett be, amelyek meggátolják az indiai szakemberek visszatérését; a *brain drain* jelenség hosszú távon veszélyezteti India technológiai fejlődését és innovációs kapacitását.

Az előadás legfontosabb része egy valós támadási szimulációról szólt, amelyet egy nagy energiaelosztó üzemnél végeztek teljesen offenzív jelleggel. A cél a rendszer sebezhetőségeinek feltárása és a védelmi képességek fejlesztése volt. A biztonsági csapat egyetlen IP-címből kiindulva 19 nap alatt 7676 kritikus rendszert kompromittált. Ez magában foglalta az e-mail-szervereket, a tartománykiszolgálókat (*domain* szervereket) és végül a programozható logikai vezérlőket (*programmable logic controller*, PLC) is, amelyek az energiaelosztást közvetlenül vezérlik. Ezzel demonstrálták, hogy egy motivált és szakképzett támadó képes lehet teljesen átvenni egy kritikus infrastruktúra irányítását. Az előadó részletesen bemutatta a támadás lépéseit, amely passzív információgyűjtéssel indult, keresőmotorok (Shodan és Censys, valamint Google Dorking) segítségével azonosítva a sebezhetőségeket a nyilvánosan elérhető információkból, majd PowerShell-t használtak a laterális mozgáshoz, amivel sikerült *admin* jogosultságokat szerezniük a rendszerben.

A fő tanulság az volt, hogy a megfelelő hálózati szegmentáció, amely zónákra és csatornákra osztja a hálózatot, megakadályozza, hogy egy kompromittált rendszerről könnyedén át lehessen ugrani más rendszerekre, valamint az első védelmi vonal az ilyen típusú támadások ellen a PowerShell szigorú korlátozása lenne. Az előadó hangsúlyozta, hogy soha nem szabad *admin* jogosultságokkal futtatni a PowerShellt normál felhasználói környezetben, mert ez lehetővé teszi a támadók számára, hogy az egyik gépről a másikra ugorjanak anélkül, hogy észlelni lehetne. A PowerShell rendkívül hatékony eszköz a Windows-rendszerek adminisztrációjához, de ugyanilyen hatékony eszköz a támadók kezében is a laterális mozgáshoz és a jogosultságok eskalációjához.

Az indiai *Make in India* és *Make for India* programok inspirálók lehetnek Magyarországra számára is a technológiai függetlenség csökkentése terén. A PowerShell szigorú korlátozásának módszere azonnal implementálható lenne a magyar rendészeti és közigazgatási IT-rendszerekben, minimális költséggel, de jelentős biztonsági előnyökkel. A hálózati szegmentáció szükségessége meghatározó a magyar kritikus infrastruktúrák védelmében. Ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy India lakosság száma és gazdasági mérete lehetővé teszi a nagy volumenű saját fejlesztéseket, ami Magyarországnak jóval nehezebb feladat. Realisabb cél lehet a regionális együttműködés erősítése (V4-, EU-szintű projektek) és a nyílt forráskódú megoldások előnyben részesítése.

Forenzikus tudomány a drogellenes nyomozásban és a nemzetközi együttműködés szükségessége

Prof. Aastha Pandey átfogó képet nyújtott a forenzikus tudomány szerepéről a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények nyomozásában, amely az indiai kontextusban különösen összetett kihívást jelent az ország földrajzi elhelyezkedése és a szomszédos országok drogtermelése miatt. Az 1985-ben hatályba lépett indiai NDPS (Narcotic Drugs and Psychotropic Substances) törvény szigorúan szabályozza a drogok kezelését, előállítását, terjesztését és fogyasztását, azonban a kihívások nagyok, különösen a szintetikus drogok térhódítása és a nemzetközi drogcsempészet bonyolult hálózata miatt.

Az előadó nemzetközi összehasonlításokat mutatott be, amelyek segítségével kontextusba helyezte az indiai drogpolitikát más országok megközelítésével szemben. Magyarországon *zero tolerance* politika van érvényben a tiltott szerekkel kapcsolatban, az alkohol azonban teljesen legális. Ez utóbbi jelentős társadalmi problémákat okoz, beleértve az alkoholizmus társadalmi és gazdasági költségeit, a közlekedési baleseteket és az egészségügyi problémákat. Hasonlóképpen, India is minden drogot tiltólistán kezel. Ugyanakkor bizonyos hagyományos szerek, mint például a kannabisz használata kulturális és vallási kontextusban összetett jogi kérdéseket vet fel, ami különbséget jelent a magyar gyakorlathoz képest. A forenzikus laboratórium több kritikus feladatot végez a drogokkal kapcsolatos nyomozások során: először is azonosítja, hogy egy adott anyag valóban kábítószer-e, ami kvalitatív analízist jelent különböző spektroszkópiai és kromatográfiai módszerekkel; másodsor meghatározza a mennyiséget, ami kvantitatív analízis és kritikus a jogi eljárások szempontjából, mivel a birtokolt drog mennyisége határozza meg a büntetés mértékét; harmadszor megállapítja a forrást, vagyis képesek azonosítani, hogy a drog Afganisztánból, Bangladesből vagy más forrásból származik-e, amely információ kritikus a nemzetközi bűnügyi együttműködés és a forrásoldali fellépés szempontjából.

Az előadó kiemelte a dizájn drogok növekvő problémáját, amelyeket úgy terveznek, hogy megkerüljék a jogszabályokat azzal, hogy kémiaiilag kissé eltérnek a tiltott anyagoktól, azonban hasonló vagy akár erősebb pszichoaktív hatással rendelkeznek, mint a már jegyzékbe vett anyagok. Ezek a szerek rendkívül gyorsan változnak és fejlődnek, amint egy adott vegyület betiltanak, a bűnözők kissé módosított változatot állítanak elő, amely még nem szerepel a tiltott anyagok listáján; folyamatos macska-egér játék jön létre a jogalkotók és a drogyártók között. Az egyetem laboratóriuma ISO 17025 és ISO 9001

tanúsítvánnyal rendelkezik, ami nemzetközileg elismert standardokat jelent a tesztelési és kalibrálási laboratóriumok kompetenciájára vonatkozóan, és éves szinten száznál több esetet kezel különböző típusú drogokkal kapcsolatban.

A leggyakrabban lefoglalt drogok India területén a kannabisz és az ópium, de az elmúlt években a szintetikus anyagok, különösen a metamfetamin és a mefedron mennyisége jelentősen nőtt. Ez tükrözi a globális trendet, az átállást a hagyományos természetes drogokról a szintetikus anyagokra, amelyek könnyebben előállíthatók, szállíthatók és elrejtethetők. Az előadó megemlítette az új kihívásokat is, mint például a hordozható tesztelési eszközök szükségességét, amelyek lehetővé teszik a helyszíni gyorsvizsgálatot anélkül, hogy a mintákat laboratóriumba kellene szállítani, valamint a szennyvíz-epidemiológia módszerét, amely azt jelenti, hogy a szennyvízből mintákat vesznek és elemzik a drogok jelenlétét, ami alapján meg lehet becsülni egy adott terület drogfogyasztási szintjét és trendjeinek alakulását.

A bemutatott forenzikus módszerek nagy része már részben alkalmazásban van Magyarországon is, azonban a szennyvíz-epidemiológia módszere jelentős fejlesztési potenciált kínál a drogfogyasztási trendek feltérképezésére. A dizájn drogok gyors változásának problémája Magyarországon is akut, ezért hasznos lenne átvenni az indiai tapasztalatokat a gyors reagálású jogalkotás terén. A nemzetközi együttműködés nélkülözhetetlen, különösen a balkáni útvonal közelsége miatt. Az ISO tanúsítványok beszerzése a magyar forenzikus laboratóriumok számára prioritás kellene hogy legyen a nemzetközi elfogadottság biztosításáért.

A dark web és kriptovaluta-alapú bűnözés új dimenziói

Dr. Ramya Shah előadása az indiai digitális pénzügyi rendszer robbanásszerű növekedésével kezdődött, amely paradigmátikus változást hozott az ország gazdasági életében, és amely új típusú bűnözési formák megjelenését is lehetővé tette. Az egységes fizetési rendszeren (*unified payments interface*, UPI) keresztül 2025 májusában 18 milliárd tranzakció történt, közel 2,5 billió indiai rúpia értékben, ez pedig nyilvánvalóan mutatja, hogy a pénzügyi elektronizálódás India teljes gazdaságát áthatotta, és hogy az ország rendkívül gyorsan halad a *cashless* társadalom irányába. Azonban ezzel párhuzamosan a kiberbűncselekmények száma is drámaian nőtt: online csalások, digitális pénzügyi visszaélések és kriptovaluta-alapú bűncselekmények.

Az előadó olyan eseteket említett, mint amikor technikus dolgozók, akik feltételezhetően magasabb szintű digitális műveltséggel rendelkeznek, mint az átlagpopuláció, 15 millió rúpiát (több százezer dollár) veszítettek digitális letartóztatási csalások miatt, amelyek során a bűnözők rendőri vagy kormányzati tisztviselőknek adják ki magukat, és azzal fenyegetik az áldozatokat, hogy ha nem utalnak át azonnal pénzt, letartóztatják őket állítólagos bűncselekmények miatt. Még a tanultabbak is könnyen áldozattá válhatnak tehát, ha nem rendelkeznek megfelelő tudatossággal és felkészültséggel a digitális fenyegetésekkel szemben.

Az előadó szerint a probléma gyökerében az emberi tényező áll, minden technológiai biztonsági rendszer leggyengébb láncszeme. Az IBM kutatásai szerint az adatszivárgások

74%-a emberi hibából történik globálisan, de Indiában ez az arány 95% feletti, ami rendkívül aggasztó statisztika, és rámutat arra, hogy a technológiai védekezés önmagában nem elegendő, szükség van átfogó oktatási és tudatosságnövelő programokra is. Az emberek rendkívül gyenge jelszavakat használnak, a leggyakoribbak az 123456789, az admin@123 és a password, amely jelszavakat egy támadó másodpercek alatt feltörhet egyszerű *brute force* vagy *dictionary attack* módszerekkel.

A felhasználók gyakorta mellőzik az összetett jelszavak használatát a kényelem miatt, ezért inkább egyszerű, könnyen megjegyezhető jelszavakat választanak, ez azonban rendkívül veszélyes biztonsági gyakorlat.

A titkosságot sokan elhanyagolják, nem törlik rendszeresen az e-maileket és a nem kívánt fotókat, ami három fő problémát okoz: a tárhely megtelik, és nem lehet új adatokat tárolni; a számtalan fénykép között nem találják meg azt az egyet, amit keresnek; illetve komoly biztonsági kockázatot jelent. Mire ugyanis a felhasználók – például egy hosszú repülőút során, unalmukban – rászánják magukat az adatok törlésére, gyakran már túl késő, és a feleslegesen tárolt, lényeges információk addigra kiszivárognak vagy kompromittálódnak.

A *dark web* nem mítosz vagy egy technológiailag felkészületlen emberek számára hozzáférhetetlen tér, hanem jól szervezett illegális gazdaság, amely párhuzamos struktúrát alkot a legális internettel, és amely különböző illegális szolgáltatásokat és termékeket kínál. Az előadó szerint az internet szerkezetét sok ember tévedésből képzelel egyetlen réteggként, a valódi szerkezet három fő rétegből áll: a felületi web a hagyományos keresőmotorokkal elérhető és indexált tartalmakat jelenti; a mély web keresőmotorok által nem indexált, de technológiailag nem rejtett tartalmakat jelenti, mint például a jelszóval védett e-mail-fiók vagy online banki felület; valamint a *dark net*, amely speciális szoftverekkel, mint a Tor böngésző, érhető el, és amely tudatosan rejtje el a felhasználók és szolgáltatások azonosságát.

A *dark weben* a drogkereskedelem mellett fegyverek illegális értékesítése, professzionális hackerszolgáltatások bérlése, lopott adatok és dokumentumok vásárlása, valamint terrorfinanszírozás is zajlik, és ökoszisztémát alkot illegális termékekkel és szolgáltatásokkal. Az egyik megdöbbentő eset, amelyet az előadó megosztott, egy 13 éves fiúról szólt, aki 18 bitcoint keresett illegális tevékenységekkel. A fiú YouTube-videókról tanulta meg a szükséges technikákat. Az illegális technológiák megismerése tehát rendkívül egyszerű, és a fiatalok különösen sebezhetőek.

A terroristák is átálltak a kriptovalutákra, ami komoly kihívást jelent a nemzetközi terrorellenes erőfeszítések számára. Az előadó kutatásai szerint a terrorista szervezetek 60–65%-a mostanra kriptovalutát használ a finanszírozáshoz, vagyis a hagyományos, banki tranzakciókon alapuló pénzügyi nyomkövetési módszerek kevésbé hatékonyak. Közönséges emberek akaratlanul, tudtuk nélkül is kapcsolódhatnak a terrorfinanszírozáshoz, ha terrorista tevékenységhez kapcsolódó kriptotárcába transzferálnak, mivel a kriptovaluta-tranzakciók pseudoanonimek, és nehéz nyomon követni a pénz eredetét és célját.

A *dark web* nyomozásának jogi keretei Magyarországon még fejlesztésre szorulnak. Az indiai gyakorlat szerint alkalmazott *gateway* szintű monitorozás komoly adatvédelmi kérdéseket vet fel az európai jogrendszerben. Reálisabb megközelítés lehet a nyílt forrású hírszerzési (*open source intelligence*, OSINT) technikák fejlesztése és a nemzetközi

együttműködés erősítése (Europol-, Interpol-platformokon). A kriptovaluta-nyomkövetés terén érdemes lenne képzési programokat indítani a magyar nyomozók számára, mivel ez a terület gyorsan fejlődik és speciális szakértelmet igényel.

A mobilforenzika kihívásai és a titkosítás evolúciója

A mobilforenzika területén tapasztalható technológiai fejlődés és a titkosítási mechanizmusok folyamatos erősödése rendkívül összetett kihívásokat jelent a forenzikai szakemberek számára, amelyeket Mr. Kritarth Jhala részletes technikai előadása világított meg. A mobilforenzika az egyik legdrágább digitális forenzikai terület, mivel rendkívül sok különféle operációs rendszer és verzió létezik, amelyekhez egyedi adatkinyerési módszereket kell fejleszteni. Az Android operációs rendszernek 16 különböző fő verziója van, az iOS-nek pedig 18, és minden egyes verzióhoz külön forenzikai eszközöket és technikákat kell fejleszteni, mivel a belső fájlrendszer, titkosítási mechanizmusok és biztonsági funkciók verzióként jelentősen változnak.

A titkosítás fejlődése óriási kihívást jelent a forenzikai szakemberek számára. Korábban a teljes eszköztitkosítás rendszerét (*full device encryption*, FDE) használták, ahol az egész eszköz egy mester titkosítási kulccsal volt titkosítva, ami azt jelentette, hogy ha a forenzikai szakembernek sikerült feltörnie vagy megszereznie ezt az egy kulcsot, hozzáférést kapott az összes adathoz. 2019 után azonban az FBE (*file based encryption*) vált általánossá az Android- és iOS-rendszerekben, ami azt jelenti, hogy minden egyes fájl külön titkosítási kulccsal van védve, és ez rendkívüli mértékben megnehezíti a forenzikai elemzést. Ha egy telefonon 1,5 millió fájl van, akkor potenciálisan 1,5 millió különböző titkosítási kulccsal kell megbirkózni, ami gyakorlatilag lehetetlenné teszi a hagyományos *brute force* módszereket.

Az eredeti berendezésgyártók (*original equipment manufacturer*, OEM), mint például a Samsung, Sony és Vivo, a nyílt forráskódú Android operációs rendszerre rátettek egy úgynevezett *wrapper* vagy csomagoló réteget, amely javítja a biztonsági paramétereket, és további védelmi mechanizmusokat ad hozzá: a forenzikai szakembereknek meg kell kerülniük vagy fel kell törniük ezt a további védelmi réteget is, mielőtt hozzáférnének az alapvető operációs rendszerhez. A harmadik féltől származó alkalmazások, mint a WhatsApp Plus vagy más módosított üzenetküldő alkalmazások szintén jelentős problémákat okoznak, mivel ezek nem a hivatalos alkalmazásboltokból származnak, és gyakran extra funkciókat kínálnak, mint például képesség arra, hogy 1500 fős csoportokat kezelhessenek, vagy hogy az üzeneteket törölhessék a fogadótól anélkül, hogy nyom maradna, ami rendkívül megnehezíti a forenzikai vizsgálatot.

Az előadó megemlített egy *app masking* nevű technikát is, ahol egy ártalmatlannak tűnő alkalmazás, például egy számológép titkos alkalmazást rejt. Speciális kód beírása a számológépbe rejtett funkciót nyit meg, például egy titkosított üzenetküldő alkalmazást vagy illegális tartalmakat tároló teret. Indiának csak két városában, Mumbai-ban és Hyderabadban működik *gateway* szintű forgalomfigyelés, amely lehetővé teszi, hogy a hatóságok valós időben monitorozzák az internetforgalmat, és automatikusan kiszűrjék az olyan kulcsszavakat tartalmazó kommunikációt, mint a „bomba” vagy

„gyermekpornográfia”, ami kritikus lehet terrorista támadások vagy súlyos bűncselekmények megelőzése szempontjából.

Az adat-helyreállítás terén is vannak jelentős korlátok, amelyeket a forenzikai szakembereknek ismerniük kell. A null könyvtár koncepciója fontos ebből a szempontból: egy mobiltelefon vagy pendrive tárhelyének egy bizonyos területét az OEM-gyártó fenntartja illesztőprogramok és rendszerfájlok tárolására, amely terület körülbelül 0,25 és 1,5 GB között van a készülék típusától függően. Amikor adatot törölnek a normál felhasználói felületről, a törölt adatok nyomai ebben a null könyvtárban maradnak, ami lehetővé teszi a forenzikai helyreállítást. Ha azonban valaki a *wipe* vagy *overwrite* műveletet végzi, vagyis az összes bináris 1-est 0-val helyettesíti az adatok teljes területén, az adat végleg helyreállíthatatlan lesz, mivel fizikailag felülírták az eredeti információt.

Indiában 2026-tól újfajta jogszabályok lépnek életbe, amelyek alapvetően megváltoztatják a forenzikai munka jogi kereteit. Bevezették az integrált büntetőjogi rendszert (*integrated criminal justice system*, ICJS), amely teljes mértékben integrálja a rendőrséget, az ügyészséget, a bíróságokat és a laboratóriumokat egyetlen digitális platformon, így lehetővé téve a gyorsabb információcserét és az átláthatóbb eljárásokat. Mandátumrendszert is bevezetnek: csak a felhatalmazott szakértők, mint az NFSU professzorai és az akkreditált forenzikai laboratóriumok munkatársai végezhetnek bíróság előtt elfogadható forenzikai vizsgálatokat, nem pedig magánszolgáltatók vagy nem akkreditált szakemberek, ami javítja a bizonyítékok megbízhatóságát és csökkenti a szakértői vélemények közötti ellentmondásokat.

A mobilforenzika területén bemutatott kihívások Magyarországon is jelentkeznek. A Faraday-táskák kötelező alkalmazása azonnal bevezetendő lenne minden mobilforenzikai eljárás során – ez alacsony költségű, de nagy hatású intézkedés. A fájlalapú titkosítás (FBE) által támasztott kihívások megoldása nemzetközi együttműködést igényel, mivel egyetlen ország sem képes egyedül megfelelni a nagy gyártók (Apple, Samsung stb.) által alkalmazott titkosítási mechanizmusoknak. Az integrált büntetőjogi rendszer (ICJS) típusú platform bevezetése Magyarországon is hasznos lenne, azonban ez jelentős IT-fejlesztési beruházást és jogszabályi változtatásokat igényelne.

Agytérképezés és neurológiai vizsgálati módszerek a nyomozásban

Dr. Vishal Parmar két előadásában a poligráfalapú vizsgálati technikákat és az agytérképezés legújabb módszereit mutatta be, amelyek bár vitatottak bizonyos jogi rendszerekben, Indiában elfogadott és széles körben használt nyomozati eszközök. A poligráf, közismert nevén hazugságdetektor, három fő fiziológiai paramétert mér folyamatosan a vizsgálat során: a pulzust, a légzést, amely magában foglalja a légzési frekvenciát és mélységet; valamint a bőr vezetőképességét, amely a verejtekezés mértékét mutatja.

Az elmélet az, hogy amikor valaki hazudik vagy igazat mond egy számára fontos vagy stresszes kérdésről, ezek a fiziológiai paraméterek megváltoznak, mivel a test autonóm idegrendszere reagál az érzelmi stresszre, és ezek a változások nem kontrollálhatók tudatosan a legtöbb ember számára. Azonban a poligráfnak vannak jelentős korlátai,

amelyeket nem lehet figyelmen kívül hagyni. Nem 100%-os pontosságú, és az eredmények sok különböző faktortól függenek, beleértve a vizsgálatot végző szakember tapasztalatát és képzettségét, a vizsgált személy pszichológiai állapotát, kulturális hátterét és még az időjárási körülményeket is. Az emberek kulturális háttere különösen befolyásolja az eredményeket, mivel különböző kultúrákban az emberek másképp reagálnak a stresszre, és másképp fejezik ki az érzelmeiket.

Az előadás második részében dr. Parmar az agyi elektromos oszcillációs aláírás technológiát (*brain electrical oscillation signature*, BEOS) mutatta be, amely az agy elektromos aktivitásának mérésén alapul, és amelynek célja, hogy megállapítsa, egy személy valóban megtapasztalt-e adott eseményt, vagy csak hallott róla, és rendelkezik fogalmi tudással anélkül, hogy személyesen részt vett volna benne (PARMAR 2017). A vizsgálat során a gyanúsítottra egy 32 elektródás EEG-sapkát helyeznek, amely az agy minden területét lefedi, és amely képes mérni az agy elektromos aktivitását milliszekundumos felbontással. A vizsgálat során különböző auditív és vizuális stimulusokat mutatnak be a gyanúsítottnak, és az agy automatikusan reagál ezekre a stimulusokra anélkül, hogy a gyanúsított tudatosan kontrollálni tudná a reakcióit. A technológia képes különbséget tenni a tapasztalati tudás (személyesen megtapasztal) és a fogalmi tudás között (csak hallott valamiről vagy olvasott róla). Az alapvető különbség jól megérthető egy konkrét példán keresztül: ha egy személy valóban kést használt egy gyilkosságban, és a késre vonatkozó stimulusokat mutatnak neki be, az agy aktív reagálása mutatkozik a prefrontális kéregben, amely a memória és a tapasztalati feldolgozás központja. Aki azonban nem követte el a bűncselekményt, csak hallott róla a médiából vagy másoktól, nem mutat ilyen intenzív és specifikus aktivitást ezen az agyi területen.

A BEOS rendkívül pontos az indiai szakemberek szerint: 99,91%-os a pontossága, és ha az eredmény nem eléggé egyértelmű első alkalommal, keresztellenőrzést végeznek különböző típusú stimulusokkal mindaddig, amíg el nem érik a 100%-os bizonyosságot. Az időkeret szintén kritikus a vizsgálat pontossága szempontjából: a vizsgálat nagyon konkrét időpontról vagy időszakról kell hogy szóljon, például 2022 májusának egy meghatározott napjáról, hogy az agy tudja, melyik specifikus eseményre kell emlékeznie, és melyik memóriát kell aktiválnia. A BEOS-t az indiai kormány szabadalmaztatta, és első sorban magas profilú ügyekben használják, ahol rendkívül fontos a pontos és megbízható eredmény, mint például terrorista merényletekkel vagy politikai gyilkosságokkal kapcsolatos ügyekben.

A BEOS és poligráf-módszerek alkalmazása komoly etikai és jogi kérdéseket vet fel az európai kontextusban. Míg Indiában ezek elfogadott bizonyítékok, az Európai Unióban és Magyarországon szigorúbbak a szabályok. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) gyakorlata szerint a neurológiai vizsgálatok eredményei csak kiegészítő jellegűek lehetnek, nem alapjai az ítéletnek. A technológia 99,91%-os pontosságának állítása is kritikus vizsgálatot igényelne független szakértői testület által. A módszer bevezetése előtt átfogó etikai és jogi konzultációra lenne szükség, és csak meghatározott típusú ügyekben (például nemzetbiztonsági kérdések) lehetne reálisan alkalmazható.

A kiberbűnözés nyomozási technikái és IoT-biztonsági kihívások

Dr. Nilay Mistry a kiberbűnözés nyomozásának gyakorlati oldalát mutatta be az NFSU digitális törvényszéki laboratóriumában tartott előadás során, részletesen ismertetve az internet rétegeit – a felszínt, a mélyt és a *dark webet* –, és bemutatva, hogyan használják ezeket a nyomozások során (MANDELA et al. 2024). Rávilágított arra, hogy a személyes adatok az interneten gyakorlatilag örökre elérhetőek maradnak, és hogy az adatkereskedelem kiterjedt, strukturált rendszeren alapul, és teljes illegális gazdasági szektort képvisel. Kiemelte a szürkepiacon forgalmazott személyes adatok értékét, valamint bemutatta az adatszivárgás, adathalászat és IP-nyomkövetés módszereit, amelyek a modern kiberbűnözés alapvető eszközei.

Gyakorlati példákon keresztül szemléltette a nyílt forrású hírszerzési technikákat, mint például a LinkedIn-adatbányászatot Python- és R-scriptekkel, Twitter-fiókok nyomozását vagy Grabify-alapú IP-geolokalizációt, amelyek demonstrálják, hogy mennyi információ gyűjthető össze nyilvánosan elérhető forrásokból megfelelő eszközökkel és technikákkal. Hangsúlyozta a védekezés fontosságát, mint a domainblokkolás, a PhishTank- és Virus-Total-rendszerek integrálása, valamint az adatbiztonsági tudatosság erősítése szervezeti és egyéni szinten egyaránt.

A dolgok internetének (*internet of things*, IoT) eszközei, biztonsági kihívásai különösen nagy figyelmet kaptak az előadás során. Az IoT-alapú mezőgazdasági rendszerek (*IoT in agriculture*, IoTA) sebezhetőségei kibertámadásoknak és kiberbűncselekményeknek teszik ki őket, miközben a digitális forenzikai vizsgálatok is komoly kihívásokkal néznek szembe ezeken az eszközökön (RUDRAKAR–RUGHANI 2022). Az előadó bemutatta, hogy az IoT-eszközök gyakran nem rendelkeznek megfelelő biztonsági mechanizmusokkal, mivel a gyártók elsősorban a funkcionalitásra és a költséghatékonyásra összpontosítanak, nem pedig a biztonságra, ami azt jelenti, hogy ezek az eszközök könnyen kompromittálhatók és *botnetek* részévé válhatnak.

A bemutatott OSINT-technikák nagy része nyílt forráskódú eszközökkel implementálható, így költséghatékony megoldást jelentenek a magyar rendészet számára. Az IoT biztonsági kihívások különösen relevánsak Magyarországon is, ahol a mezőgazdasági szektorban is egyre nagyobb mértékben terjednek az IoT-alapú megoldások. Ajánlott lenne szakmai műhelyek szervezése az OSINT-eszközök gyakorlati alkalmazásáról, valamint pilotprojektek indítása IoT-sebezhetőségi vizsgálatok terén. A PhishTank és Virus-Total típusú rendszerek integrálása a magyar rendészeti informatikai infrastruktúrába szintén prioritást élvezhet.

Következtetések és stratégiai ajánlások

A tanulmányút során szerzett tapasztalatok alapján egyértelműen megállapítható, hogy a digitális forenzika és kiberbiztonság területén jelentős fejlesztési potenciál rejlik a magyar rendészetben, mindez pedig interdiszciplináris megközelítést, nemzetközi együttműködést és jelentős technológiai beruházásokat igényel. A legfontosabb tanulságok között szerepel a PowerShell használatának szigorú korlátozása adminisztrátori

jogosultság nélküli környezetekben: egyszerű, költségmentes intézkedés, de drámaian csökkentheti a laterális mozgás lehetőségét a hálózaton belül, ahogy azt a prof. Rathod által bemutatott valós támadási szimuláció is demonstrálta.

A Faraday-táskák kötelező alkalmazása minden mobilforenzikai eljárás során kritikus fontosságú az elektromágneses szennyeződés megelőzése és a bizonyítékok integritásának megőrzése szempontjából, mivel a mobiltelefonok továbbra is kommunikálhatnak cellatornyokkal és vezeték nélküli hálózatokkal addig, amíg nincsenek megfelelően szigetelve. Az OSINT-technológiák integrálása a modern nyomozásokba elengedhetetlen, mivel a nyílt forráskódú információk rendkívül gazdagok és gyakran gyorsabban hozzáférhetőek, mint a hagyományos titkosszolgálati vagy rendőrségi adatbázisok, ahogy azt dr. Mistry előadása is bemutatta.

A mesterséges intelligencia és a prediktív rendészet nem távoli jövőbeli vízió, hanem már ma is működő gyakorlat számos országban, és Magyarországnak is érdemes lenne pilotprojekteket indítani ezeken a területeken, különösen a nagy forgalmú városokban vagy kritikus infrastruktúrák védelmében. A technológiai függetlenség stratégiai fontosságú cél, mivel a külföldi technológiai függőség biztonsági kockázatokat hordoz, és korlátozza az ország manőverezési képességét válsághelyzetekben, ahogy azt az indiai *Make in India* és *Make for India* programok is demonstrálják.

Az etikus AI-használat és a nyílt forráskódú eszközök előnyben részesítése hosszú távon fenntarthatóbb és költséghatékonyabb megoldás, mint a zárt, proprietárius rendszerek használata, amelyek *vendor lock-in-t* hoznak létre, és amelyeknek nincsenek átlátható működési mechanizmusai. A jövőbeli együttműködési lehetőségek között szerepelhetnek közös kutatási projektek az NFSU-val, hallgatócserék, közös konferenciák szervezése és forenzikus eszközök közös fejlesztése, amelyek mindkét ország számára előnyösek lehetnek, és amelyek elősegítik a tudástranszfert és a legjobb gyakorlatok megosztását (PATEL et al. 2024; KUMAR et al. 2025).

A költség-haszon elemzés alapján a technológiai fejlesztések több kategóriába sorolhatók: az alacsony költségű megoldások közé tartozik az OWASP ZAP és a PhishTank API használata, valamint a PowerShell biztonsági politika módosítása; a közepes költségű beruházások közé a Faraday-táskák beszerzése és az OSINT-előfizetések; míg a magas költségű fejlesztések között szerepel a 3D LIDAR Faro M70 rendszer VR-integrációval, a BEOS-típusú EEG-rendszer és egy 128 magos feldolgozóegységgel működő Kibervédelmi Központ létrehozása.

Ahogy az indiai szakemberek hangsúlyozták: „Úgy tanulsz úszni, hogy belépsz a vízbe.” A tanulmányút tapasztalatai is azt mutatják, hogy az új technológiák megértése és alkalmazása csak aktív részvétellel, gyakorlati kísérletezéssel és nemzetközi együttműködéssel lehetséges. A National Forensic Sciences University által bemutatott modell olyan inspirációt nyújt, amely adaptálható a magyar kontextusba, figyelembe véve a hazai jogszabályi környezetet, a rendelkezésre álló erőforrásokat és a specifikus nemzeti biztonsági kihívásokat.

Felhasznált irodalom

- GOGIA, Gaurav – RUGHANI, Parag (2024a): A Detailed Study of Advancements in Digital Forensics. In SINGH, Yashwant et al. (szerk.): *Proceedings of International Conference on Recent Innovations in Computing. ICRIC 2023*. Lecture Notes in Electrical Engineering (Vol. 1194). Singapore: Springer, 333–349. Online: https://doi.org/10.1007/978-981-97-2839-8_23
- GOGIA, Gaurav – RUGHANI, Parag (2024b): PAREX: A Novel exFAT Parser for File System Forensics. *Computación y Sistemas*, 28(2), 421–433. Online: <https://doi.org/10.13053/CyS-28-2-4804>
- KUMAR, Ahlad et al. szerk. (2025): *Digital Defence: Harnessing the Power of Artificial Intelligence for Cybersecurity and Digital Forensics*. Boca Raton: CRC Press. Online: <https://doi.org/10.1201/9781032714813>
- MANDELA, Ngaira et al. (2024): Exploring the Use of Tails Operating System in Cybercrime and Its Impact on Law Enforcement Investigations. In *11th International Conference on Computing for Sustainable Global Development (INDIACom)*. New Delhi, India, 1109–1114. Online: <https://doi.org/10.23919/INDIACom61295.2024.10499122>
- PARMAR, Vishal (2017): Brain Electrical Oscillation Signature Profiling (BEOS). *International Journal of Computers in Clinical Practice*, 2(1), 45–58. Online: <https://doi.org/10.4018/IJCCP.2017010101>
- PATEL, Sankita J. et al. szerk. (2024): *Information Security, Privacy and Digital Forensics: Select Proceedings of the International Conference, ICISPD 2022*. Lecture Notes in Electrical Engineering (1075). Singapore: Springer, Online: <https://doi.org/10.1007/978-981-99-5091-1>
- RUDRAKAR, Santoshi – RUGHANI, Parag (2022): IoT Based Agriculture (IoTA): Architecture, Cyber Attack, Cyber Crime and Digital Forensics Challenges. *Research Square Preprint*. Online: <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-2042812/v1>
- RUGHANI, Vimal – RUGHANI, Parag (2017): AUMFOR: Automated Memory Forensics for Malware Analysis. *Asian Journal of Engineering and Applied Technology*, 6(2), 36–39. Online: <https://doi.org/10.51983/ajeat-2017.6.2.2781>

A törvény és a gép

Gondolatok a mesterséges intelligencia szabályozásáról

The Law and the Machine

Thoughts on Regulating Artificial Intelligence

KISS Z. Edward¹

Bevezetés: A mesterséges intelligencia gyors fejlődése világszerte új szabályozási kihívásokat teremt, amelyekre az Európai Unió, az Egyesült Államok, Kína és más országok eltérő válaszokat adtak. Ugyanakkor kevésbé ismert, hogy a hagyományos jogalkotási eszközök mennyiben alkalmasak a dinamikusan változó, önálló döntéseket hozó technológiák szabályozására.

Célkitűzések: A tanulmány célja a mesterséges intelligencia jogi szabályozásának alapvető nehézségeit feltárni, összehasonlítva a különböző jogrendszerek megközelítéseit és azonosítva a hagyományos jogalkotás korlátait.

Módszertan: A szerző összehasonlító jogi elemzést alkalmaz, vizsgálva az Európai Unió 2024-es AI-Act-jét (kockázatalapú megközelítés), az Egyesült Államok fragmentált szektorális szabályozását, Kína ideológiai kontrollt is magában foglaló átmeneti intézkedéseit, valamint Brazília kerettörvény-javaslatát. Az elemzés kiterjed a precedensértékű bírósági esetekre (State v. Loomis), az etikai keretdokumentumokra (CEPEJ Charta), valamint az adatvédelmi, felelősségi és átláthatósági kérdések joggyakorlati vizsgálatára.

Eredmények: Az elemzés feltárta, hogy a hagyományos jogalkotás reaktív jellege strukturális korlátot jelent a dinamikusan fejlődő MI-technológiák szabályozásában. Az EU kockázatalapú megközelítése ígéretes differenciálást tesz lehetővé, de a rendelet merevsége akadályozza a gyors alkalmazkodást. A felelősség megállapítása az önvezető járművek és az algoritmikus döntéshozatal esetében komoly nehézségekbe ütközik a hagyományos jogelvek alapján. A Loomis-ügy rámutatott az algoritmikus átláthatatlanság és a tisztességes

¹ Doktori hallgató, Nemzeti Közszerzői Egyetem Rendészettudományi Kar, e-mail: kiss.zoltan.edward@stud.uni-nke.hu

eljáráshoz való jog közötti feszültségre. A CEPEJ által megfogalmazott öt etikai elv – az alapvető jogok tisztelete, diszkrimináció tilalma, minőség és biztonság, átláthatóság, valamint felhasználói ellenőrzés – normatív keretet ad, de a végrehajtási mechanizmusok gyakran hiányoznak. A nemzetközi koordináció hiánya szabályozási arbitrázshoz és töredezett megfelelési környezethez vezet.

Konklúzió: A rendeleti szabályozás önmagában nem elegendő az MI irányítására – adaptív szabályozási keretekre, szabályozási homokozókra és a kötelező előírások rugalmas, elvalapú iránymutatásokkal való ötvözésére van szükség. Az MI szabályozása nem pusztán technikai, hanem társadalmi és értékválasztási kérdés, amely folyamatos párbeszédet és a kormányzatok, vállalatok, civil társadalom és akadémia együttműködését igényli. A jövőbeni kutatásoknak a végrehajtási mechanizmusok hatékonyságára, a nemzetközi koordináció lehetőségeire és az etikai elvek operacionalizálására kell összpontosítaniuk.

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, MI-szabályozás, kockázatalapú megközelítés, algoritmikus döntéshozatal, jogi felelősség, adatvédelem, EU AI Act

Introduction: The rapid development of artificial intelligence has created new regulatory challenges worldwide, with the European Union, the United States, China, and other countries providing different responses. However, it remains unclear to what extent traditional legislative tools are suitable for regulating dynamically evolving technologies capable of autonomous decision-making.

Objectives: The study aims to explore the fundamental dilemmas of AI legal regulation by comparing approaches across different legal systems and identifying the limitations of traditional legislation.

Methodology: The author employs comparative legal analysis, examining the European Union's 2024 AI Act (risk-based approach), the fragmented sectoral regulation of the United States, China's interim measures incorporating ideological control, and Brazil's framework bill proposal. The analysis extends to precedent-setting court cases (*State v. Loomis*), ethical framework documents (CEPEJ Charter), and the examination of data protection, liability, and transparency issues in legal practice.

Results: The analysis revealed that the reactive nature of traditional legislation constitutes a structural limitation in regulating dynamically developing AI technologies. The EU's risk-based approach enables promising differentiation, but the rigidity of the law hinders rapid adaptation. Establishing liability in cases of autonomous vehicles and algorithmic decision-making faces significant difficulties under traditional legal principles. The *Loomis* case highlighted the tension between algorithmic opacity and the right to due process. The five ethical principles formulated by CEPEJ – respect for fundamental rights, prohibition of discrimination, quality and security, transparency, and user control – provide a normative framework, but enforcement mechanisms are often lacking. The

absence of international coordination leads to regulatory arbitrage and a fragmented compliance environment.

Conclusion: Legal regulation alone is insufficient for governing AI – adaptive regulatory frameworks, regulatory sandboxes, and the combination of mandatory requirements with flexible principle-based guidance are needed. AI regulation is not merely a technical but a societal and value-based question requiring ongoing dialogue and cooperation among governments, corporations, civil society, and academia. Future research should focus on the effectiveness of enforcement mechanisms, possibilities for international coordination, and the operationalization of ethical principles.

Keywords: artificial intelligence, AI regulation, risk-based approach, algorithmic decision-making, legal liability, data protection, EU AI Act

Bevezetés

Amikor megpróbálunk törvényekkel szabályozni valamit, ami gyorsabban változik, mint ahogyan a paragrafusokat papírra vethetjük, elkerülhetetlenül szembesülünk egy alapvető kérdéssel: vajon a jog eszköztára egyáltalán alkalmas-e arra, hogy lépést tartson a technológiai fejlődéssel? A mesterséges intelligencia szabályozásának témája pontosan ezt a feszültséget testesíti meg, és talán egyetlen más technológiai újítás sem tette ennyire nyilvánvalóvá a hagyományos jogalkotás szerkezeti korlátait. A probléma gyökere abban rejlik, ahogyan a törvényi szabályozás működik. A jogalkotás lényegéből fakadóan reaktív jellegű: általában akkor reagál, amikor már felmerült egy társadalmi probléma, és a nyilvánosság vagy egyes érdekcsoportok nyomást gyakorolnak a szabályozásra. Ez a megközelítés évszázadokon keresztül működött, amikor a társadalmi változások lassabban zajlottak, és egy-egy technológiai újítás bevezetése és széles körű elterjedése között évtizedek teltek el. A mesterséges intelligencia esetében azonban teljesen más dimenziókat látunk. Olyan algoritmusokkal találjuk szemben magunkat, amelyek képesek tanulni, alkalmazkodni és olyan döntéseket hozni, amelyek korábban kizárólag emberi kompetenciának számítottak. Érdeemes elgondolkodni azon, hogy tulajdonképpen mit is jelent törvényekkel szabályozni egy olyan technológiát, amely definíció szerint folyamatosan változik. A gépi tanulási algoritmusok lényege éppen az, hogy nem statikusak – minden új adatsorral, minden interakcióval potenciálisan megváltozik a működésük. Hogyan írjunk elő pontos szabályokat egy olyan rendszerre, amely holnap már másként fog működni, mint ma (SCHERER 2016)? Ez a kérdés nem csupán elméleti természetű, hanem gyakorlati kihívásokat vet fel minden jogalkotó számára, aki megpróbál keretet szabni az MI alkalmazásának.

Jogi szabályozás

Az Európai Unió 2024-ben elfogadott Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1689 rendelete (EUR-LEX 2024. június 13.) talán a legambiciózusabb kísérlet arra, hogy átfogó

szabályozást hozzanak létre ezen a területen. A rendelet kockázatalapú megközelítést alkalmaz, kategorikusan tiltva bizonyos alkalmazásokat – mint például a társadalmi pontozási rendszereket –, míg más, úgynevezett magas kockázatú MI-rendszerek esetében szigorú megfelelési követelményeket ír elő. Négy kockázati kategóriát különböztet meg. Az elfogadhatatlan kockázatú alkalmazások – mint a biometrikus kategorizálás érzékeny jellemzők alapján, a prediktív rendőrségi célú arcfelismerés vagy a munkahelyi és oktatási érzelemfelismerés – teljes tilalom alá esnek. A magas kockázatú kategóriába tartoznak többek között a kritikus infrastruktúrát érintő, az oktatási és foglalkoztatási döntéseket támogató, valamint a bűnüldözésben és igazságszolgáltatásban alkalmazott MI-rendszerek, amelyeknek szigorú előzetes megfelelésértékelésen kell átesniük. E rendszerek üzemeltetőinek biztosítaniuk kell az emberi felügyeletet, a kockázatkezelési rendszert, az adatminőségi követelményeket és a technikai dokumentációt. A korlátozott kockázatú alkalmazásokra – például *chatbotokra* – átláthatósági kötelezettségek vonatkoznak: a felhasználókat tájékoztatni kell, hogy MI-vel lépnek interakcióba. A minimális kockázatú rendszerek szabadon működhetnek. A rendelet 2024 augusztusában lépett hatályba, de a rendelkezések fokozatosan válnak alkalmazandóvá: a tiltott alkalmazásokra vonatkozó szabályok 2025 februárjától, a magas kockázatú rendszerekre vonatkozó előírások pedig 2026 augusztusától érvényesek. A szankciók súlyosak: a tiltott gyakorlatok esetén akár 35 millió euró vagy a globális árbevétel 7%-a, egyéb jogsértéseknél 15 millió euró vagy 3% bírság szabható ki. De mi történik akkor, ha egy ma alacsony kockázatúnak ítélt alkalmazás holnap váratlanul komoly etikai problémákat vet fel? A rendelet merevségéből fakadóan nem tud azonnal alkalmazkodni, és amíg a módosítási folyamat lezajlik, jelentős károk keletkezhetnek.

Érdekes megfigyelni, hogy különböző jogrendszerek mennyire eltérő stratégiákat választottak az MI szabályozására. Az Egyesült Államokban nincs átfogó szövetségi MI-szabályzás; ehelyett fragmentált, szektorális megközelítéssel találkozunk, ahol különböző ügynökségek – a Szövetségi Kereskedelmi Bizottság, az Élelmiszer- és Gyógyszerügyi Hatóság, vagy éppen állami szintű szabályozók – saját hatáskörükben próbálnak rendet tenni. Ez bizonyos rugalmasságot biztosít, de egyben jogbizonytalanságot is teremt. Egy Silicon Valley-i startupra teljesen más szabályok vonatkozhatnak, mint egy New York-i egészségügyi intézmény MI-alkalmazására.

Kína megközelítése ismét más utat követ. A 2023-ban bevezetett átmeneti intézkedések (Cybersecurity Administration of China 2023) a generatív mesterségesintelligencia-szolgáltatásokra vonatkozóan egyértelműen mutatják, hogy a kínai szabályozás nem csupán technikai kérdéseket kíván rendezni, hanem ideológiai kontrollt is gyakorolni a technológia felett. Az MI-rendszereknek meg kell felelniük a „szocialista alapértékeknek”, ami teljesen más megközelítést tükröz, mint amit a nyugati demokráciákban látunk. Ez rámutat arra, hogy az MI szabályozása sohasem pusztán technikai kérdés – mindig politikai és értékválasztásokat is tükröz.

De a legnagyobb kihívás nem is magának a technológiának a szabályozása, hanem az, hogy a törvényi eszköztár alapvetően emberi cselekvések és szándékok szabályozására lett kialakítva. Amikor egy autó balesetet okoz, viszonylag egyszerű megállapítani a felelősséget: vagy a vezető hibázott, vagy műszaki hiba történt. De mi a helyzet egy önvezető autóval? Ha a gépi tanulási algoritmus olyan döntést hoz, amely balesethez

vezet, kit terhel a felelősség? A szoftvert fejlesztő programozót, aki esetleg már évekkal ezelőtt elhagyta a céget? A vállalatot, amely a rendszert üzemelteti? Vagy magát az MI-t, amely a döntést hozta?

Ezek nem hipotetikus kérdések. A wisconsini Loomis-ügyben a bíróság szembesült azzal a problémával, hogy egy büntetőjogi ítélethozatalban használt algoritmikus kockázatértékelő eszköz nem átlátható működése mennyiben sértheti a tisztességes eljárásból való jogot. A bíróság végül engedélyezte az eszköz használatát, de kikötésekkel – elismerve, hogy a törvényi jog nehezen tud mit kezdeni az algoritmikus átláthatatlansággal és a potenciális elfogultsággal.

Az adatvédelem kérdése különösen izgalmas perspektívát nyújt erre a problémára. Az Európai Unió Általános Adatvédelmi Rendelete (Az Európai Parlament és a Tanács 2016/679) 2016-os hatálybalépése óta gyakran hivatkoznak az úgynevezett „magyarázathoz való jogra” az automatizált döntéshozatal kontextusában. De mit jelent ez a gyakorlatban? Ha egy bank hitelalgoritmusa elutasítja a kérelmemet, valóban értékelni tudom-e a számomra adott „magyarázatot”, amely komplex matematikai modellekre és több ezer adatpontra épül? A jog megkövetelheti az átláthatóságot, de ettől még a tényleges átláthatóság nem jön létre automatikusan.

Talán még izgalmasabb kérdés, hogy a jogi szabályozás mennyiben képes kezelni az MI által generált társadalmi következményeket. A munkaerőpiac átalakulása, amely az automatizáció révén zajlik, jóval túlmutat azon, amit hagyományos munkaügyi jogszabályokkal kezelni lehet. Amikor algoritmus dönt arról, hogy kit vegyenek fel egy állásra, vagy kit léptessenek elő, az nem egyszerűen technikai döntés – társadalmi egyenlőtlenségeket reprodukálhat, vagy éppen új dimenziókat nyithat meg. A törvény tilthatja a diszkriminációt, de hogyan bizonyítható be a diszkrimináció, ha az algoritmus *black box* jellege miatt nem értjük, miért hozott meg bizonyos döntést?

Az innováció és a szabályozás közötti feszültség talán sehol sem mutatkozik meg markánsabban, mint a technológiai vállalkozások körében. Az EU AI-rendelet magas kockázatú rendszerekre vonatkozó megfelelési követelményei jelentős terheket róhatnak a kisebb szereplőkre. A rendelet előírja többek között a kockázatkezelési rendszer kialakítását és folyamatos működtetését, a tanítóadatok minőségének és reprezentativitásának biztosítását, részletes technikai dokumentáció elkészítését, naplózási és nyomonkövetési mechanizmusok beépítését, valamint megfelelésértékelési eljárások lefolytatását. Egy induló vállalkozás számára, amely limitált humán erőforrással és tőkével dolgozik, ezeknek a követelményeknek a teljesítése akár több tízezer eurós jogi, technikai és adminisztratív költséget jelenthet – még mielőtt a termék piacra kerülne. Fontos ugyanakkor tisztázni, hogy a startup-ökoszisztéma és a kis- és középvállalkozások köre nem azonos: a startupok a kkv-k egy speciális, innovációorientált, gyors növekedésre törekvő részalmazát alkotják. Az MI-fejlesztés területén azonban a startupok felülreprezentáltak, hiszen éppen ez az a szektor, ahol az új belépők mindent felforgató, felülíró technológiákkal próbálnak versenyelőnyre szert tenni. A rendelet ugyan tartalmaz bizonyos könnyítéseket – például kedvezményes hozzáférést a szabályozási homokozókhoz és csökkentett megfelelésértékelési díjakat kkv-k számára –, de a kritikusok szerint ezek nem elegendők ahhoz, hogy kiegyenlítsék a nagyvállalatok strukturális előnyeit. Ugyanakkor a túl

laza szabályozás lehetővé tenné olyan alkalmazások piacra kerülését, amelyek komoly társadalmi károkat okozhatnak. Hol van tehát az arany középut?

Brazília esete jól mutatja a fejlődő gazdaságok dilemmáját. A 2020-as MI-kerettörvény-javaslat (Brazil Bill 21/2020) ambiciózus célokat tűz ki, de a kritikusok szerint túlságosan általános, és hiányoznak belőle a konkrét végrehajtási mechanizmusok. Ez rámutat arra, hogy nem elég jó szándékú elveket megfogalmazni – a szabályozásnak konkrét eszközöket is kell biztosítania a végrehajtásra, monitoringra és szankcionálásra.

Érdemes elgondolkodni azon is, hogy a törvényi szabályozás mennyiben képes lépést tartani a technológiai fejlődéssel. Amikor a jogalkotók elkezdtek megfogalmazni az MI-szabályozást, a generatív mesterséges intelligencia – mint a ChatGPT és társai – még nem létezett a mai formájában. Most pedig már ezek a rendszerek is szabályozást igényelnek, teljesen új kérdéseket vetve fel a szerzői jogokkal, a félretájékoztatással és a *deep fake-ekkel* kapcsolatban. A jog mindig lemaradásban lesz?

A nemzetközi koordináció hiánya külön problémát jelent. Az MI fejlesztése és alkalmazása globális jelenség, de a szabályozás továbbra is nemzeti vagy legfeljebb regionális szinten történik. Ez töredezett szabályozási környezetet teremt, ahol egy multinacionális vállalat számára szinte lehetetlen egységes megfelelési politikát kialakítani. Ráadásul a szabályozási arbitrázs lehetősége is felmerül – vállalatok telepedhetnek olyan joghatóságokba, ahol a szabályozás lazább.

De térjünk vissza egy alapvető kérdéshez: vajon a törvényi szabályozás-e a megfelelő eszköz az MI irányítására? Léteznek alternatív megközelítések. Az önszabályozás, az iparági sztenderdek, az etikai irányelvek mind lehetséges kiegészítői, vagy akár helyettesítői lehetnek a hagyományos jogi szabályozásnak. Egyes szakértők szerint egy hibrid modell lenne a leghatékonyabb, amely ötvözi a kötelező jogi előírásokat a rugalmasabb, elvalapú iránymutatásokkal.

Etikai kérdések

Az etikai dimenziót nem lehet figyelmen kívül hagyni. A törvényi szabályozás különböző módokon orientálja a magatartásokat: tilthat bizonyos gyakorlatokat, kötelezettségeket írhat elő, felhatalmazást adhat, vagy éppen lehetővé tehet korábban nem szabályozott tevékenységeket. Az MI-szabályozás esetében mindezeket látjuk: a rendelet tilt (például társadalmi pontozási rendszereket), kötelez (megfelelőségértékelésre, dokumentációra), felhatalmaz (felügyeleti hatóságokat szankcionálásra) és megenged (alacsony kockázatú alkalmazások szabad működését). Azonban még a legkifinomultabb jogi keretrendszer is elsősorban a minimálisan elfogadható magatartási standardokat rögzíti – azt a küszöböt, amely alatt a cselekvés jogellenes. Az etikus MI-fejlesztés ennél többet kíván: proaktív gondolkodást arról, hogy mit kellene tennünk, nem csupán arról, hogy mit nem szabad. A *design by ethics*, vagyis az etikai tervezés megközelítés azt sugallja, hogy az etikai megfontolásokat már a tervezési fázisban be kell építeni a rendszerekbe, nem pedig utólag próbálni meg kiigazítani a problémákat.

Az etikai keretek kidolgozásában az Európa Tanács Igazságszolgáltatás Hatékonyságáért Küzdő Európai Bizottsága (CEPEJ) úttörő szerepet játszott. 2018 decemberében

elfogadta a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatási rendszerekben és környezetükben való használatáról szóló Európai Etikai Chartát (CEPEJ 2018). Ez az első olyan keretdokumentum, amely meghatározza a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatási használatára vonatkozó etikai elveket, és iránymutatást nyújt a politikai döntéshozóknak, jogalkotóknak és igazságügyi szakembereknek. A CEPEJ Charta öt makroszintű elvet határoz meg, amelyeket be kell tartani a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatásban való fejlesztése során (KEMÉNYFY 2022): az alapvető jogok tiszteletben tartása; a diszkrimináció tilalma; minőség és biztonság; átláthatóság, pártatlanság és méltányosság; valamint a „felhasználói ellenőrzés alatt” elv. Ezek az elvek együttesen biztosítják, hogy az MI alkalmazása ne sértse az emberi jogokat és a jogbiztonságot.

Az igazságszolgáltatásban alkalmazott MI-rendszerekkel szemben további speciális elvárások és garanciák fogalmazhatók meg. Az *Emberi Jogok Európai Egyezménye* 6. cikke alapján a bírósághoz fordulás joga nem korlátozható: az online vitarendezés lehetősége nem befolyásolhatja ezt az alapvető jogot. A kontradiktórius eljárás elve megköveteli, hogy a felek számára hozzáférhetővé váljanak az algoritmusok működésére vonatkozó információk, hogy megértsék és megvitathassák azokat. A fegyverek egyenlőségének elve megköveteli, hogy a technológiai eszközök használata ne okozzon egyenlőtlenségeket a felek között. Különösen fontos a bírói függetlenség és pártatlanság védelme. Az MI-t használó technológiák beszüródhetnek az eredetileg bírói mérlegelési jog körébe tartozó területekre, ami hosszú távon a bírói döntések standardizálásához vezethet. Ilyenkor a döntések már nem esetről esetre történő elemzésen és indokoláson alapulnak, hanem statisztikai számításokon, amelyek más bíróságok döntéseiből állnak elő. A mesterséges intelligencia használata a bírák döntéseinek támogatására nem kívánatos és jogosulatlan befolyásoláshoz vezethet, ami alááshatja a függetlenségüket (CONTINI 2019).

A kérdés tehát nem az, hogy kell-e szabályozni a mesterséges intelligenciát – a válasz egyértelműen igen. A kérdés az, hogyan és milyen eszközökkel. A jogi szabályozás bizonyosan része kell hogy legyen ennek az eszköztárnak, de önmagában nem elégséges. Olyan adaptív szabályozási keretekre van szükség, amelyek képesek gyorsan reagálni az új fejleményekre, ugyanakkor elegendő jogbiztonságot nyújtanak az innovációhoz.

A szabályozási homokozók (*regulatory sandboxes*) koncepciója érdekes kísérletet jelent erre. Ezek lehetővé teszik, hogy új MI-alkalmazásokat valós környezetben tesztelhesse, de kontrollált körülmények között, csökkentett szabályozási terhek mellett. Ez lehetőséget ad arra, hogy a szabályozók tanulhassanak a technológiáról, mielőtt végleges szabályokat alkotnának, miközben a fejlesztők is kapnak visszajelzést arról, mire kell odafigyelniük.

A kockázatalapú megközelítés, amelyet az EU AI Act rendelete is alkalmaz, ígéretes iránynak tűnik. Nem minden MI-alkalmazás egyformán veszélyes vagy problematikus. Egy zeneajánló algoritmus nyilvánvalóan kevesebb szabályozást igényel, mint egy olyan rendszer, amely büntetőjogi döntésekhez szolgáltat információkat. A differenciált szabályozás lehetővé teszi, hogy ne vegyünk mindent egy kalap alá, ugyanakkor ott, ahol valóban szükséges, komoly garanciákat biztosítsunk.

Az emberi felügyelet kérdése központi jelentőségű. Mennyire hagyatkozhatunk automatizált döntésekre kritikus területeken? Az egészségügyben egy diagnosztikai MI támogathatja az orvos munkáját, de helyettesítheti-e teljesen? A válasz valószínűleg nem

egyszerűen igen vagy nem lesz, hanem kontextusfüggő. Vannak esetek, ahol az MI teljesítménye már meghaladja az emberi képességeket, máshol viszont az emberi ítélőképesség továbbra is nélkülözhetetlen.

A transzparencia követelménye különösen érdekes feszültséget teremt. Egyrészt nyilvánvaló, hogy az érintetteknek joguk van tudni, ha egy algoritmus hoz róluk döntést. Másrészt a teljes átláthatóság megkövetelése ellentmondásba kerülhet az üzleti titkok védelmével, sőt, bizonyos esetekben maga a biztonság is azt követelné meg, hogy ne legyenek közismertek egy rendszer részletei. Hogyan oldható fel ez a feszültség?

Az elfogultság problémája talán az egyik legtöbbet tárgyalt kérdés az MI-etika területén. Ha egy algoritmus olyan adatokon tanul, amelyek tükrözik a társadalom meglévő előítéleteit, akkor ezeket az előítéleteket fogja reprodukálni és esetleg felerősíteni. De vajon a jogi szabályozás képes-e kezelni ezt a problémát? Kötelezővé tehetjük-e jogi eszközökkel, hogy a fejlesztők „elfogulatlan” adatokkal tanítsák az algoritmusokat, amikor maga az elfogulatlanság fogalma is vitatott lehet?

Érdeemes elgondolkozni azon is, hogy mi történik akkor, amikor különböző jogrendszerek szabályai ütköznek egymással. Ha egy európai felhasználó egy amerikai MI-szolgáltatást vesz igénybe, melyik szabályok érvényesek? A joghatósági kérdések különösen bonyolulttá válnak a felhőalapú szolgáltatások és a globális adatáramlások korában.

A felelősség megállapítása sem egyszerű. Amikor egy komplex MI-rendszer több komponensből áll, amelyeket különböző fejlesztők készítettek, különböző adatforrásokon tanultak, és különböző kontextusokban használnak, szinte lehetetlen egyértelműen azonosítani, hogy pontosan melyik elem felelős egy esetleges hibáért vagy károkozásért. A termékfelelősségi jogszabályok újragondolása szükségessé válhat.

A jövőbe tekintve azt láthatjuk, hogy az MI szabályozása folyamatos evolúción fog keresztülmenni. Nem lesz egyetlen, végleges megoldás, hanem folyamatos adaptációra lesz szükség. A jogalkotóknak meg kell tanulniuk gyorsabban reagálni, a szabályozásnak rugalmasabbá kell válnia, és szükség lesz a különböző szereplők – kormányzatok, vállalatok, civil társadalom, akadémiai szféra – szorosabb együttműködésére.

Talán az egyik legfontosabb felismerés az, hogy az MI szabályozása nem lehet pusztán technokratikus feladat. Társadalmi párbeszédre van szükség arról, hogy milyen jövőt akarunk, milyen értékeket tartunk fontosnak, és hogyan akarjuk, hogy a technológia szolgálja az emberiséget. A törvények csupán eszközök ezen értékek végrehajtására – de a célokat társadalmi konszenzusban kell meghatározni.

Összegzés

Végző soron a mesterséges intelligencia szabályozásának kihívása arra kényszerít minket, hogy újragondoljuk a jog és a technológia, az innováció és a felelősség, a szabadság és a biztonság közötti viszonyokat. Nincsenek könnyű válaszok, és amit ma optimális megoldásnak tartunk, holnap már elavult lehet. De éppen ez a dinamika teszi ezt a területet annyira izgalmassá és fontosá. Az, ahogyan ma reagálunk ezekre a kihívásokra, meghatározza, hogy milyen társadalomban fogunk élni a következő évtizedekben.

Felhasznált irodalom

- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679>
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1689 rendelete (2024. június 13.) a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok megállapításáról. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/ALL/?uri=CELEX%3A32024R1689>
- Brazil Bill 21/2020. On a Legal Framework for Artificial Intelligence (2020). Online: https://www.camara.leg.br/proposicoesWeb/prop_mostrarintegra?codteor=1853928&filename=PL%2021/2020
- CONTINI, Francesco (2019): *Artificial Intelligence: A New Trojan Horse for Undue Influence on Judiciaries?* United Nations Office on Drugs and Crime. Online: https://www.unodc.org/dohadecaration/en/news/2019/06/artificial-intelligence_-a-new-trojan-horse-for-undue-influence-on-judiciaries.html
- Cybersecurity Administration of China (2023): *Interim Administrative Measures for Generative Artificial Intelligence Services*. [H. n.].
- European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) (2018): *European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and Their Environment*. Online: <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c>
- KEMÉNYFY Nóra (2022): Mesterséges intelligencia az igazságszolgáltatásban. *Miskolci Jogtudó*, (3), 19–28. Online: https://jogtudo.uni-miskolc.hu/files/20469/MJ2022_ksz3_Kem%C3%A9nyfyN%C3%B3ra_final.pdf
- SCHERER, Matthew U. (2016): Regulating Artificial Intelligence Systems: Risks, Challenges, Competencies, and Strategies. *Harvard Journal of Law & Technology*, 29(2), 353–400. Online: <https://jolt.law.harvard.edu/articles/pdf/v29/29HarvJLTech353.pdf>
- State v. Loomis, 881 N.W.2d 749 (2016). Supreme Court of Wisconsin.

Trust, Risk and Public Willingness to Cooperate with the Police Evidence from a Mixed-Methods Study

Massimo MANZIN,¹ Cene BAVEC,² Vanesa ŠKORNIK³

Objective: Previous research into public trust in the police has focused on cooperativeness as an outcome massively influenced by trust. Nevertheless, our understanding of the relationship between different types of trust and citizens' propensity to support policing remains insufficient, especially regarding personal risk. This study examines how perceptions of the police as fair, effective and community-oriented organisation influence cooperation. It also explores whether trust remains a predictor in instances where assistance involves higher personal or social costs.

Methodology: A mixed-methods approach was used, including a survey of 319 residents, exploratory factor analysis (EFA) and structural equation modelling (SEM), and follow-up focus groups to identify the barriers residents encountered when trying to collaborate in situations involving heightened risk. EFA is a method of uncovering hidden patterns in people's responses. When a questionnaire contains many items, the answers often cluster together in meaningful ways. EFA identifies these clusters and shows which items belong to the same underlying concept. Structural equation modelling (SEM) shows how different concepts are connected, which concepts lead to specific outcomes, and how strong each connection is. The quantitative analysis found three dimensions of trust: procedural justice, distributive justice and police effectiveness, alongside community commitment. Cooperation proved to be a two-factor structure consisting of obedience and voluntary assistance to the police.

Findings: Trust was only a significant predictor of cooperative behaviour in low-risk situations involving minor incidents or transgressions, and where little personal vulnerability was evident. Willingness to report violations of more serious rules (assaults, drug sales or corruption) did not scale similarly with trust.

¹ Police College Slovenia, Assistant Principal of the Police College.

² University of Primorska, Professor Emeritus.

³ Police College Slovenia, Senior Police Inspector.

Common barriers related to fear of reprisal, lack of trust in the system and possible social or professional consequences were supported by qualitative data.

Value: This research demonstrates that trust can promote cooperation, but only when individuals do not feel personally vulnerable. It highlights the need for contemporary campaigns that promote secure, responsible institutional environments to increase public participation.

Keywords: trust in the police, procedural justice, distributive justice, police effectiveness and community commitment, public cooperation

Trust – A multidimensional concept

There are many aspects of trust that have been theorised, described, modelled and measured over time (LEWICKI–BRINSFIELD 2012). A large amount of work has been done on defining trust, distinguishing between its types and studying in what situations it becomes important and why. Over the last fifty years, a plethora of definitions and theoretical approaches have been developed by scholars to understand the fundamental role that trust plays in social relationships (HÖPPNER 2009).

Despite this level of scholarly consideration, there is no universal agreement on what constitutes trust, its salient attributes, or even its essence (KHODYAKOV 2007; BÜSSING 2002). This enduring debate is grounded in the multiple dimensions of trust (KAPPMEIER et al. 2021; WILKINS 2018). Trust can be understood as benevolence, belief in or expectation of reliability, a predisposition towards beneficial action, or a combination of these. All of these interpretations are valid and open to different interpretations (HERMERÉN 2017).

Trust may be established among members of different groups, among family members and between citizens and agencies or organisations, whether private or public (MORRONE et al. 2009). Boda et al. (2018: 6) point out that there are many factors that affect trust:

- rational (for example, based on previous experience)
- emotional (rooted in the character of the trusting person or the appealing features of the person or entity who is trusted, etc.)
- moral (for example, evaluating the fairness of the situation)
- individual (stemming from the individual's personal socialisation or community membership, etc.)
- macro-level (involving the pervasiveness of norm compliance in a society)

One of the well-known and widely accepted definitions of trust is found in the literature on organisational behaviour. In 1995, Roger C. Mayer, James H. Davis and F. David Schoorman (MAYER et al. 1995) authored the fundamental text *An Integrative Model of Organizational Trust*. Their model integrated theoretical and empirical approaches within a comprehensive framework, serving as a reference tool for research across disciplines (ALA-LUOPA 2022; BEKMAMEDOVA et al. 2008).

Mayer et al. (1995) define trust as “the willingness of a party to be vulnerable to the actions of another party based on the expectation that the other will perform a particular action important to the trustor, irrespective of the ability to monitor or control that other party”. Their model emphasises three major characteristics that impact whether an individual will trust another (LEE et al. 2022):

- ability–competence – the belief that the trusted party is competent at accomplishing certain tasks
- integrity – the belief that the trustee and trustor share a common set of values
- benevolence–altruism – trustworthiness in terms of the extent to which a trustee is believed to have good intentions toward the trustor

These dimensions have been extended or adapted by several authors. For instance, Sekhon et al. (2014) identified five dimensions: Expertise and Competence; Integrity and Consistency; Communication, Shared Values and Concerns; and Benevolence. Robbins (2021) also suggested that there are five components: Integrity; Competency; Consistency; Loyalty; and Openness. Höppner (2009) identified eight relevant competence domains: Honesty; Openness; Fairness; Reliability; Reciprocity; Respectfulness; Commitment; and Shared Interests. Some authors have identified significantly more; Seppänen et al. (2007), for instance, identified 22, while McEvily and Tortoriello (2011) identified as many as 38.

The following overview summarises some of the most important definitions of trust. Comparing them demonstrates that trust most often refers to the trustor’s expectations regarding the trustee’s future behaviour:

- “a generalised expectancy held by an individual that the word, promise, oral or written statement of another individual or group can be relied on” (ROTTER 1980: 1)
- “confident positive expectations regarding another’s conduct” (LEWICKI et al. 1998: 439)
- “psychological state comprising the intention to accept vulnerability based upon positive expectations of the intentions or behaviour of another” (ROUSSEAU et al. 1998: 395)
- “the expectation of other persons’ goodwill and benign intent, implying that in certain situations those persons will place the interests of others before their own” (KESER 2003: 500)
- “a psychological state involving positive confident expectations about the competence, benevolence, integrity and predictability of another person and the willingness to act on the basis of these expectations; issues of trust arise in contexts involving risk, vulnerability, uncertainty and interdependence; trust expectations are created primarily by the interaction of the perceived qualities of the trustee and contextual factors in play when trust decisions are made” (ADAMS–WEBB 2003: 38)
- “the belief that others will not deliberately or knowingly do us harm if they can avoid it, and will look after our interests, if this is possible” (DELHEY–NEWTON 2005: 311)
- “a feeling that the entity being trusted will act in the best interests of the trustor and will be honest in what was indicated/promised” (HAYNES et al. 2020: 626)

The Police and the issue of trust: History and concepts

Public trust in the police has long been a significant concern for policing organisations and governments across Europe and elsewhere (SCHAAP 2020; WU et al. 2012). The early sociological analyses of policing were also developed concomitantly with a period of radical social change and political anti-establishment movements across the Western world in the 1960s. Social and political tensions had spilt onto the streets, manifesting in increased crime rates – violent crimes, in particular, had soared (WORRALL 2014; TONRY 2014). In the U.S., robberies increased almost threefold over that period (UCHIDA 2004).

Increasing public fears about crime and disorder caused trust in state institutions, including law enforcement, to waver. As a visible part of the state, the police were heavily scrutinised and politicised (STAUBLI 2017).

Academia responded with a wave of research that further scrutinised the institutions and behaviour of the police (STAUBLI 2017). Some researchers argued that police practices at the time threatened the rule of law (MOUHANNA 2017). In the wake of the 1968 movements, however, by the late 1970s and throughout the 1980s, there was a greater demand for more participatory and cooperative approaches to government by civil society – a ‘cooperative state’ (PUSCA et al. 2017).

This intellectual and civic transition produced community policing, a practice designed to adapt to new standards of democratic policing. Its intention was to bring the public and police closer together (REN et al. 2005) and, therefore, increase public satisfaction (WEHRMAN – DE ANGELIS 2011). Traditional police tactics, it appeared, were inadequate; they sometimes produced not less but more crime, and on occasion even added to public fear and social tension (NEILD 1998).

Community policing, therefore, prompted one of the most radical shifts in policing paradigms in modern times (MURRAY 2005). It moved from a reactive, enforcement-based model to a holistic, collaborative one, grounded in trust and transparency.

Throughout Europe, community policing has manifested in manifold ways, depending on the historical and organisational environments in the respective countries (VAN DER GIESSEN et al. 2017). While the specifics may differ, several key principles are widely accepted: the law enforcement and citizens work together to address local problems, such as solving disputes, helping victims, ensuring road safety, managing disorder and reducing crime, with the aim of improving the quality of life (PUSCA et al. 2017; ADAMS et al. 2002; TERPSTRA 2010; CORDNER 2010). Community policing is based on public trust. Trust is what makes cooperation possible; it also allows legitimacy to be maintained and social order sustained.

Trust in the Police

In advanced liberal democracies, the police are the most visible and symbolic face of state power (FLEMING–McLAUGHLIN 2010; KIRMIZIDAĞ 2015). As such, public trust in the police is an important gauge of how citizens view not only the legitimacy and authority of the policing institution but also, more generally, the state’s power (CAO et al. 1998). This

is especially important, given that citizens often lack the technical knowledge of police work to assess such performance directly. Instead, their judgments tend to be based on either limited personal experience or hearsay, which provides little information about the nature and purpose of police work (JACKSON et al. 2012). The concept of trust in the police can be defined as:

- “the degree to which community members believe that the police will share their priorities, act competently, behave dependably, and treat them with respect” (STOUTLAND 2001: 227 quoted in PRYCE–CHENANE 2021: 811)
- a condition in which individuals believe that police services are grounded in fairness and that police officers prioritise the interests and safety of the community (NIX et al. 2015)
- “the belief that the police, as legal authorities, will carry out their duties in a manner consistent with societal normative expectations connected with their roles” (BELLO 2025: 639)
- the public’s trust that the police (and the justice system) are capable of maintaining their institutional integrity and meeting public expectations (MURPHY et al. 2014) by upholding the existing social order and norms, and ensuring public safety (GOLDSMITH 2005)

Building trust between the police and the community requires ongoing alignment with community expectations, the provision of quality services and transparency regarding shared objectives (KÄÄRIÄINEN 2008). Trust, similar to public opinion, is more than just a measure of efficiency. What citizens want is to feel that they are understood, that the police are treating them fairly and with respect, that the police are speaking openly about issues, and that they are given opportunities to provide feedback (JACKSON–BRADFORD 2010).

The level of public trust in the police affects the resources required to maintain public order and peace, as well as the police’s ability to prevent crime and detect offenders (BARTON–BEYNON 2015). Police organisations that have achieved a higher level of public trust can more easily attain their goals, as their tasks have gained legitimacy (TYLER–FAGAN 2008). The primary role and functions of police forces in every country are to fight crime, maintain order, and protect public safety and peace (SCHULHOFER et al. 2011; MILLIE–BULLOCK 2012). However, ensuring that these duties are undertaken effectively and consistently depends greatly on the voluntary participation of society’s members (BELLO – JOHN-LANGBA 2020). In this regard, the relationship between the police and the public becomes essential. The level of citizens’ trust directly determines their willingness to cooperate with law enforcement in various forms, from everyday interactions to participation in the justice system. The following section outlines how citizens engage with the police and how trust shapes these interactions. Specifically, the different roles that citizens assume in relation to the police illustrate how deeply this trust permeates everyday policing practices and institutional cooperation (BRODEUR 2017: 113):

- The citizens are police clients, either on an individual basis by calling the police or on a collective basis by making their service demands known through public consultations and the constitution of pressure groups that uphold, for instance, the rights of victims.

- They are the prime source of information for the police, and it is unlikely that this situation will be substantially reversed by surveillance technology.
- They provide vital assistance to the police through formal partnerships or through informal networks, influencing behaviour.
- Their role in court – as witnesses, jurors, or in other capacities – is also indispensable.

Summary of the study on the impact of trust in the police on the public's willingness to cooperate with the Police

Studies conducted over the past few decades have emphasised that trust is an important factor in determining whether residents will cooperate with the police. At the end of 2024, we conducted an in-depth empirical study of how citizens evaluate police performance across various areas and whether these evaluations influence their willingness to cooperate. The results of this study were presented in a scientific monograph that outlined the methodological framework and the effects and consequences for future work in police organisations.

Research framework and theoretical background

This study builds on the work of numerous scholars who have argued that the role of the police extends well beyond enforcement and that maintaining positive relationships with the public is essential for effective policing. Past research provides evidence that people are more likely to help solve crimes, report crimes, express support for law enforcement, act as witnesses, and obey the law when they trust the police. This is based on the perception that the police's efforts to provide good service to them and treat them fairly are satisfactory. In addition, we argue that these perceptions of effectiveness in policing must be reflected not only in attitudes towards the police generally but also in dimensions associated with procedural justice, certainty and consistency of treatment, as well as the belief that (police) officers genuinely hear what community members say and understand their problems.

Guided by these insights, we formulated the primary research hypothesis that individuals' willingness to cooperate with law enforcement correlates with their level of trust in the police. The aim of the research was to determine which dimensions of trust had the greatest impact on cooperation.

Methodological approach and research sample

The study adapted a survey instrument from prior research on police legitimacy and public trust. The original sample consisted of 365 participants; however, after strict data quality control, only questionnaires with no missing answers were retained. The final sample

included 319 participants, all of whom were from different age groups, educational levels and employment statuses.

The sample was fairly evenly distributed across the age and sex groups. The educational background was diverse, with a dominance of secondary and higher educational levels. Most respondents were employed, which shed valuable light on the views of people participating in regular work and social responsibilities concerning security.

The questionnaire consisted of several sets of statements measuring:

- perception of procedural justice
- perception of distributive justice
- perception of police effectiveness and community commitment
- willingness to comply with police demands
- willingness to assist the Police

Factor analysis – Understanding dimensions of trust and cooperation

We conducted an Exploratory Factor Analysis (EFA) in the first stage of our analyses to determine the latent dimensions of trust and cooperation. The aim was not only to investigate whether the indicators are consistent with our theoretical framework and expectations, but also to establish which specific pattern(s) of associations would emerge in the Slovenian context that differed from those predicted by other theories. Although the questionnaire contains dozens of statements, we are primarily interested in identifying the core dimensions that influence people's perception of the police. Using EFA, we transformed many detailed impressions into fewer meaningful concepts, reducing complexity. For instance, people may distinguish clearly between how they are treated, how fairly the police act towards everyone, and how well the police do their job. It is only when we examine how answers cluster together across all respondents that this distinction becomes visible, rather than by looking at individual questions in isolation. Therefore, EFA offers more than just statistical tidiness; it provides a deeper understanding of public perceptions. The findings showed that trust in the police could be conceptualised as three fundamental dimensions:

Procedural justice: This dimension refers to experiences of respectful, fair and dignified treatment by police officers, including a general understanding that police perform their duties in a manner deemed just by members of the public. According to our results, beliefs about treatment quality and decision-making quality are bundled within this dimension, implying that participants perceive these two aspects as interrelated.

Distributive justice: This refers to the perception of fairness towards fellow community members, including fair treatment, the consistent application of laws and equal services at all levels. According to our results, distributive justice in Slovenia is clearly distinct from procedural justice. Respondents were able to distinguish between the two, viewing the fair provision of services primarily as a matter of how procedures are applied rather than as an issue of equitable distribution.

Table 1: Community cooperation with the Police

	Factor	Factor
Statement	1	2
Obeying the police (PRYCE et al. 2017)		
You should accept police decisions even if you think they are wrong.	0.584	
You should do what the police tell you to do even if you don't understand why the order was given.	0.795	
You should do what the police tell you to do even if you disagree with the given order.	0.898	
You should always do what the police tell you to do even if you don't like the way the police treat you.	0.853	
Assistance to the police (BUZAROVSKA et al. 2014; own statements)		
Imagine that you were out and saw someone steal a wallet. What is the likelihood that you will call the police?		0.674
If the police were looking for witnesses in a case where someone's wallet was stolen, what is the likelihood that you will voluntarily provide information if you witnessed the theft?		0.780
Imagine that you are outside and see someone beating another person. What is the likelihood that you will call the police?		0.714
If you were to witness a fight and the police were looking for witnesses, what is the likelihood that you will voluntarily report what you saw?		0.741
If you witnessed a fight and the police were looking for eyewitnesses, what is the likelihood that you would voluntarily provide information?		0.813
What is the likelihood that you will voluntarily provide information to the police if they were looking for eyewitnesses to a drug sale that you had witnessed?		< 0.5
Imagine that you have evidence that someone bribed a public official. What is the likelihood that you will report this to the police?		< 0.5
Imagine that you have evidence that someone bribed your supervisor. What is the likelihood that you will report this to the police?		< 0.5
Explained variance (in %) = 74.989	47.989	27.000

Source: compiled by the authors

Police effectiveness and community commitment: This incorporates the expectation that the police will act efficiently and effectively in operational terms, for example, in response times, crime prevention, and the maintenance of law and order, as well as their ability to listen to and engage with the local community. It seems that residents regard police performance and community orientation as two interconnected aspects of a single dimension.

In terms of the dimensions of cooperation with the police, two factors were evident:

- obeying the police, which implies the duty to obey police commands
- assisting the police, which includes voluntarily reporting a crime or providing information about a criminal

Hair et al. (2009) emphasise that standardised factor loadings should reach at least 0.5 to be considered acceptable, with values of 0.7 or higher indicating strong relationships between items and their underlying factors. In our study, three items fell below this threshold and did not align clearly with any trust dimension, so we excluded them from further modelling. Explained variance refers to the proportion of overall variation in people's answers that a model can account for. In our case, the two dimensions of cooperation, obedience and assistance, together account for around three-quarters of the variation in responses. This indicates that the model effectively captures public attitudes towards cooperating with the police. This suggests that the identified factors are meaningful and reflect genuine differences in how people perceive cooperation.

Structural Equation Modelling (SEM)

In the second part of our analysis, we used structural equation modelling (SEM) to examine how different aspects of trust influence an individual's willingness to cooperate with the police. SEM revealed the relationships between these concepts. It enables us to examine not only whether two factors are connected, but also the strength of their mutual influence. It enables us to answer a core question: Does greater trust in the police lead to a higher willingness to cooperate? SEM simultaneously tests and demonstrates the strength of relationships. It thus provides a clear picture of the dynamics between trust and cooperation.

The main research hypothesis concerns the influence of trust in the police on levels of cooperation. The final model shows that citizens' willingness to assist the police voluntarily is positively related to the three primary domains of trust: 1. perceived procedural fairness; 2. distributive justice; and 3. police effectiveness, combined with community commitment. Police effectiveness and community engagement were the best predictors of willingness to assist, whereas perceived procedural justice strongly predicted willingness to share information. Cooperation was promoted by distributive justice, especially when the risks were minimal.

In the final structural model, three trust dimensions were found to be significantly related to aiding the police. However, this assistance was primarily of a less demanding nature (e.g. reporting witnessed crimes or acting as a witness). The model provided

valuable practical insights: trust only increases people's willingness to cooperate in situations with low personal risk. People are more likely to aid the police when reporting minor incidents, such as minor thefts, if they believe the police will act fairly and effectively. However, this effect was not observed in types of cooperation that posed a greater risk to the individual or involved greater costs for others. In high-risk situations, trust no longer predicts cooperation. Even when people express trust in the police as an institution, fear of retaliation or exposure can counteract this. Structural equation modelling (SEM) clearly demonstrates this pattern: the effect of trust disappears in the most sensitive contexts.

Further inspection of whether higher confidence in the police drives an increased propensity to help across the board revealed that this is not universally true. Trust is a statistical predictor in all but two forms of assistance; however, trust did not matter when respondents were faced with providing information as witnesses to an assault and reporting drug sales. While these are a part of the general construct of "assistance to the police" factor analysis, they were not sensitive to changes in perceived trust in the structural model. This suggests that greater confidence in the police is not enough to encourage people to take such action, partly due to the increased personal danger or risk of identification.

The findings reveal that local residents' propensity to cooperate is highest when anticipated involvement does not entail substantial personal or social costs. Trust matters for cooperation only in actions that do not require significant risk or a great deal of personal exposure.

Results of the structural model are similar to those of earlier studies in Slovenia. Reisig et al. (2012) found that, for low-risk topics, participants mostly collaborated. Likewise, Meško et al. (2012) found that although trust in police encourages people to cooperate, the sense of duty involved (that is, the "respecting the decisions" of the police) was not statistically related to residents' propensity to cooperate.

Focus group results

Factor analysis revealed that three items within the "assistance to the police" factor had poor loadings, and it was not clear which of the emerging factors they would relate to. These items also had relatively low means, indicating disagreement among respondents and a limited likelihood of engaging in such behaviours. This pairing demonstrates a strong reluctance toward cooperation in certain (sensitive) and perhaps high-risk environments. The contingency contexts were: witnessing and reporting drug dealing, reporting the payment of a bribe to a public official, and a supervisor being bribed. Since it was not possible to quantify the reasons for the low willingness, we included a qualitative element in the 2025 research activity – focus groups. These scenarios were given to the participants, and they had to explain what they could do and disclose their motivations for supporting (or not supporting) the police.

Focus groups complement statistical findings by providing a clearer insight into people's reasoning. Even though they generally trust the police, participants explained why they

would not report drug dealing, violence, or corruption. Their explanations consistently pointed to:

- fear of retaliation or harm
- the need to protect family members
- anxiety about repercussions from superiors
- scepticism that reporting would lead to any further measures against the offenders

These contextual insights help us to understand the human logic behind the statistical patterns. While numbers show that trust does not predict cooperation in high-risk situations, focus groups reveal why: perceived danger, institutional uncertainty and social vulnerability can override even positive views of the police.

Dissemination about Witnessing Drug Dealing: Participants often spoke of their fear of reprisal. Knowing that drug dealing was linked to criminal organisations and dangerous people, many believed that reporting or passing on information would put themselves or their families at risk. There was also widespread concern about exposing family members, as people think not just of their own safety but also of that of partners, children and parents. Others disclosed that they would only help if doing so would prevent harm to a personal associate. This illustrates how the inclination to support the police in such situations may stem more from social bonds than from general confidence in the police or a sense of civic duty.

Reporting Bribery of a Public Official: Participants noted that, in these circumstances, “everyone was already talking about the lack of trust in the system”. They felt that, while allegations of corruption seldom result in visible sanctions, the processes are also protracted and complex. This reinforces the view that reporting will not result in change and may expose the person to negative repercussions or stereotyping. Participants also raised the issue of “hidden connections”, as well as networks of acquaintances that they believed gave certain people an advantage. These interpretations further reduce bystanders’ incentive to report because they begin to question the impact of their own behaviour.

Reporting Supervisor Bribery: The greatest reluctance was observed when management had to be reported for corruption. The participants stressed that reporting someone they are directly dependent on is often fraught with the risk of job loss, reduced income or damage to one’s career. Alongside economic implications, participants also emphasised the strong social pressures and informal relationships in workplaces where connections and hierarchy are closely interlinked. Reporting on a superior was portrayed as an act that invariably invites shunning, demotion or some form of payback. Participants also emphasised the impracticality of anonymous reporting in these situations and noted that the personal impact was very high.

At the focus group level, the findings are consistent with relevant international publications, e.g. in that the fear of retaliation plays a significant role in preventing victims from reporting incidents to the police. In this vein, Clayman and Skinns (2012) argue that respondents assess whether assisting the police might put them at risk, and that cooperation becomes unlikely when the perceived risk is too high. If the risk is perceived as too high, cooperation is unlikely. They provide evidence of this practice in London: those concerned about the potential consequences were overwhelmingly unwilling to

assist the police unless assured anonymity. Consequently, the fear of retaliation is a major barrier to reporting, particularly when it endangers oneself and one's family. Mbewu et al. (2021), Yoon (2015) and Perez-Vincent et al. (2024) highlight additional reporting barriers, including pessimistic doubt about the police from victims' and offenders' perspectives, an extensive and complex reporting process, and persistent fears for one's own safety. Fyfe and Sheptycki (2023) also emphasise that witness intimidation is a significant barrier to cooperation in both serious and organised crime.

Conclusion

The research develops a more nuanced perspective of the association between trust in the police and citizens' cooperation with law enforcement. Whereas past work has tended to find that trust is a key determinant of public engagement, the analysis here shows that this relationship is conditional rather than absolute. Each of the three trust dimensions discovered – procedural justice, distributive justice and police effectiveness with community commitment – all contribute heavily to cooperation. However, the impact of these findings is most significant in situations where individuals face minimal personal risk. In less serious cases, such as reporting minor crimes or exchanging trivial information, trust is a reliable indicator of cooperative behaviour that lends legitimacy to the police.

Conversely, the results suggest a clear threshold at which trust cannot trigger participation. In high-risk contexts, the influence of trust diminishes sharply. People become much more cautious about assisting when cooperation places a citizen at greater risk, as is often the case with issues involving violence, drugs and corruption. The fear of reprisal and mistrust in institutions, along with being susceptible to career or social consequences, can override even the best perceptions of the police. This behavioural threshold implies that the cooperation level is governed not only by a normative evaluation of the police's fairness and ability, but also by a more comprehensive evaluation of personal threat, social surroundings and perceived consequences of action.

The embedding of risk perceptions within the routine reasoning process is also enhanced by the incorporation of focus group data. The participants repeatedly referred to pressures and potential harms affecting their personal lives, families and work environments, demonstrating that the choice to cooperate is a matter of practical interpretation or situational response rather than a cognitive attitude. These results highlight the need for law enforcement agencies to strengthen witness protection measures, increase transparency in corruption cases, and develop reporting mechanisms that reduce personal risk. Future research needs to provide more evidence on how institutional safeguards, community ties and situational conditions interact to shape cooperation, especially when fear and uncertainty remain major barriers.

Taken together, these insights highlight a fundamental yet crucial truth: trust can facilitate cooperation, but it cannot overcome situations where individuals feel exposed or vulnerable. When the risks of assisting the police become too great, whether due to fear of retaliation, institutional uncertainty or potential social and professional consequences, even strong beliefs in the fairness and effectiveness of the police lose their motivational

force. Therefore, the decision to cooperate depends not only on normative evaluations of policing but also on whether citizens feel safe enough to act. Without credible institutional safeguards and clear protections, trust is ineffective and cannot sustain public participation.

References

- ADAMS, Barbara D. – WEBB, Robert D. G. (2003): *Trust Development in Small Teams*. Report No. CR-2003-016. Toronto: Defence Research and Development Canada. Online: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA630676.pdf>
- ADAMS, Richard E. – ROHE, William M. – ARCURY, Thomas A. (2002): Implementing Community-oriented Policing: Organizational Change and Street Officer Attitudes. *Crime and Delinquency*, 48(3), 399–430. Online: <https://doi.org/10.1177/0011128702048003003>
- ALA-LUOPA, Saara (2022): *What Is Trust, Actually? Review on the Discussion Regarding Trust in Technology and in AI*. Online: https://projects.tuni.fi/app/uploads/2023/02/bf1f61a-trust-in-ai_review-2.pdf
- BARTON, Harry – BEYNON, Malcom J. (2015): Do the Citizens of Europe Trust Their Police? *International Journal of Emergency Services*, 4(1), 65–85. Online: <https://doi.org/10.1108/IJES-09-2014-0013>
- BEKMAMEDOVA, Nargiza – PRANANTO, Adi – MCKAY, Judy – VOROBIEV, Artem (2008): *Towards a Conceptualisation of Trust in IS Outsourcing*. International Conference on Information Systems (ICIS) – ICIS 2008 Proceedings. Online: <https://aisel.aisnet.org/icis2008/152/>
- BELLO, Paul O. (2025): University Students' Accounts of Police Use of Force: Implications for Trust in the Police. *African Identities*, 23(3), 634–652. Online: <https://doi.org/10.1080/14725843.2024.2308639>
- BELLO, Paul O. – JOHN-LANGBA, Johannes (2020): University Students and Police Legitimacy: The South African Police Service before the Loudspeaker. *International Journal of Business and Management Studies*, 12(2), 306–320.
- BODA, Zsolt – MEDGYESI, Márton – FONDEVILLE, Nicole – ÖZDEMİR, Erhan (2018): *Societal Change and Trust in Institutions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Online: <https://doi.org/10.2806/736845>
- BRODEUR, Jean-Paul (2017): Trust and Expertise in Policing. In NOGALA, Detlef – FEHÉRVÁRY, János – JASCHKE, Hans-Gerd – DEN BOER, Monica (eds): *European Police Science and Research Bulletin. Police Science and Police Practice in Europe*. European Union Agency for Law Enforcement Training (CEPOL), 105–120. Online: <https://www.cepol.europa.eu/sites/default/files/Special%20Conference%20Edition%20Nr.%202.pdf>
- BÜSSING, André (2002): Trust and Its Relations to Commitment and Involvement in Work and Organisations. *SA Journal of Industrial Psychology*, 28(4), 36–42. Online: <https://doi.org/10.4102/sajip.v28i4.77>
- BUZAROVSKA, Gordana – BACHANOVIC, Oliver – KALAJDZIEV, Gordan – DRAKULEVSKI, Aleksandra Gruevska – MISOSKI, Boban – GOGOV, Bogdancho – ILIC, Divna – JOVANOVA, Natasa (2014): Students' Views on the Police in the Republic of Macedonia. *Varstvoslovje, Journal of Criminal Justice and Security*, 16(4), 435–452.
- CAO, Liqun – STACK, Steven – SUN, Yi (1998): Public Attitudes toward the Police: A Comparative Study between Japan and America. *Journal of Criminal Justice*, 26(4), 279–289. Online: [https://doi.org/10.1016/S0047-2352\(98\)00015-4](https://doi.org/10.1016/S0047-2352(98)00015-4)

- CLAYMAN, Stephen – SKINNS, Layla (2012): To Snitch or Not to Snitch? An Exploratory Study of the Factors Influencing Whether Young People Actively Cooperate with the Police. *Policing and Society*, 22(4), 460–480. Online: <https://doi.org/10.1080/10439463.2011.641550>
- CORDNER, Gary (2010): *Reducing Fear of Crime. Strategies for Police*. U.S. Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services. Online: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/reducing-fear-crime-strategies-police>
- DELHEY, Jan – NEWTON, Kenneth (2005): Predicting Cross-national Levels of Social Trust: Global Pattern or Nordic Exceptionalism? *European Sociological Review*, 21(4), 311–327. Online: <https://doi.org/10.1093/esr/jci022>
- FYFE, Nicholas – SHEPTYCKI, James (2005): *Facilitating Witness Co-operation in Organised Crime Cases: An International Review*. London: Home Office. Online: https://popcenter.asu.edu/sites/g/files/litvpz3631/files/problems/witness_intimidation/PDFs/Fyfe&Sheptycki_2005.pdf
- FLEMING, Jenny – MCLAUGHLIN, Eugene (2010): ‘The Public Gets What the Public Wants?’ Interrogating the ‘Public Confidence’ Agenda. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 4(3), 199–202. Online: <https://doi.org/10.1093/police/paq024>
- GOLDSMITH, Andrew (2005): Police Reform and the Problem of Trust. *Theoretical Criminology*, 9(4), 443–470. Online: <https://doi.org/10.1177/1362480605057727>
- HAIR, Joseph F. – BLACK, William C. – BABIN, Barry J. – ANDERSON, Rolph E. (2009): *Multivariate Data Analysis*. Hoboken: Pearson.
- HAYNES, Stacy H. – LEONE, Matthew C. – KEENA, Linda D. – MAY, David C. – RICCIARDELLI, Rosemary – LAMBERT, Eric G. (2020): The Association between Different Forms of Organizational Trust and Correctional Staff Job Stress. *Journal of Crime and Justice*, 43(5), 623–639. Online: <https://doi.org/10.1080/0735648X.2020.1734056>
- HERMERÉN, Göran (2017): Trust and Mistrust of Science. In *Trust at Risk: Implications for EU Policies and Institutions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 31–47. Online: <https://data.europa.eu/doi/10.2777/364327>
- HÖPPNER, Corina (2009): Trust: A Monolithic Panacea in Land Use Planning? *Land Use Policy*, 26(4), 1046–1054. Online: <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2008.12.007>
- JACKSON, Jonathan – BRADFORD, Ben (2010): What Is Trust and Confidence in the Police? *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 4(3), 241–248. Online: <https://doi.org/10.1093/police/paq020>
- JACKSON, Jonathan – BRADFORD, Ben – HOUGH, Mike – MYHILL, Andy – QUINTON, Paul – TYLER, Tom R. (2012): Why Do People Comply with the Law? Legitimacy and the Influence of Legal Institutions. *The British Journal of Criminology*, 52(6), 1051–1071. Online: <https://doi.org/10.1093/bjc/azs032>
- KÄÄRIÄINEN, Juha (2008): Why Do the Finns Trust the Police? *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 9(2), 141–159. Online: <https://doi.org/10.1080/14043850802450294>
- KAPPMEIER, Mariska – GUENOUN, Bushra – FAHEY, Kathryn H. (2021): Conceptualizing Trust between Groups: An Empirical Validation of the Five-dimensional Intergroup Trust Model. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 27(1), 90–95. Online: <https://doi.org/10.1037/pac0000537>
- KESER, Claudia (2003): Experimental Games for the Design of Reputation Management Systems. *IBM Systems Journal*, 42(3), 498–506. Online: <https://doi.org/10.1147/sj.423.0498>
- KHODYAKOV, Dmitry (2007): Trust as a Process: A Three-dimensional Approach. *Sociology*, 41(1), 115–132. Online: <https://doi.org/10.1177/0038038507072285>

- KIRMIZIDAĞ, Nür (2015): *Research on Public Trust in the Police in Turkey*. Turkish Economic and Social Studies Foundation. Online: https://www.resev.org.tr/wp-content/uploads/report_Research_On_Public_Trust_In_The_Police_In_Turkey.pdf
- LEE, Michael A. – ALARCON, Gene M. – CAPIOLA, August (2022): I Think You Are Trustworthy, Need I Say More? The Factor Structure and Practicalities of Trustworthiness Assessment. *Frontiers in Psychology*, 13. Online: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.797443>
- LEWICKI, Roy J. – BRINSFIELD, Chad (2012): Measuring Trust Beliefs and Behaviours. In LYON, Fergus – MÖLLERING, Guido – SAUNDERS, Mark N. K. (eds.): *Handbook of Research Methods on Trust*. Cheltenham–Northampton: Edward Elgar, 29–39.
- LEWICKI, Roy J. – MCALLISTER, Daniel J. – BIES, Robert J. (1998): Trust and Distrust: New Relationships and Realities. *Academy of Management Review*, 23(3), 438–458. Online: <https://doi.org/10.2307/259288>
- MAYER, Roger C. – DAVIS, James H. – SCHOORMAN, David F. (1995): An Integrative Model of Organizational Trust. *Academy of Management Review*, 20(3), 709–734. Online: <https://doi.org/10.5465/amr.1995.9508080335>
- MBEWU, Ithandile – OBIOHA, Emeka E. – MUGARI, Ishmael (2021): Encouraging and Discouraging Factors to Crime Reporting in South Africa: A Survey of Residents' Crime Reporting Behaviour in Mthatha South Africa Police Service Precinct. *Cogent Social Sciences*, 7(1). Online: <https://doi.org/10.1080/23311886.2021.2002542>
- MCÉVILY, Bill – TORTORIELLO, Marco (2011): Measuring Trust in Organisational Research: Review and Recommendations. *Journal of Trust Research*, 1(1), 23–63. Online: <https://doi.org/10.1080/21515581.2011.552424>
- MEŠKO, Gorazd – REISIG, Michael – TANKEBE, Justice (2012): Postopkovna pravičnost, legitimnost policije in sodelovanje javnosti s pravosodnimi organi. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 63(2), 112–122.
- MILLIE, Andrew – BULLOCK, Karen (2012): Re-imagining Policing Post-austerity. *British Academy Review*, 19(1), 16–18.
- MORRONE, Adolfo – TONTORANELLI, Noemi – RANUZZI, Giulia (2009): How Good Is Trust? Measuring Trust and Its Role for the Progress of Societies. *OECD Statistics Working Papers*, (3). Online: <http://dx.doi.org/10.1787/220633873086>
- MOUHANNA, Christian (2017): Colliding Views of Police Reality: Science vs. Politics of Policing. In NOGALA, Detlef – FEHÉRVÁRY, János – JASCHKE, Hans-Gerd – DEN BOER, Monica (eds.): *European Police Science and Research Bulletin. Police Science and Police Practice in Europe*. European Union Agency for Law Enforcement Training (CEPOL), 27–34. Online: <https://www.cepol.europa.eu/sites/default/files/Special%20Conference%20Edition%20Nr.%20202.pdf>
- MURPHY, Kristina – MAZEROLLE, Lorraine – BENNETT, Sarah (2014): Promoting Trust in Police: Findings from a Randomised Experimental Field Trial of Procedural Justice Policing. *Policing and Society*, 24(4), 405–424. Online: <https://doi.org/10.1080/10439463.2013.862246>
- MURRAY, John (2005): Policing Terrorism: A Threat to Community Policing or Just a Shift in Priorities? *Police Practice and Research*, 6(4), 347–361. Online: <https://doi.org/10.1080/15614260500293986>
- NEILD, Rachel (1998): *Internal Controls and Disciplinary Units*. Washington Office on Latin America. Online: <https://www.wola.org/sites/default/files/downloadable/Citizen%20Security/past/internal%20controls%20formatted.pdf>

- NIX, Justine – WOLFE, Scott E. – ROJEK, Jeff – KAMINSKI, Robert J. (2015): Trust in the Police: The Influence of Procedural Justice and Perceived Collective Efficacy. *Crime and Delinquency*, 61(4), 610–640. Online: <https://doi.org/10.1177/0011128714530548>
- PEREZ-VINCENT, Santiago M. – ABRIL, Veronica – CHEN, Cynthia – TAYO, Teniola – URREGO-JIMENEZ, Andres (2024): *Crime Underreporting in Latin America and the Caribbean*. Online: <https://publications.iadb.org/publications/english/document/Crime-Underreporting-in-Latin-America-and-the-Caribbean.pdf>
- PRYCE, Daniel K. – CHENANE, Joselyne L. (2021): Trust and Confidence in Police Officers and the Institution of Policing: The Views of African Americans in the American South. *Crime and Delinquency*, 67(6–7), 808–838. Online: <https://doi.org/10.1177/0011128721991823>
- PRYCE, Daniel K. – JOHNSON, Devon – MAGUIRE, Edward R. (2017): Procedural Justice, Obligation to Obey, and Cooperation with Police in a Sample of Ghanaian Immigrants. *Criminal Justice and Behavior*, 44(5), 733–755. Online: <https://doi.org/10.1177/0093854816680225>
- PUSCA, Barbara – LANG, Gerhard – KUTSCHERA, Ricarda (2017): Joining Forces for Our Security in Austrian Community Policing. In BAYERL, Saskia P. – KARLOVIĆ, Ruža – AKHGAR, Babak – MARKARIAN, Garik (eds.): *Community Policing – A European Perspective. Strategies, Best Practices and Guidelines*. Cham: Springer, 111–124. Online: https://doi.org/10.1007/978-3-319-53396-4_9
- REISIG, Michael D. – TANKABE, Justice – MEŠKO, Gorazd (2012): Procedural Justice, Police Legitimacy, and Public Cooperation with the Police among Young Slovene Adults. *Varstvoslovje: revija za teorijo in prakso varstvoslovja*, 14(2), 147–164.
- REN, Ling – CAO, Liqun – LOVRICH, Nicholas – GAFFNEY, Michael (2005): Linking Confidence in the Police with the Performance of the Police: Community Policing Can Make a Difference. *Journal of Criminal Justice*, 33(1), 55–66. Online: <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2004.10.003>
- ROBBINS, Stephen P. (2001): *Organizational Behavior*. Hoboken: Prentice Hall.
- ROTTER, Julian B. (1980): Interpersonal Trust, Trustworthiness, and Gullibility. *American Psychologist*, 35(1), 1–7. Online: <https://doi.org/10.1037/0003-066X.35.1.1>
- ROUSSEAU, Denise M. – SITKIN, Sim B. – BURT, Ronald S. – CAMERER, Colin (1998): Not So Different After All: A Cross-discipline View of Trust. *Academy of Management Review*, 23(3), 393–404. Online: <https://doi.org/10.5465/AMR.1998.926617>
- SCHAAP, Dorian (2020): *The Police, the Public, and the Pursuit of Trust. A Cross-national, Dynamic Study of Trust in the Police and Police Trust-building*. The Hague: Eleven International Publishing. Online: <https://mediatheek.politieacademie.nl/pdf/94746.PDF>
- SCHULHOFER, Stephen J. – TYLER, Tom R. – HUQ, Aziz Z. (2011): American Policing at a Crossroads: Unsustainable Policies and the Procedural Justice Alternative. *The Journal of Criminal Law and Criminology*, 101(2), 335–375.
- SEKHON, Harjit – ENNEW, Christine – KHAROUF, Husni – DEVLIN, James (2014): Trustworthiness and Trust: Influences and Implications. *Journal of Marketing Management*, 30(3–4), 409–430. Online: <https://doi.org/10.1080/0267257X.2013.842609>
- SEPPÄNEN, Risto – BLOMQUIST, Kirsimarja – SUNDQVIST, Sanna (2007): Measuring Inter-organizational Trust – A Critical Review of the Empirical Research in 1990–2003. *Industrial Marketing Management*, 36(2), 249–265. Online: <https://doi.org/10.1016/j.indmarman.2005.09.003>
- STAUBLI, Silvia (2017): *Trusting the Police. Comparisons across Eastern and Western Europe*. Bielefeld: Transcript Verlag. Online: <https://doi.org/10.1515/9783839437827>
- TERPSTRA, Jan (2010): Community Policing in Practice: Ambitions and Realization. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 4(1), 64–72. Online: <https://doi.org/10.1093/police/pap029>

- TONRY, Michael (2014): Why Crime Rates Are Falling Throughout the Western World. *Crime and Justice*, 43(1), 1–63.
- TYLER, Tom R. – FAGAN, Jeffrey (2008): Legitimacy and Cooperation: Why Do People Help the Police Fight Crime in Their Communities? *Ohio State Journal of Criminal Law*, 6, 231–275.
- UCHIDA, Craig D. (2004): The Development of the American Police: An Historical Overview. In DUNHAM, Roger G. – ALPERT, Geoffrey P. (eds): *Critical Issues in Policing. Contemporary Readings*. Long Grove: Waveland Press, 20–40.
- VAN DER GIESSEN, Mark – BREIN, Elisabeth – JACOBS, Gabriele (2017): Community Policing: The Relevance of Social Contexts. In BAYERL, Saskia P. – KARLOVIĆ, Ruža – AKHGAR, Babak – MARKARIAN, Garik (eds.): *Community Policing – A European Perspective. Strategies, Best Practices and Guidelines*. Cham: Springer, 35–50. Online: https://doi.org/10.1007/978-3-319-53396-4_4
- WEHRMAN, Michael. M. – DE ANGELIS, Joseph (2011): Citizen Willingness to Participate in Police–Community Partnerships: Exploring the Influence of Race and Neighborhood Context. *Police Quarterly*, 14(1), 48–69. Online: <https://doi.org/10.1177/1098611110393134>
- WILKINS, Consuelo H. (2018): Effective Engagement Requires Trust and Being Trustworthy. *Medical Care*, 56(10), S6–S8. Online: <https://doi.org/10.1097/MLR.0000000000000953>
- WORRALL, John L. (2014): The Politics of Policing. In REISIG, Michael D. – KANE, Robert J. (eds): *The Oxford Handbook of Police and Policing*. Oxford: Oxford University Press, 49–67.
- WU, Yuning – POTEYEVA, Margarita – SUN, Ivan Y. (2012): Trust in Police: A Comparison of China and Taiwan. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 36(3), 189–210. Online: <https://doi.org/10.1080/01924036.2012.699794>
- YOON, Seokhee (2015): *Why Do Victims Not Report? The Influence of Police and Criminal Justice Cynicism on the Dark Figure of Crime*. Online: https://academicworks.cuny.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2209&context=gc_etds

Counterfeiting Goods and Digital Piracy as a Threat to Internal Security

Olivér Tamás CSIKI¹

Aim: The aim is to demonstrate the impact of intellectual property (IP) crimes on the security of the European Union (EU). The relevance of the topic is ensured by the European Commission's recent initiative, 'ProtectEU', introduced in April 2025, which focuses on strengthening the EU's internal security. This strategy relies heavily on the EU Serious and Organised Crime Threat Assessment (EU-SOCTA), which mentions the phenomenon but does not rank it among the most significant threats.

Methodology: This research systematically collects, analyses and evaluates reports and studies from the relevant international literature, including comprehensive statistics and reports published by the EU or international organisations. The study applies the Copenhagen School's sectoral security theory to demonstrate the danger posed by counterfeit goods and digital piracy to the EU's internal security. Through a review of the military, political, economic, societal, environmental, and information technology sectors, the research highlights the importance of addressing this phenomenon, using available literature, reports and comprehensive studies.

Conclusions: The EU authorities are continuously working to combat counterfeit goods and digital piracy, and their results demonstrate the effectiveness of their joint efforts. For example, in 2024, the authorities seized or detained 112 million counterfeit products, with an estimated value of over €3.8 billion. These seizures, along with those from previous years, provide a valuable opportunity to demonstrate and prove the threat that counterfeiting poses to various security sectors, and to highlight the crucial role that EU authorities play in combating this phenomenon.

Notably, as a result of the policymakers' decision, IP crime as a sub-priority will be part of the next European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats (EMPACT) political cycle from 2026 to 2029, which is a crucial step in the fight against counterfeit goods and digital piracy. The goal of the IP enforcement

¹ Seconded National Expert, European Observatory on Infringements of Intellectual Property Rights, European Union Intellectual Property Office, e-mail: csiki.oliver.tamas@gmail.com

community should be to guarantee that measures to combat IP crime are also included in the EU's internal security strategy, ensuring that the fight against this phenomenon receives the highest priority at the highest EU level.

Keywords: polycriminality, intellectual property rights, EUIPO, security, cooperation, EMPACT

Introduction

The European Commission (Commission) presented its new European internal security strategy, ProtectEU, in April 2025 (European Commission 2025a). The initiative aims to enhance the ability of Member States to effectively protect European societies and democracies from both online and traditional offline threats. The Commission based its strategic measures on the strategic report compiled by the European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol). The latest edition of this report, also known as the EU Serious and Organised Crime Threat Assessment (EU-SOCTA), was presented on 18 March 2025 at a press conference (Europol 2025). As a member of the intellectual property (IP) enforcement community and a PhD student researching the topic, this raised further research questions concerning internal security in my field, as the EU-SOCTA identified the following priority crimes and threats: cyberattacks, online fraud, (online) child sexual exploitation, migrant smuggling, drug trafficking, firearms trafficking and illicit trafficking of waste. Although the assessment includes a description of counterfeiting and digital piracy, this prompted the inclusion of the security–counterfeiting nexus as a dedicated subject of analysis. This article is the first step in this research process, and I hope that by the end of this journey, I will be able to prove my hypothesis, which states that intellectual property rights (IPRs) violations pose a threat to the security of the European Union (EU) in a credible and scientifically sound manner.

A brief overview of the phenomenon

Recent reports also indicate that counterfeiting remains a globally present and dangerous phenomenon. According to the joint report of the Commission and the European Union Intellectual Property Office (EUIPO), the year 2023 saw a significant increase in the number of infringing goods, with a nearly twofold increase compared to previous years, exceeding 152 million pieces (European Commission – EUIPO 2025). Even though there was a decrease in the quantity of seized goods – 112 million pieces – in 2024, their estimated value significantly increased, reaching approximately 3.8 billion euros – indicated in purple in Figure 1.

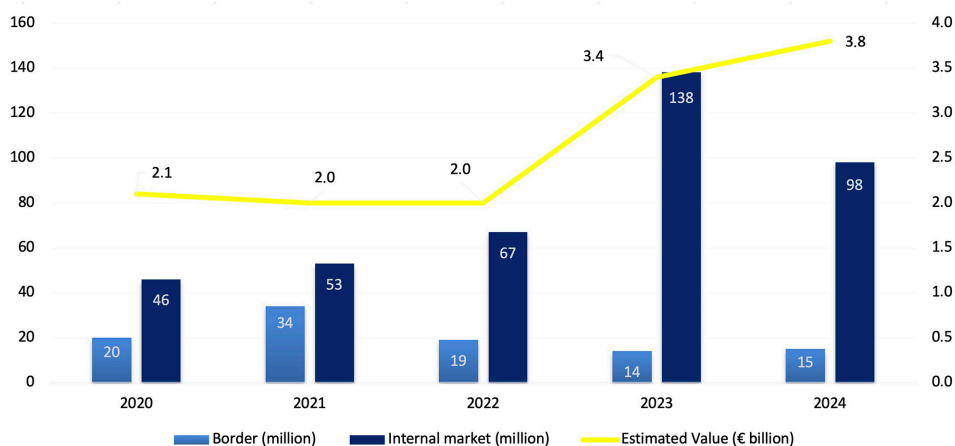

Figure 1: *Quantities of counterfeit goods seized/detained in EU countries (2024)*

Source: European Commission – EUIPO 2025

The periodic joint study by the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) and the EUIPO (OECD – EUIPO 2025) also reports a certain increase. Although in 2021, only 2.3% of global trade was estimated to be affected by counterfeiting – compared to 2.5% in 2019 – the absolute value of counterfeit goods in global trade increased from 464 billion U.S. dollars in 2019 to 467 billion U.S. dollars in 2021. A similar trend can be observed in the EU, where the volume of counterfeit products is decreasing, but their value is increasing, which is in line with the year 2024 shown in the graph above.

This study does not attempt to explore the causes of these changes, but it can be assumed that significant events such as the Covid-19 pandemic, the resulting changes in the global supply and trade chains, and the inclusion of IP crimes in the European Multi-disciplinary Platform Against Criminal Threats (EMPACT) priorities for the 2022–2025 cycle contributed to the emergence of the aforementioned situation.

Security

Currently, there is no definition of security that enjoys consensual acceptance in terms of content and across different eras. In everyday life, security and protection are often used synonymously, as the relationship between these concepts is complex and cannot be examined separately. Security itself has a broader scope and includes protection as a part of it (GAZDAG–REMEK 2018). In my research, I would like to draw on the expanded version of security developed by the Copenhagen School, which has been known since the 1980s. According to the members and leader of the school, Barry Buzan, the new security

challenges arising from the changing international situation require a broader approach, and therefore, the security issue is projected onto five separate sectors as follows:

- Military sector
- Political sector
- Economic sector
- Societal sector
- Environmental sector

Given that nearly half a century has passed, and humanity is once again facing new types of challenges, it is necessary to introduce a sixth sector into the theory, in the form of information technology (IT).

Economic security

“The fight against counterfeiting is particularly justified. The magnitude of the problem can be seen from the global report of the World Customs Organisation (WCO), as well as from the studies prepared by the EUIPO, regarding the various forms of potential threats to human life and health, as well as the estimated magnitude of economic damage (BAKAI–CSIKI 2025).”

To understand the estimated possible economic damage, the joint report of the European Patent Office (EPO) and the EUIPO (EUIPO–EPO 2022) can help assess the impact of counterfeiting on the economy, particularly through the EU’s IPR-intensive industries and economy. According to the report, between 2017 and 2019 these industries provided 29.7% of all jobs – 61 million – and accounted for 47.1% of the EU’s total economic activity (GDP), which is equivalent to approximately €6.4 trillion. An additional 20 million jobs are indirectly related to the sector.

Furthermore, the presence of counterfeit products on the market jeopardises the future and existing investments of legitimate market participants, as well as the positive reputation built up by reliable, high-quality products. Decreasing investments and decreasing jobs both have a negative impact on people, the member states, and the EU’s economy as a whole, as well as on innovation.

Economic security has two aspects: operational and developmental. While the former focuses on daily operations and task performance, the latter focuses on economic growth and continuous improvement of the quality of life of society (TAKSÁS 2025). Therefore, based on the above, it can be concluded that the phenomenon of counterfeiting threatens security in terms of economic stability, growth and development.

Environmental security

“In the environmental sector, it is clear that environmental pollution, climate change, the reckless use of resources, and the resulting unfavourable changes can pose a security challenge” (GAZDAG–REMEK 2018: 23).

The issue of counterfeit plant protection products (PPPs) clearly illustrates why counterfeiting poses a threat to the environmental dimension. It is essential to note that not only the use but also the production of these counterfeit products can cause significant environmental problems, as the perpetrators often do not comply with health and safety and environmental protection regulations, and may use unknown, hazardous, unauthorised or untested substances.

The use of these counterfeit and prohibited PPPs can threaten multiple areas at the same time. On the one hand, it threatens consumers who are at the end of the food supply chain, and on the other hand, it threatens agricultural land and both surface and ground-water resources. Furthermore, it also poses a risk to farmers who come into contact with these chemicals, highlighting the far-reaching consequences of this issue.

The severity of the problem caused by this phenomenon is well illustrated by the fact that it is specifically mentioned in the aforementioned EU-SOCTA report. Although it is not part of the EMPACT operational action plan (OAP), the authorities have recognised the magnitude of the problem. Europol has been organising international law enforcement operations under the code name Silver Axe for years to address this issue effectively.

Figure 2: Quantity of illegal PPPs seized during the 2019 operation
Source: Europol 2019

The image above illustrates the results of Operation Silver Axe IV in a visual form. During the 2019 operation, thanks to the dedicated work of the participating authorities, 550 tons of illegal and counterfeit products were seized from the market. This volume would be sufficient to treat 49,000 square kilometres, which is equivalent to the entire area of Estonia.

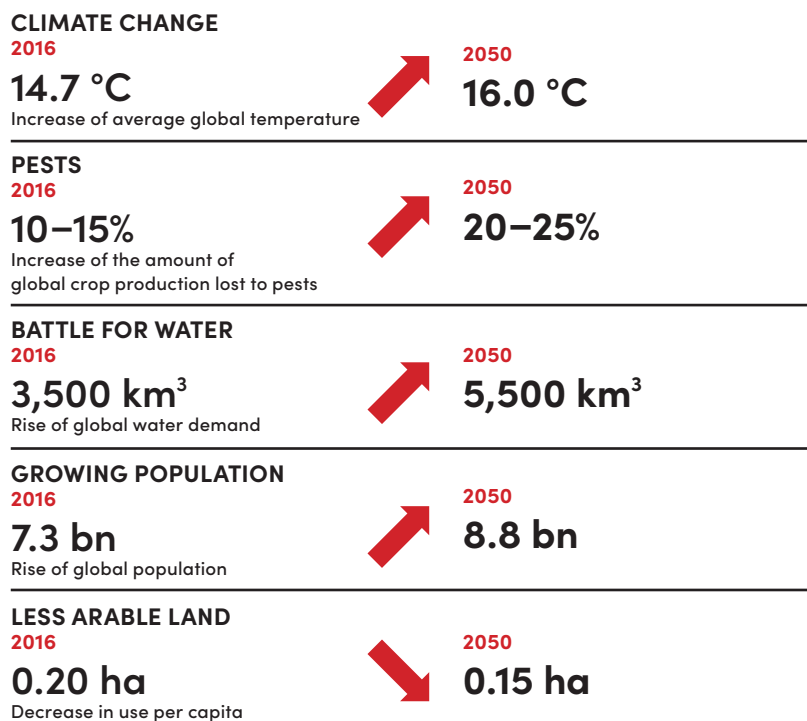

Figure 3: Expected outlook for 2050
 Source: Euroseeds 2019

Coordinated action is particularly important, as stated by Catherine De Bolle, the Executive Director of Europol: “With operation Silver Axe, Europol underlines that the public’s health and safety comes first. It is of critical importance that we team up with our partners to tackle these types of crimes together head on and bring those who are responsible to justice” (Europol 2019). The authorities continued to organise and execute operations, and as a result, after the eighth operation, a total of approximately 7,000 tons of products were seized.

To gain a broader understanding of the environmental dimension, I consider it justified to provide a brief overview of the problems related to plant variety protection. Based on current trends and the latest projections, it is estimated that by 2050, the global population will reach nearly 9 billion people, which means that we will have to feed this many people. To achieve this, it is necessary to develop agriculture, which requires investment and research, and to strive for the most efficient use of available environmental resources.

As conditions continue to evolve unfavourably, as shown in the figure below, this domain is expected to gain further importance. Plant variety right (PVR) is a form of IPR that provides protection for investors in this field. This involves long-term development and return on investment, which can take up to 15 years to achieve a suitable – adaptable to desired environmental conditions (e.g. drought-tolerant) and high-yielding – crop.

Based on the above, it can be concluded that counterfeiting poses a significant threat to our environment and food supply. Moreover, there is also a notable overlap with the societal dimension. If we fail to ensure access to basic necessities like food and drinking water, it can seriously damage social cohesion, solidarity, shared values, and self-determination.

Social security

“The examination of this aspect deals with how to maintain language, culture, religious and national identity, as well as accepted forms of social norms, under acceptable development conditions. In the social sector, the goal is to preserve the self-identity of communities formed on the basis of different civilizational patterns” (GAZDAG–REMEK 2018: 22).

The organised crime networks involved in counterfeiting usually commit other crimes and these can often be linked to each other. This phenomenon is known as polycriminality. The connection between IP crimes and other criminal activities can be either parallel or mutually reinforcing (EUIPO 2020). In the case of parallel crimes, separate forms of crime are committed that may or may not be related and do not support each other.

In this case, mutually reinforcing crimes are more interesting. In Italy, where the authorities are particularly active in combating counterfeiting, a new concept has been created: agromafia. This term refers to mafia-related activities in the agricultural sector, which generate significant illegal revenue. According to an Italian study, an estimated 25 billion euros in revenue was generated in the agricultural sector in 2019, which is a growing trend (Eurispes 2019). The British newspaper *The Guardian* has dealt with a specific phenomenon related to this topic on several occasions in recent years. Their investigative article (JONES–AWOKOYA 2019) and video summary (TOUSSAINT-STRAUSS et al. 2023) focus on one of the Italian mafia’s illegal activities, which involves exploiting people who have entered the country illegally, almost as slaves, in the tomato fields of southern Italy. These crimes are related to IP crime here. It is possible that counterfeit, low-quality PPPs are being used, or that protected plant varieties are being used, which are the result of years of work and significant investment by legitimate market players, who have exclusive rights to use or authorise their use, as mentioned earlier.

To summarise the above, organised crime groups rely on irregularly arriving and illegally employed labourers to make illegal profits. This phenomenon, particularly in the Mediterranean region, based on recent experiences, can be a catalyst for mass illegal migration, which threatens societal security by increasing the risk of radicalisation and terrorism, as well as undermining the sustainability of national identity, which is a key component of a society’s collective identity.

Political security

“The object of the threat is the principle that defines states, namely sovereignty, which can be jeopardised. In some cases, this can manifest in the form of ideology, such as in the case of groups with extreme political views, and the threat can even take on a supranational character” (GAZDAG–REMEK 2018: 21).

The already cited Europol–EUIPO joint report on police crime contains one finding in relation to the cases it covers. It can be seen how widely IP crime is connected to other crimes, such as document forgery, money laundering, fraud, drug production and trafficking, as well as cybercrime and terrorism. The latter is a relevant point in the list of possible factors that threaten political security. Although there is no general definition of the phenomenon, the Online Lexicon of the Ludovika University of Public Service (LUPS) can be consulted: “Behind terrorism, there is always a desire for revenge, retaliation, or intimidation, accompanied by a political, ideological, or religious idea that serves as a justification for violence” (GÖCZE 2018).

Compared to other crimes, such as the trafficking of illegal arms or drugs, counterfeiting is characterised by a lower risk of detection by law enforcement and a lower penalty, while still generating significant profits. Therefore, counterfeiting provides an excellent opportunity to finance other illegal activities with the revenue generated, as was the case with a Northern Irish paramilitary group. The authorities, who had been monitoring their activities, took action against them on several occasions. In December 2018, three individuals were arrested on suspicion of being involved with the Irish National Liberation Army (INLA). During the house searches, various drugs, counterfeit clothing and illicit cigarettes were found. A month later, similar checks resulted in the seizure of cigarettes, cash, counterfeit products and football jerseys (EUIPO 2020).

In summary, the significant revenue generated by counterfeiting can be used to finance other crimes, even by extremist groups. The illegal trade and/or counterfeiting of tobacco products is not a new phenomenon. Mokhtar Belmokhtar, also known as ‘Mr. Marlboro’, financed his terrorist activities through cigarette smuggling until he was reportedly killed in a U.S. airstrike in Libya in 2015 (BBC 2015).

Military security

“States can achieve their military security in five ways: ‘unilaterally, with their own military force; multilaterally, by joining a coalition system; unilaterally or multilaterally, by possessing weapons of mass destruction; through neutrality; and through unique solutions, international agreements, and contracts’” (GAZDAG–REMEK 2018: 21).

Counterfeiting poses multiple risks to a country’s military security, including by reducing the effectiveness of its military force. The Covid–19 pandemic had a negative impact on global supply chains, causing shortages of certain goods, such as semiconductors. Given the high demand for these goods, particularly in the automotive and electronics

industries, and considering the ability of organised crime networks to adapt quickly, counterfeit goods have also appeared in this area, responding to the growing need for semiconductors. The use of components based on these counterfeits poses a significant risk and can cause a catastrophe in the critical infrastructure and military equipment. In the latter case, for example, not only counterfeit components but also piracy can disrupt military communications, as illegal streaming devices can cause interference with military radio frequencies (EUIPO–Europol 2022).

This issue predates the pandemic. Online research on the topic can yield numerous articles and official reports, some of which are nearly 10 years old or older. For example, the report of the U.S. Government Accountability Office (GAO) (U.S. GAO 2016), which was prepared at the request of the U.S. Congress to examine the Department of Defense's (DOD) measures against counterfeit parts, highlights the risk posed by the phenomenon: "Almost anything is at risk of being counterfeited, including microelectronics used in fighter jets and missile guidance systems, fasteners used in aircraft, and materials used in engine mounts."

The office recommended the development of uniform procedures for dealing with potentially counterfeit parts and called for greater attention and coordination in the use of government and industry reports. It can be concluded that a country's defence capabilities can be negatively affected if counterfeit parts successfully enter the military supply chain or if the critical infrastructure suffers any damage. If this were to happen, it would significantly impact the military security of the country or alliance. According to Horváth and Csaba (2016), the key to successful action is broad cooperation between economic actors, facility owners, governments and agencies, as well as international organisations, which can span continents. Of course, these measures can be seen as an attempt to protect the economic security, as the functioning of economies in the era of global trade depends on the protection of global – including military – supply chains.

IT security

"Information security is a new, but rapidly evolving field within the framework of security studies. Its definition requires consideration of many aspects. [...] In general, we can say that cybersecurity is the sum of tools, policies, security concepts, security guarantees, guidelines, risk management methods, actions, trainings, exercises, safeguards, and technologies that can be used to protect the information environment, the assets of organisations and users. The assets of organisations and users include connected computer equipment, personnel, infrastructure, applications, services, telecommunications systems, as well as all stored or transmitted information in cyberspace" (GAZDAG–REMEK 2018: 24).

Copyright infringement – often referred to as modern digital piracy – is sometimes perceived as harmless. However, what could be the drawbacks? Figure 5 below, taken from the awareness-raising activities of the International Criminal Police Organization (Interpol), helps to answer this question.

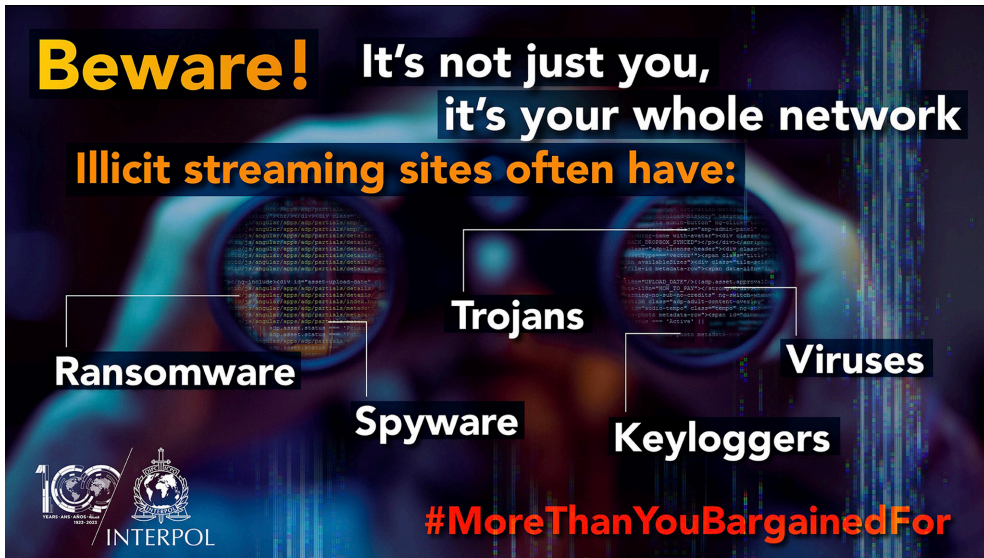

Figure 4: Awareness-raising information on potential digital threats

Source: Interpol – Project I-SOP/Digital Piracy

Consumption of non-legitimate content can cause problems with viruses, trojans and spyware that can obtain our passwords, personal data, access to our finances and even make us victims of extortion. The risk not only affects our private devices but also corporate and government IT infrastructure. If these are attacked, it could undermine society's trust in security. The significance of the problem is represented by the fact that within the EMPACT framework, special attention is paid to combating crimes that threaten the sector.

Conclusion

Threats to security sectors cannot be considered in one sector alone but can be understood as overlapping with several sectors. For example, events that threaten environmental security – such as the decrease in the size or quality of arable land, which may be related to counterfeiting – can trigger migration processes at regional or global level, which can affect the social and political security of the target country or region.

I agree with the conclusion of Bakai et al. (2024), who stated that “the professional and lawful activities of customs authorities are essential not only for maintaining the functioning of commercial supply chains, but also for ensuring their security” (BAKAI et al. 2024: 57). Customs authorities, which are the first point of contact for incoming goods, play a crucial role in combating counterfeiting. To increase the effectiveness of inspection activities, numerous options are available to decision-makers. Personal (EUIPO s. a.) and online (CEPOL 2024) training programmes – through the Virtual Training Centre

(VTC) – are available for representatives of the law enforcement and market surveillance authorities. Various useful tools are also available, with the IP Enforcement Portal (IPEP) developed and operated by the EUIPO being a prime example, which provides valuable assistance in identifying counterfeit products and facilitating real-time, multilingual communication with rights holders. The tool is also essential because – as stated on the landing page of the IPEP – it is “the EU platform for managing customs applications for action (AFAs) and dealing with matters relating to IPR enforcement”. The role of national and international law enforcement cooperation is also unquestionable, with forms ranging from cooperation agreements to joint law enforcement operations, as seen in the Silver Axe operations.

In terms of international law enforcement cooperation, a key milestone was the announcement by the European Council on 15 June 2025 of the new EMPACT priorities for the 2026–2029 cycle. IP crimes remain a joint sub-priority with forgery as part of the ‘Economic and Financial Crimes’ priority. As a result, the joint law enforcement operations, training and education that have taken place so far will continue to receive special attention and can even further develop thanks to the experiences of the past four years. However, it should not be forgotten – as mentioned in the introduction – that counterfeiting and piracy are not included in the new EU internal security strategy, as they were not identified as a key threat in the EU-SOCTA at the time of its presentation.

In view of this welcome development in the policy cycle, I trust that the IP enforcement community will recognise its importance and succeed in persuading policymakers to expand the EU’s internal security strategy to include counterfeiting and digital piracy, because in my opinion – especially when we consider the risks affecting different sectors of security – these pose a serious threat to the community as a whole in several dimensions.

The conclusions drawn from the results of this work, regardless of their source, are the author’s own and do not necessarily reflect the official position or opinion of the Hungarian National Tax and Customs Administration (NTCA) or of the European Union Intellectual Property Office (EUIPO). The publication was prepared with the support of the Scientific Council of the NTCA.

References

- BAKAI, Kristóf P. – CSIKI, Olivér T. (2025): A vámhatóságok mint elsődleges védelmi vonal a szellemi tulajdonjogok megsértése elleni fellépésben. *Belügyi Szemle*, 73(8), 1637–1660. Online: <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2025.v73.i8.ppl637-1660>
- BAKAI, Kristóf P. – DÉZSI, Zsolt – SZABÓ, Andrea (2024) : Vámszakemberek közös képzése az Európai Unióban. *Belügyi Szemle*, 72(1), 55–74. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2024.1.4>
- BBC (2015): Mokhtar Belmokhtar: Top Islamist ‘Killed’ in US Strike. Online: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-33129838>
- CEPOL (2024): Virtual Training Centre on Intellectual Property Rights. *CEPOL*, 25 April 2024. Online: <https://www.cepola.europa.eu/training-and-education/how-apply-training/e-learning-activities/virtual-training-centre>

- EUIPO (2020): *IP Crime and Its Link to Other Serious Crimes: Focus on Poly-Criminality*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Online: <https://data.europa.eu/doi/10.2814/090414>
- EUIPO (2025): IP Enforcement Portal. Online: <https://www.euipo.europa.eu/en/enforce-ip/ip-enforcement-portal>
- EUIPO [s. a.]: *Common Goal, New Approach: Train the Intellectual Property Trainers*. Online: <https://www.euipo.europa.eu/hu/news/observatory/common-goal-new-approach-train-the-intellectual-property-trainers>
- EUIPO–EPO (2022): *IPR-intensive Industries and Economic Performance in the European Union Industry-level*. EPO. <https://www.euipo.europa.eu/en/publications/ipr-intensive-industries-and-economic-performance-in-the-european-union-industry-level-2022>
- EUIPO–Europol (2022): *Intellectual Property Crime Threat Assessment 2022*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Online: <https://doi.org/10.2814/830719>
- Eurispes (2019): *Agromafie: 6. rapporto sui crimini agroalimentari in Italia*. Bologna: Minerva Edizioni. Online: <https://www.osservatorioagromafie.it/wp-content/uploads/sites/40/2019/02/Agromafie-6-rapporto.pdf>
- European Commission (2025a): *Commission Unveils ProtectEU – a New European Internal Security Strategy*. Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_920
- European Commission (2025b): *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on ProtectEU: a European Internal Security Strategy*. COM(2025) 148 final. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/HTML/?uri=CELEX:52025DC0148>
- European Commission – EUIPO (2025): *EU Enforcement of Intellectual Property Rights: Results at the EU Border and in the EU Internal Market 2024*. Online: https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2025_EU_Enforcement_report/EU_enforcement_of_IPRs_results_at_EU_border_&_EU_internal_market_2024_en.pdf
- European Council (2025c): *Council Defines the EU’s Crime-Fighting Priorities for the Next Years*. Online: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/06/13/council-defines-eu-crime-fighting-priorities-for-next-years/>
- Europol (2019): Operation Silver Axe Strikes for the Fourth Time Seizing over 550 Tonnes of Illegal Pesticides. *Europol*, 18 June 2019. Online: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/operation-silver-axe-strikes-for-fourth-time-seizing-over-550-tonnes-of-illegal-pesticides>
- Europol (2025): *The Changing DNA of Serious and Organised Crime: 2025: Executive Summary*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Online: <https://doi.org/10.2813/8524220>
- Euroseeds (2019): The Global Need for Plant Breeding Innovation. *Euroseeds*, 2 September 2019. Online: <https://euroseeds.eu/news/the-global-need-for-plant-breeding-innovation/>
- GAZDAG, Ferenc – REMEK, Éva (2018): *A biztonsági tanulmányok alapjai*. Budapest: Dialóg Campus.
- GÖCZE, István (2018): Terrorizmus. *Közszolgálati Online Lexikon*. Online: <https://lexikon.uni-nke.hu/szocikk/terrorizmus/>
- HORVÁTH, Artilla – CSABA, Zágon (2016): Critical Transport Infrastructure Protection: Results of a Supply Chain Security Research. In NÁDAI, László – PADÁNYI, József (eds.): *Critical Infrastructure Protection Research*. Cham: Springer International Publishing, 91–99. Online: https://doi.org/10.1007/978-3-319-28091-2_8
- Interpol [s. a.]: *Digital Piracy*. Online: <https://www.interpol.int/Crimes/Illicit-goods/Shop-safely/Digital-piracy>

- JONES, Tobias – AWOKOYA, Ayo (2019): Are Your Tinned Tomatoes Picked by Slave Labour? *The Guardian*, 20 June 2019. Online: <https://www.theguardian.com/world/2019/jun/20/tomatoes-italy-mafia-migrant-labour-modern-slavery>
- OECD–EUIPO (2025): *Mapping Global Trade in Fakes 2025: Global Trends and Enforcement Challenges. Illicit Trade*. Paris: OECD Publishing. Online: <https://doi.org/10.1787/94d3b29f-en>
- TAKSÁS, Balázs (2025): *Gazdasági biztonság*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó. Online: https://doi.org/10.36250/01256_00
- TOUSSAINT-STRAUSS, Josh – ORLANDO, Stefania – ASSAF, Ali – PIERCE, Joseph – BAXTER, Ryan (2023): How the Italian Mafia Makes Millions from Tinned Tomatoes – Video. *The Guardian*, 14 September 2023. Online: <https://www.theguardian.com/world/video/2023/sep/14/how-the-italian-mafia-makes-millions-from-tinned-tomatoes-video>
- U.S. GAO (2016): *Counterfeit Parts: DOD Needs to Improve Reporting and Oversight to Reduce Supply Chain Risk* (GAO16236). GAO. Online: <http://www.gao.gov/products/GAO-16-236>

Empirical Partial Results on the Working Environment of the On-Duty Staff of the Disaster Management Service and the Psychological Effects Caused by Emergency Calls

Mónika BALOGH,¹ Ferenc VARGA²

Introduction: Our previous study published a comprehensive study on the impact of organisational culture and health status on the work environment of the County Operations Management Service under the County Operations Department of the National Directorate General of Disaster Management of the Ministry of the Interior. In this article, we present the perceptions of the examined staff about the working environment and the effects caused by those requesting emergency calls.

Aims: One of the objectives of our comprehensive research was to get to know the ergonomic conditions of the working environment of the staff and to reveal the psychological burden of emergency calls on the staff.

Methods: The data collection took place in the second half of 2024, using a questionnaire. A total of 347 people filled out the questionnaire, nationwide, 84% of the total population at that time. The data obtained were processed using the SPSS Statistics 25 programme.

Results: Based on the results, the evaluation of computer technical conditions exceeded the theoretical average ($M = 3.34$; $SD = 1.31$; $t[346] = 4.84$; $p < 0.001$), which indicates that employees generally consider the technical equipment to be adequate. Only in the case of several physical-ergonomic factors did the evaluations fall significantly short of the theoretical average. The greatest psychological burden during the reception of calls from those requesting

¹ PhD student, Ludovika University of Public Service, Doctoral School of Military Engineering, e-mail: balogh.monika@matrixcbs.hu

² Fire Brigadier General, Head of the Institute, Associate Professor, Ludovika University of Public Service Institute of Disaster Management, e-mail: Varga.Ferenc2@uni-nke.hu

assistance was caused by aggressive communication ($M = 4.57$; $SD = 2.61$) and announcements in an abusive tone ($M = 4.57$; $SD = 2.86$).

Conclusion: The workload of dispatch services is subject to a dual challenge: physical ergonomics and psychological strain. The yellow results correspond with a high critical probability to the general workload factors of other dispatch services performing the task. This pattern suggests that, in addition to technical and ergonomic developments, the most effective interventions should be sought in the targeted support of the emotional resilience and psychological coping strategies of on-duty personnel, which offers solutions that are relevant and standardisable for the entire sector.

Keywords: disaster management on-duty personnel, ergonomics, emergency calls, stress

Introduction

Workplace ergonomics deals with the workplace of people, the workplace processes carried out there and the coordination of the tools used in the work process from such aspects that the physiological and psychological health of the employees is satisfactory. Scientific studies of the human-machine relationship were sporadic and less organised until the end of the 1940s. During the Second World War, numerous military technical devices were developed, which often had unexpected effects in practice. During the investigation of these unexpected situations, it was concluded that the new technology does not always correspond to the human abilities of the people who controlled the device. The effort to match the person to the work during the selection and training of the person performing the control did not prove to be sufficient. There were situations when even the most appropriate selection and training methods did not allow the technical exploitation of the potential inherent in the system, due to the limitations of the human factor (KLEIN 2018).

During their work activities, people interact with various components of the work system: with equipment, tools and furniture, forming sensory and energetic interfaces, and with the organisation and the environment, forming environmental, cognitive and organisational interfaces. People – with their organisation, mind and psyche – implement these interactions as a system, and the task of ergonomics is to model these interactions and search for forms of compliance that ensure comfortable, efficient and safe performance of human activities, taking into account the capabilities, limitations and other characteristics of the person (VIDAL 2000).

Following Karwowski, we distinguish three groups of ergonomics in the traditional sense: physical, cognitive and organisational ergonomics (KARWOWSKI 2005). However, this grouping no longer covers the changes resulting from industrial and technological developments, the new human roles, burdens and risks emerging in the digital and cyber environment. Industry 4.0 (digitalisation, cyber-physical systems, artificial intelligence, robotics, automation) is bringing about such changes in the areas of work, the work environment, human identity and social connectivity that they go beyond traditional

ergonomic frameworks. The “human cyber-identity”, constant online presence, work in virtual spaces and related new types of burdens such as cognitive and psychological overload, information overload, identity theft, loss of privacy, AI-based surveillance, cyberattacks, a sense of loss of control, constant online presence are emerging. Since ergonomics in the classical sense does not address these issues, cyber ergonomics has been defined as a new field, which forms a kind of bridge between human factors, digitalised work systems, risk management and health protection aspects (POUYAKIAN 2022).

The concept and areas of ergonomics

The word ergonomics was first defined by Polish-born Wojciech Jastrzębowski in 1857 in his publication *An Outline of Ergonomics, Or the Science of Work, based upon Truths Drawn from the Science of Nature*. The same term was introduced by K. F. H. Murrell in 1949, who, in the same year, was one of the founders of the Ergonomics Research Society (which is now the Chartered Institute of Ergonomics and Human Factors).³

The word ergonomics – “the science of work” – comes from the Greek words *ergon* (work) and *nomos* (laws). Ergonomics is the science of understanding interactions between people and other elements of a system, and the profession that applies theory, principles, data, and methods in design to optimise human well-being and overall system performance. Ergonomics is not a field-specific, but a multidisciplinary, user-centered, integrative science. Its principles are rooted in socio-technical values, such as:

- people as tools
- technology as a tool to help people
- promoting quality of life
- respecting individual differences
- responsibility to all stakeholders⁴

The task of ergonomics is multifaceted and complex. On the one hand, it is responsible for improving usability, efficiency and safety, as well as for carefully selecting and designing machine displays and controls. On the other hand, it is responsible for creating a suitable working environment based on all this, along with the general layout and details of workstations. In the simplest human-machine models, a structure is used by an operator. At the same time, the human-machine system always operates in some kind of environment, which has a reciprocal effect on each other. The operator’s performance is determined, for example, by the temperature and humidity of the working environment, the lighting of the room or even the level of noise (NÁDORI et al. 2012: 274–275).

As John R. Wilson (2000) puts it, ergonomics is not only concerned with physical or anatomical characteristics, but also takes into account psychological, organisational, technical and social factors. Its aim is not only to match the individual to the task, but also to consciously design the task, the work, the system to human capabilities. This concept

³ See <https://oshwiki.osha.europa.eu/hu/themes/ergonomics>

⁴ See <https://iea.cc/about/what-is-ergonomics>

requires a complex, holistic approach, taking into account the entire human-system interaction, its technical, organisational, social and economic context.

Physical ergonomics

Physical ergonomics deals with the anatomical, anthropometric, physiological and bio-mechanical characteristics of humans. It includes topics such as posture, physical activity involving material handling, repetitive movements, work-related musculoskeletal disorders, workstation layout, safety and health. Its primary goal is to design work environments, equipment and task conditions that are in harmony with the dimensions, range of motion and load capacity of the human body. Physical ergonomics is based on three fundamental professional pillars:

- anthropometry, which involves the study of the dimensions, proportions and reach ranges of the human body and determines how a work environment can be adapted to human variability
- work physiology, which studies how muscle work, load intensity and energy expenditure affect fatigue and performance
- environmental ergonomics, which analyses the impact of external environmental conditions – such as temperature, humidity, lighting, noise and air quality – on human performance and comfort

Physical ergonomics is not only important from a health protection perspective but also from an economic perspective, as it contributes to increasing workplace productivity and the sustainability of work (VIDAL 2000).

Cognitive ergonomics

Cognitive ergonomics is of increasing importance in the modern, information-rich work environment. Its goal is to design tools, interfaces, work environments and procedures based on the laws of human information processing that support human performance, reduce errors, and improve safety (BRANAGHAN-LAFKO 2019). Cognitive ergonomics deals with mental processes, perception, memory, reasoning, motor response, mental workload, decision-making, human-computer interaction, human reliability and workplace stress (SIKNÉ LÁNYI – SCHANDA 2014). This segment of ergonomics examines how mental processes such as perception, information processing and decision-making affect human performance and safety in human-machine interactions. This is particularly challenging in work environments where there is an increase in information that requires rapid perception and filtering of relevant stimuli. Attention is easily impaired under time pressure and stress, which can lead to cognitive overload. Research shows that mental load is strongly related to decision accuracy and task completion time, especially in the presence of perceptual uncertainty or multitasking. In human-machine collaboration, decision-making is influenced not only by the complexity of the task, but also by the transparency

of the system and the avoidance of cognitive biases. According to the cognitive process model, human-machine interaction is a circular process.

Organisational ergonomics

The field of organisational ergonomics is the design of optimal organisational structures and processes. By optimising structures, workflows, and corporate rules, it simultaneously improves system performance and employee well-being. The design of the workplace environment has a decisive influence on the quality of human-machine interaction. An ergonomic workplace reduces musculoskeletal strain and mental stress, increases performance and satisfaction. Organisational solutions such as task variation, job rotation, and clear communication channels reduce fatigue and the occurrence of repetitive strain injuries. Simulation environments and AI-based design platforms are becoming increasingly important in the design of ergonomic work systems, where the goal is to create a balance between efficiency and human comfort. Flexible, human-centred workspaces that adapt to anthropometric differences and cognitive needs play a fundamental role in the concept of Industry 5.0. The human being is not seen as an “operator”, but as a creative problem solver, supported by intelligent systems [IONIȚĂ-ANGHEL-BOUDOUH 2025].

Software ergonomics

The central concept of software ergonomics is usability, which refers not only to the usability of the software, but also to the security of the user interface, user satisfaction and support for efficient work. Software ergonomics also includes the exploration of user needs, interface design and usability testing. The goal of software ergonomics is to develop software that is easy, comfortable and not mentally taxing for the user to use. In a broad sense, the concept includes the ergonomics of software creation and subsequent use, and in a narrow sense, it is limited to human-computer interaction during use. The field is part of cognitive ergonomics and is also related to the analysis of human-machine systems (SIKNÉ LÁNYI – SCHANDA 2014).

Cyber ergonomics

The concept of “cyberergonomics” is associated with the name of Pouyakian, who first described this new dimension of ergonomics in 2022. Cyber ergonomics is the study of human performance, health and well-being in an environment defined by Industry 4.0 and cyber technologies. The use of the concept is not yet widespread in international and domestic literature, and no references can be found to it. Due to the lack of a proper equivalent for the term “cyberergonomics”, we will hereinafter refer to this concept as cyber ergonomics, following the territorial division of ergonomics. Cyber ergonomics not only focuses on the physical or cognitive loads of digital systems, but also examines

the complex, multidimensional human consequences resulting from the excessive use of technology. One of these phenomena is cyber syndrome, which develops progressively. Cyber syndrome is a set of physical, social and mental disorders that affect people due to the improper use of technology or excessive interaction with cyberspace (NING et al. 2018).

The issue of ergonomics is of paramount importance in the working environment of the on-duty staff of the disaster management. The staff's daily work involves computer-using and mission control system programmes such as PAJZS, DÖMI and KAP, which require them to have the necessary skills to use them confidently. In accordance with the legal requirements, the organisation makes every effort to create the most ideal and most suitable environment for continuous work on a monitor. The size, adjustability and position of the computer, monitors, keyboard, mouse and the tables and chairs fundamentally determine the working conditions. Prevention is vital, as the job carries several risk factors (e.g. prolonged viewing of a monitor, sitting, higher stress factor) that can have a negative impact on health in the long term. Maintaining and improving health is a joint commitment of the employer and employee in a workplace in which both parties must participate.

In the operation of an organisation, ergonomics is traditionally primarily associated with the protection of employee health and safety and is rarely seen as a strategic factor. This approach significantly limits the potential of ergonomics, as most organisations do not recognise that ergonomic approaches can have a direct and measurable impact on the performance of the entire organisation. In many cases, management treats ergonomics only as a “mandatory obligation”, thus not considering it as a tool that could contribute to the achievement of strategic goals. Ergonomics has its real impact when it is not only used to fulfil occupational health and safety regulations but is also integrated into corporate planning and control processes. Dul and Neumann (2009) distinguish between the current situation and the desired state: in the former, ergonomics appears in isolation, in the latter, it strengthens performance, quality, flexibility and innovation as part of strategy creation and operational development. Ergonomics becomes a true strategic resource when the organisation is able to move from “protective ergonomics” with a health and safety focus to “proactive, business ergonomics” that simultaneously supports human well-being and organisational value creation.

Presentation of partial results of an empirical study

Study conditions

The research was carried out among the on-duty staff of the disaster management using the method of written questioning and a questionnaire. An online questionnaire containing 37 questions was sent to all county directorates and the capital directorate using Google Forms, which was completed by 347 people between 15 September 2024 and 5 December 2024 with nationwide coverage, 84% of the total on-duty staff at that time.

Hypothesis, objective, methodology

One of the assumptions of our research is that the overall ergonomic picture of the work environment of the on-duty staff of the disaster management is satisfactory, and the increased psychological burden on the staff is primarily caused by calls from the public. Our research goal was to explore the ergonomic situation of the county police department, to learn the staff's opinion about their work environment, and to look for connections between individual ergonomic conditions and the state of the staff. In our survey, we focused specifically on the psychological burden resulting from receiving alarms, and what emotional and stress effects different types of calls, such as calls from adults, children, and callers with aggressive or abusive communication, have on the person receiving the phone call. The questionnaire used in the survey examined ergonomic aspects along several questions (questions 24–28 of the questionnaire). The data obtained during the survey were processed with the IBM SPSS Statistics 25 programme, using statistical tests and procedures in accordance with the rules of research methodology.

Sample presentation

The total number of respondents was 347, 97.7% of whom were men ($N = 339$), and only 2.3% were women ($N = 8$). In terms of age distribution, the highest proportion of respondents was between 45–59 years old (56.2%, $N = 195$). 33.7% of respondents were between 35–44 years old, while 7.2% were between 25–34 years old. Only 6 people (1.7%) were between 18–24 years old and 4 people were over 60 years old, accounting for a total of 1.2% of the sample. The majority of respondents have more than ten years of service behind them (32.85%, $N = 114$), and the number of those who have worked on call for more than 15 years is outstanding (29.68%, $N = 103$). 22.48% of those who completed the questionnaire (78 people) have served in this organisational unit for between 6 and 10 years. Only 34 people (5.19%) started working in this position in the past year, and 9.8% of respondents (18 people) stated that they had been working for between 2 and 5 years.

Partial results of the work environment study

The assessment of the ergonomic conditions of the work environment was examined using a ten-item scale, in which the values ranging from 1 to 5 indicated the level of satisfaction with the working conditions. During the analysis, the mean values of each item were compared to the theoretical mean value $M = 3$ with a sample t-test, which shows whether the assessment is statistically significantly different from the level considered to be satisfactory on average.

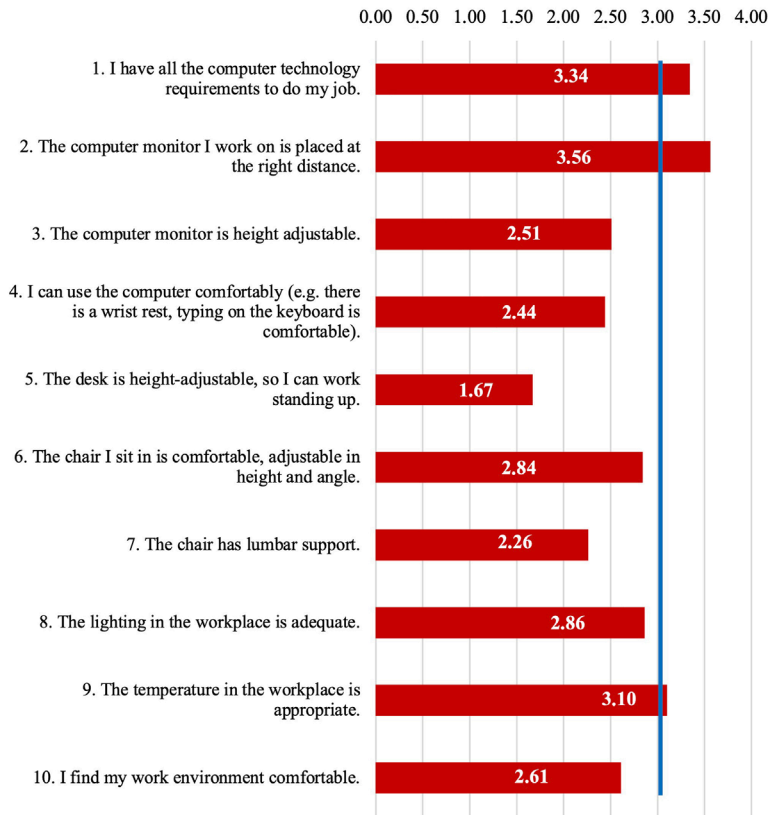

Figure 1: Average level of agreement with statements examining certain aspects of the respondent's workplace (on a scale of 1–5) (The blue line indicates the theoretical average of 3.)

Source: compiled by the authors

Based on the results, the evaluation of computer conditions exceeded the theoretical average ($M = 3.34$; $SD = 1.31$; $t[346] = 4.84$; $p < 0.001$), which indicates that employees generally consider the technical equipment to be adequate. The distance of the monitor was also positively assessed ($M = 3.56$; $SD = 1.22$; $t[346] = 8.58$; $p < 0.001$), which can be considered favourable in terms of ergonomic placement.

On the other hand, the evaluations of several physical-ergonomic factors were significantly below the theoretical average. Monitor adjustability ($M = 2.51$; $t[346] = -5.96$; $p < 0.001$), computer comfort ($M = 2.44$; $t[346] = -7.72$; $p < 0.001$), the presence of a height-adjustable desk ($M = 1.67$; $t[346] = -20.18$; $p < 0.001$), and a chair with lumbar support ($M = 2.26$; $t[346] = -9.37$; $p < 0.001$) all showed significantly lower values. These results indicate that the ergonomic design of workplace equipment and furniture in many cases does not meet the requirements for optimal work.

The comfort and adjustability of the chair were rated moderately but significantly below average by the respondents ($M = 2.84$; $t[346] = -2.11$; $p = 0.036$), while the lighting ($M = 2.86$; $t[346] = -1.82$; $p = 0.070$) and temperature ($M = 3.10$; $t[346] = 1.39$; $p = 0.167$) did not differ significantly from the theoretical average. This suggests that the comfort conditions of the physical environment (lighting, air conditioning) are generally satisfactory, but not outstanding.

The responses to the general comfort of the work environment ($M = 2.61$; $t[346] = -5.86$; $p < 0.001$) also reflect a below-average assessment, which suggests that some of the workers do not consider their workstations to be ergonomically optimal. Overall, the results show that the ergonomic work environment of the on-duty staff of the disaster management is partially satisfactory: the technical and IT conditions are adequate, however, the physical ergonomic characteristics (adjustability, comfort elements, posture support) show significant deficiencies.

Partial results of the impact study on incoming calls

The effect of the emotional characteristics of public calls was examined using a repeated measures analysis of variance (RM-ANOVA) in which the degree of psychological strain induced by different communication situations was compared. The analysis showed a significant main effect between call types ($F[4.94; 1707.75] = 17.60$; $p < 0.001$; $\eta^2 = 0.048$), suggesting that the characteristics of each incoming call trigger different levels of stress responses in the on-call staff.

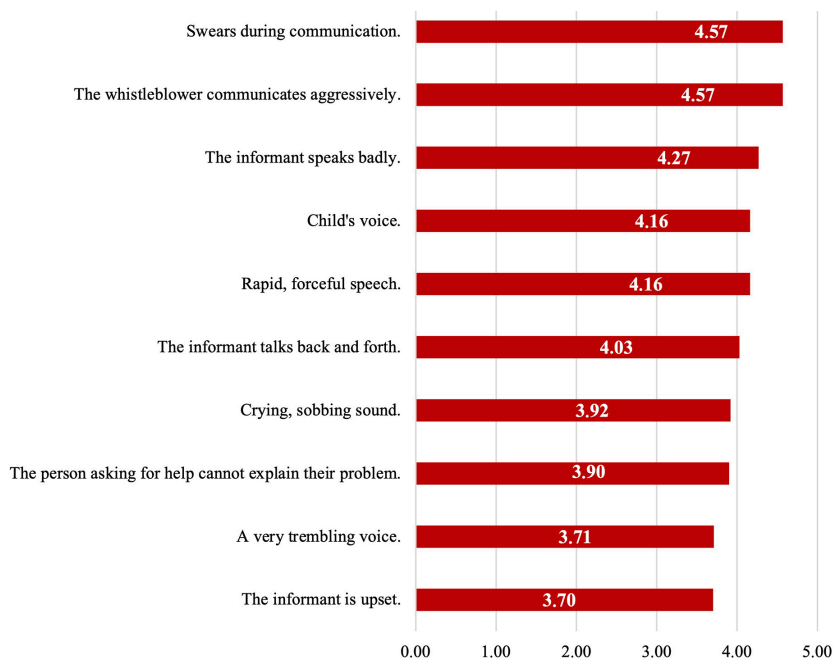

Figure 2: Average responses to each option for "How does it affect you when incoming calls are characterised by the following? (on a scale of 1–10)"

Source: compiled by the authors

Based on descriptive statistics, the greatest psychological strain was caused by aggressive communication ($M = 4.57$; $SD = 2.61$) and reports in an abusive tone ($M = 4.57$; $SD = 2.86$) which significantly exceeded the stress values of calmer but difficult-to-understand calls (e.g. “can’t explain the problem” – $M = 3.90$; $SD = 2.28$). At the same time, calls with a childish voice ($M = 4.16$; $SD = 2.45$) and fast, strident speech ($M = 4.16$; $SD = 2.29$) also caused above-average strain which indicates the importance of the emotional charge and processability of the calls.

In contrast, harassed reports ($M = 3.70$; $SD = 2.18$) and communication with a strongly trembling voice ($M = 3.71$; $SD = 2.31$) cause a more moderate stress effect among the respondents. The results therefore clearly indicate that the emotional intensity of public communication – especially verbal aggression and offensive tone – is a prominent source of psychological stress for the on-call staff. The medium effect size ($\eta^2 = 0.048$) revealed by the analysis of variance confirms that this factor influences the mental strain of work to a non-negligible extent.

Results of a study on the relationship between work environment, psychological strain and incoming calls on stress

The relationships between the general stress level measured with the Cooper workplace stress scale and the factors examined in this hypothesis were explored using Pearson correlation.

Table 1: Correlation indices and test statistics of the relationship between work environment, psychological strain, and incoming calls and stress

Question	N	r	p
Does the IT software you use at work cause you stress?	347	0.158	0.003
Work environment, workstation			
I have all the computer technology requirements to do my job	347	-0.137	0.011
The computer monitor I work on is placed at the right distance	347	-0.165	0.002
The computer monitor is height-adjustable	347	0.040	0.456
I can use the computer comfortably (e.g. there is a wrist rest, typing on the keyboard is comfortable)	347	0.014	0.798
The desk is height-adjustable, so I can work standing up	347	0.163	0.002
The chair I sit in is comfortable, adjustable in height and angle	347	-0.042	0.434
The chair has lumbar support	347	-0.005	0.926
The lighting in the workplace is adequate	347	-0.056	0.299
The temperature in the workplace is appropriate	347	-0.056	0.297
I find my work environment comfortable	347	-0.079	0.141

Question	N	r	p
How does it affect you if your incoming calls are characterised by the following?			
The person asking for help cannot explain their problem	347	0.345	< 0.001
The informant talks back and forth	347	0.349	< 0.001
Crying, sobbing sound	347	0.298	< 0.001
The informant is upset	347	0.329	< 0.001
Rapid, forceful speech	347	0.322	< 0.001
The whistleblower communicates aggressively	347	0.319	< 0.001
The informant speaks badly	347	0.314	< 0.001
Swears during communication	347	0.286	< 0.001
Child's voice	347	0.334	< 0.001
A very trembling voice	347	0.344	< 0.001
How typical is the psychological strain of your job on a 10-point scale?	347	0.297	<0.001
How common is it for you to get stressed out by incoming calls?	347	0.384	< 0.001

Source: compiled by the authors

The results showed that stress from software use was moderately but significantly associated with higher overall stress scores ($r = 0.158$; $p = 0.003$), suggesting that managing digital systems itself may contribute to increased psychological strain.

Some of the ergonomic features of the work environment also showed a significant but weak relationship with stress levels. The lack of appropriate IT conditions ($r = -0.137$; $p = 0.011$) and inadequate monitor distance ($r = -0.165$; $p = 0.002$) were associated with lower ergonomic comfort and higher stress levels, while the presence of a height-adjustable desk paradoxically showed a positive relationship ($r = 0.163$; $p = 0.002$), which is probably due to the typical equipment and responsibilities of managerial or higher positions.

The correlations between the emotional characteristics of incoming calls and stress were significant for all factors examined ($p < 0.001$), with values between $r = 0.286$ – 0.349 . I identified the strongest relationship with the caller talking back and forth ($r = 0.349$), the voice shaking strongly ($r = 0.344$) and the unclear, agitated communication ($r = 0.329$), which shows that communication uncertainty and emotional disturbance represent the greatest psychological burden for the on-call staff.

Subjective assessment of psychological strain ($r = 0.297$; $p < 0.001$) and self-reported stress due to calls ($r = 0.384$; $p < 0.001$) were also strongly correlated with Cooper stress scores, confirming that the main source of workload is the management of continuous, emotionally stressful communication situations.

Summary

Overall, the results partially confirmed the hypothesis that the working environment of the emergency response staff is basically satisfactory from an ergonomic point of view, but

the main source of psychological stress is the calls from the public. The physical conditions of the working environment – for example, the appropriate technical equipment ($M = 3.34$; $p < 0.001$) and the monitor placement ($M = 3.56$; $p < 0.001$) – were generally positively assessed, but several ergonomic factors, such as the adjustable desk ($M = 1.67$; $p < 0.001$), the lack of lumbar support ($M = 2.26$; $p < 0.001$) or the uncomfortable work chair ($M = 2.84$; $p = 0.036$), were statistically significantly below the expected average. This suggests that deficiencies in physical ergonomics may contribute to work fatigue and long-term psychophysiological strain.

The examination of psychological stress sources confirmed that the emotional intensity of communication situations represents a significant burden for the staff members. The repeated measures analysis of variance showed a significant difference between the different call types ($F[4.94; 1707.75] = 17.60$; $p < 0.001$; $\eta^2 = 0.048$), and the greatest burden was caused by aggressive, abusive and incoherent reports ($M = 4.57$; $M = 4.57$; $M = 4.03$). Verbal aggression and negative emotional charge therefore appear as prominent stress catalysts during service provision.

Correlation analyses using the Cooper workplace stress index further nuanced the picture: higher stress levels were moderately associated with stress experienced during software use ($r = 0.158$; $p = 0.003$) and with work environment deficiencies such as inadequate computer equipment ($r = -0.137$; $p = 0.011$) or monitor placement ($r = -0.165$; $p = 0.002$). However, the strongest correlations were found between the emotional characteristics of incoming calls and stress ($r = 0.286-0.349$; $p < 0.001$), especially in the case of agitated, shaky or aggressive communication.

Overall, the results suggest that although technical deficiencies in the work environment also contribute to stress, the most significant psychological stress factors are the emotional intensity, unpredictability and verbal aggression of public calls, which are closely related to the overall level of workplace stress. The results of the research clearly demonstrate that there is a dual challenge in the workload of dispatch services: physical ergonomics and psychological stress. Although the deficiencies in workstations (especially the adjustability of furniture and monitors) are a significant source of stress, the most significant factor is the emotional content of emergency calls. The paired sample t-test showed that the average levels of stress resulting from software use and calls are similar, but the verbal aggression and unpredictable emotional disturbance of callers are most closely related to the overall level of workplace stress.

Based on all this, the stress and ergonomic profile of the service under study is not a unique phenomenon. The results obtained are likely to correspond to the general stress factors of other dispatch services performing critical tasks (ambulance, fire, police). This pattern suggests that, in addition to technical and ergonomic developments, the most effective interventions should be sought in the targeted support of the emotional resilience and psychological coping strategies of the on-call staff, which may offer relevant, standardisable solutions for the entire sector.

References

- BRANAGHAN, Russell J. – LAFKO, Stacie (2019): Cognitive Ergonomics. In IADANZA, Ernesto (ed.): *Clinical Engineering Handbook (Second Edition)*. Cambridge, Massachusetts – London: Academic Press, 847–851. Online: <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-813467-2.00121-8>
- DUL, Jan – NEUMANN, W. Patrick (2009): Ergonomics Contributions to Company Strategies. *Applied Ergonomics*, 40(4), 745–752. Online: <https://doi.org/10.1016/j.apergo.2008.07.001>
- IONIȚĂ, Andreea-Ruxandra – ANGHEL, Daniel-Constantin – BOUDOUH, Toufik (2025): Mind, Machine, and Meaning: Cognitive Ergonomics and Adaptive Interfaces in the Age of Industry 5.0. *Applied Sciences*, 15(14). Online: <https://doi.org/10.3390/app15147703>
- KARWOWSKI, Waldemar (2005): Ergonomics and Human Factors: The Paradigms for Science, Engineering, Design, Technology and Management of Human-Compatible Systems. *Ergonomics*, 48(5), 436–463. Online: <https://doi.org/10.1080/00140130400029167>
- KLEIN, Sándor (2018): *Munkapszichológia a 21. században*. Budapest: EDGE 2000 Kiadó.
- NÁDORI, Attila et al. eds. (2012): *Britannica Hungarica Nagylexikon 7*. Budapest: Kossuth Kiadó.
- NING, Huansheng et al. (2018): Cyber-Syndrome and Its Formation, Classification, Recovery and Prevention. *IEEE Access*, 6, 35501–35511. Online: <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2018.2848286>
- POUYAKIAN, Mostafa (2022): Cyberergonomics: Proposing and Justification of a New Name for the Ergonomics of Industry 4.0 Technologies. *Frontiers in Public Health*, 10. Online: <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.1012985>
- SIKNÉ LÁNYI, Cecília – SCHANDA, János (2014): *Számítógépes ergonómia*. Online: <https://mik.uni-pannon.hu/docs/tananyagok/Szmtgpes%20ergonomia.pdf>
- VIDAL, Mario C. (2000): *Introdução à Ergonomia*. GENTE – Grupo de Ergonomia e Novas Tecnologias, CESERG Curso de Especialização em Ergonomia. Online: <http://www.ergonomia.ufpr.br/Introducao%20a%20Ergonomia%20Vidal%20CESERG.pdf>
- WILSON, John R. (2000): Fundamentals of Ergonomics in Theory and Practice. *Applied Ergonomics*, 31(6), 557–567. Online: [https://doi.org/10.1016/S0003-6870\(00\)00034-X](https://doi.org/10.1016/S0003-6870(00)00034-X)

The Changing Residence Permits on the Basis of Family Reunification in the Context of Legal Principles

The Case of Lithuania

Andrejus NOVIKOVAS,¹ Dovydas SAJENKO²

Purpose: The study aims to examine the legality of decisions adopted by the Lithuanian Migration Department concerning the change or non-extension of residence permits issued on the basis of family reunification. The analysis focuses on whether these administrative decisions comply with fundamental legal principles – namely proportionality, comprehensiveness, legality and the protection of legitimate expectations – as developed in Lithuanian constitutional doctrine, European Union law and national administrative case law.

Methodology: The research applies a qualitative legal methodology combining document analysis of national and EU legal acts regulating residence permits, systematic analysis of the jurisprudence of the Supreme Administrative Court of Lithuania, and comparative assessment of administrative decisions. Supplementary methods include linguistic interpretation of legal concepts, statistical review of case outcomes and generalisation to formulate overarching conclusions regarding administrative practice and judicial review.

Findings: The analysis reveals that Migration Department decisions frequently lack sufficient individualisation and rely excessively on generalised conclusions of the State Security Department, without conducting a comprehensive assessment of applicants' personal, family, social and economic circumstances. Case law demonstrates that where courts genuinely apply the principles of proportionality, comprehensiveness and legality, decisions tend to be more favourable to applicants. Conversely, formalistic or declarative references to legal principles correlate with the dismissal of complaints. The principle of legitimate expectations remains largely absent from judicial reasoning and,

¹ Mykolas Romeris University, Lithuania, e-mail: andrejus@mruni.eu

² Mykolas Romeris University, Lithuania, e-mail: dosajenko@stud.mruni.eu

in some cases, is explicitly rejected as irrelevant in permit modification procedures.

Value: The study contributes to administrative and migration law scholarship by systematically linking abstract legal principles with concrete judicial outcomes in family reunification cases. It highlights structural deficiencies in administrative decision-making and underscores the need for a more substantive application of legal principles to ensure effective protection of fundamental rights, legal certainty and public trust in migration governance.

Keywords: changing residence permits, family reunification, national and state security, Migration Department, legal principles

Introduction

The concept of family in contemporary law and legal doctrine does not have a clear or universal definition. The Constitution of the Republic of Lithuania (1992), adopted by referendum on 25 October 1992, enshrines the fundamental principles, values and objectives of the state. Among these values is the family. The Constitutional Court of the Republic of Lithuania, through systematic interpretation of the Constitution's concise provisions, has emphasised that the family constitutes the foundation of society and the state, and that the state bears responsibility for its protection and fostering (Resolution of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania 2002). According to the official constitutional doctrine, the significance of marriage must be emphasised – it is regarded as one of the essential foundations of the constitutional institution of the family, ensuring the vitality of the Nation and the preservation of historical continuity (Resolution of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania 2011). Given the importance of the institutions of family and marriage, this paper analyses the legality of the decisions of the Migration Department under the Ministry of the Interior of the Republic of Lithuania (hereinafter: the Migration Department) concerning the issuance (extension) of residence permits in the Republic of Lithuania for foreigners on the basis of family reunification, in the context of compliance with legal principles.

The word principle derives from the Latin term *principium*, meaning “beginning, foundation” (BAUBLYS et al. 2012: 228). In legal doctrine, the nature of legal principles and their place within the legal system has long been debated; however, it is now an established view that legal principles are not merely abstract guidelines but fundamental provisions of the legal system that underpin both legal regulation and its practical application (SINKEVIČIUS et al. 2022: 57). In legal scholarship, principles are classified according to various criteria, such as their mode of formation, manner of expression, legal force and scope of application. For the purposes of this article, the most relevant classification is that based on the scope of application of legal principles, which is further divided into general, inter-sectoral, sectoral, sub-sectoral, institutional and sub-institutional principles. In this context, particular attention should be paid to the significance of legal principles, which is revealed through the functions they perform. The classification of legal

principles according to their functions includes organisational or coordinating and verifying functions (BAUBLYS et al. 2012: 224). Legal principles determine legal norms and their application; it is precisely their “organising” effect that makes it possible to assert that principles guide legal regulation and serve as a kind of framework for the legal system or legal regulation. The verification function is of particular importance in the context of this study, as from this perspective principles are imperative: they set boundaries of conduct, the transgression of which gives rise to legal liability. In this way, the legality of decisions can be assessed, and it can be verified whether the legislature and state officials, through their actions, do not infringe certain legal standards (BAUBLYS et al. 2012: 225).

This study will analyse whether the decisions adopted by the Migration Department comply with the fundamental legal principles of proportionality, comprehensiveness, legality and legitimate expectations. In the jurisprudence of the Supreme Administrative Court of Lithuania (hereinafter: Supreme Administrative Court), it is consistently emphasised that subjects of public administration (hereinafter: Administrative bodies) have a duty to observe legal principles, such as the rule of law and the obligation of state institutions to serve the people and others (administrative case No. A492-801/2014). The principles of public administration impose an imperative on administrative bodies, when adopting decisions, to respect principles that are not explicitly enshrined in the Law on Public Administration of the Republic of Lithuania, such as legality, good administration and others (Bulletin 2016: 465).

Several methods were applied during the study: the document analysis method, which analysed the provisions of legal acts regulating the process of issuing residence permits to foreigners in the Republic of Lithuania; the comparative method, which was based on which the decisions of administrative courts were compared, the circumstances and arguments on which the decisions were based were assessed; the statistical method made it possible to determine a specific number of cases in which favourable or unfavourable decisions were made in relation to foreigners, as well as to analyse their statistical data; the linguistic method was used to explain the concepts used in legal doctrine and court practice; the generalisation method was applied to formulate partial and final conclusions.

Legal principles that are relevant in the examination of disputes concerning the change of permits for foreigners

The principle of proportionality is a general legal principle relevant to the entire legal system. The Constitutional Court has repeatedly emphasised that this principle derives from the constitutional principle of the rule of law and implies that legal measures applied must correspond to legitimate objectives of public importance, be necessary to achieve those objectives, and not restrict individual rights and freedoms more than is required to attain the intended aim (Resolution of Constitutional Court of the Republic of Lithuania 2013). In other words, a balance must be maintained between the protection of the public interest and the safeguarding of individual rights. Pursuant to Article 3(10) of the Law on Public Administration (1999), administrative decisions and the measures for their implementation must be necessary and proportionate to the administrative objectives

pursued. It should be noted that the Law on Public Administration is a legal act regulating the process of public administration and is binding on administrative bodies. Every restrictive measure must be logically justified and necessary to achieve its objective. In other words, a state decision cannot be “more than necessary”, meaning that sanctions restricting human rights and freedoms should not be excessive. This has implications not only for the legality of decisions but also for aspects of human dignity, justice and social sensitivity. Therefore, it can be concluded that proportionality is not a mere formal rule but an essential component of legality, allowing an assessment of whether a decision is not only lawful but also just.

The principle of good administration (responsible governance) is one of the fundamental principles of both the legal system of the European Union and that of the Republic of Lithuania. It is enshrined in Article 5(3) of the Constitution of the Republic of Lithuania (1992) (“state institutions shall serve the people”), as well as in international instruments, such as Article 41 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union (2000), among others. Although this principle is not directly enshrined in the Law on Public Administration, in the jurisprudence of the Constitutional Court and the Supreme Administrative Court it is consistently recognised as binding on administrative bodies and occupies a significant place within the legal system. An analysis of the Supreme Administrative Court practice shows that the principle of good administration is particularly broad, encompassing both substantive and procedural imperatives (Bulletin 2016: 465). From this principle derives the duty of administrative bodies to provide reasoning for their decisions. Although they enjoy discretionary power, such discretion is neither absolute nor unlimited; their decisions must be reasoned, clear, and consistent with general legal principles as well as with other principles established in the Law on Public Administration. The principle of comprehensiveness is directly enshrined in Article 3(5) of the Law on Public Administration (1999) which stipulates that administrative bodies must respond to applications or complaints clearly and with reasoning, indicating all circumstances that influenced the examination of the application or complaint, as well as the specific legal provisions relied upon in assessing its content. The importance of reasoning is consistently emphasised in the practice of the Supreme Administrative Court. The reasoning of an individual administrative act is linked to the principles of legality and good administration, which administrative bodies are obliged to observe (administrative case No. A2760-492/2015). Moreover, the Supreme Administrative Court emphasises that when an administrative body adopts an individual administrative act, it must indicate the essential facts, arguments and evidence, provide the legal basis, and ensure that the reasoning is adequate, clear and sufficient. Such decisions cannot be based on assumptions or suspicions, personal sympathies or antipathies, but must be grounded in legal norms. Thus, in exercising discretionary power, an administrative body is obliged to conduct a thorough examination and support its assessment with arguments that are relevant and that substantiate the conclusions drawn on their basis (administrative case No. A662-563/2014). The requirement of comprehensiveness is further specified in Chapter III (“Submission of Applications and Complaints”) of the “Rules on the Examination of Applications and Complaints in Public Administration Bodies”, approved by a Resolution of the Government (2007). For example, paragraph 24.3 requires that

applications and complaints be specific and comprehensible, paragraph 24.5 stipulates that their content or form must not violate rules of etiquette and norms of good morals, along with other provisions of the Resolution. Both legislation and case law demonstrate that considerable attention is devoted to the principle of good administration and the principle of comprehensiveness derived from it. The purpose of this is to ensure that administrative bodies cannot act formally or arbitrarily but are obliged to serve the people, to adopt clear, reasoned, legally justified and well-considered decisions, and to examine each individual's situation, thereby safeguarding and protecting their rights and freedoms.

Administrative bodies operate in a specific area regulated by law – public administration – which manifests itself through the areas set out in Article 6 of the Law on Public Administration (1999): administrative regulation, the adoption of administrative decisions, the provision of administrative services, the supervision of the implementation and compliance with legal acts and administrative decisions, and the administration of the provision of public services. According to legal doctrine, an entity is to be regarded as an administrative body if it performs at least one of the functions set out in this Article. Thus, by operating in the fields established in Article 6 of the Law on Public Administration, administrative bodies implement the functions of the state or municipalities. Pursuant to the doctrine of the Constitutional Court, institutions through which state functions are carried out, as well as civil servants employed therein, must comply with the requirements of legality (Resolution of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania 2004). The principle of legality in the field of public administration means that the activities of administrative bodies must comply with the requirements of legal acts, that their decisions must be based on legal norms, and that the content of those decisions must correspond to the requirements of legal norms (Bulletin 2016: 473). In other words, administrative bodies cannot act at their own discretion – every action must be legally justified, that is, within the limits of legal acts, and must not exceed their powers. In the practice of the Supreme Administrative Court, this principle is interpreted broadly: when adopting an individual administrative act, an administrative body must comply not only with legal acts but also with general legal principles, such as fairness, legal certainty and legitimate expectations, as well as the principles enshrined in Article 3 of the Law on Public Administration. This means that when adopting individual administrative decisions, administrative bodies must apply legal norms not mechanically but in a manner that ensures their application corresponds to these principles, as well as to higher-ranking legal acts (administrative case No. A492-819/2014). In accordance with the principle of legality, unlawful administrative acts should, as a general rule, be annulled (administrative case No. A602-1218/2014). It can therefore be concluded that, in this respect, the principle of legality is imperative, obliging administrative bodies to act within the limits of the law, to observe the hierarchy of legal acts, thereby restricting arbitrariness and ensuring the justification of governmental actions.

In addition to all the principles discussed above, the constitutional principle of legitimate expectations is of particular importance. The European Parliament Resolution of 6 September 2001 approved the European Code of Good Administrative Behaviour (2001), Article 10(2) of which provides that an official shall respect the legitimate and reasonable expectations which members of the public have in light of the way in which

the institution has acted in the past. This principle was first mentioned in the case law of the Court of Justice of the European Union (hereinafter: the CJEU) (Case No. 112/77 1987). In that case, the Court recognised that legitimate expectations apply to anyone who finds themselves in a situation that has given rise to certain expectations due to actions taken by the administration. It should be noted that this principle protects only those expectations that are objectively created by the actions of the administration, and not those arising merely from an individual's subjective hopes. Therefore, it can be concluded that this principle is closely linked to public trust in the administration. In one of its cases, the Supreme Administrative Court extended the scope for the emergence of legitimate expectations by clarifying that a legitimate expectation may arise not only from legal acts but also from actions of public authorities (administrative case No. A12-801/2003). In this context, attention should be drawn to the case law of the CJEU and the Supreme Administrative Court, which emphasises that established practice, administrative inaction or delay may render an individual's expectations legitimate and worthy of legal protection. In its jurisprudence, the Constitutional Court has further noted that the principle of the protection of legitimate expectations entails the protection of acquired rights, meaning that individuals are entitled to reasonably expect that the rights they have already acquired under applicable legal acts will be preserved and capable of being effectively exercised (Resolution of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania 2009). As noted above, this principle is constitutional. The Constitutional Court has emphasised that it derives from the constitutional principle of the rule of law and implies the duty of the state to ensure the certainty and stability of legal regulation and to protect individual rights. If these are not guaranteed, trust in the state and in law is not secured (Resolution of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania 2008). In summary, it is evident that the principle of legitimate expectations is not merely a rhetorical statement but possesses real legal force, implying mutual trust in the relationship between the state and the individual. In the context of this study, it is of particular importance, as the subject matter of the disputes examined in case law concerns the non-extension (modification) of residence permits. This means that individuals had already been granted residence permits in the Republic of Lithuania, had met the relevant requirements, and thus had certain objective expectations that the institutions would act consistently and would not impose new requirements that they had already fulfilled previously.

Case law on legal principles relevant to the examination of disputes regarding the changing of permits for foreigners on the basis of family reunification

Considering the content of the analysed legal principles and their significance within the legal system and public administration, it is appropriate to assess how these principles are applied in administrative cases, whether the courts consistently adhere to them, and how the courts interpret them.

In administrative case No. eA-982-463/2025 the Supreme Administrative Court emphasised the three core legal principles (administrative case No. eA-982-463/2025). The Court stated that each foreigner's situation is unique and requires a thorough and comprehensive examination. When adopting decisions, the Migration Department may not rely solely on the conclusion of the State Security Department (hereinafter: the SSD); it must examine all individual circumstances (family ties, integration, conduct in Lithuania, etc.). This emphasis permits the conclusion that the Migration Department must be guided by the principle of comprehensiveness: decisions cannot be mere formal transpositions of the SSD's conclusion, but must reflect an exhaustive, individualised assessment.

The Court carried out a detailed analysis of the conditions under which the right to family life may be restricted, emphasising that this right is not absolute: it may be limited on the grounds of public order and public security. However, such restrictions must always be assessed in light of their proportionality, even when the protection of national interests is invoked. In this particular case, the Supreme Administrative Court emphasised that there was no evidence indicating that the applicant had engaged in activities against the security of Lithuania, and her presence in the country posed no objective risk. It stated that the likelihood of any manifestation of a threat from her was significantly lower than the adverse consequences for the applicant and her family. In doing so, the Court highlighted that the principle of proportionality is not a mere formal requirement: the Migration Department must adopt adequate decisions without restricting individual rights and freedoms more than is necessary to achieve the intended objectives.

In this case, the Supreme Administrative Court held that the decisions of the Migration Department did not comply with the principle of legality, as they were not based on the applicant's specific and individual circumstances. Although the Migration Department, relying on the conclusion of the SSD, sought to ensure national security, it failed to provide a factual basis for such a conclusion and did not assess the entirety of the circumstances established in the case. Instead, the sole fact of the applicant's past employment was treated as the main argument, when in reality the totality of the facts should have been evaluated. Since the decision of the Migration Department was not properly reasoned, it was contrary to the requirements of Article 10(5) of the Law on Public Administration. From this, it can be stated that the Court, among other things, addressed the principle of legality, noting that the decision adopted by the respondent was in conflict with the provisions of the law.

In the case concerning L. M.'s temporary residence permit and entry ban, the Supreme Administrative Court found that the decisions of the Migration Department were disproportionate, insufficiently reasoned, and adopted without an assessment of the applicant's individual circumstances. The Court relied on the principles of comprehensiveness, legality and proportionality; however, it did not explicitly invoke the principle of legitimate expectations, even though this principle was implied by the factual circumstances.

In another administrative case No. eA-2434-624/2024, the Supreme Administrative Court found that the Migration Department had failed to conduct an individualised assessment of the applicant's situation (administrative case No. eA-2434-624/2024). It emphasised that the circumstances of each foreigner are typically unique, and that when

making decisions, administrative bodies must take into account such factors as: the type of permit requested, the grounds for the request, the nature of family ties, and whether the applicant has other links with Lithuania, among others. In addition to these considerations, the Court observed that while the SSD carries out a prospective assessment (focused on the future), such assessments cannot be based on speculation or probabilities, but must be grounded in objective facts, evaluated comprehensively, and leading to a reasoned decision. In this particular case, the Court noted that the SSD's conclusion was not individualised but merely generalised. Accordingly, it can be stated with justification that the Court placed particular emphasis on the principle of comprehensiveness, indicating that all factual circumstances must be analysed and assessed with great caution. Finally, the Court stressed that the conclusion regarding the applicant's threat to national security was based on a generalised rather than individualised assessment by the SSD.

The Court did not explicitly invoke the principle of legality but highlighted that the decisions of the Migration Department were in conflict with Article 20 of the Treaty on the Functioning of the European Union (2012). Specifically, the Court pointed out that the Department had failed to assess whether there existed such a relationship of dependency between the applicant and her spouse that the spouse would be compelled to accompany the applicant and leave the territory of the Union.

The Supreme Administrative Court in administrative case No. eA-1994-575/2025, assessed the proportionality of the decisions. The Court emphasised that although the objective of the entry ban – protecting national security – may be legitimate and important, the ban must be based on a thorough analysis of the individual's situation and must be indispensable to achieve that objective. According to the Court, the 2.5-year entry ban was justified by the applicant's close ties with a state hostile to Lithuania and by the fact that he had provided false information in the questionnaire about his place of employment. In view of these circumstances, the panel of judges held that such a ban, as a restrictive measure aimed at safeguarding important state interests, was justified, proportionate and adequate to achieve the intended objective, without excessively restricting the individual's rights and freedoms. However, the Court took a different view of the part of the decision concerning the entry of a warning into the Schengen Information System. In this respect, the appellate instance carried out a detailed examination of whether the reasons provided by the Migration Department were sufficient to justify imposing a restriction applicable across the entire Schengen area. The Court, relying on Articles 21 and 24 of the Schengen Information System II Regulation, stressed that Member States are obliged to carry out an individual and proportionate assessment, taking into account the foreigner's personal situation (family ties, economic links, the consequences of the restriction, etc.). The Court emphasised that the facts of the case demonstrated that no such assessment had been conducted, and that this part of the decision was contrary to Article 10(5) 5–6 of the Law on Public Administration, which requires factual and legal justification and the provision of reasoning that influenced the decision. This part of the judgment clearly illustrates that although the Migration Department had based its first decision on statutory provisions, subsequent decisions cannot automatically be derived without meeting the applicable requirements. The panel of judges drew particular

attention to the importance of the principles of proportionality and legality in this case (administrative case No. eA-1994-575/2025).

In administrative case No. eA-1484-492/2025 the Supreme Administrative Court noted that when deciding on the refusal to issue (amend) a temporary residence permit in Lithuania, the reality and obviousness of a potential threat to national security, public order or public health must be assessed (in terms of time and sufficiency of evidence). Interpreting the principle of comprehensiveness, the panel of judges emphasised that the situation of a foreigner is generally unique; therefore, in order to properly apply the provisions of the law, a thorough and all-encompassing examination must be conducted. While there may be attempts to predict future risks, decisions must nonetheless be based on objective facts and their entirety, rather than on speculation or suspicions. This means that the decisions of the Migration Department cannot rely solely on the conclusion of the SSD – the decision must be individualised. In other words, in this case, the Supreme Administrative Court reiterated that the principle of comprehensiveness is of particular importance when deciding on the amendment of residence permits (administrative case No. eA-1484-492/2025).

The court considered the one-year entry ban to the Republic of Lithuania to be proportionate. In the view of the panel of judges, when taking into account the applicant's social, economic, and family ties, his connection with Lithuania, as well as the totality of facts established in the case, the period of one year must be regarded as relatively short, striking a balance between the constitutionally protected common good – national security – and individual rights. From this it can be inferred that the panel of judges did not undertake a detailed assessment of the applicant's social or economic ties but instead interpreted the principle of proportionality primarily through the lens of national security as a priority. This conclusion is reinforced by the court's reference to the argument that the right to respect for family life is not absolute and may be restricted on the grounds of public order and public security, provided that such restrictions remain proportionate.

In the context of the principle of legality, the Supreme Administrative Court held that the decisions of the Migration Department did not contravene the requirement enshrined in Article 10(5) of the Law on Public Administration, which obliges administrative decisions to indicate their factual and legal grounds. The applicant's social factors – such as employment in Lithuania and knowledge of the Lithuanian language – were not overlooked; however, the court emphasised that these circumstances did not outweigh the threat posed to national security (administrative case No. eA-1484-492/2025).

In administrative case No. eA-1688-556/2024, the Supreme Administrative Court addressed the principle of comprehensiveness, noting that each foreign national's situation is unique and, therefore, when considering such an application, both the legal grounds invoked and the individual circumstances (family, social, economic, or other ties with Lithuania, etc.) must be taken into account. The Court further emphasised that the assessment of whether a person poses a threat to Lithuania's national security is essentially forward-looking in nature; however, it cannot be based on mere assumptions or suspicions. Such decisions must be grounded in objective facts and their totality, in particular those relating to the person's past conduct. For this reason, the Court upheld the SSD's conclusion, stating that it was sufficiently detailed and that the applicant's

prior service in the Russian armed forces, notwithstanding the circumstances invoked by the applicant (employment in Lithuania, establishing a family with a Lithuanian citizen, etc.), was to be regarded as a sufficient ground to consider a potential threat. Consequently, it may be argued that this case also strongly emphasised the requirement for decisions to be thorough and individualised; in other words, the Court provided a rather detailed interpretation of the principle of comprehensiveness in the context of this case (administrative case No. eA-1688-556/2024).

In addition to this principle, the Court also referred to the principle of legality, as the applicant argued that the contested decisions did not comply with the requirements set out in Article 10(5) of the Law on Public Administration for an administrative decision. The Court rejected this argument, stating that the contested decisions complied with the statutory requirements for an administrative act, were properly reasoned, and included both the legal and factual grounds, as well as other circumstances relevant to the decision-making process. This position once again underlines that the principle of legality is of crucial importance in administrative disputes: public administration authorities are bound by general, constitutional and statutory principles established in Article 3 of the Law on Public Administration, and may not adopt decisions that would conflict with the provisions of legal acts (administrative case No. eA-1688-556/2024).

The Supreme Administrative Court in administrative case No. eA-2527-1047/2024 emphasised the importance of the principle of comprehensiveness: the circumstances of foreigners are generally unique and require assessment of the type of residence permit sought, the legal basis invoked, the applicant's situation (family, social, economic, or other ties with Lithuania, etc.), as well as other relevant factors. The court further noted that conclusions of the SSD are forward-looking in nature (oriented towards the future) and cannot be based on speculation or suspicions but must rest on facts, the individual's past actions and their nature in particular. From this position, it can be firmly concluded that the court, in its jurisprudence, underscores the significance of the principle of comprehensiveness and specifies the aspects to which the authorities examining such applications must pay particular attention.

When examining the factual circumstances of this case in the context of the principle of proportionality, the court emphasised that the period of prohibition from entering Lithuania may extend beyond five years. The court highlighted the jurisprudence of the ECtHR, which has developed the concept that, in the context of expulsion and entry bans imposed on foreign nationals, issues of national security constitute interests of paramount importance. The court noted that the decision of the Migration Department to impose a five-year entry ban on the applicant was proportionate, taking into account the applicant's social, economic and family ties with Lithuania, as well as the nature of those ties. In addition, the court held that the applicant's inclusion in the Schengen Information System should also be regarded as proportionate and necessary for safeguarding national security. It is worth noting here a slight deviation from earlier cases, in which entry bans were typically limited to a period of 2.5 years. Such a deviation could perhaps be explained by the applicant's former position, the details of which are not publicly available (administrative case No. eA-2527-1047/2024).

In this case, the judicial panel emphasised the principle of legality, noting that the Migration Department adopted a lawful and well-founded decision by assessing the threat posed by the applicant to Lithuania's national security and imposing a five-year entry ban. Accordingly, the judicial panel concluded that the alert entered into the Schengen Information System was introduced lawfully and on sufficient grounds, as the factual circumstances established met the criteria set out in Article 24(2) of the Regulation of the European Parliament and of the Council [Regulation (EC) No 1987/2006], as subsequently amended. In addition, the court disagreed with the position of the court of first instance, which had held that the decisions of the Migration Department were contrary to the requirements of Article 10(5) of the Law on Public Administration. The judicial panel reasoned that these decisions were clearly based on legal provisions, the relevant factual circumstances were set out explicitly, and other relevant circumstances influencing the administrative decision were also indicated. In other words, this judgment once again underscores the importance of the principle of legality: the decisions of the Migration Department cannot be arbitrary but are bound by the imperatives of statutory provisions (administrative case No. eA-2527-1047/2024).

Conclusions

After analysing the decisions of the Supreme Administrative Court of Lithuania in cases regarding the change of residence permits in the Republic of Lithuania on the basis of family reunification, it can be clearly concluded that when the court actually applies the principles of law, assesses their relevance in a specific situation and analyses the factual circumstances in detail, the decisions are more often favourable to the applicant. Meanwhile, in cases where the principles are limited to declarative mention or are completely ignored, complaints are most often rejected. The actual, rather than formal, application of the principles of law – completeness, proportionality, legality – directly correlates with greater protection of the rights of applicants.

Moreover, it may be argued that the decisions of the Migration Department often lack sufficient individualisation: they fail to adequately consider the applicant's specific circumstances, while the conclusions of the State Security Department are frequently transposed mechanically and formally, without assessing their actual significance in the particular case. Such decisions are often based on abstract formulations, such as “posing a threat to national security”, without providing concrete, evidence-based reasoning.

The principle of legitimate expectations was not applied in any of the examined cases – on the contrary, in one of them the Supreme Administrative Court explicitly stated that previous decisions concerning the applicant's legal status are irrelevant to the assessment of a new application, thereby effectively eliminating the significance of this principle in the context of such cases.

References

- BAUBLYS, Linas et al. (2012): *Teisės teorijos įvadas* [Introduction to Legal Theory]. Vilnius: MES.
- Bulletin of the Supreme Administrative Court of Lithuania No. 30 (2016), 465. Online: https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/biuletenis_30-apibendrinimas.pdf
- Charter of Fundamental Rights of the European Union. Online: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf
- Consolidated Version of the Treaty on the Functioning of the European Union. Online: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12012E/TXT:en:PDF>
- Constitution of the Republic of Lithuania. Online: <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija20220522.htm>
- Decision of the Supreme Administrative Court of Lithuania of 17 October 2003 in administrative case No. A12-801/2003
- Decision of the Supreme Administrative Court of Lithuania of 3 April 2014 in administrative case No. A492-801/2014
- Decision of the Supreme Administrative Court of Lithuania of 8 April 2014 in administrative case No. A492-819/2014
- Decision of the Supreme Administrative Court of Lithuania of 9 December 2014 in administrative case No. A602-1218/2014
- Decision of the Supreme Administrative Court of Lithuania of 5 June 2024 in administrative case No. eA-1688-556/2024. Online: <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2250811>
- Decision of the Supreme Administrative Court of Lithuania of 20 November 2024 in administrative case No. eA-2434-624/2024. Online: <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2280328>
- Decision of the Supreme Administrative Court of Lithuania of 18 December 2024 in administrative case No. eA-2527-1047/2024. Online: <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2286211>
- Decision of the Supreme Administrative Court of Lithuania of 22 January 2025 in administrative case No. eA-982-463/2025. Online: <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2292025>
- Decision of the Supreme Administrative Court of Lithuania of 11 June 2025 in administrative case No. eA-1994-575/2025. Online: <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2321081>
- Judgment of the Court of 3 May 1978. August Töpfer & Co. GmbH v Commission of the European Communities. Annulment of licence or compensation. Case 112/77. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61977CJ0112>
- Law on Public Administration of the Republic of Lithuania. Online: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.83679/asr>
- Regulation (EC) No 1987/2006 of the European Parliament and of the Council of 20 December 2006 on the establishment, operation and use of the second generation Schengen Information System (SIS II). Online: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2006/1987/oj/eng>
- Resolution of Constitutional Court of the Republic of Lithuania, 15 February 2013, “On the compliance of Part 12 of Article 5 of the Law on the Guarantee Fund of the Republic of Lithuania (as amended on 26 June 2008) with the Constitution of the Republic of Lithuania” Vilnius, 14 April 2014, inter alia “On the approval of the financial indicators of the 2009 state budget and municipal budgets of the Republic of Lithuania, the approval of the indicators of the 2009 budget of the State Social Insurance Fund of the Republic of Lithuania, the approval of the indicators of the 2009 budget of the Compulsory Health Insurance Fund of the Republic of Lithuania, and the compliance of some related laws and other legal acts with the Constitution of the Republic of Lithuania”. Online: <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/509733>

- Resolution of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania of 23 October 2002 “On the Compliance of Article 573 of the Civil Code of the Republic of Lithuania (wording of 17 May 1994) with the Constitution of the Republic of Lithuania”. Online: https://lrkt.lt/data/public/uploads/2015/02/2002-03-04_n.pdf
- Resolution of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania of 13 December 2004 “On the compliance of some legal acts regulating civil service and related relations with the Constitution and laws of the Republic of Lithuania”. Online: https://lrkt.lt/data/public/uploads/2015/02/2004-12-13_n.pdf
- Resolution of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania of 2 September 2009 “On the compliance of paragraphs 6 and 7.2 of Resolution No. 942 of the Government of the Republic of Lithuania of 27 August 1999 “On Partial Amendments to the Conditions of Payment of Labour of Employees of Budgetary Institutions and Organisations” with the Constitution of the Republic of Lithuania and Article 22 of the Law on Employment Contracts of the Republic of Lithuania”. Online: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.FBB2EB63FCB0?csrt=8237056325551564772>
- Resolution of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania of 28 September 2011 “On the compliance of the provisions of the State Family Policy Concept approved by the Seimas of the Republic of Lithuania of 3 June 2008 Resolution No. X-1569 “On the Approval of the State Family Policy Concept” with the Constitution of the Republic of Lithuania. Online: <https://www.e-tar.lt/portal/de/legalAct/TAR.8936BBC354EB>
- Resolution of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania of 14 April 2014 “On the Compliance of Part 12 of Article 5 of the Law on the Guarantee Fund of the Republic of Lithuania (wording of 26 June 2008) with the Constitution of the Republic of Lithuania”. Online: <https://www.e-tar.lt/portal/de/legalAct/7eb75e80c46e11e38c43fee5c144a67d>
- Resolution of the Government of the Republic of Lithuania “On the Approval of the Rules for the Examination of Applications of Individuals and Their Service in Public Administration Institutions, Agencies and Other Public Administration Entities. Online: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.6565D-97B9AA2/asr?csrt=8408051888941693622>
- Ruling of the Supreme Administrative Court of Lithuania of 28 June 2012 in administrative case No. A502 – 1605/2012
- Ruling of the Supreme Administrative Court of Lithuania of 10 February 2014 in administrative case No. A662-563/2014
- Ruling of the Supreme Administrative Court of Lithuania of 2 September 2015 in administrative case No. A2760-492/2015
- Ruling of the Supreme Administrative Court of Lithuania of 12 March 2025 in administrative case No. eA-1484-492/2025. Online: <https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/2301900>
- SINKEVIČIUS, Vytautas et al. (2022): *Lietuvos konstitucinė teisė* [Lithuanian Constitutional Law]. Vilnius: Mykolas Romeris University.
- The European Code of Good Administrative Behaviour. Online: <https://www.ombudsman.europa.eu/lt/publication/en/3510>

Comparative Research on Factors Affecting the Credibility of the Police Force in the Slovak Republic¹

Dominika DINUŠOVÁ,² Mária SABAYOVÁ³

Introduction: Public trust in the police is necessary for the effective functioning of the Police Force and for the fulfilment of its social tasks.

Objective: The aim of the research is to identify key areas of police work as perceived by citizens and to outline, among other things, the extent of the influence of general social aspects of the security environment on the relationship between the public and the police and on individual aspects of police work.

Methods: The research is based on 1. a content analysis of complaints made by citizens of the Slovak Republic in 2021 and 2023 and 2. a comparison of the analyses of complaints in the aforementioned period.

Results: The most significant proportion of complaints concerned the administrative conduct of police officers (in 2021: 45%; 2023: 53%), followed by police conduct (2021: 34%; 2023: 35%), complaints about the handling of complaints (2021: 18%, 2023: 11%) and technical systems (2021: 3%; 2023: 1%).

Conclusions: Between 2021 and 2023, there are no significant differences in the ratio of complaints directed at individual areas. Complaints about procedural practices prevail (e.g. failure to register a case as a criminal complaint, but as a misdemeanour in accordance with the complainant's expectations, etc.). The factor that citizens perceive as an important aspect of police work is the ethical dimension of police conduct. A large part of the claims made in the complaints correspond to the unfulfilled expectations of citizens.

¹ The paper was produced as part of the VEGA grant project No. 2/0028/24 of the Ministry of Education, Science, Research and Sport SR and SAS 'Social changes and conflicts in selected contexts of the development of contemporary capitalism'.

² PhD, Associate Professor, Social Science Department of the Academy of the Police Force in Bratislava, e-mail: dominika.dinusova@akademiapz.sk

³ PhD, Associate Professor, Social Science Department of the Academy of the Police Force in Bratislava, e-mail: maria.sabayova@akademiapz.sk

Keywords: credibility, Police Force, complaints of citizens of the Slovak Republic, security situation

Introduction

Often, the most precious aspects of everyday reality are those that we do not need to talk about every day. One of them is trust. It permeates our lives without us identifying and analysing it every time. Trust is an essential part of our being and the basis for all personal and social fulfillment. We perceive its necessity both on an individual level, in personal self-realisation and private interpersonal relationships, and on a societal level, represented by trust in social organisations and institutions. Trust is a prerequisite for the successful realisation of social goals and contributes to the creation of a creative social atmosphere. However, this social aspect cannot be understood as a metaphysical ideal. It is constituted in specific personal, social and historical relationships. It reflects the dynamics of life, the process of building, creating, maintaining, and perhaps even very simple loss.

The need for trust at the social level is even more pressing in light of today's globalised world, which is characterised by a complex structure of social relationships, where individuals tend to get lost in a web of constantly emerging and disappearing organisations, events and discourses. "Globalization, as a highly dynamic and complex process, fundamentally affects various spheres of modern human society, including politics, economy, culture, energy, technology and, of course, security" (IVANČÍK 2024: 32). This situation has its historical, social and economic indicators, which are also reflected in the position of individuals in society and their perception of their own position in relation to civil society, institutions and the state. P. Dinuš points to the development of Slovak society after 1990, noting that the fall of Eastern European socialism and the associated collapse of the USSR did not mean the mythical "end of history" in the form of the victory of peace, security and justice, but that this period is characterised by a new stage of social conflict. Although the American Cold War policy against "communism" officially ended, the struggle itself, which was characteristic of this policy, did not end. On the contrary, a new struggle against a new "danger", new tensions and new fears emerged (DINUŠ 2019). In the words of I. Švihlíková, who focuses on evaluating the economic sphere, "the current international division of labor is not particularly different from the colonial system. Only former colonial states have been replaced by multinational corporations, which systematically exert sophisticated pressure on the state, cleverly devising ways to avoid taxation, etc." (ŠVIHLÍKOVÁ 2015: 95). This situation is also reflected in people's social consciousness.

In an individualistic ideological climate, people are often left to their own devices, struggling to find social anchoring and collective support. Given the current situation, the issue of trust and credibility in social institutions is highly topical. It is important not only for individuals – citizens, to whom it provides a foundation and a sense of security and collective anchoring – but also for the effective functioning of social institutions themselves. Because if we want to talk about the effective functioning of any social institution, public trust in its activities is essential for the fulfillment of its specific tasks. This is no different in the case of the Police Force. At the same time, the credibility of the Police Force is one

of the essential aspects of its effective functioning. “Without the trust of citizens, the police cannot fulfill its social functions, because it would lack the necessary source of information and the necessary social acceptance and support” (BILSKÝ–PAJPACHOVÁ 2002: 9).

In connection with the emphasis placed on the credibility of public institutions, in our case the Police Force, several questions arise: What factors influence the credibility of the police (primarily represented by the Police Force of the Slovak Republic) in Slovakia? What aspects contribute to expressions of trust/distrust in the police organisation in Slovakia? What factors contribute to the building and loss of trust in the Police Force?

The contribution focuses on researching factors influencing the credibility of the Police Force based on 1. content analysis of complaints filed by citizens of the Slovak Republic in 2021 and 2023; and 2. comparison of complaint analyses in the given period. In order to formulate recommendations for security practice, it defines areas that citizens perceive as sensitive in relation to trust in the police organisation. A comparison of indicators in the periods mentioned allows for the identification of general and individual factors influencing public opinion about police work and, on this basis, the specification of a strategy for building the credibility of the Police Force.

The research is based on data contained in the Report on the Handling of Complaints and Petitions within the Competence of the Ministry of the Interior of the Slovak Republic for 2021 and 2023, and on our own research into complaints recorded in the first half of 2021 and the first half of 2023 at the Police Force Headquarters in Bratislava. Based on a study of complaint files at the control department as a representative research sample, it is possible to identify key areas of police work as perceived by citizens and to outline the extent of the influence of general social aspects of the security environment (the Covid-19 pandemic, military conflict in Ukraine, etc.) on the relationship between the public and the police and individual aspects of police work (ethical, social and professional competencies).

Theoretical background for examining the credibility of the Police Force

Research into the credibility of the police force requires establishing a basic definition of this broader social science concept. In terms of the meaning of the word trust itself, this concept is understood as a disposition, a tendency to believe, in a figurative sense as the quality of having faith, trust in something/someone, considering it/them to be reliable, trustworthy. We assume that the credibility of the Police Force therefore reflects its reliability in the eyes of the public it serves.

The credibility of the Police Force is realised in the relationship between the police and the public. We understand this relationship to be complicated due to the complexity of current social relations, but also due to the nature of police work and the internally differentiated activities of the Police Force. At this point, we consider it important to emphasise that, like any other relationship, the relationship between the police and the public is not unilateral, and therefore, when examining it, it is not possible to take into account only the unilateral factors that shape it, but is bilateral and is thus shaped by factors resulting,

on the one hand, from the activities of the police, the quality of their work and their ability to fulfill their designated social functions, and, on the other hand, by general social moods, the security and economic situation, and the overall situation of citizens and the public, which contribute to the credibility of the Police Force. From this understanding, we conclude that the relationship between the police and the public is shaped by a number of diverse factors, which supports the need for a multidisciplinary social science analysis.

“Relationships of trust between citizens and the police are those in which the prevailing attitude is a willingness to believe that the police force reliably performs the tasks arising from its position in society. On the other hand, relationships of distrust between citizens and the police are those in which citizens predominantly believe that the police force performs its duties unreliably” (BILSKÝ et al. 2000: 24).

The motives for assessing the credibility of the Police Force by the public can be understood against the backdrop of a wide range of social relations, whereby social relations are understood as relations between people that arise in the process of their joint practical and spiritual activities. These influence the individual consciousness of the person as well as social consciousness (morals, values, culture, etc.) and are also reflected at the level of the category under examination. In the words of Herzogová:

“The relationship between the police and the public, built on cooperation, is based on trust. Trust is created or lost in a relationship, whether it is a relationship with others, with institutions, or even with oneself. Let us consider the question: what is the source of mistrust? Mistrust stems primarily from the unpredictability of the other party’s actions and the inability to influence their behavior. People lose trust in those who do not fulfill their promises or obligations, or whose actions cannot be predicted, and therefore cause uncertainty and fear” (HERZOGOVI 2003: 9).

The concepts of trust and credibility are closely related. From a sociological point of view, trust is understood as a certain social relationship. Simmel (1997) introduced a widely used classification of trust into sociology, dividing it into “interpersonal trust” and “trust in institutions”. According to Murdza (2023), this specific relationship is referred to in the literature as a relationship of particularity, and the above-mentioned type of trust is referred to as “particular trust”, which is based on evaluations and expectations. The term “trust” is found in numerous works by many other theorists, with the differences in the views of individual authors indicating that it is a multidimensional concept (e.g. SEKHON et al. 2012; SEPPÄNEN et al. 2007), while in some works we find elements of trust captured as specific abilities that also have an ethical dimension (HÖPPNER 2009). According to Lewis and Weigert (1985), trust has cognitive, emotional and behavioural aspects, which means that it depends on

- previous experiences
- the emotionality of individuals and their subjective criteria of (un)trustworthiness or (un)attractiveness
- moral criteria (e.g. assessment of the fairness of a situation)

- the status of the person assessing trustworthiness, their membership in a community
- the macro level (including the ubiquity of norms)
- the general attitude toward compliance with rules in society (CAMPBELL 2004)

In contrast, the concept of “credibility” is a characteristic or set of characteristics that make a person or organisation perceived as reliable, competent and honest, and the level of credibility is usually part of standard sociological public opinion polls. Credibility is therefore a quality that stems from a multidimensional understanding of trust, but because it relates to a specific object, its broader dimensions do not necessarily have to be included. This research conceptually focuses exclusively on the determinants of (un)credibility of the Police Force, based on the understanding of the Police Force’s credibility as reliability in terms of meeting the expectations of the population that arise from the tasks of the Police Force.

The effectiveness of police work is therefore also determined by the relationship between the police and citizens. The nature of this relationship is ultimately closely related to their willingness to cooperate with the police, so mistrust of the police and tension between them and citizens does not remain merely at the level of sociological findings, but results in real dysfunctions in the detection and investigation of crime. In such cases, citizens usually refuse to cooperate (they are unwilling to testify, report illegal activities, etc.).

In order for the Police Force to successfully fulfill its social tasks, it is essential to build and maintain a high level of public trust. There are several reasons for this:

- it contributes to building the authority and reliability of the Police Force in the eyes of citizens
- it supports more effective performance of professional activities within the Police Force
- it creates a favourable social climate at the level of contact between the police and the public
- it contributes to building a sense of security among citizens
- it enables the successful fulfilment of the goals and tasks of the Police Force
- it is an expression of the social stability of the state

We find several reasons for examining the credibility of the Police Force:

- the development of theoretical and methodological aspects of security sciences through the prism of applied social science research
- the social relevance of the topic
- the legitimacy of building and maintaining the credibility of a social institution
- addressing aspects and areas that influence the building of credibility of the Police Force
- formulating recommendations for practice based on the knowledge gained
- using the theoretical knowledge gained as a basis for further empirical research into the credibility of the Police Force

In terms of justifying the issue under investigation, it cannot be overlooked that research into the credibility of the Police Force and the factors that influence it has been discussed in a number of scientific research tasks and scientific projects. These materials provide us with a number of stimulating insights and facts that are important for the research in question and form the basis for continuing the research and developing the investigation of the issue. Of the aforementioned tasks and projects, we can list the following that have been implemented at the Academy of the Police Force:

- ERNEKER, J. – BILSKÝ, Peter – ČUŘÍK, P. (2000): *Analýza faktorov ovplyvňujúcich dôveryhodnosť Policajného zboru u občanov Slovenskej republiky*. Bratislava: Academy of the Police Force in Bratislava.
- BILSKÝ, P. – ERNEKER, J. (2000): *Prestíž povolania policajta v názoroch občanov Slovenskej republiky*. Bratislava: Academy of the Police Force in Bratislava.
- ERNEKER, J. – BILSKÝ, Peter – ČUŘÍK, P. (2000): *Spoločenské postavenie a úloha polície v názoroch občanov Slovenskej republiky*. Bratislava: Academy of the Police Force in Bratislava.
- BILSKÝ, Peter – ŠKODA, R. – LUKOVSKÁ, M. – PAJPAHOVÁ, Monika (2001): *Obsahová analýza príspevkov zaoberajúcich sa problematikou Policajného zboru odvysielaných v elektronických médiách v roku 2000*. Bratislava: Academy of the Police Force in Bratislava.
- BILSKÝ, Peter – PAJPAHOVÁ, Monika (2002–2006): *Vývoj dôveryhodnosti Policajného zboru u občanov Slovenskej republiky a analýza faktorov, ktoré ju ovplyvňujú*. Bratislava: Academy of the Police Force in Bratislava.
- DINUŠOVÁ, Dominika et al. (2020–2022): *Teoretické východiská skúmania dôveryhodnosti Policajného zboru*. Bratislava: Academy of the Police Force in Bratislava.

We assume that issues related to the credibility of the Police Force encompass a wide range of social aspects that are the subject of social science research: philosophy, ethics, sociology, psychology, political science, economics and social communication. The spectrum of research areas related to this issue is equally broad and may include:

- theoretical foundations of the research itself (philosophical, ethical, sociological, psychological, economic, political, and other dimensions of the issue)
- the current state of trust in the Police Force among Slovak citizens
- the development of trust in the police in Slovakia
- the perception of the need for trust in the Police Force among police officers
- key factors contributing to indicators of trust in the Police Force, etc. (Figure 1)

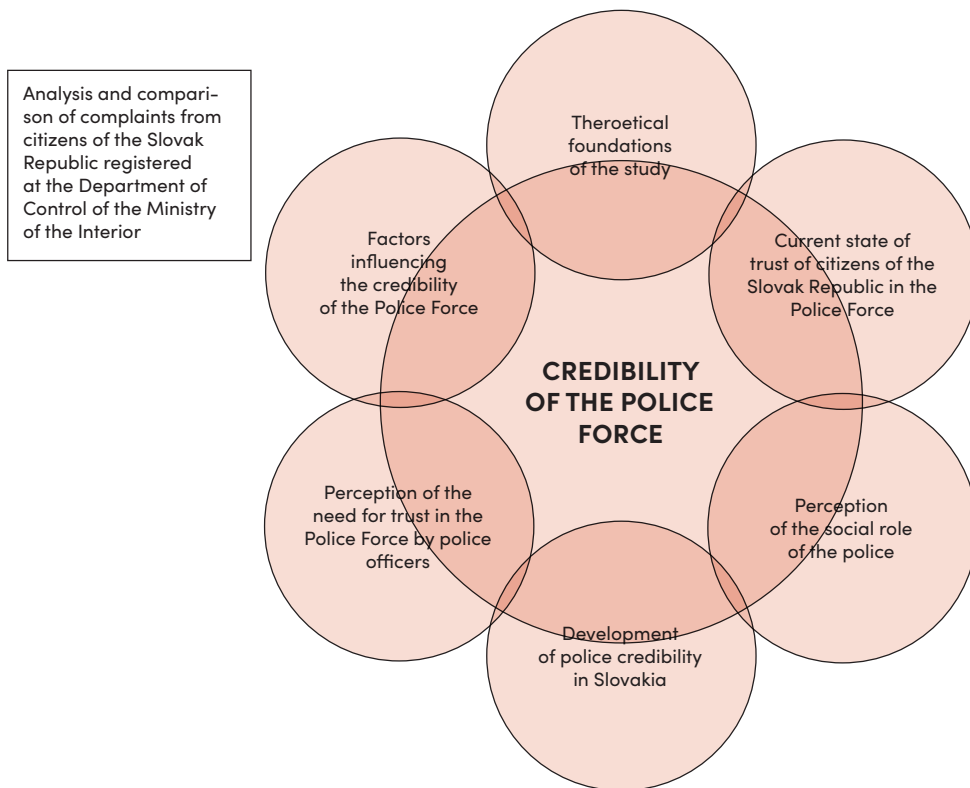

Figure 1: Research areas of credibility of the Police Force

Source: compiled by the authors

Similarly, research into factors can focus on several aspects and may involve various methodological approaches. The presented research into the factors of credibility of the Police Force focused in its first phase on a content analysis of complaints from citizens of the Slovak Republic. Its aim was to use this analysis to identify areas that citizens perceive as sensitive in relation to trust in the police organisation. The analysis was based on data contained in the Report on the Handling of Complaints and Petitions within the Competence of the Ministry of the Interior of the Slovak Republic for 2021 in the first phase of the research (DINUŠOVÁ–SABAYOVÁ 2024); and subsequently for 2023 in the second stage of the research, and on our own research of complaints recorded in the first half of 2021 and the first half of 2023 at the Police Force Headquarters in Bratislava. Based on a study of complaint files at the control department as a representative research sample, it was possible to identify areas of friction in police work and its perception by the public in both qualitative and quantitative terms.

Comparative research of complaints

Assumptions and methods

Trust in general is both a prerequisite and a consequence of actions/behaviour, and in the context of police work, it is an important prerequisite for the acceptance of police procedures in the exercise of their powers. Public opinion about police work determines its credibility and is influenced by both general and individual factors that have a positive or negative impact on overall credibility. Although it is necessary to assess the actions/behaviour of police officers differently according to the type of service (riot police, traffic police, criminal police, etc.), the degree of subjectivity that characterises the perception and assessment of police work ultimately distorts the overall picture of police work.

The research in question does not focus on the quantitative aspect of citizens' complaints and does not take into account the validity or invalidity of complaints, i.e. it does not evaluate the category of trust in the Police Force based on the quantity of complaints filed. Based on a content analysis of the subjects of the complaints, it categorises possible determinants of trust in the Police Force, which ultimately also influence its credibility (measured, for example, by Eurobarometer⁴). The research sample represented the same number of complaints in both years, regardless of the total number of complaints received, and the research itself focused exclusively on identifying the areas that motivated Slovak citizens to file complaints.

For the purposes of the presented research, we were inspired by Boateng's integrated model of trust in police organisations, supplemented by Junková and Kný (JUNKOVÁ–KNÝ 2021), from which we sorted out individual factors in line with this premise. The factors included in this model can influence the credibility of the police either positively (i.e. they increase credibility) or negatively (i.e. they cause a decline in credibility). In terms of the possibility of direct influence by the police, they can be divided into internal factors (e.g. overall police service, corruption in the police) and external factors (corruption in government, fear of crime and others). The lines indicate mutual links, with plus signs representing a positive effect and minus signs representing a negative effect. However, since the subject of the analysed complaints was not always clearly and unambiguously stated, we decided to simplify the determinants for the purposes of the research and generalise them into four areas that reflect the indicated subject, without evaluating their positive or negative impact, but only their impact as such. At the same time, we were interested in whether and to what extent the order of determinants changed in individual years.

The representative research sample consisted of data from files kept by the complaints department of the internal control division of the Police Force Headquarters in Bratislava in connection with the handling of complaints⁵ about alleged misconducts/shortcomings

⁴ During the years of the research, the level of trust fluctuated as follows: in 2021, 45% of the population tended to trust the police, 53% tended not to trust them, and 2% were unable to express an opinion (European Union 2021); in 2023, 46% tended to trust the police, 48% tended not to trust the police, and 6% of the population did not know how to express their opinion (European Union 2023).

⁵ Complaint handling is a set of activities, such as receiving, recording, analysing content, investigating, deciding on the method of handling or further action, processing notifications of investigation results or other methods of handling, as well as checking the correctness of the handling of previous complaints (Decree No. 48/2019).

(ignorance and misinterpretation of legal regulations; negligence; procedure in proceedings for misdemeanours; receiving, verifying, and documenting reports; procedures in criminal proceedings; delays or inaction, etc.) and complaints indicating unethical behaviour or conduct by police officers (rude, humiliating treatment; inappropriate conduct and behaviour; abuse of official position; arbitrariness; intolerance, etc.).

The second phase of the research consisted of a separate comparison of the research findings from the first and second stages, i.e. the areas examined in the first phase of the research. The aim was to compare the research findings based on the results of the first and second stages of the research in order to specify the factors influencing the credibility of the Police Force and to outline the prospects for implementing the findings into police practice.

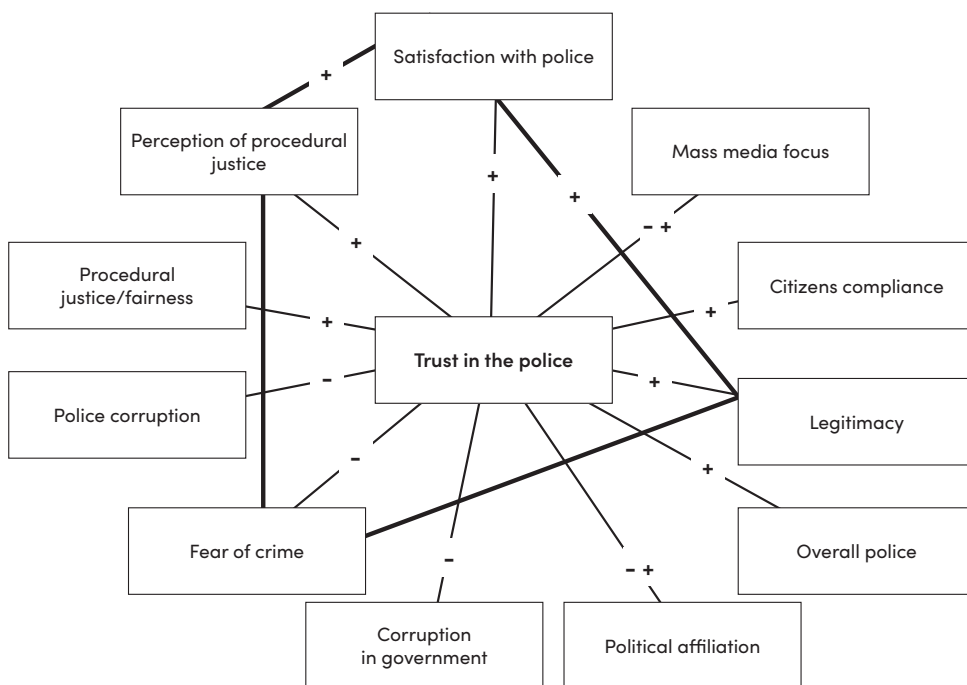

Figure 2: Factors affecting trust in the police

Source: compiled by the authors based on BOATENG 2013; JUNKOVÁ–KNÝ 2021; ŠABAYOVÁ–JUNKOVÁ 2022

It is precisely subjective views and emotions that are often reflected in the grounds for complaints, in which citizens assert their right to judicial and other legal protection, guaranteed, inter alia, by Article 46(1) of the Constitution of the Slovak Republic. The basic generally binding legal regulation governing the procedural aspects of the submission of complaints by natural and legal persons, their handling, and the monitoring of their handling is the Complaints Act, which defines a complaint as a submission by a natural or legal person in

which these persons assert the protection of their rights or legally protected interests which they believe have been violated by the action or inaction of a public administration body, while also pointing out specific shortcomings in their activities, in particular violations of legal regulations, the elimination of which falls within the competence of the public administration body, including the police. The control departments within the competence of the Ministry of the Interior are the competent departments for handling such complaints. The nature of complaints within the competence of the Ministry and designated departments is diverse. As revealed by a qualitative analysis of the content of complaints handled specifically against the Police Force, which was carried out as part of a professional internship at the Control Department of the Police Force Presidium, these were primarily complaints from citizens (natural persons), including anonymous complaints.

Results

The subject of the research was the content of complaints filed and/or investigated in 2021 and 2023. For the purposes of this research, we distinguish between four reasons: administrative procedure of a police officer; behaviour of a police officer; complaint against the handling of a previous complaint; technical system. Approximately 2% of the complaints examined were repeat complaints from the same complainant on the same matter, but without providing any new facts, and since the investigation of repeated complaints did not find any justification in any of the cases examined, we were more interested in the subject of complaints concerning administrative procedures and personal experiences. Empirical research into the content of complaints identified the following factors, which corresponded to the two categories mentioned above (Table 1).

A large proportion of complaints were directed at the manner in which a previous complaint had been handled, where the complainant was dissatisfied with the outcome – these were complaints about the handling of complaints.

Citizens are relatively sensitive when it comes to contact with police officers, but the arguments cited in the complaints do not correspond to the final conclusions of the resolved requests. This indicates that the public is sceptical of the work of police officers a priori, or evaluates it more critically than objectively under the influence of general factors (e.g. media influence) and personal expectations. An interesting element in many complaints is the criminalisation of police officers themselves, coloured by emotion but without any evidence (MURDZA 2025). A comparison of the subjects of complaints in 2021 and 2023 shows that the ranking has not changed in terms of the subject matter:

1. The administrative procedure of a police officer
2. The conduct of a police officer
3. Complaint against the handling of a previous complaint
4. Technical system, and at the same time, the percentage differences are negligible (Figure 3)

Table 1: The most common arguments in complaints about administrative procedures and personal experiences

Administrative procedures	Experiences
proceedings in misdemeanour cases	use of coercive measures
proceedings in misdemeanour cases	use of coercive measures
delays or inaction	restriction of personal freedom
failure to process a previous submission	abuse of authority
proceedings in administrative affairs	inappropriate conduct and behaviour
acceptance of applications (for residence, inspection of files, etc.)	inhumane treatment – specific motive
search for persons and property	abuse of official position, arbitrariness
general procedure of the police authority	protection of personal data
procedure of the investigator	interference in civil law matters
method of securing property	confinement in locked premises
performance of tasks arising from special regulations	official interventions against persons under 18 years of age
conclusions of the investigated complaint	intolerance – discrimination, xenophobia, racism, etc.

Source: compiled by the authors

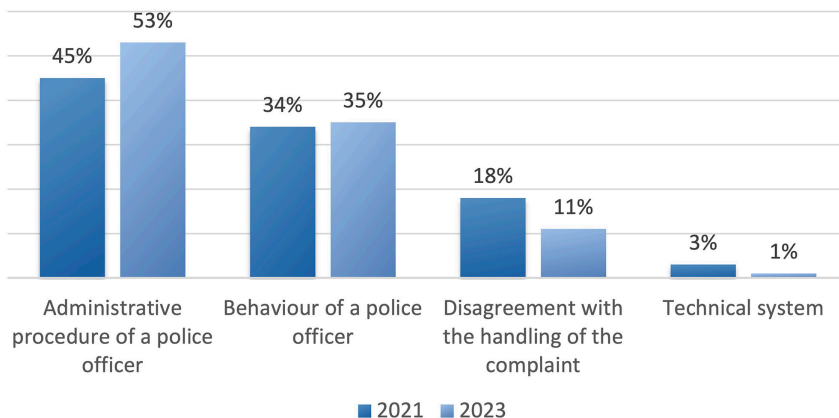

Figure 3: Comparison of selected subjects of complaints in 2021 and 2023
 Source: compiled by the authors

As indicated by the results of the analysis and conclusions from the annual reports (Ministerstvo vnútra SR 2021; 2023), a large proportion of the allegations in the complaints are more or less unfulfilled expectations of the complainants. Taking into account the above facts and the low percentage of justified complaints, we believe that the negative image of the work of police officers in the non-criminal sphere is unjustified.

Based on a comparison and repetition of the research survey in 2023, it was also identified that external circumstances affecting state security, which in 2021 were mainly the Covid-19 pandemic and in 2023 the war in Ukraine, are not key to building the credibility of the Police Force. Citizens perceive their own experiences and problems related to their immediate security more intensely than the geopolitical risks they observe but have no personal experience with. If in 2021, approximately 6% of complaints reflected the situation surrounding the pandemic, they resulted from citizens' experiences, restrictions, and regulations that had a negative impact on the lives of citizens, which were supervised by members of the Police Force. In 2023, we did not observe any external political, geopolitical or other motives in the complaints, so it can be concluded that external circumstances do not represent a key area in building the credibility of the Police Force.

Use of research results in security education and practice

In particular, the identified indicators of the importance of ethical aspects of police work clearly show that public trust in the police and public perception of the police are related to the formation of police ethics (DINUŠOVÁ 2025). Police ethics is a dynamically developing applied social science discipline of security sciences, which evolves in interaction with general ethics and specific police practice. The above research findings point to the importance of correctly communicating general ethical concepts and standards in the context of police work, not least because of their impact on the overall image and credibility of the police force. Among other things, this research contributed to the implementation of ethical aspects in police work, as the findings were reflected in the 2022 update of the Code of Ethics of a Police Officer. The updated version of the code of ethics incorporated, both in terms of its structure and content, the social requirement to build and increase the credibility of the Police Force (Regulation of the Ministry of the Interior No. 41 of 24 February 2022). This was reflected in the form of a specific article and standards, the monitoring of which is intended to strengthen citizens' trust in the police organisation. An explanation of these aspects was provided to police officers in the Code of Ethics Handbook, which was published in 2023 following the update of the Code of Ethics of a Police Officer (Guide to the Code of Ethics for Members of the Police Force issued by Regulation No. 41/2022).

The aforementioned update to the code of ethics is one of several elements that can be observed in the current strengthening of ethical culture within the Police Force. In this context, the appointment of police integrity managers, who will provide consulting services in resolving ethical issues within the police service, comes to the fore. The ongoing training of police integrity managers also focuses on the credibility of the Police Force in connection with the ethical aspects of police work. Other areas that touch on

the communication skills of police officers and optimal methods of conflict resolution (KOVÁČ-BELKO 2025), which are discussed in several social science dimensions, may also be mentioned in passing.

The application of these findings in practice is implemented at the level of continuing education for police officers (for example, in ongoing courses focused on women's leadership, the above-mentioned courses for police integrity managers), as well as at the level of professional training for police officers at the Police Academy in Bratislava. The research results have been implemented in the syllabi of the subjects Philosophy and Ethics, Professional Ethics and Police Ethics.

In summary, we see three dimensions of the implementation of the research: 1. integration of the findings into the update of the code of ethics for members of the Police Force; 2. incorporating the results into the focus of police training courses in the continuing education system; 3. incorporating the results into the knowledge base of selected subjects taught at the Police Academy in Bratislava.

Conclusion

A comparison of both phases of the research shows that 1. between 2021 and 2023, there are no significant differences in the ratio of complaints directed at individual areas. At the same time, 2. complaints about procedural practices prevail (e.g. failure to register a case as a criminal complaint, but as a misdemeanour in line with the complainant's expectations, etc.). Another factor that citizens perceive as an important aspect of police work is the ethical dimension of police conduct. 3. In both research phases, approximately one-third (34% in 2021 and 35% in 2023) of complaints focused on the ethical dimension – for example, in specific police activities such as interrogation, investigation, official intervention, etc. Citizens considered the communication skills of police officers, their overall understanding of the situation, and their ability to conduct conversations empathetically to be essential. Relatively frequent terms that are part of complaints include bias or insufficient impartiality of police officers (allegedly manifested during interrogations, in dispute resolution (e.g. in Roma settlements, police officers favouring Roma; in cases of non-payment of alimony, where a citizen claims that the police officer is personally acquainted with the person being prosecuted, and so on), or alleged harassment by a police officer.

However, the nature of the complaints often suggests that the situation has been misperceived and that 4. a large part of the allegations made in the complaints correspond to the unfulfilled expectations of citizens. In this context, these are situations that the Police Force cannot influence and which result from a misunderstanding of the role of the police in today's society or from ignorance of legal procedures (e.g. the complainant claimed the right to a video recording of the interrogation, etc.).

The empirical research presented also built on the findings summarised in the interdisciplinary scientific research project Theoretical Foundations for Examining the Credibility of the Police Force (RES. 251) carried out at the Police Academy in Bratislava between 2020 and 2022, with the aim of clarifying citizens' sensitivity to the work of police officers, which could have an immediate negative impact on the credibility of the

Police Force as a whole. In order to increase the credibility of the Police Force, the above findings were used as a basis for updating the code of ethics for members of the Police Force. Its adoption in 2022 refers, among other things, to the functional link between security theory and practice. Repeating the research in 2023 and comparing the results helped to confirm the findings and clarify the trends in the development of the credibility of the Police Force, which also point to prospects for further research.

References

- BILSKÝ, Peter – PAJPACHOVÁ, Monika (2002): *Vývoj dôveryhodnosti Policajného zboru u občanov*. Projekt výskumnej úlohy. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave.
- BILSKÝ, Peter – ČUŘÍK, P. – ERNEKER, J. (2000): Náčrt faktorov, ktoré ovplyvňujú dôveryhodnosť Policajného zboru. *Policajná teória a prax*, 7(3–4), 23–40.
- BOATENG, Francis D. (2013): Restoring the Lost Hope: A Multidimensional Approach for Building Public Trust in the Police. *Journal of the Institute of Justice & International Studies*, (13), 48–60.
- CAMPBELL, William R. (2004): The Sources of Institutional Trust in East and West Germany: Civic Culture or Economic Performance? *German Politics*, 13(3), 401–419. Online: <https://doi.org/10.1080/0964400042000287437>
- DINUŠ, Peter (2019): O niektorých formách triedneho boja buržoázie v rámci bipolarity a nástupu unipolarity. In *Svet v bode obratu. O protirečivosti vývoja civilizácie v 20. a na začiatku 21. storočia*. Bratislava: VEDA, 63–91.
- DINUŠOVÁ, Dominika (2025): Code of Ethics of a Police Officer in the Context of Shaping the Security Environment of the Slovak Republic. *Magyar Rendészet*, 25(Special issue), 36–47. Online: <https://doi.org/10.32577/MR.2025.KSZ.1.2>
- DINUŠOVÁ, Dominika – SABAYOVÁ, Mária (2024): Determinants of the Credibility of the Police Force from the Perspective of Citizen's Complaints about the Police Service. *Policija i sigurnost*, 33(3), 247–264. Online: <https://doi.org/10.59245/ps.33.3.2>
- European Union (2021): *Standard Eurobarometer 94 – Winter 2020–2021*. Online: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2355>
- European Union (2023): *Standard Eurobarometer 98 – Winter 2022–2023*. Online: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2872>
- HERZOGOVÁ, Zuzana (2003): *Policejní etika*. Praha: vlastním nákladem [published by the author].
- HÖPPNER, Corina (2009): Trust – A Monolithic Panacea in Land Use Planning? *Land Use Policy*, 26(4), 1046–1054. Online: <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2008.12.007>
- IVANČÍK, Radoslav (2024): Bezpečnostné implikácie globalizácie vo vybraných sférach modernej ľudskej spoločnosti. *Vojenské reflexie*, 19(2), 32–53. Online: <https://doi.org/10.52651/vr.a.2024.2.32-53>
- JUNKOVÁ, Dana – KNÝ, M. (2021): Interakce znalostní teorie a policejní praxe se zaměřením na oblast důveryhodnosti policejního sboru. In DINUŠOVÁ, Dominika (ed.): *Dôveryhodnosť Policajného zboru na pozadí aktuálnych otázok policajnej teórie a praxe: zborník vedeckých prác*. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 145–157.
- KOVÁČ, Ernest – BELKO, Jozef (2025): Utilization of Mediation in Resolving Complex B2B Controversies from the Perspective of Strategic Conflict Management. In TARTARAJ, Azeta – BELKO, Jozef (eds.): *Dialogue on Mediation. Inspiration for Conflict Resolution*. Modra: Inštitút vzdelávania a osobnostného rozvoja, 159–169.

- LEWIS, J. David – WEIGERT, Andrew (1985): Trust as a Social Reality. *Social Forces*, 63(4), 967–985. Online: <https://dx.doi.org/10.1093/sf/63.4.967>
- Ministerstvo vnútra SR (2021): *Správa o vybavovaní sťažností a petícií v pôsobnosti Ministerstva vnútra Slovenskej republiky za rok 2021*. Online: <https://www.minv.sk/?urad-inspekcnej-sluzby&subor=516370>
- Ministerstvo vnútra SR (2023): *Správa o vybavovaní sťažností a petícií v pôsobnosti Ministerstva vnútra Slovenskej republiky za rok 2023*. Online: <https://www.minv.sk/?urad-inspekcnej-sluzby&subor=516370>
- MURDZA, Karol (2023): Sociologické aspekty skúmania dôveryhodnosti Policajného zboru. In SABAYOVÁ, Mária – DINUŠOVÁ, Dominika – CIPRO, Ivana (eds.): *Dôveryhodnosť Policajného zboru – teoretické východiská a praktické perspektívy*. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave. 15–37.
- MURDZA, Karol (2025): Sociologická reflexia vybraných problémov policajnej kriminality a kriminalizácie policajtov. In *Spoločnosť v (ne)bezpečí? Sociologické reflexie súčasného vývoja obrany a bezpečnosti*. Bratislava: Sekcia sociológie armády SSS pre SAV a DEKK Inštitút, 105–123.
- SABAYOVÁ, Mária – JUNKOVÁ, Dana (2022): Trust in the Police. In Müller, Michal – Slavičková, Pavla (eds.): *KNOWCON 2022. Knowledge on Economics and Management*. Conference Proceedings. Olomouc: Palacký university, 155–161. <https://doi.org/10.5507/ff.22.24462325>
- SEKHON, Harjit – ENNEW, Christine – KHAROUF, Husni – DEVLIN, James (2014): Trustworthiness and Trust: Influences and Implications. *Journal of Marketing Management*, 30(3–4), 409–430. Online: <https://doi.org/10.1080/0267257X.2013.842609>
- SEPPÄNEN, Risto – BLOMQUIST, Kirsimarja – SUNDQUIST, Sanna (2007): Measuring Inter-Organizational Trust – A Critical Review of the Empirical Research in 1990–2003. *Industrial Marketing Management*, 36(2), 249–265. Online: <https://doi.org/10.1016/j.indmarman.2005.09.003>
- SIMMEL, Georg (1997): *Peníze v moderní kultuře a jiné eseje*. Praha: SLON.
- ŠVIHLÍKOVÁ, Ilona (2015): *Jak jsme se stali kolonií*. Praha: Rybka Publishers.

Legal sources

- Nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 48/2019 o sťažnostiach [Decree No. 48/2019 of the Ministry of the Interior of the Slovak Republic on complaints]
- Nariadenie ministerstva vnútra č 41 z 24. februára 2022 o etickom kódexe príslušníka Policajného zboru [Regulation of the Ministry of the Interior No. 41 of February 24, 2022, on the Code of Ethics for Members of the Police Force]
- Príručka k etickému kódexu príslušníka Policajného zboru vydaného nariadením Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 41/2022 o etickom kódexu príslušníka Policajného zboru [Guide to the Code of Ethics for Members of the Police Force issued by Regulation No. 41/2022 of the Ministry of the Interior of the Slovak Republic on the Code of Ethics for Members of the Police Force]
- Zákon č. 9/2010 Z. z. o sťažnostiach. Online: https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2010/9/vyhlasene_znenie

A fizikai fittség szerepe az intézkedéstaktikában

The Role of Physical Fitness in Action Tactics

MÁTÉS Gábor¹

Bevezetés: A rendőrök fizikumával szemben támasztott követelmények 2020 óta csökkentek, az állomány fizikai állapota pedig a korábbi évekhez képest gyengébb eredményeket mutat.

Célkitűzések: A dolgozat célja bemutatni, hogy a fizikai fittség milyen gyakran és sokféleképpen jelenik meg a rendőri intézkedések során, és milyen nagy szerepet játszik az intézkedések biztonságos, arányos és eredményes végrehajtásában.

Módszertan: A szerző felsorakoztatja a motorikus képességek, vagyis a kondicionális és koordinációs képességek teljes palettáját, majd konkrét intézkedések bemutatásán keresztül illusztrálja ezen képességek megjelenését és elsajátításának szükségességét.

Eredmények: Megállapítjuk, hogy a fizikai fittség, különösen annak egyes elemei kimagaslóan fontos szerepet játszanak a testi kényszer alkalmazásakor, extrém stressz átélésekor, valamint mentális állóképességet igénylő feladatok végrehajtásában. Ezen túl a fizikailag fitt rendőr megjelenésében példamutató, ezáltal nagyobb bizalmat ébreszt az állampolgárokbán, nem utolsósorban pedig a rendszeres testmozgás a rendőr személyiségének fejlesztéséhez is hozzájárul.

Konklúzió: A rendőrök fizikális képességeinek hiánya jelentős mértékben növeli az egyébként is számos veszéllyel járó intézkedések végrehajtásának kockázatát.

Kulcsszavak: fizikai fittség, intézkedéstaktika, motorikus képességek, extrém stressz, mentális állóképesség

¹ Mesteroktató, Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészeti Kiképzési és Nevelési Intézet, e-mail: mates.gabor@uni-nke.hu

Introduction: The requirements for the physical fitness of police officers have decreased since 2020, and the physical condition of the staff shows weaker results compared to previous years.

Objective: The goal of the paper is to show how often and in how many different ways physical fitness appears during police measures, and what a major role it plays in the safe, proportionate and effective implementation of measures.

Methodology: The author lists the full range of motor skills, like conditional and coordination skills, and then illustrates the appearance of these skills and the need to acquire them through the presentation of specific measures.

Results: He states that physical fitness, especially its individual elements, play an extremely important role when applying physical force, experiencing extreme stress, and performing tasks requiring mental endurance. In addition, a physically fit police officer is exemplary in appearance, thereby inspiring greater trust in citizens, and last but not least, regular physical exercise also contributes to the development of the police officer's personality.

Conclusion: The lack of physical fitness of police officers significantly increases the risks associated with carrying out operations that are already fraught with numerous dangers.

Keywords: physical fitness, action tactics, motor skills, extreme stress, mental resilience

Bevezető

A fizikai fittség intézkedéstaktikában betöltött szerepének vizsgálatát elősegítendő az intézkedéstaktika jelentésének pontos meghatározása, ám ez a mai napig várat magára. A fogalom nem szerepel a *Rendészettudományi szaklexikonban* (BODA 2019), sem egyéb rendészeti lexikonokban, egyedül a *Rendészettudományi szószedet* tartalmazza, ám az abban található megfogalmazás meglehetősen általános, abból kevés következtetés vonható le a fogalom valódi tartalmára vonatkozóan. Intézkedéstaktikát elsősorban a rendőrök, illetve egyéb rendészeti szervek tagjai alkalmaznak. Tömören összefoglalva az intézkedéstaktika magatartások, eljárások, fogások összessége (BEREGNYEI 2008), illetve akad, aki a rendész szakmai ismeretén alapuló döntésként hivatkozik rá (RETEK 2023: 14), amelynek célja az intézkedés körülményeit a lehető legbiztonságosabb és leghatékonyabb módon alakítani.

Az intézkedéstaktika megfelelő alkalmazásához annak összetettsége és sok területet érintő szerteágazó természete miatt számos ismeret és készség elsajátítása szükséges. Az intézkedéstaktikában megjelennek elméleti és gyakorlati ismeretek egyaránt, és ezek különböző tématerületekre oszthatók. Az elméleti oldalon meg lehet különböztetni jogszabályok, kényszerítő eszközök, taktikai elvek ismeretét, pszichológiai ismereteket és egyéb tudnivalókat. A gyakorlati oldalon megjelennek a fizikai fittség, a közelharcelemek, a kommunikáció, különböző technikák és taktikák gamadája, az életmentő

ismeretek, a lélektaktika, a lőfegyverkezelés stb. Az intézkedéstaktika teljes ismeretanyagát tartalmazó tématerületek hiánytalan összegyűjtésére eddig egy szakember sem vállalkozott, és ennek a dolgozatnak sem ez a célja, csupán rámutat, hogy az intézkedéstaktikai tantárgyak magas szintű oktatása komoly kihívás elé állítja az azzal foglalkozó szakembereket. A dolgozat a fenti tématerületek közül csupán a fizikai fittség szerepét vizsgálja az intézkedéstaktika alkalmazása közben. Problémásnak tartom, hogy ez a tématerület az új generációk megjelenésével és a korábbi generációk idősebb korba lépésével egyre kevesebb figyelmet kap. Egyesek hajlamosak tévesen alábecsülni a fizikum jelentőségét, mert nincsenek tisztában annak a rendőri munkához való szükségességével és számos előnyével.

A rendőrök fizikai fittsége folyamatosan vizsgálat tárgyát képezi már a rendőröket képző iskolákba történő felvételnél is. A rendőrök kiválasztását a *Rendészettudományi szaklexikon* így határozza meg: „Az a módszer, amely a felkínált munkakör vagy feladat követelményeinek és a pályázó tulajdonságainak, ill. elvárásainak megfelelését vizsgálva nagy valószínűséggel képes megbízható eredményt adni a jelölt alkalmasságáról.” (BODA 2019: 323) A kiválasztás részét képezi a fizikai alkalmasságvizsgálat, amelynek szabályait a 45/2020. (XII. 16.) BM rendelet és a 35/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás foglalja össze. Az alkalmasságvizsgálat célja annak megállapítása, hogy a vizsgált személy megfelel-e a hivatásos szolgálat követelményeinek, alkalmas-e a fokozott megterheléssel és igénybevétellel járó tevékenységek elvégzésére [45/2020. (XII. 16.) BM rendelet: 2. §]. E dolgozat azokat a kérdéseket vizsgálja, hogy a fentnevezett szolgálati követelmények, tevékenységek miért igénylik az állomány tagjainak fizikai fittségét.

Miután a jelentkező felvételt nyert a rendőröket képző intézmények valamelyikébe, további rendszeres testnevelés-foglalkozásokon kell részt vennie. A szakirodalom így ír a fegyveres testületek testneveléséről: „a testedzés és sport célja a katonai kiképzésben a fizikai és jellembeli tulajdonságok fejlesztése, a harci készenlét fizikai és pszichikai feltételeinek biztosításához való hozzájárulás a testedzés eszköztára révén” (PRISZTÓKA 1998: 69). Amennyiben valaki fiatal korában nem folytatott sportos életmódot, ezek a testnevelés-foglalkozások nem fogják tudni pótolni a hiányosságokat, ugyanis ezek funkciója inkább a szinten tartás, és kevésbé az új képességek kialakítása.

Az iskola elvégzése után a rendőrök időszakos alkalmasságvizsgálatokon vesznek részt, amelyek szabályait szintén a fenti két norma írja elő. A fizikai alkalmasságvizsgálatok célja, hogy ösztönözzék az állomány tagjait fizikai fittségük megőrzésére, ám ezek a vizsgálatok és a hozzájuk meghatározott sztenderdek 2020 óta jelentős mértékben enyhültek. Ennek oka (a Belügyminisztérium Közszolgálat-fejlesztési és Stratégiai Főosztály főtanácsadója szerint, akinek jelentős szerepe volt az alkalmasságvizsgálati rendszer megújításában) elsősorban az volt, hogy a rendészeti szervekhez jelentkező fiatalok száma egyre csökkent, és a rendőrség nagyobbra kívánta nyitni kapuit a jelentkezők előtt. Továbbá okot szolgáltatott az is, hogy az egyre korosodó és betegebbé váló rendőri állomány számára megkönnyítsék, illetve az állapotukhoz igazítsák a fizikai feladatok teljesítését.² Mindennek az lett a következménye, hogy az állomány tagjai

² A főtanácsadóval, Malét-Szabó Erika rendőr alezredessel folytatott személyes konzultáció során jutottam az információhoz 2022-ben.

gyengébb fizikai teljesítményre képesek, ami a *Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ Rendészeti Szabadidő- és Sportcentrum 2023. évi fizikai alkalmasságvizsgálatáról szóló éves jelentés*ből is kiderül. A jelentés többek között így fogalmaz:

„Az új rendszer hároméves tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a Cooper-teszt kerékpár-ergométeren végzett mozgásforma kiváló minősítéshez elegendő fizikai minimumfeltételei egy egészséges ember számára sok esetben előzetes felkészülés nélkül is teljesíthetők. Ezért az állomány egy részének a kiváló szint eléréséhez nincs szüksége előzetes felkészülésre, rendszeres testmozgásra.”

Az alábbiakban rámutatok a fizikai fittség nélkülözhetetlen szerepére a rendőri munka, különösen a rendőri intézkedések során.

A fizikai fittség és a motorikus képességek

A fizikai fittség az egészséges test felépítését, összetételét és a fizikai teljesítőképességet foglalja magában. Nem összetévesztendő az általános fittséggel, ami egyszerre testi, lelki és mentális jóllétet, jó közérzetet jelent, vagyis az egyén képes a mindennapi élet kihívásainak legyőzésére. A fizikai fittség ennél nagyobb követelményeket támaszt elsősorban a rendészeti szervek, különösen a rendőrségi állomány tagjaival szemben.

A fizikai fittséggel párhuzamosan szükséges megemlíteni a mozgásműveltséget, ami azt jelenti, hogy az egyén „a mozgáskészletét célszerűen tudja alkalmazni a mindennapi életben, cselekvéseiben, a megszokott napi életvitelben, akár a váratlan megoldásokat kívánó feladathelyzetekben is alkalmazni tudja a megfelelő mozgásformákat, amelyek akár balesetet megelőzők vagy életmentők is lehetnek” (PRISZTÓKA 1998: 30). Az egyes személyek mozgásműveltsége nagyban függ attól, hogy ki milyen mértékben végzett testgyakorlatokat, vagyis hogy ki mennyit sportolt. A rendőrök munkájában, ahol az élet és a testi épség fokozott veszélynek van kitéve, különösen nagy szerepe van a mozgásműveltség magas szintű meglétének. A megfelelő mozgásműveltség nélkül a fizikai képességek fejlesztése nem vezethet hatékony eredményre, hiszen a megszerzett erőt vagy gyorsaságot nem lesz képes az egyén „célszerűen” alkalmazni. Ebből következően a fiatalkorban folytatott sportos életmód előfeltétele a mozgásműveltség kialakulásának és ezáltal a megfelelő mértékű fizikai fittség megeremtésének.

A fizikai fittség elérése (a megfelelő mozgásműveltség megléte mellett) elsősorban a motorikus képességek fejlesztése és szinten tartása által tud megvalósulni. A motorikus képességek három csoportba sorolhatók:

- kondicionális képességek,
- koordinációs képességek,
- valamint ízületi mozgékonyosság (PRISZTÓKA 1998: 85).

A kondicionális képességek a mozgások energetikai feltételeit biztosítják, és fizikai mértékekkel jellemezhetők, úgymint az erőkifejtés mértéke, sebessége és időtartama.

Ezek a képességek az ember idegrendszeri, izomszöveti, keringési, légzési és anyagcse-re-működésének kapacitásától függenek, továbbá a legpontosabban mérhető és egyben leggyakrabban mért (a rendőrségnél is) képességek (MESZLER–TÉKUS–VÁCZI 2015: 4). A kondicionális képességeken belül megkülönböztetünk:

- erőt,
- állóképességet és
- gyorsaságot,
- valamint ezek kombinációit (erő-állóképességet, gyorsasági erőt és gyorsasági állóképességet).

A koordinációs képességek összefoglalóan az ügyesség fogalomkörébe tartoznak. Elsősorban az idegrendszer működésétől függenek, és nehezebben mérhetők, mint a kondicionális képességek. A koordinációs képességek a mozgások pontosságát, eredményességét és gazdaságosságát jelentik (MESZLER–TÉKUS–VÁCZI 2015: 4), az elemei pedig:

- az egyensúlyozó képesség,
- a térbeli tájékozódó képesség,
- a ritmusképesség,
- a reagálóképesség,
- a mozgásérzékelés képessége,
- valamint a gyorsasági és az állóképességi koordináció (NÁDORI 1995: 132; MESZLER–TÉKUS–VÁCZI 2015: 3)

A motorikus képességek fent említett elemeit az alábbiakban egy-egy mondattal magyarázom. Az erő az ellenállások legyőzése a szervezet izomzata által. A gyorsaság a különböző cselekvésformák nagy sebességű végrehajtása. Az állóképesség a hosszan tartó terhelésekhez szükséges energiák mozgósítása. Az egyensúlyozó képesség a kicsi alátámasztási felület vagy bizonytalan egyensúlyi viszonyok között a mozgásfeladatok célszerű és gyors megoldásának feltétele. A térbeli tájékozódó képesség lehetővé teszi az egyén térben és időben történő feladatainak célszerű koordinálását, vagyis az egyén képes megítélni saját testének helyzetét, fel tudja mérni a távolságokat, irányokat, és képes a mozgásban lévő tárgyak sebességének észlelésére. A ritmusképesség a mozgásfolyamatok időbeli-dinamikai rendjének felfogása, a mozgásokban rejlő ritmus érzékelése és megjelenítése mozgásban. A reagálóképesség az egyénnek a környezetből érkező ingerekre megfelelő gyorsasággal és célszerű cselekvésekkel adott válasza. A mozgásérzékelés képessége az izomfeszülés és ellazulás fokát jelző információk érzékelése, ami hozzásegít a mozgások pontos és gazdaságos végrehajtásához. Ezen képesség fejlesztése hozzájárul ahhoz, hogy az egyén nagy pontossággal meg tudja állapítani, hol és milyen helyzetben vannak a különböző végtagjai, azok milyen cselekvést hajtanak végre. A gyorsasági és az állóképességi koordináció az időkényszer alatt végrehajtott cselekvések és a hosszan tartó erőkifejtések során játszik szerepet az elvárt teljesítmény létrejöttében (PRISZTÓKA 1998: 97). Megállapítható, hogy a koordinációs képességek a mozgásos tevékenységek hatékonyságát igen jelentősen meghatározó tényezők. Végül az izületi mozgékonyág (más szóval hajlékonyság) a különböző mozgásoknak a nagy mozgásterjedelemmel való végrehajtását segíti elő (PRISZTÓKA 1998: 101).

A motorikus képességek mindig komplexen jelennek meg (POLGÁR–SZATMÁRI 2011: 2). Egységesen jelen vannak minden mozgásos cselekvésben, de különböző szinteken. Például egy súly felemelésében jelentős szerepet játszik az erő, és szinte elhanyagolható szerepet játszanak az egyensúlyozó képesség, a ritmusképesség vagy bármely más képesség, mégis mindegyik jelen van az adott mozgásban. A megfelelő mozgás-műveltség kialakulásához az összes motorikus képesség hozzájárul (PRISZTÓKA 1998: 107), ezért nem javasolt a fizikum egyoldalú (például csak az erőre koncentráló) fejlesztése. Nem javasolt továbbá az sem, hogy a rendőr csupán a kondicionális képességek fejlesztésére helyezze a hangsúlyt, a koordinációs képességeket pedig elhanyagolja.

A rendőrség felvételi eljárásában a fizikai alkalmasságvizsgálatok teljesítéséhez részt kell venni a felvételizőnek az úgynevezett három gyakorlaton. A húsz méteres ingafutás állóképességet mérő gyakorlat, az átugrás zsámoly felett, érkezés hason fekvésbe az alsó végtag erő-állóképességét, dinamikus láberőt mérő gyakorlat, a falra dobás medicinlabdával a kar és a törzs erő-állóképességét méri (45/2020. BM rendelet: 7. számú melléklet). Tehát az alkalmasságvizsgálatok a motorikus képességek közül csupán az állóképességet (azon belül a középtávú állóképességet), az erő-állóképességet és az erőt mérik, a többit nem vizsgálják. Utóbbi gyakorlat (falra dobás medicinlabdával) esetleg minimálisan alkalmas lehet a ritmusképesség vagy az állóképességi koordináció mérésére is.

A motorikus képességek alapfunkcióival mindenki eltérő szinten rendelkezik, azok a 8–17 éves kor közötti időszakban fejleszthetők a legjobban a testnevelés által (PRISZTÓKA 1998: 99).

A motorikus képességek szerepe az intézkedéstaktikában

Az alábbiakban példaként mutatok be és elemzek néhány, a rendőri intézkedésekre jellemző mozgásformát.

A rendőrök számára rendelkezésre álló kényszerítő eszközök között szerepel a testi kényszer, amit a rendőrség szolgálati szabályzata többek között megfogásként, leszorításként értelmez (30/2011. BM rendelet, 40. §). Ehhez a rendőrnek elsősorban erőre van szüksége, ám ha az erőkifejtés hosszabb ideig tart, akkor az erő-állóképesség is komoly szerepet játszhat. Egy szakszerű elvezető fogás kialakításához rendelkezni kell az erőn túl a mozgásérzékelés képességével, hogy a rendőr minél pontosabban hajtsa végre az adott mozdulatot (például egy karbölcsőt vagy könyökfeszítést), össze tudja hangolni a végtagjainak mozgását, és minél gazdaságosabban használja fel az energiáit.

Gyalogosan menekülő elkövető elfogásához rövid távú vagy közép-/hosszú távú állóképesség, esetleg gyorsaság szükséges, ami csak a futás mozgásforma rendszeres gyakorlása által érhető el, a kerékpár- vagy evezős ergométer használata (a rendőrök időszakos alkalmasságvizsgálatán választható mozgásformák) ezt a képességet kevésbé fejleszti.

Az elfogott személy elvezetésének, bilincselő testhelyzet kialakításának, esetleg földre vitelének szakszerű végrehajtásához mindenképpen szükség van erőre, ám ezen túl nélkülözhetetlen némi koordinációs képesség is, különösen az egyensúlyozó képesség (hogy az intézkedés alá vont személy ne rántsa le magával a rendőrt), a térbeli tájékozódó

képesség (hogy a rendőr mindig fel tudja mérni, hogy közelharc közben milyen helyzetben van a teste, és milyen távolságra van akár egy tereptárgytól, akár az intézkedés alá vont személytől), a reagálóképesség (hogy az intézkedés alá vont személy rendőr ellen tett mozdulataira a rendőr megfelelő időben és sebességgel tudjon reagálni), a mozgásérzékelés képessége (nehogy a rendőr a kelleténél nagyobb erőt fejtsen ki például egy ízületi feszítő technika alkalmazásakor, amivel indokolatlanul akár komoly sérülést okoz az intézkedés alá vont személynek, továbbá hogy a rendőr kéz- és lábmunkája összehangolt és pontos legyen az erő kifejtése során), végül pedig az állóképességi koordináció (hogy a rendőr akár a percekig elhúzódó közelharc során is meg tudja őrizni a koordinált mozgását). Látható tehát, hogy a testi kényszer alkalmazásakor szinte az összes motorikus képesség szerepet kaphat függetlenül attól, hogy a rendőrök részéről biztosított-e a létszámfölény, vagy sem.

A gyorsaság, a térbeli tájékozódó képesség, a reagálóképesség és a gyorsasági koordináció játszanak fontos szerepet abban az esetben, ha a rendőrnek közúton végrehajtott intézkedés során el kell ugrania egy gépjárművel menekülő személy elől. Ugyanezek a képességek kerülnek előtérbe, ha a rendőrt váratlan támadás éri, és pillanatok alatt távolságot kell nyernie, esetleg lőfegyvert vagy más kényszerítő eszközt kell készenlétbe helyeznie és használnia.

Előfordulhat olyan eset, hogy a rendőr agresszív, fegyveres személlyel szemben intézkedik, de közvetlen életveszély hiányában még nincs szükség vele szemben lőfegyver alkalmazására. Ilyen esetben a rendőrnek a szolgálati lőfegyvert, és esetleg a rádiót is, a kezében kell tartania, és azzal folyamatosan mozogni, közben pedig kommunikálni. Mozgás közben egyszerre kell figyelni az intézkedés alá vont személyt, a társakat, a járókelőket, a környezetet és a tereptárgyakat, valamint keresni a lehetséges fedezékeket, amihez a fejlett térbeli tájékozódó képesség elengedhetetlen. A lőfegyver mozgás közbeni megfelelő kezelése, a lézerszabály (miszerint a fegyver csöve nem mutathat olyan személyre, akivel szemben nem áll fenn a lőfegyverhasználat esete) és az ujjfegyelem (miszerint a rendőr fegyvert működtető ujjja nem lehet az elsütőbillentyűn, csak ha már lövés kiváltása szükséges) állandó szem előtt tartása magas szintű mozgásérzékelést igényel. A fentiekben általam említett példák megjelennek az ORFK Közrendvédelmi Főosztálya által készített rendőri intézkedések elemzését tartalmazó esettanulmányokban vagy rendőri intézkedésekről készült oktatóvideókban, illetve tapasztalhatja bármely közterületen szolgáló rendőr akár saját magán vagy a kollégáin.

A koordinációs képességek alapszinten mindenkinél jelen vannak, hiszen ezek nélkül még a hétköznapi mozdulatokat is csak nagy nehézségek árán tudná bárki megvalósítani, de a biztonságos és szakszerű rendőri intézkedések végrehajtásához elengedhetetlen ezen képességeknek az átlagtól magasabb szintre fejlesztése. Amennyiben valaki úgy nőtt fel, hogy a 8–17 éves kora közötti időszakban nem helyeződött nagy hangsúly ezen képességek fejlesztésére, az a későbbiekben nehezebben tudja pótolni a hiányosságokat. Nem véletlenül szokták mondani a szakemberek, hogy a küzdősportos múlttal rendelkezők könnyebben elsajátítják az intézkedéstaktikai mozdulatokat. Nem csupán azért, mert a rendőr által alkalmazott testi kényszer mozdulatai hasonlóságot mutatnak egyes küzdősportok mozdulataihoz, hanem azért, mert ezek a sportok rendkívül

jól fejlesztik szinte az összes motorikus képességet. A küzdősportokon kívül további jó alapot tud adni az úszás, az atlétika vagy a torna (PRISZTÓKA 1998: 69), illetve személyes, testnevelő tanári megfigyelésem szerint a kosárlabdázás a többi labdajátékhoz képest kiemelkedően sokoldalúan és magas szintűre képes fejleszteni a motorikus képességek teljes palettáját.

A fenti megállapításokból levonható a következtetés, miszerint a rendőrnek az intézkedések szakszerű és biztonságos végrehajtásához nem csupán erőre vagy állóképességre van szüksége. A mozgásos teljesítményben fontos szerepet játszik az ügyesség, vagyis a koordinációs képességek (POLGÁR–SZATMÁRI 2011: 5). Ez pedig csak oly módon érhető el, ha valaki megfelelő testnevelési képzést kapott az általános és középiskolában (ami egyre kevésbé mondható el a Z generáció tagjairól), vagy rendszeresen űzött olyan sportot, amely összetettsége révén alkalmas az összes koordinációs képesség fejlesztésére. Ennek hiányában a rendőri intézkedések végrehajtása kevésbé lesz biztonságos és szakszerű.

A fizikai fittség szerepe extrém stresszhelyzetben

Az extrém stressz olyan élményt jelent, amely során az egyén pulzusszáma és vérnyomása az élettani határ közelébe kerül, és a kognitív funkciók (például a látás vagy a hallás) nagymértékben sérülnek vagy szünetelnek, az egyén pedig nem tud a tanult módon cselekedni, csupán az ösztönei vezérlik (FARKAS–VÉGH 2003: 2). Ezt az állapotot nevezik lefagyásnak is, amit a Cooper-színskála vagy más néven tudatossági skála a fekete színnel jelöl.³ Az ilyen helyzetekben szintén nagy jelentősége van a megfelelő fizikai fittségnek. A rendőrök munkájuk során élhetnek át extrém stresszt, intenzív nyomás alatt kell hibátlanul teljesíteniük (LEHOCZKI 2023: 13). Az ilyen helyzeteket okozó események rendszerint gyorsan, váratlanul következnek be, nincs idő rájuk felkészülni, meglepetésszerűen történnek (KUBIAK–KRICK–EGLOFF 2017: 599). Az intézkedő rendőrnek képesnek kell lennie fizikálisan optimális teljesítményt nyújtani, jó döntéseket hozni, megfelelően kommunikálni, az irányítást megtartani stb. (ATKINS–NORRIS 2004: 2). Ez az élmény az ember élettani folyamatait tekintve (különösen a vérbe kerülő adrenalin miatt gyorsuló szívverést, az izzadást, a torok kiszáradását, a csólátást stb.) hasonlít ahhoz, mint amikor valaki erős fizikai megterhelésnek van kitéve, vagyis a fizikai teljesítőképeség jelentősen romlik, aminek számos negatív következménye lehet. Többek között akár az intézkedő rendőr vagy a társának sérülése, enyhébb esetben csupán az állampolgárok biztonságérzetének és a rendőrökbe vetett bizalmának sérülése. Ha a rendőr megfelelő fizikummal, azon belül elsősorban jó állóképességgel rendelkezik, az extrém stresszélmény feldolgozása könnyebbé válik számára, illetve elkerülhető, hogy a rendőr lefagyjon, vagyis teljesen cselekvőképtelenné váljon az ilyen helyzetekben. Természetesen a fizikai felkészültség önmagában nem elegendő, ezen túl szükséges a felkészítés a lélektaktikai tréningeken (FARKAS–VÉGH 2003), illetve a (Cooper-színskála

³ Lásd https://personalprotection.blog.hu/2009/04/10/eberseg_szinkodokban

által bemutatott) tudatos figyelem irányításának gyakorlása, de a megfelelő fizikum jelentősen hozzájárul az extrém stressz megfelelő kezeléséhez.

A fizikai fittség és a mentális állóképesség kapcsolata

Adódhatnak olyan helyzetek a rendőr számára, amelyek nem hirtelen és váratlanul következnek be, mégis alkalmasak hosszan tartó stresszélmény kiváltására. Ilyen például az, amikor a rendőr szolgálati gépjárművel nagy sebességgel hosszú ideig követi a céljárművet. Szintén ilyen helyzet, amikor késsel fenyegető személlyel kell hosszú percekig fegyverrel a kézben biztonságos távolságból kommunikálni, vagy amikor szintén hosszú ideig ajtó előtt próbál a rendőr a lakásból egy nem együttműködő, erőszakos elkövetőt kiszólitani. A példákat hosszan lehetne sorolni. Ezekben a helyzetekben kiemelt szerepe van a mentális állóképességnek, vagyis a magas fokú figyelem huzamosabb fenntartásának, amit a fizikai fittség, azon belül elsősorban az állóképesség segíthet azzal, hogy a szervezetben lejátszódó, korábban már említett élettani folyamatok ismerős érzésként jelentkeznek a szervezet számára, így a feldolgozásuk is könnyebbé válik. Természetesen az ilyen helyzetekre nem csupán fizikálisan, hanem mentálisan is fel kell készülni. A mentális felkészítést nem helyettesíti a jó fizikum, de fizikai fittség nélkül a mentális stabilitás kevés az intézkedések sikerességéhez. Ahogy a lélektaktikai képzés megalkotói is megerősítik, az intézkedés eredményességét meghatározza többek között az intézkedők pszichés felkészültsége, stresszkezelése és fáradtságtűrése (FARKAS–VÉGH 2003: 2). A mentális és fizikai felkészültség együtt pedig olyan előnyt jelent, ami akár 30%-kal is képes növelni a rendőr túlélési esélyeit stressz és nyomás alatt (HUSZÁR 2011: 66).

Felmérések szerint a magyar rendőrök leginkább attól félnek, vagyis olyan helyzetek okoznának nagy stresszt nekik, amelyekben lőfegyvert kellene valakivel szemben használniuk, vagy a társuk megsérülne intézkedés közben, illetve ha videófelvétel készül az intézkedésükről. Csupán negyedik helyen szerepel az, hogy számukra veszélyes helyzetben kell intézkedést végrehajtaniuk (GÁSPÁR–LEHOCZKI 2021). Az ilyen helyzetek túlélésében, eredményes, biztonságos és szakszerű megoldásában és az extrém stressz, a nyomás és a szorongás feldolgozásában nagy segítséget nyújt a megfelelő szintű fizikai fittség.

A fizikai fittség és a rendőr megítélése

A rendőri hivatás etikai kódexe 13 pontban foglalja össze a rendőrök részére az erkölcsi iránymutatásokat mind szolgálatban, mind szolgálaton kívüli magatartásra vonatkozóan. A fizikai fittséget egyik pont sem nevesíti, azonban a sorok között több helyen is található erre utalás. A 7. pont szerint a rendőr „tudatában van annak, hogy saját személyén keresztül az egész testület megítéléiséért is felelős” (*A rendőri hivatás etikai kódexe* [é. n.]: 7. pont). Az állampolgárok megítélése pedig vonatkozhat akár a rendőr külsejére, testalkatára vagy fizikai teljesítőképességére is intézkedés közben. Egy

szélsőséges külsejű (akár túl gyenge testalkatú, akár elhízott) rendőr nem feltétlenül alkalmas arra, hogy az állampolgároknak bizalmat ébresszen, akkor pedig különösen nem, ha fizikális adottságai miatt nem képes az intézkedés eredményes befejezésére. A kódex 10. pontja szerint „a rendőr megjelenésével is emeli a testület társadalmi megbecsültségét, tiszteletet és bizalmat ébreszt” (*A rendőri hivatás etikai kódexe* [é. n.]: 10. pont), a 12. pont szerint pedig „a rendőr magánéletében is példamutató” (*A rendőri hivatás etikai kódexe* [é. n.]: 12. pont), amely példamutatás vonatkozik az egészség (többek között sportos életmód általi) megőrzésére is. A testkulturális értékek egyik csoportja az egészségre vonatkozó értékek, amelyek a következők: az egészséges szervezet ismerete, az egészségmegőrzés igényének kialakítása, az optimális testi egészségi állapotra való törekvés igénye, a szervezet rekreációjának (vagyis a munka és pihenés helyes arányának) igénye és a lelki egészség megteremtésének igénye (PRISZTÓKA 1998: 25). A rendőr akkor tud a legtöbbet tenni saját fizikai fittségének megteremtéséért, ha a fent felsorolt értékekkel rendelkezik, továbbá a példamutató magatartása is csak ezen értékek birtokában valósulhat meg.

A fizikai fittség és a személyiség kapcsolata

A mozgáskultúra, vagyis a motorikus képességek széles palettájának folyamatos fejlesztése (más szóval a rendszeres testmozgás) hozzájárul a fejlett és egészséges személyiség és az egészséges lélek kialakításához is. A mozgásos cselekvésekben az egyén nem csupán a testi tulajdonságaival, hanem teljes személyiségével vesz részt, vagyis a jellemvonásaival, intellektusával, pszichikai tulajdonságaival egyaránt. Tehát a sportnak, testmozgásnak emberformáló, személyiségformáló funkciója is van (PRISZTÓKA 1998: 26). Márpedig a rendőrnek munkája hatékony végzéséhez fejlett személyiséggel kell rendelkeznie. Ez segíti a más emberekkel való kapcsolatteremtésben. Ennek hiányában torzán és hibásan érzékeljük a külvilágot, mások (akár az intézkedés alá vont személyek) külső visszajelzéseit, megnyilvánulásait is (SVELTA 2014: 5). Fejlett személyiség nélkül nem várható el, hogy a rendőr állampolgárokkal folytatott kommunikációja világos és tisztán érthető legyen, ami akár a rendőri kényszer indokolatlan vagy aránytalan alkalmazásához is vezethet. Ahogyan az angol szakirodalom tartja: „az emberi magatartás megértése nélkül képtelenek leszünk emberekkel kapcsolatos munkát végezni” (PINE–MCGOLDRICK 2000: 50). Márpedig az emberi magatartás megértése csak fejlett és egészséges személyiséggel lehetséges, amihez pedig a mozgáskultúra fejlesztése jelentősen hozzájárul. Csirszka János így fogalmaz: „Az egészséges személyiség hivatástudata természetesen és életszerűen dinamikus, érzelmekkel átítatott, és önmagán túl, a megvalósítás irányába mutat” (CSIRSZKA 1985: 321).

Összefoglalás és konklúzió

A rendőrök munkájában fontos szerepet játszik a fizikai fittség. Szükség van rá a testi kényszer vagy bármely egyéb intézkedés közben alkalmazott kényszer

végrehajtásához, az elkövetők elfogásához. Nem elegendők csupán a kondicionális képességek, a biztonságos, arányos és szakszerű végrehajtáshoz a koordinációs képességek fejlesztésére is hangsúlyt kell helyezni. A fizikai fittség hirtelen bekövetkező extrém stresszélmény átélése esetén segít elkerülni a lefagyást, ezzel növeli a rendőr túlélési esélyeit. A mentális állóképesség mértékét, vagyis a hosszú ideig tartó stresszélmény alatt nyújtott magas szintű teljesítmény fenntartásának hatékonyságát határozottan befolyásolja a megfelelő fizikai állóképesség. A fizikailag fitt rendőr hitelesebb megjelenésű, jó példát mutat, ezzel méltó módon képviseli a szervezetet, és nagyobb bizalmat ébreszt az állampolgárokban is. Végül, de nem utolsósorban a fizikai fitiségre törekvés hozzájárul a személyiség fejlődéséhez, ami ugyan még nem kap megfelelő figyelmet a rendőrök felkészítésében, mégis nélkülözhetetlen a megfelelő minőségű munka elvégzéséhez.

A fizikai fittség hiányának jelei egy átlagos, rendkívüli esemény nélküli szolgálat-ellátás során nem mutatkoznak meg látványosan, csupán akkor, amikor a rendőr passzív vagy aktív ellenszegülővel, esetleg támadó személlyel szemben intézkedik. Az ilyen intézkedések Magyarországon egyelőre nem mindennaposok, azonban így is éppen elég veszélyt jelentenek a közterületen szolgálatot ellátó rendőrökre nézve. Fizikális felkészültség hiányában a rendőr nem lesz képes szakszerű és arányos testi kényszer, rendőrbot vagy lőfegyver alkalmazására, vagy a gyalogosan menekülő elkövető elfogására. A rendőröket a felkészülésük során az oktatóik, kiképzőik igyekeznek lélektaktikai képzésekben is részesíteni, azonban ezen képzések mennyisége nem mindig elegendő a megfelelő mentális felkészültség eléréséhez. A fizikai állóképesség hiánya növeli annak esélyét, hogy a rendőr extrém stressz átélésekor lefagyjon és cselekvőképtelenné váljon, és ezzel veszélyeztesse a saját, a társa és a civilek életét, testi épségét. Eredményezheti továbbá azt is, hogy a tudatos figyelem hosszú távú fenntartását igénylő feladatok végrehajtására nem lesz képes, ami szintén az előbbieken felsorolt veszélyekkel járhat. Az extrém stressz nemcsak lefagyást, hanem túlreagálást is eredményezhet, amikor a rendőr cselekszik ugyan, de cselekvésének erejét és mértékét nem tudja kontrollálni, mozdulatai pedig nem szakszerűek, hanem ösztönösek, és ezzel indokolatlan, aránytalan sérüléseket okoz.

A rendőrség 2020 óta kisebb elvárásokat támaszt a rendőrök fizikai fittségével szemben, nevezetesen a kiválasztások és az időszakos fizikai alkalmasságvizsgálatok tekintetében. Ez nagyobb terhet és felelősséget ró az állomány egyes tagjaira, ugyanis úgy kell a fizikai fittség szerepének jelentőségét elsajátítaniuk és a fizikumukat megfelelő szintűre fejleszteniük, hogy a rendőrség azt nem követeli meg tőlük. Amennyiben ezt nem teszik, a fent felsorolt veszélyekkel lehet számolni. Mivel a motorikus képességek mindegyike jelen van az összes mozgásformában, érdemes azokat nem egyoldalúan (például kizárólag súlyemeléssel), hanem változatosan és széleskörűen (például több sportág, mozgásforma kombinálásával, vagy egyetlen, de összetett sportág gyakorlásával) fejleszteni. Nagyobb felelősség hárul a rendőrök fizikai felkészítésével és szinten tartásával foglalkozó testnevelőkre is, azonban tudomásul kell venni, hogy a többi oktatónak, kiemelten az intézkedéstaktika-oktatóknak és -kiképzőknek is szerepet kell vállalniuk az állomány fizikumának fejlesztésében, hiszen ahogyan Prisztóka is megfogalmazza: „A testi nevelés a többi nevelési területtel egységet alkot.

Nem csupán a testnevelő tanárnak kell megoldania [...] az egész tantestület szemléletében érvényesíteni kell szükségességét” (PRISZTÓKA 1998: 39).

Felhasznált irodalom

- A belügyminiszter irányítása alatt álló egyes rendvédelmi feladatokat ellátó szerveknél foglalkoztatott hivatásos állomány és rendvédelmi igazgatási alkalmazotti állomány alkalmasságvizsgálatáról szóló 45/2020. (XII. 16.) BM rendelet.
- A rendőri hivatás etikai kódexe [é. n.]. Online: <https://www.police.hu/hu/a-rendorsegrol/testulet/altalanos/a-rendori-hivatas-etikai-kodexe>
- A rendőrség állományának alkalmasságvizsgálatáról szóló 35/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás.
- A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet.
- ATKINS, Valerie J. – NORRIS, William A. (2004): *Survival Scores Research Project*. U.S. Department of Homeland Security. Fletc Research Paper. Online: <https://www.hptc-pro.com/wp-content/uploads/2014/01/Survival-Scores-Research-Homeland-Security.pdf>
- BEREGNYEI József szerk. (2008): *Rendészettudományi szöszedet*. Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság.
- BODA József főszerk. (2019): *Rendészettudományi szaklexikon*. Budapest: Dialog Campus.
- CSIRSZKA János (1985): *A személyiség munkatevékenységének pszichológiája*. Budapest: Akadémiai. Online: <https://www.szaktars.hu/akademiai/view/csirszka-janos-a-szemelyiseg-munkatevenysegenek-pszichologiaja-1985/>
- FARKAS István – VÉGH József (2003): A lélektaktikai képzés. *Magyar Rendészet*, 3(3), 53–62.
- GÁSPÁR Miklós – LEHOCZKI Ágnes (2021): *Investigating Stress Factors During Police Actions Among Hungarian Police Personell*. Poszter. 8th Nordic Police Reseach Conference. Finnország.
- HUSZÁR László (2011): A speciális képzési formák helye, szerepe a büntetés-végrehajtásban. *Börtönügyi Szemle*, 30(1), 63–68. Online: https://epa.oszk.hu/02700/02705/00085/pdf/EPA02705_bortonugyi_szemle_2011_1_063-068.pdf
- KUBIAK, Jeanette – KRICK, Annika – EGLOFF, Boris (2017): Keep Your Eyes Open: Dispositional Vigilance Moderates the Relationship Between Operational Police Stress and Stress Symptoms. *Anxiety, Stress & Coping*, 30(5), 598–607. Online: <https://doi.org/10.1080/10615806.2017.1329930>
- LEHOCZKI Ágnes (2023): *Intézkedéslélektan intenzív stresszhelyzetben*. Budapest: Nemzeti Közsolgálati Egyetem – Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal. Online: <https://bit.ly/40r7bGk>
- MESZLER Balázs – TÉKUS Éva – VÁCZI Márk (2015): *Motorikus képességek mérése*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar.
- NÁDORI László (1995): *Sportelmélet és módszertan*. Pécs: Janus Pannonius Tudományegyetem.
- PINE, Cynthia M. – MCGOLDRICK, Pauline M. (2000): Application of Behavioural Sciences Teaching by UK Dental Undergraduates. *European Journal of Dental Education*, 4(2), 49–56. Online: <https://doi.org/10.1034/j.1600-0579.2000.040201.x>
- POLGÁR Tibor – SZATMÁRI Zoltán (2011): *A motoros képességek*. Jegyzet, tankönyv. Pécs: Pécsi Tudományegyetem. Online: <https://tamop412a.ttk.pte.hu/TSI/Polgar%20Tibor%20-%20Szatmari%20Zoltan%20-%20Motoros%20kepesssegek/Motoros%20kepesssegek.pdf>
- PRISZTÓKA Gyöngyvér (1998): *Testnevelélmélet*. Budapest–Pécs: Dialog Campus.

- RETEK Amadé (2023): *Az intézkedéstaktika pszichológiájáról*. Budapest: Nemzeti Közszerológái Egyetem.
Online: <https://bit.ly/4usH3IQ>
- SVELTA Erzsébet (2014): *Önismeret és együttműködés a közszolgáltatásban*. Budapest: Nemzeti Közszerológái Egyetem. Online: <https://kti.uni-nke.hu/document/vtkk-uni-nke-hu/onismeret-es-egyuttmukodes-a-kozszerologatban.original.pdf>

The Drug Situation – Focus on Cocaine: Actual Trends and Developments

Gábor BÉLAI¹

Introduction: The European cocaine market has undergone substantial transformation over the past decade, with rising seizure volumes, persistently high purity levels, and expanding use across diverse social groups indicating a market that is more resilient and adaptable than previously recognised. While existing research documents cocaine trafficking patterns and consumption trends, limited understanding remains regarding the integrated mechanisms connecting global supply dynamics, transnational criminal networks, and emerging demand patterns, particularly in Central and Eastern Europe.

Objectives: This study aims to comprehensively analyse contemporary cocaine market developments in Europe, with particular focus on structural changes, trafficking methodologies, public health impacts and emerging trends in Central and Eastern European countries, including Hungary.

Methodology: This analysis integrates multiple data sources including European Union Drugs Agency (EUDA) reports, wastewater monitoring studies, law enforcement seizure data, treatment demand statistics and epidemiological evidence. The study employs theoretical frameworks from illicit market economics, transnational organised crime theory, public health and harm-reduction models, and regulatory governance theory to contextualise findings within broader European and global drug policy landscapes.

Results: The research reveals that European cocaine markets are characterised by record-level seizures exceeding 300 tonnes annually, increasing sophistication in concealment and trafficking methodologies, and Europe's transformation from a consumer market to an integrated processing hub. Wastewater analyses demonstrate rising cocaine metabolite levels in Central and Eastern European cities, including Budapest, indicating geographic diffusion of consumption. Polysubstance use involving cocaine with synthetic stimulants, opioids and alcohol has emerged as a critical public health concern, with increasing emergency department presentations and treatment demand.

¹ Police Major, Senior Lecturer, Ludovika University of Public Service Faculty of Law Enforcement, Department of Criminalistics, e-mail: belai.gabor@uni-nke.hu

Hungary's role has shifted from primarily transit-oriented to showing early signs of domestic market expansion, with rising wastewater indicators and treatment entries.

Conclusion: The European cocaine market represents a complex, multi-layered system demonstrating considerable adaptability driven by global supply factors, transnational criminal networks and growing consumer demand. The European Union Drugs Agency's strengthened mandate provides enhanced preparedness and alert capabilities; however, traditional enforcement-only approaches prove insufficient. Effective responses require coordinated multi-sectoral cooperation integrating intelligence-led law enforcement, targeted customs screening, low-threshold health services and rapid alert systems. Central and Eastern Europe, particularly Hungary, requires urgent attention through early detection, enhanced monitoring and regional cooperation, as these countries currently face early-stage but accelerating cocaine market pressures on both supply and demand dimensions.

Keywords: cocaine, drug trafficking, trends, health risks

Introduction

The European cocaine market has undergone substantial and multifaceted change over the past decade, generating significant implications for public health, security and policy at both national and EU levels. Rising seizure volumes at major seaports, persistently high retail purity and the expansion of use into increasingly diverse social groups all point to a market that is not only larger, but also more resilient and adaptable than previously recognised (EUDA 2025b). Taken together, these indicators reflect a drug environment that has become more deeply embedded in European societies and more capable of adjusting to enforcement pressure and structural shifts.

A central institutional development shaping Europe's monitoring and response capacities is the transformation of the European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) into the European Union Drugs Agency (EUDA), which took effect on 2 July 2024 through Regulation (EU) 2023/1322 [Regulation (EU) 2023/1322]. Whilst preserving its long-standing role in data collection and analysis, the new agency now operates with a strengthened mandate that places greater emphasis on preparedness, threat assessment and operational support in response to drug-related health and security risks. The regulation explicitly extends the agency's responsibilities beyond health surveillance to include supply-side monitoring, enhanced early warning functions and a reinforced role in international cooperation (EUDA 2024).

The international dimensions of cocaine trafficking remain central. Production continues to be concentrated in Colombia, Peru and Bolivia, but trafficking routes increasingly follow indirect, multi-stage pathways through regions such as West Africa, North Africa and the Caribbean before reaching Europe (UNODC 2024). In this context, EUDA's strengthened cooperation with third countries on precursor monitoring, forensic

support and environmental impact assessment reflects a significant expansion of Europe's external drug policy tools (EUDA 2025a).

Hungary's position within this broader landscape is also changing. Previously characterised primarily as a transit country, recent wastewater analyses, police investigations and treatment data show a gradual increase in domestic cocaine availability and use (EUDA 2024). This development mirrors wider trends in Central and Eastern Europe and suggests that the region may face mounting public health and security pressures. Enhancing toxicology reporting, expanding wastewater surveillance and strengthening cross-border cooperation represent logical strategic responses to these emerging patterns.

Theoretical background

Cocaine markets operate at the intersection of public health, transnational organised crime, global economic forces and regulatory governance. Because of this complexity, no single theoretical approach is sufficient to understand how these markets evolve. This section outlines the key analytical frameworks that contribute to that understanding: illicit market economics, theories of transnational organised crime, public health and harm-reduction models and, increasingly, regulatory and institutional perspectives shaped by the 2024 transition from EMCDDA to EUDA. Together, these perspectives offer complementary insights into how cocaine is produced, trafficked, distributed, consumed and regulated across different jurisdictions (TIHANYI et al. 2020a).

Illicit market economics

One essential perspective is offered by illicit market economics. Classic analytical models show that illegal markets tend to evolve strategies that maximise profit whilst minimising exposure to detection, often reorganising quickly in response to enforcement pressure (REUTER–TRAUTMANN 2009). Unlike legal markets, where regulatory oversight and transparent information shape supply and demand, cocaine markets rely on asymmetric information, informal trust and constant adaptation. Economic theory helps explain why rising purity levels combined with relatively stable prices across Europe indicate robust supply networks rather than scarcity. Strong supply enables market actors to absorb enforcement losses, diversify routes and invest in increasingly sophisticated concealment methods. Recent EUDA reporting shows that record seizure levels have not significantly reduced availability, demonstrating a fundamental economic principle: enforcement alone is unlikely to disrupt markets where underlying supply-side incentives remain strong (EUDA 2025b). From this perspective, cocaine markets behave as resilient systems capable of rapid reorganisation after law enforcement interventions.

Transnational organised crime theory

A second analytical perspective comes from the theory of transnational organised crime. Cocaine trafficking is not a linear pipeline from producer to consumer but a decentralised, multi-layered network connecting actors who specialise in different tasks. Europol (2021) describes these networks as flexible alliances rather than rigid hierarchies. Brokers negotiate shipments, corrupt logistics workers facilitate container infiltration, chemists manage extraction and chemical masking, and local distribution groups oversee last-mile delivery. The use of encrypted communication platforms, compartmentalised operational structures and outsourcing of specialised functions further enhances resilience by limiting the impact of enforcement on the wider network. Organised crime theory therefore helps explain why trafficking groups are able to adapt quickly, diversify their operations across continents and maintain stable supply even under sustained enforcement pressure.

Public health and harm-reduction theory

Public health and harm-reduction theory provides a third lens. Cocaine use poses multiple health risks, including acute cardiovascular emergencies, agitation and psychosis, as well as chronic consequences such as dependency, neurological impairment and worsening mental health conditions (EMCDDA 2022b). Public health approaches emphasise population-level monitoring, early detection, targeted support for vulnerable groups and interventions that reduce harm even when use continues. EUDA's recent analyses show increasing concerns around polysubstance use involving cocaine, synthetic stimulants and opioids, which significantly heightens poisoning and overdose risks (EUDA 2025b). Harm-reduction perspectives therefore support measures such as low-threshold services, mobile outreach, supervised consumption facilities and rapid alert systems designed to warn users of dangerous drug combinations. Viewing cocaine markets through a public health lens shifts attention from prevalence rates to the broader patterns of harm experienced in different communities.

Regulatory governance theory

A fourth and increasingly important framework comes from regulatory governance theory, particularly in the context of the institutional transformation from EMCDDA to EUDA in 2024. Regulation (EU) 2023/1322 expanded the agency's mandate, enabling it to integrate health and security perspectives more effectively. Whilst the EMCDDA focused primarily on monitoring and analysis, the EUDA has become a preparedness-oriented authority capable of issuing alerts, coordinating forensic and toxicology networks and supporting cross-border operational cooperation [Regulation (EU) 2023/1322]. This shift reflects a broader move towards anticipatory governance, where institutions are tasked with identifying emerging risks early and coordinating responses before harms escalate. Within cocaine markets, EUDA's enhanced powers support earlier detection of

trends such as chemically masked shipments, changes in precursor availability and spikes in cocaine-related poisonings.

International relations theory

International relations theory also helps to explain how global dynamics shape European cocaine markets. Production remains concentrated in Colombia, Peru and Bolivia, meaning that developments in these regions – such as eradication strategies, changes in chemical precursor controls or shifts in processing – directly influence European supply (UNODC 2024). Transit regions, including West and North Africa, play increasingly important roles due to governance vulnerabilities that allow traffickers to establish logistical hubs along multi-stage trafficking routes. This reflects broader theories of illicit flows that emphasise how weak governance environments and high-income consumer markets become interconnected through global criminal networks.

Integrating these theoretical lenses provides a more comprehensive understanding of contemporary cocaine developments. Economic models clarify supply incentives; organised crime theory explains the adaptability of trafficking groups; public health frameworks assess harms and vulnerabilities; and regulatory theory frames institutional responses and preparedness.

Cocaine in the global context

Global production in the Andean countries of Colombia, Peru and Bolivia remains the central driver of international cocaine supply. Rising levels of coca cultivation in these states, alongside improvements in processing techniques and increasingly efficient distribution logistics, have contributed to record levels of global output. International seizure statistics reflect both the scale of production and intensified law enforcement activity worldwide. The global coca-cocaine commodity chain is long and highly fragmented: cultivation and initial processing take place in source regions, intermediaries and export facilitators manage cross-border movement and destination markets, such as Europe, receive large consignments that are then channelled through extensive transnational networks.

Production trends

Cocaine production continues to be heavily concentrated in the Andean countries, with Colombia maintaining its position as the dominant source. According to the United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC 2024), the global area under coca cultivation reached historic highs in 2022–2023. This growth is driven by economic pressures, limited state presence in rural areas and technological innovations in coca plant varieties. Advances in alkaloid extraction and the increased use of efficient chemical precursors

have further raised yields. As a result, global production has reached unprecedented levels, now exceeding 2,000 tonnes of pure cocaine annually (UNODC 2024). For Europe, this signals that upstream supply pressures remain exceptionally strong, regardless of regional enforcement efforts.

Trafficking dynamics

Trafficking dynamics add an additional layer of complexity. Cocaine destined for Europe moves through multiple transnational routes that demonstrate the adaptability of criminal groups. Direct maritime shipments from South America to major European ports such as Antwerp, Rotterdam and Algeciras remain the primary channel. However, multi-stage routes through West Africa, North Africa, the Caribbean and Central America have grown in significance (Europol 2021). These indirect routes often exploit countries with weaker law enforcement, porous borders or higher corruption risks. In several West African states, entrenched cocaine flows have enabled local criminal networks to integrate into broader Latin American and European supply chains (UNODC 2024).

The past decade has also seen growing sophistication in concealment strategies. Traffickers increasingly use containerised shipping and exploit vulnerabilities in legitimate commercial supply chains. High-risk cargo types include agricultural products, frozen goods and industrial materials, which provide plausible cover for concealment. Chemical masking techniques, in which cocaine is embedded in plastics, charcoal or liquid substances and later extracted in Europe, have become more common. EUDA assessments indicate a rise in detected cocaine extraction laboratories within Europe, signalling that the region now functions not only as a destination market but also as a processing hub for semi-refined cocaine products (EUDA 2025b).

Although smaller in volume, air trafficking remains important for high-value consignments. These operations often involve human couriers, express parcels or private aircraft that take advantage of high flight frequency and limited screening capacities at smaller airports. Law enforcement agencies have also documented increased use of maritime “mother ship” operations and offshore cargo transfers, allowing traffickers to decentralise routes and complicate interception efforts (Europol 2021).

Environmental and socio-economic impacts

The global context also encompasses significant environmental and socio-economic impacts. Coca cultivation and processing contribute to deforestation, water contamination and soil degradation in producer states. Recognising these harms, EUDA and Peru’s DEVIDA launched a joint initiative in 2025 to develop tools for monitoring the environmental consequences of cocaine production (EUDA 2025a). This demonstrates how the cocaine economy generates far-reaching effects, shaping ecosystems, livelihoods and governance structures in source regions.

Consumption patterns in other parts of the world further illustrate global shifts. North America remains the largest consumer market, characterised by high purity and substantial health-related harms. Recent trends, however, show growing demand in Oceania, East Asia and West Africa, creating new competition for supply and encouraging the development of alternative trafficking routes (UNODC 2024). Rising affluence in parts of Asia has supported emerging recreational cocaine markets, whilst rapid urbanisation in African states has contributed to local demand partly supplied by drugs transiting towards Europe. These shifts may influence European availability in the future, particularly if producers redirect supply towards expanding high-growth markets.

Trends and developments in the European cocaine market

Recent evidence indicates that the European cocaine market has entered a period of structural expansion and diversification. Multiple indicators point to consistently high availability, increasingly sophisticated trafficking methodologies and rising public health burdens. The European Union Drugs Agency (EUDA) reports that the volume of cocaine seized in Europe has reached record levels, with more than 300 tonnes intercepted annually across EU Member States in recent years, and some national figures continuing to grow in 2023 and 2024 (EUDA 2025b). These developments underline a robust supply chain capable of sustaining high-level flows even under significant enforcement pressure.

A central trend is the sustained increase in the scale and complexity of cocaine shipments. European ports such as Antwerp, Rotterdam, Hamburg, Valencia and Algeciras continue to account for most large seizures, but there is a clear shift towards the use of smaller and less monitored ports. EUDA (2025b) notes that traffickers deliberately exploit logistical bottlenecks and differences in customs capacities. This diversification reflects the strategic adaptation of criminal organisations seeking to reduce detection risks and maintain stable supply. Europol (2021) similarly highlights that criminal groups now employ advanced intelligence collection methods, including monitoring port operations, gathering information on container routing practices and corrupting essential personnel to facilitate infiltration of legitimate supply chains.

Another major development is the increasing use of chemical masking and semi-processed cocaine products. Rather than transporting pure cocaine hydrochloride directly, traffickers often embed cocaine within plastics, charcoal, wine, oils or other chemical matrices. These masked products are then transferred to extraction facilities in Europe where the cocaine is removed and refined. EUDA threat assessments indicate that more such laboratories have been discovered in several Member States, including Belgium, the Netherlands, Spain, and even countries not previously associated with cocaine processing. This shift marks Europe's growing role not only as a consumer market but also as a processing centre where intermediate products are converted into retail-ready cocaine (EUDA 2025b).

Transport routes have also diversified. Maritime routes remain dominant, but multi-leg pathways through West Africa, North Africa, the Balkan region and the eastern Mediterranean increasingly serve as alternative channels. These routes take

advantage of fragmented governance, limited border control infrastructure and corruption vulnerabilities in transit countries (UNODC 2024). Criminal groups use a mixture of container shipments, air cargo, commercial couriers, private aircraft and small maritime vessels. Europol (2021) notes that ship-to-ship transfers at sea and offshore container swapping have become more common, reflecting increased professionalisation in trafficking logistics.

On the demand side, consumption patterns indicate rising prevalence and growing social diversification. Wastewater analysis, which provides a reliable proxy for population-level consumption, shows increasing levels of cocaine metabolites in most European cities participating in long-term monitoring, particularly in western, southern and some central European urban centres (EMCDDA 2022b; EUDA 2025b). Cocaine use remains especially common amongst young adults and nightlife-associated populations, but there is evidence that consumer groups are broadening, with increased use amongst older age groups and some professional sectors.

A particularly notable development is the rise in crack cocaine use in several European countries. Historically more concentrated in the United Kingdom and parts of France, crack cocaine has expanded into new regions, especially amongst vulnerable groups in urban areas. EUDA (2025b) reports increases in health and social harms associated with crack use, including heightened risks of acute toxicity, infections and homelessness. This trend parallels developments in North America and South America, where the spread of crack markets has been associated with increased marginalisation and public health strain.

Health data further underline the expansion of cocaine-related harms. Emergency department admissions involving cocaine have risen in numerous EU Member States, with stimulant-related toxicity now constituting a significant proportion of drug-related acute presentations (EUDA 2025b). Polydrug use is an accelerating concern: combinations of cocaine with synthetic stimulants, alcohol, benzodiazepines or opioids increase the likelihood of overdose and complicate clinical management. EUDA (2025b) also notes an increase in cocaine involvement in fatal overdoses, even if cardiovascular complications may mask the true extent of cocaine-related mortality.

The expansion of European cocaine markets has security implications as well. Organised crime groups benefit from high profit margins and diversify their activities across multiple illicit markets. Europol (2021) emphasises that the cocaine trade is a key revenue source for several high-risk criminal networks active in the EU, enabling them to invest in violence, corruption and technological capabilities. Violence linked to cocaine trafficking has risen in some Member States, including increased firearm-related incidents, intimidation and competition between rival groups, particularly around port areas and major distribution hubs.

Regional developments within Europe demonstrate significant differences. Western and southern Member States continue to face the highest levels of supply and consumption, but central and eastern Member States – including Hungary – show early signs of rising cocaine use and increased trafficking activity. Wastewater monitoring in Budapest and other Central European cities indicates upward trajectories, whilst law enforcement seizures, although smaller in scale, suggest growing involvement in regional transit routes

(EUDA 2024). These developments imply that countries traditionally peripheral to cocaine markets may experience increased pressure from both supply and demand perspectives.

Harms associated with cocaine use

Cocaine use is associated with a broad spectrum of acute and chronic harms that affect individuals, communities and public health systems across Europe. These harms have intensified over the past decade due to rising purity levels, the spread of crack cocaine, increasing polysubstance use and the emergence of new, more potent drug combinations. EUDA (2025b) reports that cocaine is amongst the most frequently identified substances in emergency department presentations for drug toxicity in multiple EU Member States, indicating a growing burden on hospital systems. Understanding these harms requires a multidisciplinary perspective that integrates clinical evidence, epidemiological trends and social determinants of health.

Acute health harms remain a central concern. Cocaine's mechanism of action, involving blockage of monoamine reuptake, produces significant cardiovascular strain, leading to risks such as tachycardia, hypertension, arrhythmias, myocardial infarction and stroke (EMCDDA 2022b). Emergency physicians report increasing cases of severe agitation, chest pain and acute psychosis linked to high-purity cocaine use. These presentations often require intensive medical intervention and can be complicated by co-use of alcohol, synthetic stimulants or benzodiazepines. EUDA (2025b) highlights that stimulant toxicity is now a major contributor to acute drug-related medical emergencies in Europe, reflecting both widespread availability and the increasing potency of cocaine circulating on the market.

Chronic harms are equally significant. Long-term cocaine use is associated with cardiovascular disease, cognitive impairment, mood disorders, anxiety and depression. Regular intranasal use can cause nasal septum damage, chronic inflammation and sinus problems, whilst injection carries risks of abscesses, vein damage and infectious disease transmission. Crack cocaine, because of its method of administration and intense short-duration effects, carries additional risks, including respiratory complications and severe dependence. Research also shows that crack use is disproportionately concentrated amongst socially marginalised populations, often intersecting with homelessness, unemployment and limited access to health care (EUDA 2025b). This makes the prevention and treatment of crack-related harms particularly challenging.

A critical challenge in recent years has been the rise of polysubstance use. Many cocaine-related emergencies involve combinations with alcohol, opioids, synthetic stimulants or benzodiazepines. When cocaine is combined with alcohol, the body produces cocaethylene, a metabolite that significantly increases cardiotoxicity and the risk of sudden death. The mixing of cocaine with synthetic cathinones or amphetamine-type stimulants further increases the likelihood of severe agitation, hyperthermia and life-threatening cardiovascular events. The recent analysis of European overdose deaths indicates that cocaine is involved in an increasing proportion of fatalities, often in combination with opioids or synthetic stimulants. Although cocaine is not typically categorised as a primary

driver of overdose mortality, its presence as a co-factor significantly compounds risks (EUDA 2025b).

From a public health systems perspective, the cumulative burden of cocaine-related harms is significant. Emergency medical services, hospitals, mental health providers and addiction treatment centres all report rising caseloads related to cocaine. Treatment demand for primary cocaine problems has grown steadily across Europe during the past decade, with notable increases in first-time treatment entrants (EUDA 2025b). Although psychosocial interventions such as cognitive-behavioural therapy and contingency management show moderate effectiveness, the absence of approved pharmacological treatments for cocaine dependence continues to limit clinical options.

A further emerging concern is the environmental impact associated with cocaine production and trafficking. Whilst these effects occur predominantly in producer regions in Latin America, they form part of the broader harm spectrum. Deforestation, soil degradation, toxic chemical discharge and harm to biodiversity are well-documented consequences of coca cultivation and processing (UNODC 2024). Recognising this, EUDA and Peru's *Desarrollo y Vida Integral Drogas Alternativas* (DEVIDA) launched a joint initiative in 2025 to develop environmental monitoring tools, underlining the need for an expanded understanding of drug-related harms that goes beyond human health outcomes.

Harm-reduction responses have increasingly become central to mitigation strategies. These include targeted outreach to vulnerable populations, low-threshold treatment services, supervised consumption rooms, naloxone distribution (in cases of polysubstance exposure) and early warning systems for dangerous adulterants. The EUDA's new European Drug Alert System strengthens the capacity of Member States to respond quickly to emerging threats, such as unusually potent cocaine batches or hazardous drug combinations. Integrating these tools with national and local services offers a more comprehensive approach to addressing the multifaceted harms associated with cocaine use.

Historical overview of cocaine use and trafficking in Europe

The historical development of cocaine use and trafficking in Europe reflects changes in global production dynamics, social attitudes towards stimulant use and the evolution of transnational organised crime. Although cocaine was first isolated in the nineteenth century and briefly used for medical and tonic purposes, widespread recreational consumption in Europe began only in the late twentieth century. In the 1970s and early 1980s, cocaine was associated primarily with cultural elites, the entertainment industry and affluent urban groups. Its high price and limited availability kept the market relatively small, and most European countries saw little demand outside niche social environments (UNODC 2024).

By the mid-1980s and early 1990s, cocaine trafficking networks became more structured, influenced largely by developments in Latin America, including the consolidation of powerful trafficking organisations in Colombia and the emergence of new production areas in Peru and Bolivia. Increased production led to a greater volume of cocaine reaching North America and Europe. In Europe, the drug became associated

with nightlife culture, club scenes and the expanding youth consumer market. At the same time, decreasing prices and rising purity made cocaine more accessible to broader segments of society (UNODC 2024).

The 1990s marked a period of transformation in trafficking strategies. Organised crime groups recognised the advantages of Europe's expanding port infrastructure and the rapid growth of global container shipping. Rotterdam, Antwerp and Hamburg emerged as major entry points for South American cocaine shipments, a trend that would intensify substantially in the decades that followed. Europol (2021) notes that already at this stage, criminal groups began experimenting with concealment methods such as hiding cocaine within legal cargo, embedding it in plastics or using corrupt port workers to bypass controls.

In the early 2000s, the European cocaine market underwent further expansion. Increased globalisation, EU enlargement and the integration of Central and Eastern European economies created new opportunities for trafficking routes. Whilst western and southern Europe remained the primary destinations, traffickers increasingly exploited Balkan routes and Central European corridors. During this period, the use of West Africa as a major transit hub also became well documented. Weak governance structures, limited maritime control and political instability allowed criminal groups to establish logistical footholds in countries such as Guinea-Bissau, Cape Verde and Ghana, from where cocaine was re-routed towards Europe (UNODC 2024).

Cocaine consumption patterns also evolved. By the late 2000s, cocaine had become one of the most commonly used stimulants in Europe. Wastewater studies and population surveys indicated a steady rise in recreational use, particularly amongst young adults. Western and southern European cities reported especially high levels of consumption. The emergence of crack cocaine markets, initially concentrated in the United Kingdom and parts of France, represented another shift, bringing significant public health and social harms to disadvantaged urban communities. Unlike powder cocaine, crack markets were more closely tied to homelessness, street-level dealing and acute health risks (EUDA 2025b).

The 2010s brought another wave of structural change. Record-setting seizure volumes at major seaports highlighted the growing scale of trafficking operations. At the same time, law enforcement investigations revealed increasing professionalisation within criminal networks. Europol (2021) describes the development of decentralised, multi-layered networks involving brokers, logistics specialists, chemists, facilitators and local distributors who cooperate across continents. The use of encrypted communication, compartmentalised organisation and long-distance supply agreements strengthened the stability of trafficking operations despite intensified enforcement (NYITRAI 2025).

Towards the end of the 2010s and into the 2020s, Europe's role shifted from a purely consumer region to an integrated node in global cocaine logistics. EUDA (2025b) reports a notable increase in the discovery of cocaine extraction and processing laboratories within EU Member States, indicating that traffickers now move semi-processed coca base or chemically masked cocaine to Europe for final refinement. This development represents a significant historical shift, reflecting the continent's centrality in a globalised supply chain.

At the same time, cocaine consumption became more geographically widespread. Central and Eastern European countries, traditionally peripheral to cocaine markets, began reporting rising prevalence and treatment demand. Wastewater analyses from

urban areas in Hungary, the Czech Republic, Poland and Slovakia indicate increasing levels of cocaine metabolites, suggesting broader diffusion of consumption across the region (EUDA 2024). These shifts correspond with global patterns of expanding stimulant use, influenced by urbanisation, global cultural trends and the increasing affordability of cocaine.

Historically, cocaine markets in Europe have also responded to changes in Latin American geopolitics. For example, the fragmentation of major Colombian cartels in the late 1990s led to more decentralised production and trafficking networks, which paradoxically made supply more resilient. Similarly, variations in coca eradication policies, precursor control efforts and political instability in the Andean region have repeatedly altered the volume and purity of cocaine arriving in Europe. UNODC (2024) notes that despite extensive eradication initiatives, coca cultivation continues to expand, sustaining long-term supply pressures on global markets.

Cocaine markets in Hungary

Hungary has traditionally been characterised as a transit country within the broader European cocaine trade, positioned along indirect trafficking routes connecting the Balkans, Central Europe and Western European consumer markets. For many years, national data suggested limited domestic consumption compared to Western and Southern Europe. However, evidence from the last decade indicates that Hungary's role within the European cocaine landscape is gradually changing. Rising levels of cocaine metabolites in wastewater, increasing seizure volumes, more diversified trafficking patterns and growing treatment demand collectively point to a slow but measurable expansion of domestic markets (EUDA 2024).

Cocaine transit through Hungary was linked primarily to the Western Balkan route, which has long been associated with heroin trafficking but has increasingly diversified to include synthetic drugs and cocaine. Trafficking groups exploit Hungary's strategic geographic position, well-developed transport corridors and connections to neighbouring markets. Although Hungary is not a major seaport destination, its extensive network of road, rail and logistics infrastructure offers opportunities for secondary distribution towards Austria, Germany, the Czech Republic and Slovakia. In recent years, Hungarian law enforcement authorities have documented cases involving cocaine shipments hidden in commercial cargo, private vehicles and parcel deliveries, reflecting broader European trends towards multi-modal trafficking (EUDA 2025b).

Domestic consumption patterns have also evolved. Wastewater monitoring, introduced in several Hungarian cities over the past decade, provides evidence of increasing cocaine use, particularly in Budapest. Whilst levels remain lower than those in major Western European cities, the upward trend aligns with developments in neighbouring Central European countries. Budapest as one of the Central European cities where cocaine metabolite levels have steadily increased year-on-year, suggesting diffusion into broader social groups. Anecdotal reports from nightlife settings, hospitality sectors and

treatment providers reinforce the view that cocaine use has become more accessible and more socially normalised amongst certain population segments (EUDA 2024).

Hungary's treatment and healthcare data provide additional insights. Although stimulant-related treatment demand historically focused on amphetamine-type substances, an increasing proportion of clients are now reporting cocaine as a primary or secondary substance of concern. First-time treatment entries involving cocaine have increased across Central and Eastern Europe, and Hungarian data follow this regional trend. Treatment providers report rising cases of polysubstance use involving cocaine and alcohol or cocaine and synthetic stimulants, presenting challenges for clinical management and risk assessment (EUDA 2025b).

Hungary's evolving cocaine market reflects broader structural changes in the European drug landscape. The integration of Central and Eastern Europe into EU supply chains, rising affluence, expanding nightlife economies and increasing mobility all contribute to shifts in consumption and trafficking dynamics. These developments underline the need for comprehensive national monitoring, including toxicology reporting, enhanced wastewater analysis and regular threat assessments. Strengthened cooperation with neighbouring countries and EU agencies will be essential for addressing trafficking networks that do not respect national borders (SIVADÓ 2025).

From a policy perspective, Hungary faces several challenges. The first is early detection: cocaine-related harms may initially appear low but can rise rapidly once supply chains stabilise. The second is treatment capacity, as services historically focused on opioid and amphetamine problems must adapt to increasing stimulant-related cases. The third is prevention and harm reduction. Although Hungary does not currently face a large crack market, experiences from Western Europe highlight the importance of early intervention in preventing such markets from emerging (TIHANYI et al. 2020b).

Summary conclusion

Overall, it can be concluded that the European cocaine market today is a complex, multi-layered system with considerable adaptability, driven simultaneously by global supply factors, transnational criminal networks, growing consumer demand and changing social and economic conditions. Record levels of coca cultivation worldwide, the increasing vulnerability of logistics infrastructures, the development of concealed transport techniques and the international importance of European ports all contribute to the persistently high availability of cocaine in Europe.

The EUDA's strengthened mandate, introduced in 2024, is an important step in modernising the European drug response system. The agency's new preparedness and alert functions, support for forensic networks and communication systems enabling rapid national cooperation will all contribute to a more flexible and rapid European response to cocaine-related threats. However, the increase in polydrug use, the spread of crack cocaine and the growing burden on hospital emergency services call for urgent public health interventions.

The ongoing transformation of the cocaine market suggests that traditional tools, whether law enforcement or health policy approaches, are not sufficient on their own. An effective response is based on coordinated cooperation between several sectors: intelligence-led law enforcement, targeted customs screening, the development of low-threshold services, the renewal of prevention programmes and the operation of rapid alert systems are all areas that will be decisive for success in the coming years.

Particular attention should be paid to Central and Eastern Europe, including Hungary, where a slow but steady increase in cocaine use and transit has been observed. This region is currently in the early stages of increased risk, so early detection, monitoring and regional cooperation are key. Based on European trends, it is likely that countries in the region will come under greater pressure in the future on both the supply and demand sides (BARÁTH 2020).

The European cocaine market is no longer an isolated phenomenon, but an integral part of a global economic, social and criminal system. The basic conditions for long-term success are the consistent application of evidence-based policies, the strengthening of international cooperation and continuous adaptation to a rapidly changing environment.

References

- BARÁTH, N. Emőke (2020): Kábítószer-kereskedelem és droghasználat alakulása a Covid-19 pandémiás időszakban [The Evolution of Drug Trafficking and Drug Use during the Covid-19 Pandemic]. *Interdiszciplináris Drogszemle*, 1(2), 25–31. Online: <https://drogkutato.hu/wp-content/uploads/2020/12/Kabitoszkereskedelem-alakulasa-a-pandemia-idoszakaban.pdf>
- EMCDDA (2022a): *European Drug Report 2022. Trends and Developments*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Online: https://www.euda.europa.eu/publications/edr/trends-developments/2022_en
- EMCDDA (2022b): *Wastewater Analysis and Drugs. A European Multi-City Study*. Online: https://www.euda.europa.eu/publications/html/pods/waste-water-analysis_en
- EUDA (2024): *European Drug Report 2024. Trends and Developments*. Online: https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2024_en
- EUDA (2025a): EUDA and DEVIDA Join Forces to Develop New Toolkit for Monitoring Cocaine-Related Environmental Impacts. *EUDA*, 4 April 2025. Online: https://www.euda.europa.eu/news/2025/euda-and-devida-join-forces-develop-new-toolkit-monitoring-cocaine-related-environmental-impacts_en
- EUDA (2025b): *European Drug Report 2025. Trends and Developments*. Online: https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2025_en
- Europol (2021): *Serious and Organised Crime Threat Assessment*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Online: [https://doi.org/10.1016/S1361-3723\(21\)00125-1](https://doi.org/10.1016/S1361-3723(21)00125-1)
- NYITRAI, Endre (2025): *A digitális adatok és a modern technikai eszközök jelentősége a kriminalisztikában* [The Importance of Digital Data and Modern Technical Tools in Criminalistics]. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó. Online: https://doi.org/10.36250/01198_00
- REUTER, Peter – TRAUTMANN, Franz eds. (2009): *A Report on Global Illicit Drug Markets 1998–2007*. European Commission. Online: <https://www.tni.org/files/publication-downloads/global-illicit-markets-short.pdf>

- SIVADÓ, Máté (2025): Drug Strategies in Hungary at the Police, National, and Capital Levels. In ČERANIĆ, Predrag (ed.): *Зборник радова, V Међународни научни скуп „Савремени изазови и пријетње безбедности“*. Banja Luka: University of Banja Luka, 271–280.
- ТИХАНЫИ, Miklós – MÁTYÁS, Szabolcs – VÁRI, Vince – KRASNOVA, Kristina (2020a): Socio-Demographic Characteristics of Drug Users and Drug Addicts in Hungary. *Виктимология: Научно-практический журнал*, 25(3), 53–60.
- ТИХАНЫИ, Miklós – MÁTYÁS, Szabolcs – VÁRI, Vince – KRASNOVA, Kristina (2020b): Drug Policy in Hungary: Current Trends and Future Prospects. *Сибирское юридическое обозрение*, 17(4), 485–494. Online: <https://doi.org/10.19073/2658-7602-2020-17-4-485-494>
- UNODC (2024): *World Drug Report 2024*. United Nations Office on Drugs and Crime. Online: <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/world-drug-report-2024.html>

Legal source

- Regulation (EU) 2023/1322 of the European Parliament and of the Council of 27 June 2023 on the European Union Drugs Agency (EUDA) and repealing Regulation (EC) No 1920/2006. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023R1322>

Possible Money Laundering Methods of Organised Crime in the European Union

Csaba ZSIGMOND¹

Introduction: Organised crime, as a form of group criminal activity, poses a significant threat to both individual states and European Union society as a whole. There is an internationally accepted legal definition of organised crime and organised criminal groups, but there are countless concepts in the criminological literature. The common element of these concepts is the pursuit of maximum profit through criminal activity. The large amounts of material goods acquired in this way must be laundered by these organisations to give the appearance of legality. Therefore, effective action against organised crime is based on the effective tracing and confiscation of the illegally acquired assets of criminal organisations, for which knowledge of money laundering techniques is essential.

Aims: The purpose of this article is to review and present the most common money laundering techniques used by organised crime, based on international and domestic (Hungarian) scientific literature and official Europol publications.

Method: The research is based on the above-mentioned authoritative literature and Europol reports.

Results: According to both academic literature and Europol, organised crime groups use both older, tried-and-tested methods (operating underground banking systems, smuggling cash to offshore countries, money mules, front men) and relatively newer money laundering techniques, such as exploiting the opportunities offered by the online space and cryptocurrencies) and seek to exploit weaknesses in the underlying legislation, the internal compliance rules of the banking system, and the lack of vigilance on the part of the authorities responsible for filtering money laundering. This article also examines the legal and organisational possibilities for effective action in the future.

Conclusions: The study points out that criminals seek to exploit weaknesses in financial systems by using money mules, shell companies, and straw men, but it also highlights opportunities for effective action: internationally coordinated

¹ PhD, Police Lieutenant Colonel, Assistant Lecturer, Ludovika University of Public Service Faculty of Law Enforcement, Department of Criminal Intelligence, Economic and Cybercrime, e-mail: zsigmond.csaba@uni-nke.hu

action (e.g. European Money Mule Action) and the use of artificial intelligence-based software in the financial sector.

Keywords: organised crime, money laundering, Europol, money laundering methods

Introduction

The Palermo Convention defines organised crime in general and internationally accepted terms as follows:

“Organized criminal group’ shall mean a structured group of three or more persons, existing for a period of time and acting in concert with the aim of committing one or more serious crimes or offences established in accordance with this Convention, in order to obtain, directly or indirectly, a financial or other material benefit” (United Nations 2004: Annex I Article 2)

The concept of criminal organisations in European Union legislation was established in Council Framework Decision 2008/841/JHA, adopted as part of the Hague Programme:

“Criminal organisation’ means a structured association, established over a period of time, of more than two persons acting in concert with a view to committing offences which are punishable by deprivation of liberty or a detention order of a maximum of at least four years or a more serious penalty, to obtain, directly or indirectly, a financial or other material benefit” [Council Framework Decision 2008/841/JHA Article 1(1)]

The European Union’s regulations are very similar to the wording of the Convention, but define the scope of criminal organisations even more broadly. On the one hand, this definition contains only one restrictive condition, namely that the group must not be formed randomly for the purpose of committing a crime (TORNyai 2014), on the other hand, it is sufficient for the organisation to consist of three persons (more than two).

At the same time, regardless of this, there are countless definitions of organised crime in criminological literature; according to some authors, there are 150 definitions (LAMPE 2016). Both practitioners and theoretical researchers agree that there are countless criminal groups that show certain signs of organisation but do not necessarily meet the above definition (ZSIGMOND 2020).

All experts agree that the main goal of every organised criminal group is to achieve the greatest possible profit by committing various crimes (as stated in the definition of the Palermo Convention referred to above). Since illegal income comes from illegal sources (criminal activities), it needs to be concealed and legalised, which is what money laundering is for.

The term money laundering first appeared in an American newspaper in 1976, and later, from 1986, it became a federally regulated crime in the United States (LEVY 2015).

In the 1980s, the term appeared in only two court decisions, but later in 213 cases, and by the 1990s in 3,643 decisions (LEVY 2015). At the same time and in the years that followed, international organisations (OECD, FATF) and the European Union demanded urgent action from nation states against money laundering, emphasising the danger it poses to national economies. According to the European Union's definition, money laundering is a process by which criminals conceal the origin of their illegal income.

The UNODC estimates that 2–5% of global GDP is laundered annually worldwide (TIEMANN 2025).

In this paper, I have compiled the money laundering methods used by organised crime based on international literature, international reports and my own research.

General characteristics of money laundering (stages, predicate offenses)

As I wrote above, the primary purpose of money laundering is to clean and legalise illegal income. This operation often requires complex financial transactions. Experts typically divide the process into three phases (GILMOUR 2016). Although some sources suggest that with the spread of modern 21st-century technology (e.g. cryptocurrencies), the three phases are not always observable, their existence is not refuted in the majority of cases:²

- placement
- layering
- integration

According to this, in the first placement phase, the cash is separated from the predicate offense and enters the financial system. At this stage, perpetrators often use unknown “front men”, often criminals, who place the money in banks, and this process often takes place in small amounts, in accordance with the money laundering regulations of the country concerned. The second phase is layering, when illegal income is separated from its source, i.e. the connection between the illegal activity and the person who obtained the income is concealed. Finally, the third phase is integration, when money launderers and leaders of criminal organisations enjoy their illegal income by purchasing luxury goods (luxury real estate, high-value cars, yachts, etc.). At this stage it is no longer possible, or very difficult, to identify the illegal source of the income.

Since the amounts derived from money laundering originate from various predicate offenses, the question arises as to how these crimes are typically distributed and what types of predicate offenses are typically characteristic.

Europol's (2015) survey was prepared in this regard.

Figure 1 below shows how predicate offenses for money laundering were distributed.

² See <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/money-laundering.html>

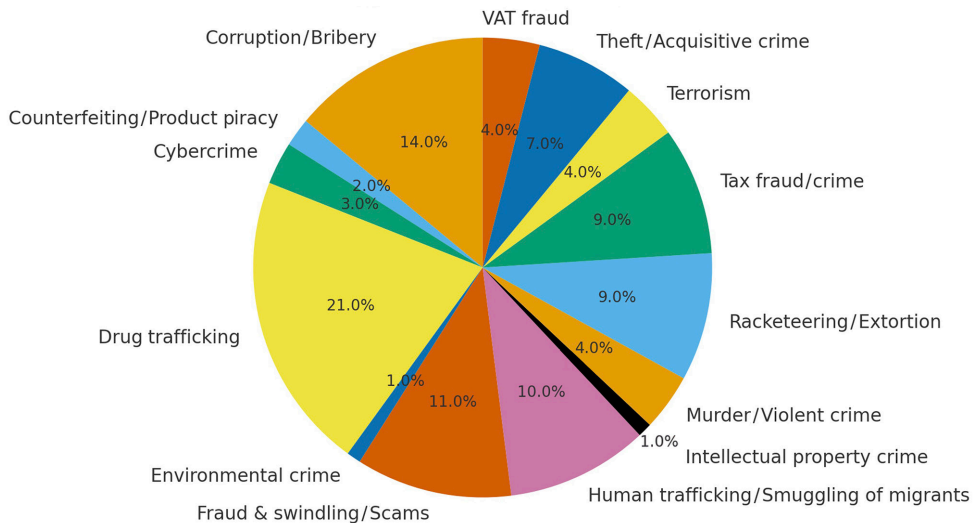

Figure 1: Distribution of criminal activities

Source: compiled by the author

According to the diagram, the top three crimes were drug trafficking (21%), followed by corruption (14%) and fraud (11%).

All three categories of crime (and, in fact, all categories shown in the graph) are typically committed by organised criminal groups.

Money laundering techniques used by organised crime based on scientific literature

According to extensive international empirical research, the following are popular money laundering methods.

Purchasing gold

Money launderers often purchase gold for cash from private collectors or dealers who do not question the origin of the cash paid for the gold. They declare the gold purchased with cash as a family inheritance, and in Switzerland, for example, they can deposit it free of charge and melt it down or transform it at any time (TEICHMANN 2017).

Jewellery

Like gold, jewellery is also suitable for money laundering. It is anonymous and, unlike gold, has no fixed price. It retains its value and can be easily converted into cash. There are two possible ways to launder money with jewellery. One is to buy the jewellery in a store, pay for it in cash, and then claim that you inherited it years ago. Antique jewellery is particularly suitable for this purpose, as it often does not have a registered serial number. In this case, it is almost impossible for the authorities to prove that the jewellery is not part of an inheritance. Another solution is when the money launderer opens a jewellery store and increases their legally obtained income with illegally obtained assets by inventing non-existent customers and issuing fictitious invoices for the sale of jewellery.

In Switzerland, for example, jewellers are not required to identify customers for cash payments of up to CHF 100,000. This means that illegally obtained money can be declared as income from jewellery sales. In the next fictitious transaction, the dealer uses the money obtained in the first fictitious transaction to buy jewellery so that he has jewellery for the next transaction. The profit remains with the jewellery store. Since the jewellery never leaves the store, there is no need to purchase new products. Both methods – acting as a buyer and setting up a jewellery store – require a certain expertise. Therefore, money launderers can either acquire this expertise themselves or surround themselves with knowledgeable advisors with whom they can minimise the risks associated with misjudging the value of certain pieces.

Raw diamonds

A popular method of money laundering is the use of raw diamonds, which, like jewellery, are a means of preserving value. Their origin is difficult to trace, and they are easy to transport and hide. A common method is for one party to establish a diamond trading company and pay for half of the diamonds with legally obtained funds and the other half with illegally obtained money. Then, all that remains is to obtain certificates of origin and sell the diamonds to independent third parties at their actual value.

Antiques

Acquiring antiques is a technique used in the placement and layering stages. Their value is difficult to determine. The money launderer presents himself as a private collector or official antique dealer, and after acquiring the necessary knowledge, he purchases antiques on unregulated markets. Antiques are often purchased using a combination of money from legal sources and money from illegal sources, making it difficult for authorities to investigate later. If they trade in significant quantities of antiques, they may eventually open a shop, which provides another opportunity to launder illegal income.

Art

Acquiring art is also a popular method among money launderers, as, similar to antiques, the value of the goods is difficult to determine, the market is not sufficiently transparent, and cash purchases are very common. Professionals who deal with works of art legally have long been fighting to curb money laundering in this area, but significant legal loopholes still make it difficult to take action. During post-purchase checks, money launderers can claim that they bought the work of art years ago at a public flea market. This requires well-guarded warehouses where the art is stored for years before being sold, at which point it becomes cash in their possession again, originating from a verifiable, seemingly legal source.

Consulting firms

A popular method of money laundering is to set up consulting firms, as these companies are not subject to any controls and the pricing of their services is difficult to determine. A nominal director must be hired to set up a Swiss-based consulting firm with foreign subsidiaries around the world. No actual consulting takes place, but illegal income from other sources can be easily recorded and verified as legal income from consulting services using fictitious invoices.

Mergers and acquisitions

The cheap acquisition of companies experiencing financial difficulties is also a popular money laundering method, whereby a corrupt accountant overvalues the company and then sells it at a significantly higher price on paper. This is a risky method because it may attract the attention of the tax authorities, who may subject the transaction to thorough investigation.

Dubai banks

A popular method among money launderers is offshore areas: large amounts of cash can be moved without control, and Dubai banks have good connections with other banks around the world. They set up companies in the United Arab Emirates, appoint front men as executives, then open accounts and transfer money anywhere.

Deposit boxes

In many countries (e.g. Switzerland), cash or other valuables can be placed in such deposit boxes without any checks. This method is typical for money launderers who acquire

wealth sporadically or in small amounts and use it gradually. The contents are secret and the safe deposit box can be rented anonymously.

Cash to cash

Sometimes money launderers simply convert their cash into another currency, thereby concealing its origin. They cooperate with other criminals who have similar needs. For larger sums, they also involve corrupt central banks. Special mobile phone applications can help them find currency exchange partners. Although this method sounds very tempting, it requires significant resources: first and foremost, you need to know other criminals, corrupt government or central bank officials, and private currency exchange experts. In addition, there is a risk of receiving counterfeit money.

Currency exchange office

Money launderers set up their own currency exchange offices and then document fictitious currency exchange transactions, which they can use to legalise income from other illegal sources. In Switzerland, for example, tourists (e.g. young women from Kazakhstan or other former Soviet states) often provide their passports for such small-scale fictitious currency exchange transactions.

According to the aforementioned 2015 Europol report, the most popular money laundering method among criminals is cash smuggling (Europol 2015), but other methods are also used.

Real estate

Money launderers can use companies managed by nominally appointed directors (front men). They buy up properties in need of renovation in large cities. These companies can be financed by other offshore companies. A small portion of the purchase price is paid from illegal sources, while the majority comes from legal sources so as not to arouse suspicion. For this reason, they avoid transfers from offshore accounts. Similarly, part of the renovation costs may be covered by illegal sources, while the rest comes from legal sources. Later, these renovated properties are rented out, either actually or fictitiously, but the income can be used as proof to launder money from other sources.

A later extensive empirical study based on anonymous interviews with money launderers revealed new money laundering methods and confirmed the existence of previous methods (TEICHMANN 2020). This research revealed the following money laundering methods: banking system, consulting firms, antiques, real estate, which I have explained in detail above, with one exception (banking system).

Compared to previous research, I identify the banking system as a new method.

Money launderers continue to successfully exploit the weaknesses of the banking system, despite the fact that most financial institutions make serious efforts to filter out transactions suspected of money laundering. A common method is the use of front men. Companies are set up in the names of front men, with subsidiaries often based in offshore countries, and then countless transactions are carried out on the basis of various fictitious and existing contracts, the authenticity of which cannot be verified or appears to be above suspicion.

Money laundering methods in the European Union based on Europol reports

Europol's 2023 report, which was compiled from data provided by Member States based on investigations conducted, describes how cash smuggling and concealment are very popular methods among organised crime groups.

The report explains that money laundering activities of criminal groups are motivated by the following objectives:

- the need to conceal the origin and true owner of illegal income
- the need to maintain direct or indirect control over illegal income
- the need to change the form of income in order to reduce the huge amount of cash generated by criminal activities or to break the link with the underlying crime

Cash meets all of the above requirements and is owned by the person who possesses it. Unlike electronic transfers, the source of cash is difficult to determine and it is impossible to identify the intended beneficiary. The essence of cash smuggling is that organised criminal groups have large amounts of cash at their disposal after committing crimes (e.g. drug trafficking, human trafficking, etc.), the origin of which they must conceal.

Therefore, they first use various smuggling techniques: they hide larger denomination cash in clothing, underwear and shoes (e.g. 500 euro banknotes), they modify the chassis of cars to create hiding places, hide it among food or toys, or, in extreme cases, swallow it as drug smugglers do. The cash hidden in this way is then smuggled into a bank in an offshore country where anti-money laundering directives and recommendations are not strictly followed, or deposited into the account of a front man or money mule, who then transfers it to an offshore account.

In another report (Europol 2023b), which is also based on specific data from investigations in Member States and also highlights the cash smuggling described above, Europol draws attention to the following money laundering techniques:

- informal value transfer system – underground banking, cash smuggling
- mule exploit the banking system
- trade-based money laundering
- digital assets
- the misuse of legal business structure
- investment of criminal assets in the legal economy

Informal value transfer system – underground banking

An informal value transfer system (IVTS) is any system, mechanism, or network that accepts money in order to pay it or its equivalent value to a third party in another geographical location and that operates outside the regulatory supervision of the legal banking sector. This is also referred to as underground banking. As increasingly stringent rules have been introduced in the legally operating mainstream banking world, IVTS has become increasingly attractive to organised crime groups. According to a Europol report, IVTSs are used to move the proceeds of migrant smuggling, organised property crime, human trafficking, and drug trafficking. Hawala is a type of IVTS used to move and launder proceeds from illegal criminal activities. Hawaladars (also known as fei qian [fei ch'ien, 飞钱] in China or black market peso exchange in South America) often run a legal business in parallel, such as a currency exchange, phone shop or travel agency.

Mule networks exploit the banking system

Money mules are individuals who are recruited, often without their knowledge, to act as money laundering intermediaries for criminals by providing their bank accounts. The money mule method has been used by criminals for several years to launder money. Money mules provide their accounts by accepting money derived from criminal activity, for which they receive a commission. Even if they are not directly involved in the crimes that generate the money (cybercrime, payment and online fraud, drugs, human trafficking, etc.), they are still accomplices because they launder the proceeds of such crimes (Europol 2023a).

These individuals are often recruited through social media, with the promise of a well-paid job. In some cases, they are persuaded to insure their accounts (Europol 2023a). If, as a result of recruitment, the money mule agrees to cooperate in exchange for money, the criminal organisation's contact person asks them to provide their personal account information or bank card with PIN code. There are then two ways in which the criminal organisation can obtain the money that has been transferred to the money mule's account: either the recruiter asks the money transporter for their bank card with the PIN code, gaining full control over the account, and after the illicit funds have been transferred, the recruiter withdraws the funds from an ATM and disappears (RAZA et al. 2020). In the other method, the money mule must transfer the funds to either another money mule's account or the criminal's account and may keep a certain commission (RANI et al. 2024).

Trade-based money laundering (TBML)

Criminal networks are increasingly involved in TBML. Foreign trade and transit proceeds are used to move criminal funds using false invoices and documents. Criminals set up trading structures. Popular goods include used vehicles, metals, clothing, construction equipment, medical devices, fishing products, real estate, watches, high-value goods, gold,

clothing, art (artworks, antiques, non-fungible tokens [NFTs]), and even horses (Europol 2023b). TBML consists of several stages: products are purchased with money derived from crime, which are then traded internationally. Invoicing fraud is also common.

Digital assets

A popular form of money laundering is the purchase of cryptocurrencies with money derived from crime. Cryptocurrencies are often purchased with proceeds from online fraud, drug trafficking, cyberattacks, racketeering and tax fraud. Investigative authorities across Europe are increasingly successful in uncovering cryptocurrency accounts and wallets and seizing ever-larger amounts of cryptocurrencies.

The misuse of legal business structure: From restaurants to banks

Cash-intensive businesses offer ample opportunities for mixing revenues from legal and illegal sources. Criminals exploit the large number of small transactions, the use of large denomination banknotes, and the diversity of rules governing cash payments. Bars, restaurants, pizzerias, grocery stores, construction companies, car dealers, car washes, art and antique dealers, auction houses, pawn shops, jewellers, textile merchants, alcohol and tobacco retailers, retail/night shops, gambling operators, strip clubs and massage parlours are common examples of cash-intensive businesses that criminals can use for money laundering purposes.

Investment of criminal assets in the legal economy

Organised crime groups invest their money in high-value movable assets (luxury cars, jewellery and other luxury goods), real estate, precious metals, cash-intensive businesses, the gambling industry, holding companies and charitable foundations and digital assets. Sometimes they launder money through football clubs, acting as sponsors or manipulating match results. Often, front men at the head of companies registered in offshore countries buy football clubs, and cross-border transactions involving player salaries and television rights fees can cover the movement of illegal money.

Summary

It is clear that in order for organised crime groups to enjoy the illegal proceeds of their crimes without the risk of being caught, it is essential that they conceal and disguise the origin of these proceeds, which they can achieve through various money laundering techniques.

To prevent these techniques, various international (OECD, FATF) and European Union institutions and organisations have issued numerous legal acts, recommendations and guidelines, yet in most cases, organised crime groups exploit the weaknesses of the system. As long as there are offshore countries and countries that do not wish to follow these recommendations, criminals will be able to place huge amounts of wealth in the accounts of banks in such countries without any major problems in our global world. Europol analyses highlight that organised crime groups still have access to cash during the placement and layering stages of money laundering. Therefore, increased action against cash smugglers remains timely, whether through the introduction of legal provisions that provide for additional screening and checks for large amounts of cash, or through the introduction of various technical devices (e.g. special search dogs, X-ray devices) that enable customs and police authorities to search for and find smuggled cash.

As regards money laundering methods involving the acquisition of gold, art, diamonds and other high-value products that are difficult to control, it can be said that as long as the authorities are unable to control the entire commercial chain of these assets, these methods will continue to be popular.

The authorities responsible for combating money laundering have also been fighting against popular shell companies, straw men, and money mules for a long time.

As I have stated in previous writings, the best way to prevent the establishment of shell companies for the purpose of concealing money laundering or other economic crimes, and the use of straw men, would be for lawyers and accountants involved in the establishment and operation of companies to report such activities to the FIU authorities of the respective states (SZIEBIG 2024).

Detecting, freezing and reporting suspicious transfers and transfers to money mule accounts would be the responsibility of financial institutions based on FATF recommendations, yet this common money laundering method often goes undetected.

Two operations demonstrate effective action against money mules: Between 15 September 2021 and 30 November 2021, European Money Mule Action 7 (EMMA 7) was launched to expose money smugglers, identifying 18,351 money smuggler accounts and arresting 1,883 individuals (Europol 2021). This is approximately 4.5 times the number in 2020, when EMMA 6 identified 4,031 money mule account holders and arrested 422 individuals (Finance Finland 2020).

In addition to the above, there are further encouraging signs regarding future action against straw men and money mules. In recent years, banking experts have developed an increasing number of technical methods: algorithms, machine learning models, artificial intelligence, relationship analysis, and behavioural analysis. In the process, software has been developed that is capable of recognising and flagging suspicious behaviour, from account opening to various transactions. Recent research is also working to continuously develop effective artificial intelligence-based software that can recognise and flag suspicious transactions to the bank's compliance unit. Some publications point out that existing systems are still not very effective, given that a few years ago, world-renowned financial institutions were fined by the authorities (KUTE et al. 2021).

References

- Europol (2021): European Money Mule Action Leads to 1 803 Arrests. *Europol*, 1 December 2021. Online: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/european-money-mule-action-leads-to-1-803-arrests>
- Europol (2023a): *Online Fraud Schemes: A Web of Deceit (IOCTA 2023)*. Luxembourg: Europol. Online: <https://doi.org/10.2813/543686>
- Europol (2023b): *The Other Side of the Coin. An Analysis of Financial and Economic Crime*. Luxembourg: Europol.
- Europol (2015): *Why Is Cash Still King? A Strategic Report on Use of Cash by Criminal Groups as a Facilitator for Money Laundering*. The Hague: Europol. Online: <https://doi.org/10.2813/698364>
- Finance Finland (2020): 422 Arrested and 4,031 Money Mules Identified in Global Crackdown on Money Laundering. *Finance Finland*, 2 December 2020. Online: <https://www.finanssiala.fi/en/news/422-arrested-and-4031-money-mules-identified-in-global-crackdown-on-money-laundering-better-information-exchange-would-bring-even-better-results/>
- GILMOUR, Nicholas (2016): Understanding the Practices behind Money Laundering—A Rational Choice Interpretation. *International Journal of Law, Crime and Justice*, 44, 1–13. Online: <https://doi.org/10.1016/j.ijlcrj.2015.03.002>
- KUTE, Dattatray V. – PRADHAN, Biswajeet – SHUKLA, Nagesh – ALAMRI, Abdullah (2021): Deep Learning and Explainable Artificial Intelligence Techniques Applied for Detecting Money Laundering – A Critical Review. *IEEE Access*, 9, 82300–82317. Online: <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2021.3086230>
- LAMPE, Klaus von (2016): *Organized Crime. Analyzing Illegal Activities, Criminal Structures, and Extra-Legal Governance*. Thousand Oaks: SAGE. Online: <https://doi.org/10.4135/9781506305110>
- LEVY, Steven (2015): *Federal Money Laundering Regulation. Banking, Corporate, & Securities Compliance*. New York: Wolters Kluwer.
- RANI, Mohd I. A. – NAZRI, Sharifah N. F. S. M. – ZOLKAFLIL, Salwa (2024): A Systematic Literature Review of Money Mule: Its Roles, Recruitment and Awareness. *Journal of Financial Crime*, 31(2), 347–361. Online: <https://doi.org/10.1108/JFC-10-2022-0243>
- RAZA, Muhammad Z. – ZHAN, Qi – RUBAB, Sana (2020): Role of Money Mules in Money Laundering and Financial Crimes a Discussion through Case Studies. *Journal of Financial Crime*, 27(3), 911–931. Online: <https://doi.org/10.1108/JFC-02-2020-0028>
- SZIEBIG, Orsolya – ZSIGMOND, Csaba (2024): The Changes of the Hungarian Money-laundering Legislation in the Light of the International and EU Tendencies. *Balkan Social Science Review*, 24(4), 85–110. Online: <https://doi.org/10.46763/BSSR242424085s>
- TEICHMANN, Fabian (2017): Twelve Methods of Money Laundering. *Journal of Money Laundering Control*, 20(2), 130–137. Online: <https://doi.org/10.1108/JMLC-05-2016-0018>
- TEICHMANN, Fabian (2020): Recent Trends in Money Laundering. *Crime, Law and Social Change*, 73(4), 237–247. Online: <https://doi.org/10.1007/s10611-019-09859-0>
- TIEMANN, Markus (2025): *Digital Money Laundering – Threats and EU Regulatory Reform*. Florence: European University Institute Robert Schuman for Advanced Studies, Centre for a Digital Society.
- TORNYAI, Gergely (2014): A szervezett bűnözéssel kapcsolatos szabályozás az olasz és a magyar büntetőjogban. *Magyar Jog*, 61(9), 527–537.
- United Nations (2004): *United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto*. New York: United Nations.

ZSIGMOND, Csaba (2020): A szervezett bűnözés elméleti megközelítéseitől a bünszervezet nemzetközi és hazai jogi fogalmáig. *Belügyi Szemle*, 68(10), 61–80. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.10.3>

Legal source

Council Framework Decision 2008/841/JHA of 24 October 2008 on the fight against organised crime. Online: https://eur-lex.europa.eu/eli/dec_framw/2008/841/oj/eng

Implementing Victim–Offender Mediation in the Hungarian Penitentiary System

Restorative Justice and Reparation in Practice

Viktor NÉMETH¹

Aim: This research investigated the feasibility of introducing restorative justice offender–victim mediation in the Hungarian penitentiary system. The examination covered the theoretical and practical readiness of the personnel in charge of executing the procedure, as well as the organisational feasibility conditions at the system-wide level. It also analysed and evaluated its impact on the system.

Methodology: Two-phase empirical research was applied. During the first phase, probation officers received training in conducting mediation. During the second phase of the research, offender–victim mediations were carried out by trained staff members.

Findings: The research has shown that probation officers in the prison system are capable of independently identifying and implementing offender–victim mediation cases. It is possible to integrate this restorative justice process into the existing system with minimal organisational modifications. The research has already revealed noticeable positive feedback from prisoners, the court and the prosecution.

Value: In the course of the project, one third of the probation officers conducting the mediation process received theoretical and practical training. Observations were made regarding the changes required for the sustainable implementation of a systemic approach. The implementation of the reparation procedure is expected to result in a substantial decrease in the occurrence of recurrent offenses.

Keywords: interpersonal problem-solving, restorative justice, victim–offender mediation, reintegration

¹ PhD, Researcher, Head of Study Field for Mediation and Restorative Justice Mediation, Institute for Continuing Education in Public Administration, Ludovika University of Public Service, e-mail: viktor.nemeth@fulbrightmail.org

Introduction

Alongside the criminal justice system, restorative justice has evolved over the past 40 years and has become increasingly common in practice (HANSON–UMBREIT 2018).

This paper presents the implementation and analysis of the research project “Introduction of the restorative offender-victim mediation in the penitentiary system”, which was implemented in 2023, forming part of the restorative justice system.

The perpetrators involved in the research came from the category of offenders against property.² At the time of preparation of the study – November 2023 – the prisons accommodate a total of 17,998 prisoners. Of these prisoners, 13,109 were actually sentenced to imprisonment. Of the 13,109 persons, 5,769 were convicted of offences against property.³

In the course of the research, probation officers and reintegration officers working in the penitentiary system, trained in three consecutive modules, organised and implemented the offender-victim mediations. During the programme, the probation officers participating in the training represented approximately one third of the probation officer workforce, i.e. one in three probation officers were trained.

The analysis of the programme describes how the agreement between offenders and victims affects participants emotionally, mentally and in terms of active recovery. The changes in staffing and responsibilities required to integrate the offender-victim mediation process at the system level are presented.

The paper also points out the secondary effects that arise during the establishment of the offender-victim agreement in the different units of the enforcement system, such as the court, the prosecution, the penitentiary system. It also makes suggestions and recommendations for future practical steps to be taken.

Offender-victim mediation is a resolution protocol for restorative justice.⁴ Restorative justice is defined as “the process by which the parties involved in a specific crime agree together on how to deal with the consequences of the crime and its future effects” (MARSHALL 1999).

In criminal matters, restorative justice was adopted by the United Nations in 2000 (HANSON–UMBREIT 2018), followed by the publication of its basic rules in 2002⁵ and the publication of the *Handbook on the Restorative Justice Programme* in 2006 (United Nations 2006).

On 15 March 2001, the Council of the European Union adopted its Framework Decision on the standing of victims in criminal proceedings. The decision requires EU Member States to approximate their laws, regulations and administrative provisions in the interests of victims of crime (KISS 2005). Hungary had to adopt the relevant legislation

² Chapter XXXVI of the Criminal Code – offences against property: theft, vandalism, fraud, economic fraud, fraud committed by using an information system, misappropriation of funds, unlawful appropriation, larceny of motor vehicle, usury offences.

³ Data provided by the Probation Service of the National Headquarters of the Hungarian Prison Service.

⁴ In addition to the conference and circular models.

⁵ Basic Principles for Restorative Justice.

by 22 March 2006. Mediation is regulated by Act LV of 2002, Act LI of 2006 and Act CXXIII of 2006 on Mediation in Criminal Matters (HÉTHY 2012).

The main differences between criminal justice and restorative justice can be summarised along the following dimensions: Criminal justice treats the commission of a crime as an act against the state, so the main questions that arise are: What law/regulation has been violated? Who committed it? What should be imposed as punishment? Thus, basically, it is an impeachment: for the violation of a social normative system as regulated in writing by law (ZEHR 2002).

Restorative justice treats the crime as an interpersonal conflict. This involves the participants in the process of restoration that is needed in the aftermath of the crime. In this way, the offender, the victim – and in some cases other persons associated with them – are actively involved in the process of restoration. Restorative justice focuses on the following questions: Who was harmed? What are their needs for restoration? Who is it that restores them? (ZEHR 2002; 2005).

The two systems typically operate in parallel in North America and in the European Union – including Hungary.

Background

Since the entry into force of the legislation on restorative justice in Hungary, it has been applied at several levels with different functions.

It is in the area of crime prevention at the level of society that the restorative, reparative approach can be applied with the least constraints and the widest scope. Examples of this arena include the family, the school and different communities, such as a municipality or a community of a part of a municipality. Typically, family group conferences, conciliation circles, restorative justice conference models are the most common models used in these settings (WACHTEL et al. 2010). The National Crime Prevention Council's predecessor, the National Crime Prevention Committee, supported several municipal or community mediations and their documentation – the latter with preventive, educational and awareness-raising purposes. Such was the case, for example, of the Nagymányok or Esztergom municipal mediation (FERIK 2014; NÉMETH–KLOTZ 2020; NÉMETH 2021; NÉMETH–SZABÓ 2021).

Conflict resolution in schools – a method using the Restorative Mediation Circular Model – has also been supported by the Ministry of the Interior for several years, for example through the Forsee Research Centre's Climate+ programme (Foresee s. a.).

Among the conference models, it is important to mention the family group conference, which also has a decades-long presence in Hungary, and which is “a meeting of the extended family network – extended family, friends, neighbours, etc. – convened by trained coordinators in the event of various family problems and crises” (Family Child Youth Association (s. a.).

Offender-victim mediation in criminal and misdemeanour cases

Offender-victim mediation complements the traditional framework of criminal justice as an instrument of restorative justice. In Hungary, the parties involved have had the possibility to settle their conflict arising from a criminal offence within the framework of an offender-victim mediation procedure since 1 January 2007. Since 1 January 2014, mediation has also been available for misdemeanours.⁶

Between 2007 and 2022, mediation was ordered in 78,724 criminal cases. In criminal cases, agreements are reached in 80–85% of completed cases, and 85–90% of these are complied with. In misdemeanour cases, agreements are reached in 50–60% of completed cases, with more than 90% of cases being complied with.⁷

Restorative justice activities previously implemented in the penitentiary system

Among the researches and trainings related to restorative mediation in the Hungarian penitentiary system, the international MEREPS (Mediation and Restorative Justice in Prison Settings) programme, implemented in 2010, is outstanding. This research was carried out at two sites – the Balassagyarmat Prison and the Tököli Juvenile Correctional Institute – and the experience gained from it has been used to produce a practical manual (DEÁK 2010).

From among the restorative techniques, the conference model was introduced at the Balassagyarmat Prison and Detention Centre:

“The manual is based on the combined methodology of Marian Liebmann, an English practicing mediator/facilitator and trainer with decades of experience. Our request towards him was that the training at the Balassagyarmat Prison should not only be based on the introduction of a specific method (e.g. mediation), but that we should also be able to learn more practices (such as the conference method) that can be successfully applied in stimulating dialogue between the people affected by a serious crime and in conducting mediation aimed at reparation” (BARABÁS et al. 2010).

The book resulting from the programme describes the conference model in detail and illustrates it through case studies (BARABÁS et al. 2010). The practical implementation beyond the programme has not been pursued in any meaningful way, either through the practical or other restorative training programmes and research.⁸

A six-month mediation training was carried out in 2009 in the following penitentiary institutions: Balassagyarmat, Budapest Remand Prison, Collection Institute, Kalocsa,

⁶ See <https://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/kozvetitoi-eljaras-bunteto-es-szabalysertesi-ugyekben>

⁷ See <https://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/kozvetitoi-eljaras-bunteto-es-szabalysertesi-ugyekben>

⁸ It would be very important to repeat this training, but specifically for probation officers and psychologists working in penitentiary institutions who are in daily contact with offenders, as their placement is limited to a few institutions.

Pálhalma, Szeged, Tököl, Vác. Conflicts between cellmates, closely related persons, and in one case between prisoners and the outside world were mediated (MEREPS 2012).

The present pilot research on restorative offender-victim mediation for offenders against property thus had ad hoc antecedents in the penitentiary system. They have not been internalised in the course of the programmes listed above and have not become an intrinsic part of the work processes of the probation officers, the reintegration officers or psychologists in the penitentiary system.

The aim of the research

The primary aim of the research is to gain a picture of the current acceptance, effectiveness, limitations, possible directions for application and development of offender-victim mediation protocols in restorative justice.

Furthermore, the theoretical and practical training aims to improve the awareness and effectiveness of the process by identifying and analysing the weaknesses of the offender-victim mediation process, and thus its wider and more continuous implementation in the future. According to preliminary expectations, the most critical point, in the opinion of the programme coordinators and managers, is the contact with the aggrieved party. In Hungary, there is no well-established practical protocol for reparation procedures in penitentiary institutions – thus, the victim’s reticence and abstention could be assumed.

Finally, it was declared as an aim to systematise the possible directions of improvement experienced during the research and to recommend them to the National Headquarters of the Hungarian Prison Service. In other words, to identify the missing parts necessary for the implementation of a systemic application and propose a solution.

The process of the research

In addition to the previous research and educational background described above, the practical implementation of the research was justified by more than forty years of positive international experience (HANSEN–UMBREIT 2018; SHAPLAND et al. 2011), as well as the national coverage of probation officers in the penitentiary system who are able to learn and perform offender-victim mediation, the full support and cooperation of the National Headquarters of the Hungarian Prison Service and the support of the National Crime Prevention Council.

The selection criteria for prison and probation officers participating in the pilot project were as follows:

- There should preferably be a volunteer from each agglomeration.
- Probation officers were given preference because they are authorised to take action outside the prison system, such as establishing personal contact with the victim during the offender-victim mediation process, which was the main priority of our project.

- Among the reintegration officers, those who themselves participate in several phases of the reintegration process, such as leading addiction groups and aggression management groups, were the most likely to apply. This experience provided sufficient insight into which cases of perpetrator-perpetrator conflict warrant mediation rather than disciplinary proceedings.
- A total of fifteen people were recruited, the vast majority of whom were probation officers from all of the country's agglomeration districts.
- A total of fifteen people were selected, the vast majority of whom were probation officers from all agglomeration districts in the country.

The first phase of the research: Training

In the first phase of the research, 13 probation officers and 2 reintegration officers were enrolled in the training programme, representing almost one third of the probation staff at the time. Those accepted into the programme were delegated by the Head of the Probation Department.

The three times three-day training consisted of three theoretical and practical modules that were based on each other. In the first module, participants learned how to approach and manage conflict, followed by the protocol and the steps of mediation. This phase of the training was primarily based on transformative mediation (BARUCH-FOLGER 2005). The main objective of the theoretical phase was to learn to confidently distinguish between mediable and non-mediable cases. During the case exercises, the simpler mediation cases were mastered with the aim of enabling the group members to conduct the mediation process confidently and independently, following its rules (MACLEAN 1990; NAVARO 2010; NÉMETH 2020).

In the second block of the training, the communication and mediation skills needed to solve more complex cases were acquired. In this training phase, forensic mediation cases such as traffic offences were included. In the second phase, the mediation communication tools and techniques such as paraphrasing, separate negotiation, co-mediation, etc. were deepened (MOORE 2014; BEER-PACKARD 2012; KLERMAN-KLERMAN 2015). By the end of the second phase of the training, the group members had become confident in handling more complex, multi-actor cases, sometimes requiring co-mediation (BRECKENRIDGE 2018).

In the third module, theoretical (JOHNSTONE 2009; KIM-MAUBORGNE 2003; MCCOLD-WACHTEL 2003) and practical restorative mediation techniques were presented: offender-victim mediation; circle model, conference model (FELLEGI 2009a; FELLEGI 2009b; MCCOLD 2001; WACHTEL et al. 2010).

During the third training module, the practical training focused specifically on the learning of offender-victim mediation, because in the penitentiary system, this model can be used most often and most effectively by probation officers.⁹

⁹ As the target group of the present research includes offenders against property, the more serious restorative methods to be used in cases of crimes against persons are only presented, but not practised.

At the end of the third block of the training, the group participants identified, based on their own experience, possible types of invitations of victims of crimes against property,¹⁰ such as invitations by telephone, written invitations (official letters) and invitations in person. For all three types, the content elements to be included were identified.

The second phase of the research: Organising mediation sessions

During the second phase of the research project, the participants of the team filtered the offenders against property in their own probation area in the record system of the penitentiary system. Thereafter, they selected the cases that could be mediated. The following offender-victim case types were implemented: offender is in reintegration custody; serving a sentence. The victim may be a civilian or also a convict.

In the case of civil victims, the request was mainly made by formal letter. Then, if the victim responded, a telephone call was made to explain the mediation process, to answer the questions raised and to arrange an appointment for the first mediation session.

In cases where both the perpetrator and the victim were convicted, the probation officer consulted them individually about the possibility of mediation. The decision to participate was always based on the free choice of the two parties.

It is important to note that only one of the convicted persons and only one of the injured parties intended to be involved in the research had previous knowledge of the mediation process. (The pilot research sample included fifteen mediation cases.)

The third phase of the research: Mediation

Following the training, mediation took place in the penitentiary institutions¹¹ belonging to certain agglomeration districts¹²) or, in the case of reintegration detainees, in an off-site, civilian location.¹³

All mediation cases ended by concluding an agreement. All agreements were reached at the first session, which in no case exceeded two hours. The probation officers participating in the training conducted the mediation independently, demonstrating their ability to apply the knowledge acquired during the training in practice. In all cases, the offender-victim mediation was carried out in the presence and under the supervision of the training mediator.

The agreement recorded what the victims themselves asked for or agreed with the perpetrator. This meets the needs of the victims much more accurately than a judgment in a civil case that drags on for years, the exact outcome of which is not known in advance

¹⁰ After filtering in the record system of the penitentiary system.

¹¹ Typically, in a prison library, management office or magistrates' courtroom.

¹² See <https://bv.gov.hu/hu/node/5578>

¹³ On several occasions in a property owned by the victim, for example in the offices of a contractor or in the boardroom of a multinational trading company.

and the enforceability of which is, on the basis of practical experience, highly doubtful. (It is enough to consider here that no property is registered in the name of the perpetrator by the end of the trial.)

All of the agreements concluded in the pilot research include¹⁴ the eight agreement items, which, based on international research, are the most important, listed in order of importance below (SHAPLAND et al. 2011):

1. Apology
 - b) verbal
 - c) written
 - d) in both cases, the offender admits responsibility.
2. Payment of damages – including those imposed by a court.
3. Other types of reparation, such as physical labour.
4. The victim verbally expresses the hope that the offender will not commit such acts again.
5. The offender expresses his or her intention not to commit the given offence or any other offence against the law.
6. The offender expresses his/her intention to avoid his/her former social circle or the environment that led him/her to commit the offence.
7. He/she is willing to participate in a programme that is prescribed as a rule of conduct (alcohol withdrawal treatment, drug rehab, communication training, aggression management, etc.).
7. Other reparation-enhancing event specific to the crime committed.

The fourth phase of the research: Documentation of the mediation protocol

In all cases, the offender-victim mediation carried out during the research project was implemented and concluded with the following documentation:

First, a description of the mediation protocol process was presented, followed by the parties' signatures certifying that they understood and accepted this form of restorative justice. Second, it certifies the confidentiality of the mediators, both the lead and the supervising mediator, their neutrality and impartiality from the parties involved, which is attested by the signature of both mediators and the parties. As a third document, the agreement reached is signed by all parties involved. The agreement sets out the various items of reparation as described in the previous section.

One original copy of each of the above three documents was given to each of the parties involved, as well as to the Probation Service of the National Headquarters of the Hungarian Prison Service.

¹⁴ Understandably, some points may replace other points. For example, reparation through physical activity is not necessarily required in addition to material reparation.

Ethical and victim protection aspects of the research

- During perpetrator-victim mediation, victims could only contact the injured party through the probation officer.
- Restorative mediation could only take place with the voluntary participation of the parties involved.
- Prior to mediation, the mediators made a statement that they had no bias towards either the victim or the perpetrator, nor did they have any family or friendship ties to either party.
- During the mediation, both the victim and the perpetrator agreed in writing to preserve what was said there. Of course, only points agreed upon by both parties were included in the written agreement.
- During the mediation process, security personnel ensured the physical safety of all participants.

Limitation

The present research project examined only the practical applicability of restorative justice mediation in the Hungarian penitentiary system. The research only included crimes against property, or disciplinary cases arising from a conflict between two prisoners within the penitentiary system. The perpetrators of these cases, the largest group of the current prison population, are released within a few months or years and it is important to prevent re-offending and to reinforce social reintegration and resocialisation.

In addition to the above, theoretical or practical issues related to the topic have only been mentioned in order to contextualise and better understand the present research topic.

Evaluation of the research result

The research programme has fully fulfilled its function and achieved its objectives. All the modules of the planned training and the mediation procedures were successfully performed. Thanks to the basic skills and professional knowledge of the participants selected, both the theoretical and practical material could be acquired at a significantly higher level than planned. It can thus be concluded that the trained staff is fully capable of identifying and selecting the cases to be mediated and of carrying them out to a high professional standard.

The implementation of offender-victim mediation has provided us with a clear picture of the partial gaps, through the construction of which the offender-victim mediation process of restorative justice can become a permanent complementary part of the Hungarian penitentiary system and benefit all actors in criminal proceedings.

The first and most significant finding of the research is that offenders showed a high willingness to make reparation, even if it entails years of obligations – financial

repayments, regular physical work. However, for the offenders, this was only secondary to the apology and its acceptance by the victim; on more than one occasion, the offenders showed strong emotional reactions when apologising.¹⁵ Furthermore, offenders perceived that it was more difficult to apologise than to go to court, but they felt much better afterwards, relieved that their apology had been accepted. This is of particular importance for the research and for the further application of the offender-victim process, because it is here that the first step of the change and the reintegration process can become internalised. This process could be much more effective in terms of preventing re-offending than the current practice of parole.¹⁶ In the former case, emotional changes are accompanied by the activation of cognitive learning processes (SZTE ÁOK Anatómiai Intézet [s. a.]) that generate new patterns of coping during mediation. This is the first step in the reintegration process, which provides a basis for the conscious development of further steps towards social reintegration, based on an experience of success.¹⁷

In this regard, the perpetrators said that they had apologised by letter long before, but it is the personal encounter that provides real relief. This is underpinned by the recommendation of probation officers and reintegration officers based on experience: namely, that if there were an offender-victim reparation process of restorative justice prior to trial, offenders would already have the opportunity to begin personal moral and financial reparation, which would have a clear positive impact on the outcome of the criminal trial.

In the case of prisoners in reintegration custody, the reparation procedure has greatly contributed to the reintegration process: in all cases, prosecutors and courts, upon receiving the offender-victim mediation agreement, took a positive attitude towards helping the offender reintegrate into society. In some cases, employment was allowed and in others probation supervision was terminated in order to allow the accused to earn more income as a commuter worker in a neighbouring country in order to fulfil the financial reparation agreed in the mediation procedure.

The biggest challenge – which was anticipated by the management of the prison probation service – was organising contact with the victims. In many cases, victims could no longer be contacted at the address and phone number they had previously provided, or were not comfortable participating in the restorative justice process after such a long period of time. Furthermore, this reparation option is not known at the level of society, nor can it be compared to the awareness of civil proceedings that can be brought after a criminal trial. For these reasons, even with the mobilisation

¹⁵ They started to cry, their voices changed, they were sweating – thus, it was not a fake reaction.

¹⁶ Pursuant to Section 38 (2) of Act C of 2012 on the Criminal Code, if release on parole has not been excluded, the earliest date of eligibility shall: a) fall on the next day when two-thirds of the sentence has been served b) in the case of recidivist, fall on the next day when three-quarters of the sentence has been served; in either case, at least three months have to be served.

¹⁷ This can obviously be more effective with the support of probation officers, in which it is easier to involve the prisoner because he/she has already had a positive experience of his/her own.

of significant additional energy, the availability of victims during the programme is low.¹⁸

An unexpected result of the research project was that the harm caused by prisoners to each other in penitentiary institutions, which led to disciplinary investigations, proved to be highly manageable through the offender-victim mediation process of restorative justice. This solution helps to develop a new pattern of conflict resolution within the institution. In this context, the preventive use of mediation by prisoners has been identified as a further unexpected possibility. This solution offers the possibility of preventing disciplinary hearings and thus avoiding further punishment and retaining benefits.

Both probation officers and reintegration officers saw this type of offender-victim mediation as an effective, time-saving alternative to disciplinary proceedings.

The research has provided clear evidence that restorative justice can significantly reduce the workload of the penitentiary system, particularly the probation service. Furthermore, the prosecutors' offices and courts have also positively welcomed and fully supported the reparation commitments contained in the mediation agreement. As a consequence of the higher proportion of reparation proceedings, the workload of the partner institutions is also clearly reduced.

Vision for the future: Conclusions and recommendations

From the results revealed by this research, clear conclusions can be drawn regarding the introduction of offender-victim mediation of restorative justice in the penitentiary system at a permanent protocol level.

The procedure can be developed with high efficiency and success if the shortcomings¹⁹ identified in this research can be remedied with minimal organisational changes as follows:

- A sufficient number of staff capable of carrying out regular offender-victim mediation is available in the probation department. The training conducted in the research project needs to be carried out for two more groups in order to ensure that all probation officers are able to recognise mediable cases and to carry out mediation. The availability of supervision and training to maintain the professional standards of trained staff.
- In order to increase the outreach rate to victims, it is necessary to assign an administrative staff member in the Probation Department to the following tasks: central transparency of the organisation and adequate information on the offender-victim mediation process. This should be disseminated both in the courts, prosecutors' offices and bar associations in the form of online and

¹⁸ Another reason for low availability is the high fluctuation of probation officers during the research project and the very significant increase in the workload of those remaining in the system.

¹⁹ These shortcomings are due to the lack of familiarity with the procedure and the emergence of offender-victim mediation as a new procedural element, and not to the current framework of the penitentiary system.

written information material – in order to raise awareness at a social level, which will dispel any averts and fears about the procedure.

- Amendment of the legislation on offences against property: research experience suggests that mediation should be conducted before the trial. One of the main advantages of this is that the victim can be reached and directly informed about the reparation process – thus significantly increasing the number of cases where the victim is successfully reached. Furthermore, successful pre-trial reparation proceedings can have a significant positive impact on the judicial process.
- The research has revealed a significant need for offender-victim mediation within prisons, between inmates, which has the following positive effects:
 - It can contribute significantly to the resolution of disciplinary matters of prisoners on their own and thus to compliance.
 - The prisoners clearly indicated that offender-victim mediation was also desirable as a preventive measure, and that the need for it could be indicated to the probation officer.
 - The use of and adherence to self-resolution of conflicts is spreading among prisoners as a good example and good practice.²⁰ This in itself is part of reintegration and could play a significant role in reducing re-offending.
 - The prisoners have become the disseminators of this protocol within the penitentiary system already during the research project, after having learned and experienced the offender-victim mediation process.

By implementing the above recommendations, the workload of the penitentiary system could be significantly reduced over the next two to three years. It could reduce the workload of staff in the system, which may contribute to reducing burnout and the resulting high fluctuation rate. Furthermore, prisoners who remain in the system could be dealt with more effectively.

References

- BARABÁS, Andrea Tünde – FELLEGI, Borbála – WILDT, Szandra eds. (2010): *Konfliktuskezelés elítéltekkel. Kézikönyv a mediáció és helyreállító igazságszolgáltatás alkalmazhatóságáról a büntetés-végrehajtásban* [Conflict Management with Convicts. Handbook on the Applicability of Mediation and Restorative Justice in Prisons]. Budapest: Foresee Kutatócsoport – Országos Kriminológiai Intézet. Online: https://www.foresee.hu/uploads/tx_abdownloads/files/Konfliktuskezeles_HUN.pdf
- BARUCH, Robert A. – FOLGER, Joseph P. B. (2005): *The Promise of Mediation. The Transformative Approach to Conflict*. San Francisco: Jossey-Bass.
- BEER, Jennifer E. – PACKARD, Caroline C. (2012): *The Mediator's Handbook*. Gabriola Island, BC, Canada: New Society Publishers.

²⁰ This requires the development of an internal regulatory protocol within the institution, which may vary from institution to institution.

- BRECKENRIDGE, Chad C. (2018): *Violent Offenders and Their Victims. Restorative Justice Through Mediation*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield. Online: <https://doi.org/10.5040/9781978739550>
- Family Child Youth Association [s. a.]: *Családi Csoport Konferencia* [Family Group Conference]. Online: <http://www.csagyi.hu/kepzesek/csaladi-csoport-konferencia>
- DEÁK, Ferenc I. (2010): Ajánló [Recommendation]. *Börtönügyi Szemle*, 20(4), 120–124. Online: <https://doi.org/10.1921/095182410X576895>
- FELLEGI, Borbála (2009a): Mentálhigiénés intervenciós módszerek a deviáns életút megelőzésében. A helyreállító igazságszolgáltatás [Mental Health Intervention Methods in Preventing Deviant Lifestyles. Restorative Justice]. Presentation, SOTE Klinikai Pszichológiai Tanszék, 19 October 2009. Online: https://www.foresee.hu/uploads/tx_abdownloads/files/Fellegi_eloadas_SOTE_2009okt_01.pdf
- FELLEGI, Borbála (2009b): *Út a megbékéléshez – A helyreállító igazságszolgáltatás intézményesülése Magyarországon*. [The Road to Reconciliation – The Institutionalization of Restorative Justice in Hungary]. Budapest: Napvilág Kiadó.
- HANSON, Toran – UMBREIT, Mark (2018): Four Decades of Victim–Offender Mediation Research Hand Practice: The Evidence. *Conflict Resolution Quarterly*, 36(2), 99–113. Online: <https://doi.org/10.1002/crq.21234>
- HÉTHY, Eszter (2012): A büntetőjogi mediáció gyakorlati aspektusai [The Practical Aspects of Criminal Mediation]. *Debreceni Jogi Műhely*, 9(1), 1–12. Online: <https://doi.org/10.24169/djm/2012/1/1>
- JOHNSTONE, Jennifer K. (2009): Restorative Justice: How it Works by M. Liebman. *The Howard Journal of Crime and Justice*, 48(2), 223–226. Online: https://doi.org/10.1111/j.1468-2311.2009.00562_2.x
- KIM, W. Chan – MAUBORGNE, Renee (2003): Fair Process: Managing in the Knowledge Economy. In PRUSAK, Laurence – MATSON, Eric (eds.): *Knowledge Management and Organizational Learning. A Reader*. Oxford: Oxford University Press, 243–258. Online: <https://doi.org/10.1093/oso/9780199291793.003.0016>
- KISS, Anna (2005): Elvárások az EU-ban – Gondolatok a mediációról [Expectations in the EU – Reflections on Mediation]. *Ügyészek Lapja*, 12(1), 75–82.
- KLERMAN, Daniel – KLERMAN, Lisa (2015): Inside the Caucus: An Empirical Analysis of Mediation from Within. *Journal of Empirical Legal Studies*, 12(4), 686–715. Online: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2471076>
- FERIK, Tünde ed. (2014): *Konfliktuskezelési, mediációs módszerek alkalmazása a településfejlesztésben* [Conflict Management, Application of Mediation Methods in Community Development]. Budapest: Magyar Építész Kamara – Völgyzugoly Műhely Kft. Online: http://vzm.hu/letoltes/konfliktuskezeles_mediacio_a_telepulesfejlesztesben.pdf
- Foresee [s. a.]: Klíma+ Közösségi Konfliktuskezelés az Iskolában [Community Conflict Management in Schools]. Online: <http://klima.foresee.hu/iskolai-konfliktuskezeles/>
- MCCOLD, Paul – WACHTEL, Ted (2003): *In Pursuit of Paradigm: A Theory of Restorative Justice*. Paper Presented at the XIII World Congress of Criminology, August 10–15, 2003, Rio de Janeiro, Brazil. Online: <https://www.iirp.edu/images/pdf/paradigm.pdf>
- MCCOLD, Paul (2001): Primary Restorative Justice Practices. In MORRIS, Allison – MAXWELL, Gabrielle (eds.): *Restorative Justice for Juveniles*. Oxford – Portland, OR: Hart Publishing, 41–58.
- MACLEAN, Paul D. (1990): *The Triune Brain in Evolution. Role in Paleocerebral Functions*. New York – London: Plenum Press.
- MARSHALL, Tony F. (1999): *Restorative Justice: An Overview*. A Report by the Home Office Research Development and Statistics Directorate.

- MEREPS (2012): *A mediáció alkalmazása BV intézetekben* [The Use of Mediation in Penal Institutions]. MEREPS Conference. Budapest, 18–19 January 2012. Online: <https://www.foresee.hu/uploads/media/WagnerJeno.pdf>
- MOORE, Christopher W. (2014): *The Mediation Process. Practical Strategies for Resolving Conflict*. San Francisco: Jossey-Bass.
- NAVARO, Joe (2010): *Louder Than Words. Take Your Career from Average to Exceptional with the Hidden Power of Nonverbal Intelligence*. New York: HarperCollins.
- NÉMETH, Viktor (2020): *A közelség végtelen: A mediáció mint problémamegoldó a PTC tükrében* [Closeness is Infinite: Mediation as Problem Solving in the Light of PTC]. In Beau Bassin, Mauritius: GlobeEdit International.
- NÉMETH, Viktor – KLOTZ, Péter (2020): *Hand in Hand? Organizational Participation Decision and Integrity Development Based on the Lessons of Two Case Studies. Conference Presentation*. KÖFOP-2-2.3 Project Closing Conference, 16 September 2020, Budapest. Online: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.11623.93605>
- NÉMETH, Viktor (2021): Magyarországi szervezeti participációs döntéshozatali jó gyakorlatok az integritásmenedzsment területén [Good Practices in Organizational Participatory Decision-Making in Integrity Management in Hungary]. *Belügyi Szemle*, 69(3), 447–468. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.3.6>
- NÉMETH, Viktor – SZABÓ, Csaba (2021): Közösségi mediációk hatása a gyakorlatban, két önkormányzati esettanulmány elemzésén keresztül [The Impact of Community Mediation in Practice, Through the Analysis of Two Case Studies of Municipalities]. *Belügyi Szemle*, 69(Special Issue 6), 73–88. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2021.6.5>
- NÉMETH, Viktor (2022): A mediáció szabályozásának története [The History of Regulating Mediation]. *Belügyi Szemle*, 70(12), 2631–2643. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.12.5>
- SHAPLAND, Joanna – ROBINSON, Gwen – SORSBY, Angela (2011): *Restorative Justice in Practice. Evaluating What Works for Victims and Offenders*. London: Willan. Online: <https://doi.org/10.4324/9780203806104>
- SZTE ÁOK Anatómiai Intézet Neuroplaszticitási Munkacsoport [s. a.]: *Neuroplasticity Working Group*. Online: <http://anatomy.szote.u-szeged.hu/neuroplast/>
- United Nations (2006): *Handbook on Restorative Justice Programmes*. Vienna: United Nations. Online: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/20-01146_Handbook_on_Restorative_Justice_Programmes.pdf
- United Nations Economic and Social Council (2002): *Basic Principles for Restorative Justice Programmes in Criminal Matters*. Online: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Basic_Principles_on_the_use_of_Restorative_Justice_Programs_in_Criminal_Matters.pdf
- WACHTEL, Ted – O'CONNELL, Terry – WACHTEL, Ben (2010): *Restorative Justice Conferencing*. Bethlehem, PA: International Institute for Restorative Practices.
- ZEHR, Howard (2002): *Little Book of Restorative Justice*. Intercourse, PA: Good Books.
- ZEHR, Howard (2005): *Changing Lenses. A New Focus on Crime and Justice*. Harrisonburg, VA: Herald Press.

Legal source

Act C of 2012 on the Criminal Code

National Council for Crime Prevention under the grant award No. 2023 BM-22-E-0020, “The introduction of restorative victim-offender mediation in the penitentiary system”. Online: <https://bv.gov.hu/hu/intezetek/tiszalok/hirek/7093>

Személy és vagyon elleni erőszakos bűncselekmények nyomozása az 1950-es évek derekán Pest megyében

Investigation of Violent Crimes Against Persons and Property in Pest County in the Mid-1950s

ÖVEGES Kristóf¹

Bevezetés: A mai Pest megye területén végzett rendőri munka az 1950-es években sem jelentett könnyű feladatot. A kiterjedt földrajzi terület, a főváros közelsége és a bűnügyi fertőzöttség komoly erőpróba elé állította a még nagyrészt tapasztalatlan és fiatal állományt. Erről a munkáról szól a következő írás.

Célkitűzés: A mai Pest vármegye területén elkövetett személy elleni erőszakos és életellenes bűncselekmények nyomozásának bemutatása az 1950-es évek közepére fókuszálva.

Módszertan: Szakirodalmi adatok történeti szemléletű feldolgozása, elemzése.

Eredmények: Az 1950-ben történt megyerendezés után alakult ki a Pest Megyei Rendőr-főkapitányság szervezete, amelynek illetékességi területe már megegyezett a jelenlegivel. A második világháború utáni bűnözési hullám lecsendesülésével és a rendőri állomány stabilizálásával megindulhatott a hatékonyabb és szakszerűbb bűnüldözés is. A képzési rendszer fejlesztésével a bűnügyi állomány is alkalmasabbá vált az ismeretlen tetteses ügyek gyors és szakszerű megoldására. A cikkben bemutatott néhány Pest megyei bűnügy nyomozásának tapasztalatai jól érzékeltetik az 1950-es évek bűnügyi munkásainak sikereit és kudarcait egyaránt. Együttal képet kapunk a korszak társadalmi viszonyairól, a mai szemmel szegényes infrastruktúrájáról és magáról a bűnözésről – mint társadalmi jelenségről.

Konklúzió: A személy elleni erőszakos bűncselekmények nyomozása társadalmi és politikai rendszerektől függetlenül kiemelt feladata a rendőrség

¹ Rendőr ezredes, egyetemi tanársegéd, Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészetelméleti és -történeti Tanszék, oveges.kristof@uni-nke.hu

bűnügyi szolgálatának. Így volt ez az 1950-es évek Pest megyei mindennapjaiban is. Ezt mutatja be az írás a sikereken és hibákon keresztül.

Kulcsszavak: rendészettudomány, rendészettörténet, rendőrség, biztonság

Introduction: Police work in what is now Pest County was no easy task even in the 1950s. The vast geographical area, the proximity to the capital, and the high crime rate posed a serious challenge to the largely inexperienced and young police force. The following article is about this work.

Objective: To present the investigation of violent and life-threatening crimes committed against individuals in the territory of present-day Pest County, with a focus on the mid-1950s.

Methodology: Historical analysis and interpretation of data from the literature.

Results: Following the reorganisation of counties in 1950, the Pest County Police Headquarters was established, with a jurisdiction that already corresponded to its current one. With the subsiding of the post-World War II crime wave and the stabilisation of the police force, more effective and professional law enforcement could begin. With the development of the training system, the criminal investigation staff also became better equipped to resolve cases involving unknown perpetrators quickly and professionally. The experiences from the investigation of several criminal cases in Pest County presented in this article clearly illustrate both the successes and failures of criminal investigators in the 1950s. At the same time, we gain insight into the social conditions of the era, its infrastructure – which seems meager by today's standards – and crime itself as a social phenomenon.

Conclusion: Regardless of social and political systems, investigating violent crimes against persons is a priority for the police criminal investigation department. This was also the case in everyday life in Pest County in the 1950s. This article examines this through the lens of both successes and failures.

Keywords: police science, police history, police, security

Bevezető

2025. december 15-én Dr. Dobos János-émléknapot szerveztek a Nemzeti Közszerzői Egyetem Rendészettudományi Karán. A konferencia méltóképpen állított emléket Dobos életének és munkásságának, és egyúttal találkozási lehetőséget biztosított a bűnügyi szolgálat és rendészettudomány aktív és nyugdíjas szaktekinetelyeinek. A jeles kriminális életrajzból tudjuk, hogy ő 18 évesen – az érettségit követően – rögtön jelentkezett rendőrnek, és 1953 augusztusától őrmesterként kezdte meg szolgálatát a BRFK IX. kerületi Rendőrkapitányságán. Az ambiciózus, jó eszű Dobost néhány hét múlva tisztis iskolába (a tisztis iskola ekkor a RAK volt), a Korvin Ottó Bűnügyi Szakiskolába vezényelték. Itt 1954-ben alhadnagyként végzett. Ezt követően hosszú és eredményes bűnügyi

rendőri karrier következett (MÁTYÁS 2025). De mi várt egy fiatal bűnügyesre az 1950-es évek derekán az irodában vagy kint a helyszíneken? Erre keressük a választ néhány fővárosi és Pest megyei bűnügy ismertetésén keresztül.

A mai Pest vármegye rendőri szervezete a második világháború után

A még 1945-ben is létező Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye az 1876-os megyerendezés során alakult ki, amikor Pest-Pilis-Solt vármegyével egyesítették az addig a Jászkun kerülethez tartozó Kiskunságot a Csongrád vármegyéhez csatolt Kiskundorozsma kivételével. A vármegye ebben a formában 74 éven keresztül képezte alkotóelemét hazánk közigazgatási térképének.

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye megszűnésére 1950-ben, a megyéket érintő utolsó átfogó közigazgatási rendezés során került sor, amikor – sok évtizedes szakmai és politikai vita végére pontot téve – területét két részre választották. A megye északi részéből alakult ki a mai Pest megye, déli részéből pedig – Bács-Bodrog vármegye Magyarországon maradt részével egyesítve – létrehozták Bács-Kiskun megyét. A szétválás után Pest megye 11 járásból (Aszód, Buda, Cegléd, Dabas, Gödöllő, Monor, Nagykáta, Ráckeve, Szentendre, Szob és Vác) és négy városból (Cegléd, Nagykőrös, Szentendre és Vác) állva kezdte meg önálló közigazgatási egységként való működését (DOBOS 1970).

A második világháború utolsó hónapjaiban a Horthy-rendszer államgépezete, államigazgatási rendje felbomlott, ami magával hozta a korábbi rendészeti igazgatási modell megszűnését is. 1945-ben felszámolták a csendőrséget, létrehozták a népi demokratikus rendőrséget, és nagy változások következtek be a rendészetet szabályozó jogi környezet tekintetében is. Ez természetesen nagy hatással volt a mai Pest vármegye területén élő állampolgárokra és a rendőrség nagyrészt újoncokból szerveződő állományára is.

A háború következtében a megye romokban állt, kifosztva, nyersanyag és élelmiszer nélkül. A karhatalmi szervek megsemmisültek, maradványaik szétszóródtak, a közbiztonság jelentősen meglazult. A békés termelő munka beindítása és az újjáépítés érdekében hozzá kellett fogni a közbiztonság megteremtéséhez, hogy a megye lakossága biztonságban érezze magát és nyugodt viszonyok között újra munkába állhasson (SZILÁGYI 1970).

1945–1949 között a mai Pest vármegye területén a rendőri munkát az 1945. augusztus 18-án létrehozott Észak-Pest Vármegyei Rendőr-főkapitányság látta el. Az illetékességi terület ebben az időben még szűkebb földrajzi területet jelölt, mivel a ceglédi és nagykőrösi városi kapitányságokat és az abonyi járási kapitányságot a kecskeméti székhelyű Dél-Pest Vármegyei Főkapitánysághoz sorolta a jogalkotó.

Még a megyerendszer reformja előtt, 1949 februárjában új belügyminiszteri rendelet jelent meg a rendőrség szervezetének megváltoztatása tárgyában. A 274.000/1949. B.M. számú rendelet alapján az ország területét rendőri szempontból kilenc kerületi rendőr-főkapitányságra osztották fel. Ennek alapján 1949. február 15-től Észak-pesti II. kerületi rendőr-főkapitányság néven, budapesti székhellyel hozták létre a mai Pest vármegye területét is lefedő főkapitánysági szervezetet. Illetékességi területe ekkor kibővült, ugyanis működési köre kiterjedt Észak-Pest, Komárom-Esztergom és Nógrád-Hont vármegyék

területére. Kádár János belügyminiszter a tényleges működést a 275.190/1949. IV. 1. b. B.M. számú rendelet kihirdetésével 1949. március 3-tól rendelte el (Sz. n. 1949).

1950. május 25-től a 15.400/1950. B.M. számú rendelet 1. §-a alapján a rendőri szervezet ismét átneveztek. Új neve Pestmegyei II. kerületi rendőrfőkapitányság lett a korábbival megegyező területtel (Sz. n. 1950a).

Végül a megyerendszer reformját követően a rendőrség átfogó átszervezése sem maradhatott el. Az 5000/1950. B.M. számú rendelet 1. § (3) bekezdése alapján minden megyében a megye területére kiterjedő hatáskörrel megyei rendőrkapitányság létesült (Sz. n. 1950b). 1950. november 15-én tehát megalakult a ma is működő 20 megyei (fő)kapitányság, köztük a Pest megyei is.

Három évvel később az 1953-ban bekövetkezett politikai fordulat eredményeképpen az Államvédelmi Hatóságot a Belügyminisztérium szervezetébe olvasztották. A BM Kollégium 1953. augusztus 25-i határozata szerint Budapesten és a megyékben létre kellett hozni a BM egységes megyei főosztályait, az államvédelem, a rendőrség, a tűzrendészet, a légoltalom és a büntetés-végrehajtás szerveiből. Ennek következtében a megyei főkapitányságok és a budapesti rendőrség neve is megváltozott, így Pest megyében a BM Pest megyei Főosztály működött. A rendőrkapitányságok osztályszervezetben végezték tovább a munkájukat egészen 1956 végéig.

Ebben az írásban ennek a korszaknak a bűnügyeiből válogatunk Pest megyére fókuszálva.

A tápiószőlői postarablás – egy négyes sorozat második darabja

1953. október 9., november 10., december 4. és végül december 9. Kerek két hónap alatt négy fegyveres rablás Budapesten és Pest megyében; mindet ugyanaz a háromtagú bűnözői csoport követte el. Az elkövető három fiútestvér – a Kristály testvérek. A sorozat helyszíneit tekintve egy kakukktójas van – a Pest megyei Tápiószőlős a ceglédi osztály (rendőrkapitányság) illetékességi területén.

A Ceglédi Rendőrkapitányságon szolgálatot teljesítő rendőrök sosem voltak könnyű helyzetben, mivel a viszonylag nagy illetékességi területen a nagyobb várostól az apró tanyákig minden megtalálható. Ez a körülmény összetett látásmódot és jól összehangolt, tervszerű rendőri tevékenységet igényelt. A nehézségek ellenére a ceglédi rendőrök mindig jó színvonalon végezték a munkájukat, és így van ez most is. Az átlagosnál stabilabb vezetői és beosztotti állomány kiegyensúlyozott bűnügyi és közbiztonsági helyzetet tart fenn a vármegye keleti részén, az Alföld kapujában.

Tápiószőlős napjainkban 2800 fős Pest vármegyei település a ceglédi járás területén. A második világháborút követően 1947-ben Tápiószelének Halesz nevű határrészéből Tápióhalesz néven községet alapítottak. E nevet 1948-ban Tápiószőlőre változtatták. Az így önállósodott községben az 1950-es évek elején még csak 1100 fő körüli volt a lakosság szám. Az itt élő emberek alapvetően mezőgazdaságból, azon belül is szőlőtermesztésből éltek. A szőlő ugyan a település nevében és címerében is megjelenik, mára szinte teljesen megszűnt a szőlészeti tevékenység a területen. Az ötvenes évek elején működtetett begyűjtési rendszer Tápiószőlős községre is rótt beszolgáltatási kötelezettséget, amelyet jellemzően borszőlő beadásával kellett teljesíteni (Sz. n. 1953a). Aki nem helyi

mezőgazdaságból élt, az naponta ingázott a budapesti gyárak valamelyikébe köszönhetően a település jó vasúti összeköttetésének.

Szinte költői magaslatokba emelkedve idézte fel a *Népszava* az 1953. novemberi súlyos bűncselekményt.

„Szuroksötétséggel borult az est Tápiószőlős községre. A máskor oly csendes, néptelen utcákon most sűrű csoportokba verődve különös, szokatlan eseményt tárgyaltak a falu felriadt, felzaklatott lakói. Néhány órával ezelőtt három ismeretlen, álarcot viselő fegyveres bandita megtámadta a posta alkalmazottait és elrabolta a napi bevételt, 15.000 forintot. A rablók neve és holléte még ismeretlen volt, de módszerüket már számon tartotta rendőrségünk” (Sz. n. 1953c).

A szüreti és betakarítási munkák már befejeződtek, amikor 1953. november 10-én, egy keddi napon Tápiószőlős postahivatalában délután negyed hatkor megjelent három ismeretlen álarcos fiatalember. Egyikük betörte a postahivatal kezelőablakát, majd pisztolyt fogtak a jelen lévő három postai alkalmazottra. Ezután a pulthoz lépve az íróasztalfiókból magukhoz vették a napi zárlat után leszámolt, közel 15 000 forint készpénzt, és elmenekültek. A Pest Megyei Főosztály bűnügyi szolgálatának nyomozócsoportja nagy erővel kezdte meg a forró nyomos intézkedések végrehajtását. A nyomozás a rablók érkezési és menekülési útjának megállapításával, tanúk felkutatásával indult meg. A felderítő munka tisztázta, hogy a tettesek, akik Tápiószéle község vasútállomásán szálltak le a Budapest felől érkező vonatról, a mezőn át vezető földúton közelítették meg Tápiószőlős községet, és a bűncselekmény elkövetése után az esti köd leple alatt feltételezhetően erre is menekültek el. Több tanút is sikerült felkutatni, akiknek vallomása a tettesekről beszerzett személyleírásokat kellő részletességgel egészítette ki, mert a rablókat a rablást megelőző órákban a községben többen is álarc nélkül látták. Az általános személyleírási adatokon túl a tanúk jellegzetes ismertető jelekről tettek említést, amennyiben elmondták, hogy az egyik tettes hajában mesterséges hullámok vannak, a másik tettes arcára pedig feltűnően pattanásos. A helyszínen és annak környezetében végzett adatgyűjtés azt is tényként állapította meg, hogy a tettesek ugyan nem helyiek voltak, de feltételezhetően rendelkeztek valamilyen ottani kapcsolattal. Ellenkező esetben aligha tudták volna eredményes rablásuk színhelyéül ezt a községet kiválasztani, amely a fő közlekedési útvonalaktól, vasútállomástól viszonylag távolabb esik. Figyelembe kellett venni a nyomozás további taktikája szempontjából azt a tényt is, hogy a tettesek közel 15 000 forint zsákmánnyal menekültek el, és az összeg hatása – ha egy ideig rejtegetik is – feltétlenül meg fog mutatkozni a tettesek életkörülményeiben (Sz. n. 1954a: 61). A kis összeg ne tévesszen meg senkit: a 15 000 forint ma közel 3 milliárd forintnak felel meg a magyar pénztárindexportál adatai szerint, 1953-ban természetesen még más értéke volt a magyar forintnak.

Már az első jelentések alapján feltételezhető volt, hogy az ismeretlen tettesek azonosak lehetnek egy korábbi budapesti rablás elkövetőivel. Ez a cselekmény egy hónappal korábban 1953. október 9-én 14.00 órakor történt a Budapest III. Máramarosi úton lévő közért (későbbi nevén Közért Vállalat, eredeti hivatalos nevén Községi Élelmiszerkereskedelmi Rt. – 1948. május 15-én alapított magyarországi élelmiszer-kiskereskedelmi vállalat, amely a rendszerváltásig működött) üzletben. A három elkövető arcát háromszögbe

hajtott zsebkendőből készült álarc fedte, kettő közülük pisztollyal, a harmadik pedig ujjnyi vastagságú vasrúddal volt felfegyverkezve. „Fel a kezekkel!” kiáltással léptek be a boltba, ahol ebben az időben már csak az alkalmazottak tartózkodtak. Az egyik álarcos támadó a pult mögött álló üzletvezetőt tartotta sakkban pisztolyával, a második a bolt női alkalmazottjára fogta rá a fegyvert, közben a harmadik álarcos – kezében tartva a vasbotot – az üzlet pénztárfülkéjéhez ment, és az ott ülő dolgozót a fülkéből kirántotta. A fenyegetés hatására az alkalmazottak átadták az üzlet aznapi bevételét, 2500 forintot. A rablás után közvetlenül érkező egyik vevő annyit látott csak, hogy a menekülő rablók elfutnak a helyszínről.

A két rablás elkövetőinek egyezését támasztotta alá az ismeretlen tettesek személyleírása, továbbá az elkövetésnél használt fegyver, valamint a végrehajtás módjának azonos-sága. A felderítés sikere érdekében a nyomozó szervek szoros együttműködést valósítottak meg, és a közértrablás ügyében dolgozó fővárosi nyomozók is bekapcsolódtak a Tápiószőlősen elkövetett rablás felderítésébe.

A nyomozók több verziót is felállítottak a nyomozás során, azonban a közel egy hónapos munka még nem hozott kézzelfogható eredményt.

A rablócsapat a zsákmányt gyorsan felélve újabb fegyveres rablást kísérelt meg, de ezúttal sikertelenül. 1953. december 4-én 17.30 órakor a Budapest II. Vadaskerti út 10. szám alatt levő postán az elkövetők pisztollyal törték be a kezelőablakot, és pisztolyukat a postahivatal vezetőjére fogva a hivatalban lévő pénz átadását követelték. A postahivatal vezetője nem engedelmeskedett a felszólításnak, segítségért kiáltozott, amire a támadók zsákmány nélkül elmenekültek.

A két budapesti és egy Pest megyei helyszínen végrehajtott adatgyűjtések alapján megállapítható volt, hogy a három fegyveres rablást ugyanaz a csoport hajtotta végre. Egyezett a háromfős elkövetés, a megadott személyleírások és a jellegzetes módszer is. A budapesti és Pest megyei bűnügyi nyomozók szoros együttműködésben a következő feladatokat határozták meg a tettesek gyors elfogása érdekében.

A terv első pontja alapján a fővárosban és Pest megyében, valamint országosan is felhívták a rendőri szervek figyelmét a bűnszövetkezet garázdálkodásának megelőzésére. Utasították a rendőri szerveket a postahivatalok biztosítására, különösen a 17.00 órai pénztárazárás körüli időpontban. Hasonló megelőző intézkedés történt Budapesten a közért-üzletek biztosítására is. A felderítő munka a nyomozócsoport kereteit meghaladó erők bevonásával folytatódott, felhasználva a sorozatos bűncselekmények során folyamatosan beszerzett összes adatot, de különösképpen a viszonylag pontos személyleírásokat, azt a tényt, hogy a tettesek fegyverekkel rendelkeznek, és a bűncselekmények együttes elkövetéséből feltételezhetően más alkalmakkor is hárman együtt mutatkozhatnak, és végül október és november havában nagyobb pénzüsszeggel rendelkeztek.

A rablások felderítésére tett intézkedések nem hozták meg a kívánt sikert, azonban csakhamar beigazolódott annak a feltevésnek a helyessége, hogy a kudarccal végződött Vadaskerti úti rablás után a bűnszövetkezet ismét megkísérli egy hasonló bűncselekmény elkövetését.

A nyomozók helyesen gondolták – az újabb rablásra mindössze öt napot kellett várni. A rablócsapat ezúttal a Budapest XIII. Gyöngyösi úti postát választotta ki. 1953. december 9-én 17.00 órakor a már jól ismert taktikával a posta napi bevételét, a közel 60 000

forintot akarták elrabolni. Tervük azonban ezúttal sem sikerült. Hiába törték be a postai elválasztó fal ablakát, és hiába ugrott keresztül egyik tettes az elválasztó üvegfalon. A jelen lévő postai dolgozó nem veszítette el lélekjelenlétét, a támadók felé dobta a postahivatal petróleumlámpáját, kezével betörte az utcára nyíló ablakot, mire a tettenérés veszélyétől tartó rablók fejvesztetten elmenekültek, és kénytelenek voltak megelégedni az asztalon heverő 410 forint készpénz eltulajdonításával.

Az itt bevezetett nyomon üldözés már sikerre vezetett. A postairablás-kísérlet elkövetése után két órával az italboltokat pásztázó nyomozók az újpesti Népkert vendéglőből előállítottak három fiatalembert – a Kristály testvéreket –, akikre teljesen ráillett a tanúktól beszerzett pontos személyleírás. Az őrizetbe vett, majd letartóztatott elkövetők a cselekményeket kezdetben tagadták, később valamennyien beismerték azokat. A *Rendőrségi Szemle* 1954. januári számában az ügy sikeres megoldásának a bemutatásán túl annak negatív tanulságait is az olvasók elé tárták – a korra jellemző éles önkritika megfogalmazásával.

Az egyik jelentős rendőri hiba a körözési munkában megmutatkozó felületesség volt. Már az első két bűncselekmény után ártalmatlanná tehették volna a tetteseket, ha a Szolnok megyei főosztály jánoshidai őrsén figyelemmel kísérték volna a kiadott körözéseket. Kiderült ugyanis, hogy 1953 novemberében a tápiószőlősi balhé után a brigád a Szolnok megyei Jánoshidán újabb postarablást akart elkövetni, azonban az utolsó pillanatban meggondolták magukat. Nyomban ezután a jánoshidai határban kerékpáros rendőrök igazoltatták és rendelték be őket a jánoshidai rendőrőrsre. Az őrsön intézkedő rendőrök elszámoltatták őket, de a kiadott körözést nem ellenőrizték. Mivel terhelő adat nem volt, a személyeket szabadon engedték. Ha ez a hiba nincs, a következő két rablás már nem történhetett volna meg. A körözés ismeretében a személyes szabadságot korlátozó kényszerintézkedés bevezethető lett volna.

A második hiba a postai zárások idején elrendelt fokozott rendőri jelenlét elmulasztása volt. A XIII. kerületi osztály (rendőrkapitányság) nem tartotta be a vonatkozó utasítást. Így következhetett be, hogy a Gyöngyösi úti postahivatal 60 000 forint napi bevétellel éppen a kritikus zárási időpontban biztosítás nélkül maradt.

A korszakra jellemző, hogy a lakosság biztonságérzetét jelentős mértékben negatívan érintő bűncselekmény-sorozatról csak pár soros közlemény jelent meg a sajtóban. A részletekkel pedig egyáltalán nem kívánták terhelni a lakosság idegrendszerét. A *Népszava* 1953. december 12-én az alábbi rövid írást közölte *Elfogott postarablók* címmel:

„Bebrits Lajos közlekedés- és postaügyi miniszter csütörtökön megjutalmazta és előléptette özv. Erdélyi Kálmánét, a budapesti 29-es és özv. Marosi Ernőné, a budapesti 16-os postahivatal dolgozóját, mert bátor magatartásukkal egy-egy postarablást hiúsítottak meg munkahelyükön. A budapesti rendőrség elfogta Kristály István, Kristály József és Kristály Tibor büntetett előéletű egyéneket, akik az utóbbi időben fegyveresen, álarcosan KÖZÉRT- és postarablásokat követtek el. Ők kísérelték meg a budapesti 29-es és a budapesti 16-os postahivatal kirablását is. A tettesek teljes beismerő vallomást tettek” (Sz. n. 1953b).

Érdekesség, hogy 10 nappal később újra elővették a sztorit. A *Népszava* szerkesztőségében valószínűleg ekkor kapcsolhattak, hogy pozitív kicsengésű hírként nagyobb terjedelemben is érdemes lehet beszámolni az ügyről. A cím hangzatos: *Hősi helytállás a népvagyon*

védelmében. Hogyan hiúsította meg a fegyveres rablók támadását két bátor postamesternő (Sz. n. 1953c). Az írás a két postásnő és a rendőrség munkáját egyaránt méltatja. Bemutatja a két kiváló elvtársnő példás életét mind a munkában, mind a magánéletben. Az elkövetők személyiségi jogaival és az ártatlanság védelmének büntetőeljárás-jogi alapelveivel az 1950-es években nem sokat kellett bíbelődni. A cikkben a terheltek személyi körülményeit az alábbiak szerint tálták:

„Lerántották az álarcot Kristály István, Kristály József és Kristály Tibor arcáról. Három testvért, három megrögzött naplopót fedett az álarc. Betöréses rablásból akartak megélni már a múltban is. A két idősebb testvér, Kristály István és József büntetett előéletű: egy korábbi betöréses rablásért 12, illetve hatévi börtönbüntetést kaptak. Újabb bűncselekményük tagadására módjuk sem volt, hiszen meggyőzően bizonyította bűnösségüket a két revolver, az éles töltények, a munka nélkül szerzett pénz s a felismerő tanúk sora. Cinikusan, szemrebbenés nélkül mondták el a rendőrségen, hogy dolgozni nem akartak. Kora ifjúságuktól kezdve a léha, dologtalan, költséges életmódot szerették – s mint mondják –, amerikai gengszterfilmekben, ponyvaregényekben nevelődtek fel. S ezt az életmódot akarták folytatni most is...” (Sz. n. 1953c).

Ekkor az ügy még rendőrségi szakban volt, az ártatlanság védelme azonban a *Népszava* szerkesztőségében nem túlzottan számított.

Az ügyészi és bírói szak – gyorsaságát illetően – szinte statáriálisnak is mondható, ugyanis a Kossuth Rádió 1954. február 20-án 10.00 órakor az alábbi tartalmú hírt közölte:

„Három testvérből álló bűnöző társaság felett hozott méltó ítéletet a fővárosi bíróság Jónás tanácsa. A bandát a legidősebb fivér, Kristály István szervezte, aki Tibor öccsével együtt 1947-ben már statáriális bíróság előtt állt. Akkor 12, illetve 6 évi börtönbüntetést kaptak. A büntetés egy részének kitöltése után a közkegyelem folytán feltételesen szabadlábra helyezték őket, azonban nem okultak. A harmadik testvérral – Kristály Józseffel – bandába szervezkedve újabb rablásokat követtek el. Tavaly októberben felfegyverezve, álarcosan behatoltak egy közértfiókba és a személyzetet megfélemlítve nagyobb összeget raboltak. Néhány hét múlva hasonló módon kirabolták a tápiószőlősi postahivatalt. Egy vidéki meghiúsult kísérlet után december elején a Vadaskerti úti postán ütöttek rajta, de az ügyeletes tisztviselőnő lélekjelenléte meghiúsította a rablást. December 9-én este Kristály István és társai a Gyöngyösi út 55. szám alatti postahivatalba törtek be álarcosan, fegyverekkel felszerelve. A kétnapos tárgyaláson a bíróság minden kétséget kizárólag megállapította, a vádlottak megrögzött bűnözők, veszélyesek a társadalomra. A bíróság a társadalmi tulajdon ellen elkövetett bűntett, valamint löfgyeppel való visszaélés miatt Kristály Istvánt halálbüntetéssel sújtotta. Kristály Tibort életfogytiglani, Kristály Józsefet 15 évi börtönre ítélte. Az ítéletet a tárgyalás hallgatósága nagy meglelégedéssel fogadta” (Sz. n. 1954b).

A meglehetősen súlyos büntetések oka a büntetett előélet, a korábbi hasonló, erőszakos jellegű cselekmények elkövetése volt.

Egy ráckevei késeléses bűnügyi akta tanulságai

A tápiószőlősi postarablás után másfél évvel, 1955 májusában járunk, a BM Pest Megyei Főosztály Ráckevei Osztályán. Tekintsünk most bele az ott folyó munkába egy hétköznapibb késeléses ügy nyomozásán keresztül!

A Ráckevei Rendőrkapitányság illetékességi területe ma csupán kilenc települést fed le, és ezzel a második legkisebb lakosságszámú kapitányság Pest vármegyében. Nem volt ez mindig így, ugyanis 2015 előtt további három település, 1989 előtt pedig a teljes mai szigetszentmiklósi járás is a ráckevei rendőri szervhez tartozott. Az 1950-es évek ráckevei rendőre egyaránt találkozott a mezőgazdaságból élő parasztság és a nagyüzemi munkásság együttélési problémáival is. Ebben az időszakban a ráckevei, kiskunlacházi, dömsödi rész inkább agrárjellegű volt, a szigetszentmiklósi terület – főként a Csepel Autógyár és a Pestvidéki Gépgyár jelentősége miatt – inkább ipari.

Ráckeve ma 11 000 fős kisváros a Csepel-szigeten – 1955-ben is már 8000 fő körüli lakosságszámmal büszkélkedett. Ezt főleg fejlett kötött pályás kapcsolatának köszönhetette. A ráckevei HÉV vonala 1889. május 1-jén nyílt meg, Budapestet kötötte össze Ráckével. Ezzel a vonallal Ráckeve fontos közlekedési kapcsolatra tett szert, és a vasút megépítése jelentős hatással volt a település fejlődésére. Azóta a HÉV rendszeresen közlekedik, és a város egyik fontos közlekedési lehetőségét jelenti mind a mai napig.

A konkrét ismert tetteses vizsgálati ügyre visszatérve, itt egy viszonylag egyszerűbb tényállással állunk szemben. Az ügy történeti előzményei röviden a következők voltak: Makai Zoltán MÁV-segédmunkás azért tett feljelentést a ráckevei járási osztályon, mert a vele közös házban lakó Bak Ignác 1955. május 28-án, egy verekedésre fajult perpatvar alkalmával, amelyben békítőleg ő is részt vett, késsel hátba szúrta őt. Makai súlyos sérülést szenvedett, a szúrás a tüdőt is érte. Mentők szállították a kórházba.

A feljelentés felvételét követően a ráckevei járási osztály foganasította a nyomozást. A sértetten kívül kihallgatta a perpatvarban részt vett asszonyokat és az eset egyéb szemtanúit is. A sértett Makai Zoltánon kívül még egy érdektelennek látszó tanú is azt igazolta, hogy Bak Ignác volt a tettes, verekedés közben ő szúrta hátba a sértettet egy késsel. Egy másik tanú vallomásából is erre lehetett következtetni. Ez a tanú ugyanis azt állította, hogy a verekedés után testvéreivel együtt a menekülő Bak Ignácot elfogta, majd ruházatában egy törnek tűnő vasdarabot talált.

A nyomozás meglehetősen hiányos volt. Több olyan személy tanúként kihallgatása elmaradt, akiknek vallomására feltétlenül szükség lett volna. Kórrajzot nem szereztek be, orvosszakértőt nem hallgattak meg, a helyszínt nem rögzítették, a cselekményt nem rekonstruálták, az ellentétes vallomást tevő személyeket nem szembesítették. A nyomozás érdekessége az volt, hogy Bak Ignácon kívül – aki tagadta a bűncselekmény elkövetését – terhelte nyilvánították a verekedésben részt vett lányát, Bak Máriát is. A leány ugyanis vallomásában határozottan állította, hogy nem az apja, hanem ő szúrta meg a sértettet egy krumplihámhoz használt, éppen nála lévő kisebb késsel.

Ilyen előzmények után a járási osztály a hiányos nyomozást hirtelen befejezte, és az iratokat 1955. június 27-én a Pest megyei ügyészség helyett – szakmai mulasztás miatt – tévesen a ráckevei járási ügyészséghez továbbította. A nyomozást befejező határozatban a járási osztálynak az volt a véleménye, hogy a nyomozás adatai Bak Ignác ellen szólnak,

leánya, Mária nyilvánvalóan az apját akarja menteni, ezért igyekszik mindenáron átvállalni a felelősséget. A járási osztály Bak Máriával szemben a nyomozás megszüntetését, Bak Ignácnak pedig a megvádolását javasolta. A ráckevei járási ügyészségről a Pest megyei ügyészséghez kerültek az iratok. Ennek első intézkedése ama hiány pótlása volt, hogy a nyomozás során nem szereztek be szakértői véleményt. Éppen ezért megkereste a bírósági orvost az iratok alapján adandó szakvélemény előterjesztése végett.

Később – miután az előadó ügyész megállapította, hogy a nyomozás hézagos, adataiból a tényállás nem tisztázható –, augusztus 24-én elrendelték a nyomozás kiegészítését. Azzal küldték vissza az iratokat a járási osztálynak, hogy hallgassa ki az eset többi szemtanúját is, szerezze be a Bak Ignác zsebében talált törszerű vasdarabot, valamint a Bak Mária kezében volt kiskést is, végül, hogy készítsen helyszínrajzot, játszassa le és rögzítse a verekedés lefolyását az összes jelen volt személy bevonásával. A nyomozás kiegészítését már nem a ráckevei járási osztály, hanem a Pest megyei főosztály vizsgálati osztálya végezte. Sajnos a főosztály részéről eljáró vizsgáló sem volt alapos az ügyészség által adott utasítás végrehajtásában. Kihallgatta ugyan az ügyészségi átiratban említett tanúkat, azonban elmaradt a kiskés beszerzése, a helyszínrajz elkészítése és a cselekmény rekonstrukciója is.

A Bak Mária által állítólag használt krumplihámozó kés beszerzésének elmaradására vonatkozólag a főosztály a következő, nehezen elfogadható jelentést tette: „Bak Mária által használt zsebkés beszerzése nem volt lehetséges, mert a ráckevei járási osztályon dolgozó elvtárs szabadságon van. Mihelyt az elvtárs visszajön, a zsebkés beszerzéséről gondoskodni fogok” (Sz. n. 1956). Végül is bűnjelként csupán a törszerű vasdarabot, egy széles pengéjű kést, egy férfiinget és egy férfikabátot foglaltak le. Az ing és a kabát a szúrás alkalmával a sértetten volt. Biztosításukra épp olyan szükség volt, mint amilyen elengedhetetlen lett volna a kiskés lefoglalása is. A széles pengéjű kés szerepe és lefoglalásának indoka teljesen homályos maradt. Sem a nyomozás során, sem később semmi adat nem merült fel arra nézve, hogy ezt a kést bárki is használta volna. Még az sem derült ki, hogy mikor, ki és mely okból foglalta azt le a nyomozás során.

Az újabb áttételi határozatban a megyei főosztály már Bak Mária terhére látta megálapíthatónak a bűncselekményt. Ellenben Bak Ignáccal szemben a nyomozás megszüntetését javasolta. Lényegében tehát úgy értékelte a nyomozás anyagát, hogy az újabb adatok alapján a két gyanúsítottnak, az apának és a leánynak a helyzete kicserélődött. Nem az apa a tettes, mint ezt a járási osztály vélte, hanem a leánya, Mária. A megváltozott nyomozati anyag birtokában az előadó ügyésznek még mindig aggályai voltak. Méltán. Hiszen a sértett ingén talált szúrás nyomok eredetére nézve legfontosabb bizonyíték a kiskés volt. Éppen az látszott perdöntőnek, vajon azzal ejthető volt-e olyan szúrás, amely a sértettet érte. Az ügyész éppen ez okból mindent megtett a bűnjel biztosításának szorgalmazása terén. Október elején személyesen kérte a járási osztály vezetőjét, hogy a krumplihámozó kést 48 órán belül szereztesse be. Később távbeszélőn is többször sürgette a bűnjel soron kívüli biztosítását. November 19-én egyenesen a főosztály rendőri helyetteséhez fordult ebben a tárgyban. Választ azonban csak december 15-én kapott. E szerint a szóban forgó kiskést a nyomozás során lefoglalni elmulasztották. A válasz távolról sem volt megnyugtató, mivel Bak Mária állítása szerint a nyomozás során a rendőrség tőle a kést elvette és lefoglalta.

A megyei ügyészség végül is december 29-én benyújtotta vádiratát. Ebben az apát, Bak Ignácot vádolta meg szándékos emberölés büntettének kísérletével. A leány ellen a nyomozást megszüntette. Az ügyészség magatartása több okból is kifogásolható volt. Nemcsak azért, mert a legfontosabb bűnjel beszerzése és megvizsgálása nélkül döntött, hanem azért is, mivel a kórházi kórtörténet iratait nem szerezte be, és végül mivel a bírósági orvos szakvéleménye egy pár mondatból álló, semmitmondó, általános megállapítást tartalmazott anélkül, hogy a kórrajzot ismerte, a sértettet megvizsgálta volna. „Köztudomású, hogy a hát és a mellkas sérülései alkalmasak lehetnek az emberi élet kioltására. A sérülést akár kés, akár hegyes vasdarab előidézhette” – olvasható a szakvéleményből. Az azonban hiányzik belőle, hogy az orvos a szűrési nyomokat vagy a ruhadarabokon talált sérülési helyeket megvizsgálta.

Ilyen előzmények után és hiányosságok mellett tartott az ügyben előkészítő ülést a Pest megyei bíróság 1956. január 9-én. Az azon jelen volt ügyész indítványozta az iratok visszaküldését pótnyomozás céljából. A bíróság mégis elfogadta a vádiratot, és kitzúzte a tárgyalást, abban a reményben, hogy a kés beszerzését biztosítani tudja a tárgyalás határnapjáig, január 24-ig. A bűnjel lefoglalása és megküldése iránt a bíróság azonnal megkereste a ráckevei járási osztályt. Sajnos, a bírói kérésnek sem lett foganatja.

Az előadó ügyész még egyszer kérte a ráckevei osztály bűnügyi alosztályának vezetőjét, hogy a bűnjelet szerezze be és a bíróságnak küldje meg. A bűnügyi alosztály vezetője erre a kérésre meglepő választ adott: „A járási osztály vezetője arra utasított, hogy ne foglalkozzam ilyen kis jelentőségű ügygel, mint egy kés beszerzése. Mivel a felettesemtől ez volt az utasításom, az ügyészség kérését nem teljesítettem” (Sz. n. 1956).

Az 1956. január 24-én, tehát a bűncselekmény elkövetése után 8 hónapra megtartott tárgyaláson bontakoztak ki ama fogyatékoságok következményei, amelyek a nyomozást jellemezték. A tárgyaláson rekonstruálták a bűncselekmény mozzanatait. Bak Mária lejátszotta a bíróság előtt a történeteket. Ennek alapján igen kétséges lett, hogy ő a tettes. Laikus szemmel is látható volt, de a bírósági orvosszakértő is megerősítette, hogy a szűrés nem történhetett olyan helyzetben és módon, ahogy azt Bak Mária állította. Határozottan vallotta az orvosszakértő azt is, hogy a véres ingen látható repedés a bűnjelként lefoglalt egyik eszköztől sem származhatott, tehát sem a törszerű vasdarabtól, sem a széles pengéjű késtől. Éppen ezért javasolta a kisebb kés beszerzését, esetleg laboratóriumi megvizsgálását és a kórházi kórrajz beszerzését is. Ezek nélkül határozott véleményt előterjeszteni nem volt képes. A megyei bíróság – ügyészi indítványra – elnapolta a tárgyalást, és az iratokat pótnyomozásra visszaküldte az ügyészségnek. Határozatának indoka szerint csak a nyomozás során beszerzendő bizonyítékok alapján kerülhet a bíróság abba a helyzetbe, hogy egyáltalán megállapíthasson valamilyen tényállást. A *Rendőrségi Szemle* szakcikke ezt követően íródott a témában *Megjegyzések a rendőri nyomozásról* címmel (Sz. n. 1956). A szerző F. F. monogrammal jegyzi a cikket. Nagy valószínűséggel dr. Fejes Ferenc Pest megyei főügyész tollából származik az írás, aki az ötvenes évek közepén többször is jelentetett meg bűnügyi nyomozásokat elemző írásokat a folyóiratban.

A konklúzió semelyik bűnüldöző szerv számára sem hízelt.

„Végeredményben oda kerültünk tehát vissza, ahonnan nyolc hónappal ezelőtt elindultunk. A rendőrség nyomozott, majd újból nyomozott, az ügyészség megvádolt egy – esetleg ártatlan – embert, a bíróság előkészítő ülést, tárgyalást tartott, arra 11 tanút, orvosszakértőt megidézett. Hosszú ideig mozgásban volt tehát az igazságügyi apparátus eredmény nélkül. Egy csomó munka, költség, idő kárba veszett és – ami a legfontosabb – egy súlyos bűncselekmény tettese ma sincs felderítve, megérdemelt módon megbüntetve. Nem nehéz kitalálni, milyen véleménye lehet a sértettnek és a hiába megidézett tanuknak a bűnüldözési szervek munkájának értékéről. Pedig mindez – végeredményében tehát a bűnügy elhúzódása – elkerülhető lett volna, ha a nyomozó szervek lelkiismeretesebben, körültekintőbben, alaposabban eljártak volna. Nemcsak a rendőrséget terheli felelősség a bizonyítékok beszerzésének elmulasztása miatt, ha nem az ügyészséget is. Az ügyészségnek ugyanis minden eszköz meg van a kezében, hogy a nyomozást megfelelően irányítsa és, hogy a hiányok pótlására adott utasításainak érvényt szerezzen. Az ügyész azonban kellő időben nem élt ezzel a jogával. Mindezeknek eredménye képpen alig remélhető, hogy a nem is bonyolult tényállású ügyben másfél éven belül a legfelsőbb bíróság is meghozza jogerős döntését. Az elmondottakból levonhatjuk a tanulságot: gyors, minden részletre kiterjedő, lelkiismeretes nyomozati munka nélkül nincs eredmény” (Sz. n. 1956).

Volt tehát még hová fejlődnie a Pest megyei rendőri és ügyészi állománynak az ötvenes években.

Összegzés

Az 1950-es évek derekán a Pest megyei rendőri állomány előtt komoly feladatok álltak. A szakmai képzettség és az anyagi-technikai feltételek hiánya mellett napi harcot kellett vívni a bűnözőkkel is. Az ország a háború pusztításait még nem heverte ki, az életszínvonal általánosan alacsony volt. Ennek ellenére már voltak szép ügyek, sikeres nyomozások is. Ebben a környezetben kezdett el dolgozni a Dobos János-féle generáció is, akik az 1960-as évek végére már profi bűnüldözőkké váltak. A nyomozások tanulságainak rendőri szaklapban való megjelentetése kimondottan pozitív kezdeményezésnek tekinthető ma is. Nemcsak rendőrök, hanem ügyészek és bírók is tollat ragadtak, és nemcsak dicséretet, hanem objektív és építő kritikát is megfogalmaztak. Történt mindez a Rákosi-rendszer nem könnyű esztendei alatt. A háború előtti szakmai színvonal a tömeges elbocsátások miatt visszaesett, gyakorlatilag a nulláról kellett összerakni egy ütőképessé bűnügyi szolgálatot. Ez jól látszik azokon a sokszor legegységesebb hibákon, amelyeket szemléltettünk a nyomozások bemutatása során. Ebben az időszakban tehát üdítő kivételnek számított a *Rendőrségi Szemle* megjelenése (SALLAI 2024: 800), és ilyen alappal tudott a mai napig sikeresen fennmaradni az 1963-tól megjelenő *Belügyi Szemle* is.

Felhasznált irodalom

- DOBOS P. (1970): *A Pest Megyei Rendőr-főkapitányság 25 éve*. Budapest: BM.
- MÁTYÁS Szabolcs (2025): *Magyar kriminalisták arcképcsarnoka I*. Budapest: Rejtjel. Online: https://real.mtak.hu/220980/1/Magyar_kriminalistak_arckepcsarnoka.pdf
- SALLAI János (2024): A magyar rendészettudomány 180 éve. *Belügyi Szemle*, 72(5), 791–803. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2024.v72.i5.pp791-803>
- Sz. n. (1949). *Rendőrségi Közlöny*, 1949. 03. 15., 255.
- Sz. n. (1950a). *Rendőrségi Közlöny*, 1950. 05. 24., 235.
- Sz. n. (1950b). *Rendőrségi Közlöny*, 1950. 11. 10., 505.
- Sz. n. (1953a). *Begyűjtési Értesítő*, 3(35), 311.
- Sz. n. (1953b). *Népszava*, 81(291), 3.
- Sz. n. (1953c). *Népszava*, 81(299), 2.
- Sz. n. (1954a): Sorozatos rablások felderítése. *Rendőrségi Szemle*, 2(1), 57–65.
- Sz. n. (1954b). *Hungarian Monitoring*, 1954. 02. 20., 1319.
- Sz. n. (1956): Egy régen húzóódo bírósági ügy nyomozási tapasztalatai. *Rendőrségi Szemle*, 4(2), 184–187.
- SZILÁGYI János (1970): Pest megye rendőri szerveiről. *Belügyi Szemle*, 8(8), 73–81.

A biometrikus azonosítás és az adatvédelem

Biometric Identification and Data Protection

BOJTÁR J. Tamás,¹ TÓTH Attila²

Bevezetés: A digitális korszakban a pénzügyi szektor egyik legnagyobb kihívása az ügyfél-azonosítás biztonságos és adatvédelmi szempontból is megfelelő megvalósítása. A biometrikus azonosítás – ujjnyomat, írisz, arcfelismerés – egyre elterjedtebb a bankbiztonságban, azonban az ezekhez kapcsolódó érzékeny személyes adatok tárolása és kezelése komoly adatvédelmi kockázatot hordoz. A biometrikus jellemzők megváltoztathatatlanok, így illetéktelen hozzáférés esetén a károsodás visszafordíthatatlan.

Célkitűzések: A tanulmány bemutatja, miként járulhat hozzá a homomorf titkosítás és a decentralizált adattárolás a biometrikus adatok védelméhez, és hogyan növelhető a rendszerek biztonsága anélkül, hogy az azonosítás hatékonysága csökkenne. A kutatás célja a bankbiztonsági gyakorlat adatvédelmi kihívásainak feltárása és a legújabb technológiai irányok elemzése.

Módszerter: A vizsgálat szakirodalmi elemzést, a jogszabályi és szabványi környezet áttekintését foglalta magában, valamint primer adatgyűjtést: kérdőíves felmérést és félig strukturált interjúkat bankbiztonsági, információbiztonsági, adatvédelmi szakemberekkel, továbbá a centralizált és decentralizált tárolási modellek összehasonlítását.

Eredmények: A felmérés eredményei szerint a válaszadók 62,5%-a hallott már a homomorf titkosításról, közülük 96,7% alkalmazhatónak tartotta a biometrikus adatok védelmére. A decentralizált tárolást 79,2% ismerte, 82,9% szerint a biometrikus adatok védelmét erősíti ez a fajta adattárolás.

Konklúzió: A szakértői interjúk megerősítették, hogy ezek a technológiák jelentősen csökkentik az adatlopás és -szivárgás kockázatát, miközben támogatják a GDPR *privacy by design* elvét. Az eredmények alátámasztják a kutatott technológiák kockázatsökkentő hatékonyságát, hangsúlyozva a *privacy by*

¹ Hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar, e-mail: thomas.doubting1@gmail.com

² PhD, adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar, e-mail: toth.attila@uni-nke.hu

design elv érvényesítését és a szabályozási finomhangolás szükségességét a gyakorlati integrációhoz.

Kulcsszavak: biometrikus azonosítás, adatvédelem, bankbiztonság, homomorf titkosítás, decentralizált adattárolás

Introduction: In the digital era, one of the greatest challenges faced by the financial sector is implementing customer identification in a manner that is secure and compliant with data protection requirements. Biometric identification – including fingerprints, iris patterns and facial recognition – is becoming increasingly prevalent in banking security. However, the storage and processing of such sensitive personal data pose significant privacy risks, as biometric traits are immutable, and any unauthorised access may result in irreversible harm.

Objectives: This study explores how homomorphic encryption and decentralised data storage can enhance the protection of biometric data and strengthen system security without compromising the efficiency of authentication. The primary objective is to identify the main data protection challenges within banking security practice and to analyse emerging technological trends addressing these risks.

Methodology: The research combines a comprehensive literature review, an analysis of the relevant legislative and standardisation framework, and primary data collection. Empirical data were obtained through a questionnaire survey and semi-structured interviews with professionals in banking security, information security and data protection, coupled with a comparative assessment of centralised and decentralised data storage models.

Results: The empirical findings reveal that 62.5% of respondents were familiar with homomorphic encryption, and 96.7% of them regarded it as a viable method for protecting biometric data. Additionally, 79.2% were aware of decentralised storage, with 82.9% recognising it as a solution that enhances the protection of biometric information.

Conclusion: Expert interviews confirmed that these technologies significantly reduce the risks of data theft and leakage, while supporting the application of the GDPR's privacy by design principle. The findings validate the risk-reduction effectiveness of the examined technologies and underscore the importance of enforcing privacy by design and fine-tuning regulatory frameworks to facilitate their practical integration.

Keywords: biometric identification, data protection, bank security, homomorphic encryption, decentralised storage

A banki azonosítás jövője: biometrikus kockázatok és korszerű védelmi architektúrák

A pénzügyi szektor digitalizációja radikálisan átalakította a banki azonosítási gyakorlatot. A biometrikus azonosítás – ujjlenyomat, ujjnyomat (UJHEGYI 2023), arcfelismerés, írisz – kényelmes és gyors, de adatvédelmi szempontból különösen érzékeny, hiszen a biometrikus jellemzők megváltoztathatatlanok, így ha ezek az adatok illetéktelen kezekbe kerülnek, a károsodás visszafordíthatatlan.

A cél annak feltárása, hogy milyen módon lehet védeni ezeknek az adatoknak a biztonságát korszerű technológiákkal – titkosítással és decentralizált adattárolással – anélkül, hogy az azonosítás hatékonysága csökkenne.

A biometrikus azonosítás és az adatvédelem kérdésköre nem kizárólag technológiai vagy jogi probléma, hanem a rendészettudomány, a magánbiztonság és az információbiztonság határterületén elhelyezkedő, interdiszciplináris kutatási irány. A hazai tudományos diskurzusban az elmúlt évtizedben megfigyelhető a biztonságstudományi és adatvédelmi témák intézményesülése, valamint a magánbiztonság és az információvédelem iránti növekvő tudományos érdeklődés. E folyamatot jól szemlélteti a Nemzeti Közszoigálati Egyetem Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék publikációs tevékenységének tudománymetriai elemzése, amely rámutat arra, hogy a biztonságtechnológia, az adatvédelem és a kiberbiztonság kérdései egyre hangsúlyosabb szerepet töltenek be a hazai rendészettudományi kutatásokban, és szoros kapcsolatban állnak a gyakorlati biztonsági kihívásokkal. Mindez alátámasztja, hogy a biometrikus azonosítás adatvédelmi vizsgálata nem elszigetelt kutatási terület, hanem egy fejlődő, intézményesen is megerősödött tudományos környezetbe illeszkedik (CSABA–TÓTH 2024).

A biometrikus adatok a GDPR, az Európai Parlament és a Tanács 2016. április 27-i (EU) 2016/679 rendelete szerint „különleges adatnak” számítanak, ami miatt kezelésük csak szigorú jogalappal – például kifejezett hozzájárulással vagy más törvényes indokkal – és megfelelő adatvédelmi garanciákkal lehetséges.

Az elemzett szakirodalom rámutat, hogy a biometrikus adatok kezelése különös figyelmet igényel, és az adatkezelés során biztosítani kell az adatminimalizálást, a pszeudonimizálást³ vagy anonimizálást,⁴ illetve az erős technikai védelem alkalmazását. A biometrikus információk védelmére létezik nemzetközi szabvány is: ISO/IEC 24745, amely előírja az adatvédelem követelményeit, például a biometrikus sablonok védelmét.

Az adatvédelmi és kiberbiztonsági szabályozási környezetben Magyarországon emellett rámutatnak az egyre fontosabbá váló kiberbiztonságra: az új, 2024. évi LXIX. törvénynek Magyarország kiberbiztonságáról – a 2022-ben elfogadott, az Európai Parlament

³ Pszeudonimizálás: álnevesítés, a személyes adatok olyan módon történő kezelése, amely során azok további információk nélkül már nem köthetők közvetlenül egy természetes személyhez, de megfelelő kulcsok birtokában visszaállíthatók (GDPR 4. cikk 5. pont). Ez adatvédelmi technikaként csökkenti a reidentifikáció kockázatát, miközben lehetővé teszi az adatok elemzését.

⁴ Anonimizálás: a személyes adatok olyan visszafordíthatatlan átalakítása, amelynek eredményeként további információk nélkül többé már nem azonosítható a természetes személy, így az adatok kikerülnek a GDPR hatálya alól (GDPR preambulum 26.). Ez a legmagasabb szintű adatvédelmi technika, amely lehetővé teszi az adatok anonim elemzését.

és a Tanács (EU) 2022/2555 számú irányelve (NIS 2) hazai átültetése – célja a kritikus informatikai rendszerek és szolgáltatások biztonságának megerősítése. Ezzel összhangban pénzügyi, különösen banki környezetben már hosszabb ideje léteznek olyan jogszabályok és felügyeleti elvárások, amelyek kifejezetten az informatikai és kiberbiztonsági kockázatok kezelésére irányulnak: a 42/2015. (III. 12.) Korm. rendelet, a 29/2024. (VI. 24.) MNB rendelet, valamint a Magyar Nemzeti Bank 1/2025. (I. 13.) számú ajánlása, illetve annak jogelődei, amelyek már évek óta konkrét, kötelezően vagy elvárásként alkalmazandó követelményeket határoznak meg.

Ez összhangba hozza a biometrikus adatkezelés és -tárolás kérdését a szervezeti kiberbiztonsági követelményekkel, különösen pénzügyi intézmények esetében, ahol magas fokú adatvédelem és rendszerintegritás szükséges.

A kutatás középpontja, hogy a banki környezetben alkalmazott biometrikus rendszerek milyen adatvédelmi kockázatokkal szembesülnek, és hogyan kezelhetők ezek korszerű titkosítási eljárásokkal. A vizsgálat során szakirodalmi elemzés készült a biometrikus azonosítás és adatvédelem területéről, interjúk készültek bankbiztonsági és adatvédelmi szakemberekkel, valamint megtörtént a centralizált és decentralizált adattárolási modellek összehasonlítása. A kutatás hipotézise szerint a homomorf titkosítás és a decentralizált adattárolás együttesen képes növelni a biometrikus adatok védelmét, miközben fenntartja a gyors és hatékony azonosítást.

A téma kutatása során az iparági szakirodalmat és az elsődleges forrásokat dolgoztuk fel leginkább, például szakcikkek, tudományos publikációk, kutatási jelentések, bankbiztonsági ajánlások és irányelvek elemzésével az alábbi módszerek szerint:

- a biometrikus személyazonosítás hazai jogszabályi környezetének vizsgálata;
- a személyazonosításra vonatkozó speciális szabályok vizsgálata;
- az adatok védelmére vonatkozó szabályozók vizsgálata;
- a kutatás témakörét érintő bank- és információbiztonság, magánbiztonság, valamint az adatvédelem munkatársaival történő konzultáció;
- a biometrikus azonosítási technológiák és adatvédelmi irányelvek elemzése és összehasonlítása a bankbiztonság területén;
- a biometrikus azonosítás és adatvédelem által nyújtott előnyök és kockázatok felmérése és értékelése.

A publikációban foglaltak további kutatási alapként szolgálhatnak az általános banki azonosítás során használt biometrikus adatok kezelésében, valamint hozzájárulhatnak a bankbiztonsági rendszerek hatékonyságának növeléséhez és az általános államigazgatási reform folyamatába illeszkedő korszerűsítéshez.

A biometrikus azonosítás szerepe és működése a bankbiztonságban

A biometrikus azonosítás szerepe az elmúlt két évtizedben alapjaiban alakította át a biztonságos rendszerek működését, különösen a kritikus infrastruktúrák, szervezetek körébe tartozó pénzügyi intézmények esetében. A biometrikus technológiák lényege, hogy

az azonosítást olyan egyedi biológiai vagy viselkedési jellemzőkre építik, amelyek stabilak, tartósak és másolhatatlanok. Ezek közé tartoznak többek között az ujjnyomatok, az arceometria, az írisz mintázata, illetve a viselkedésalapú jellemzők, mint a kézírás vagy a beszédhang. A biometrikus azonosítás pontos definíciója szerint az egyén egyedi biometrikus adatait összevetik egy adatbázisban tárolt sablonnal, amely matematikai jellemzők halmaza, nem pedig a nyers kép vagy lenyomat (GROTHER–SALAMON–CHANDRAMOULI 2013).

A biometrikus azonosítás technológiai előnye abban áll, hogy a személyazonosság megerősítéséhez nincs szükség olyan tudásalapú elemekre, mint a jelszó vagy PIN-kód, amelyek elveszíthetők, ellophatók vagy megfejtethők. A biometrikus jellemzők a személyhez kötöttek, nem ruházhatók át, és – ideális esetben – nem hamisíthatók. A modern biometrikus rendszerek fejlődése olyan technológiai személyiségeknek köszönhető, mint John Daugman, aki az íriszfelismerés algoritmusait (*Biographical sketch, John Daugman* [é. n.]) már 1994-ben ipari szintre emelte, illetve Mitchell Trauring, aki 1963-ban publikálta az első tudományos ujjlenyomat-illesztő algoritmust (TRAURING 1963). A fejlődés következő szakaszát az olyan kutatók foglalják össze, mint például Anil K. Jain és társai, akik a biometria teljes modern ökoszisztémáját áttekintik (JAIN–NANDAKUMAR–ROSS 2016).

A bankbiztonsági alkalmazásokban az ujjnyomat-azonosítás továbbra is kiemelt szerepet játszik, a stabilitása és bizonyító ereje miatt (UJHEGYI 2023). Emellett az íriszfelismerés és az arcfelismerés egyre fontosabb szerephez jut a belépés-ellenőrzési rendszerekben, különösen olyan helyzetekben, amikor a felhasználónak gyors, érintésmentes azonosításra van szüksége. Az arcfelismerés azonban egyszerre hordoz biztonsági előnyöket és társadalmi kockázatokat, amire Ujhegyi és szerzőtársa hívja fel a figyelmet, különös tekintettel a kínai megfigyelési gyakorlatokra (UJHEGYI–KUN 2020).

A biometrikus rendszerek működése szigorúan függ a háttér-technológiáktól: a mintavételtől a sablonképzésen át az összevetésig. A döntéshozatali folyamat pontosságát az algoritmusok minősége, a zajkezelés, a fényviszonyok, a testrészek állapota és a szenzorok érzékenysége befolyásolja. A bankok számára kulcsfontosságú, hogy minimalizálják a hamis elfogadás (FAR) és hamis elutasítás (FRR) arányát. A hamis elfogadás kiküszöbölésére való törekvés fontossága a biztonsági szakemberek számára talán nyilvánvalóbb, azonban a hamis elutasítás is komoly problémát okozhat, mivel jogosult ügyfelek nem férnek hozzá szolgáltatásokhoz, ami bizalomvesztést, ügyfélszolgálati többletköltséget és versenyhátrányt eredményez. Ráadásul a felhasználói frusztráció akár arra is ösztönözheti a felhasználót, hogy megkerülje vagy mellőzze a védelmi megoldást, amennyiben az adott alkalmazásban erre lehetőség van (TISZOLCZI 2023), ez pedig olyan új rendszerek felé tereli a fejlesztést, mint a multimodális biometria, ahol több biometrikus jellemző együttesen határozza meg a személyazonosságot.

A biometrikus azonosítás a pénzügyi szektorban már nem kiegészítő technológia, hanem az alapbiztonság része. A fejlődést azonban jelentősen befolyásolja, hogy e személyes adatok kezelése milyen adatvédelmi garanciákkal párosul.

A biometrikus adatok adatvédelmi szabályozása és kérdései

A biometrikus adatok kezelése a GDPR egyik legérzékenyebb és legszigorúbban szabályozott területe. A rendelet kifejezetten különleges adatként kezeli a biometrikus információkat, mivel ezek olyan testi vagy viselkedési jellemzők, amelyekkel az érintett egyértelműen azonosítható. A biometrikus adat definícióját a GDPR egyértelműen rögzíti: „egy természetes személy testi, fiziológiai vagy viselkedési jellemzőire vonatkozó minden olyan sajátos technikai eljárásokkal nyert személyes adat, amely lehetővé teszi vagy megerősíti a természetes személy egyedi azonosítását, ilyen például az arckép vagy a daktiloszkópiai adat.”

A biometrikus azonosítók sajátossága, hogy nem megváltoztathatók, így kiszivárgás esetén nem lehet „új” ujjlenyomatot, arcképet vagy íriszmintázatot létrehozni. Éppen ezért hangsúlyozza Szabó Máté Dániel is, hogy a biometrikus azonosítás és az adatvédelem viszonya olyan egyensúlyi helyzetet igényel, ahol a technológiai előnyök nem veszélyeztetik az érintett magánszférát (SZABÓ 2004). A bankbiztonsági környezetben ez különösen fontos, hiszen a biometrikus adatok a pénzügyi infrastruktúrák egyik elsődleges védelmi vonalává váltak.

A GDPR nemcsak a fogalmakat definiálja (adatkezelő, adatfeldolgozó, adatvédelmi incidens, álnevesítés), hanem konkrét elveket is meghatároz: célhoz kötöttség, adattakarékosság, átláthatóság, korlátozott tárolhatóság. A biometrikus rendszerekben azonban ezek az elvek gyakran ütköznek a technológia működési logikájával. Az ujjlenyomat- vagy arcfelismerő rendszerek ugyanis tipikusan folyamatos összevetést és hosszú távú tárolást igényelnek, ez pedig újra és újra felveti a szükségesség és arányosság kérdését.

A gyakorlatban a legkritikusabb pont a biometrikus sablonok védelme (GROTHER–SALAMON–CHANDRAMOULI 2013). A sablon elvileg nem állítható vissza nyers képpé, azonban nem megfelelő implementáció esetén a visszafejtés technikailag nem lehetetlen. Éppen ezért a modern adatvédelmi gyakorlat megköveteli, hogy a biometrikus sablonokat titkosított, elkülönített és visszavezethetetlen formában tárolják. A bankbiztonság sajátossága, hogy a biometrikus adatok kezelése kettős célhoz kötött: fizikai beléptetés és informatikai hozzáférés. Ebben az esetben a GDPR szerinti érdekmérlegelési teszt, valamint a kockázatalapú megközelítés válik hangsúlyossá (LIPPAI–MEZEI 2024). A biometrikus adatok felhasználása ennél szélesebb körű is lehet, amelyekben további célok jelennek meg, így például az ügyfél-azonosítás – akár távoli csatornákon, például videobanki alkalmazásokban –, valamint a csalásmegelőzés és a visszaélések detektálása, amelyek mind önálló adatkezelési célt és külön adatvédelmi értékelést tehetnek szükségessé.

Elmondható, hogy a biometrikus azonosítás nem lehet önmagában biztonsági garancia. A biometrikus adatok védelmének hiányossága ráadásul közvetlen fizikai következményekkel járhat a kritikus infrastruktúra működőképességére – például beléptetési zavarok, jogosulatlan behatolások formájában.

A valódi védelemhez olyan technológiák szükségesek, amelyek biztosítják, hogy a biometrikus sablonok sem nyugalmi helyzetben, sem használat közben ne legyenek visszafejthetők. Ezt a problémát oldja meg a homomorf titkosítás, amely lehetővé teszi az adatok titkosított formában történő feldolgozását.

Homomorf titkosítás és decentralizált tárolás a biometrikus adatok védelmében

A biometrikus adatok hosszú távú védelmének egyik legmodernebb és legígéretesebb megoldása a homomorf titkosítás (*fully homomorphic encryption*, FHE) (GENTRY 2009). Ez a titkosítási forma lehetővé teszi, hogy a rendszer a biometrikus sablonokon úgy végezzen számításokat – például ujjlenyomat-összevetést –, hogy azok végig titkosított állapotban maradnak. Ez az áttörés gyökeresen megszünteti a klasszikus tárolási és működési kockázatokat: még akkor sem fejthető vissza a sablon, ha az adatbázis egy az egyben illetéktelen kézbe kerül.

Az FHE lényege, hogy a biometrikus összevetéshez szükséges matematikai műveletek – távolságszámítás, hasonlóságiindex-képzés – végrehajthatók a titkosított adatokon. Így a rendszer soha, egyetlen pillanatra sem fér hozzá a felhasználó tényleges biometrikus jellemzőihez. Ez technológiai szempontból a legmagasabb szintű adatvédelmi garancia, amely rendszerfüggetlenül ellenállóvá teszi az adatlopással, kompromittálással és rendszerszintű támadásokkal szemben.

A bankbiztonsági infrastruktúrák számára a másik kulcsfontosságú terület a decentralizált vagy megosztott tárolás. Ezek közös előnye, hogy nincs egyetlen támadható adatpont, így egyetlen biztonsági incidens sem eredményez teljes sablonszivárgást.

A homomorf titkosítás és a decentralizált tárolás egymást erősíti: az FHE biztosítja a működési titkosítást, a decentralizáció a strukturális ellenálló képességet. Modern megközelítésben a biometrikus sablonok már nem egyetlen központi adatbázisban léteznek, hanem több független komponensből állnak össze, amelyeket a rendszer csak a hitelesítési folyamat alatt – és ott is titkosítva – használ.

A viselkedésalapú biometria – például a gépelési ritmus (UJHEGYI–KUN 2020) vagy a járásminta (CHRIPKO 2025) – különösen profitál az FHE-alapú feldolgozásból. Ezek az adatok is folyamatos gyűjtést és dinamikus összevetést igényelnek, így a folyamatos titkosított feldolgozás jelentős adatvédelmi előnyt biztosít. A decentralizált megoldások további előnye, hogy a felhasználók számára biztosítható a saját biometrikus adatok feletti kontroll: például a személy birtokolhatja az egyik kulcsrészt, amely nélkül a rendszer nem képes hitelesítést végrehajtani. Ez a modell összhangban áll a GDPR *privacy by design* (az Európai Parlament és a Tanács 2016/679 rendelete, 25. cikk) megközelítésével.

A homomorf titkosítás és a decentralizált tárolás nemcsak technikai, hanem filozófiai fordulatot is jelent a biometrikus rendszerekben: a biometrikus adat többé nem egy titkosítva őrzött titok, hanem információ, amelyhez senki sem fér hozzá – még a rendszer sem. Ez a valódi adatvédelmi garancia.

Homomorf titkosításon alapuló alkalmazások

Microsoft SEAL

A Microsoft SEAL (Simple Encrypted Arithmetic Library) a homomorf titkosítás egyik legszélesebb körben használt, nyílt forráskódú könyvtára, amelyet a Microsoft Research

fejleszt és tart fenn. A könyvtár a BFV- és a CKKS-sémák implementációját biztosítja, lehetővé téve egész és lebegőpontos aritmetikai műveletek elvégzését titkosított adatokon úgy, hogy a visszafejtésre a számítási folyamat egyetlen pontján sincs szükség.

A SEAL implementációja modern rácsalapú (*lattice-based*) kriptográfiai konstrukciókra épül, amelyek a jelenlegi kutatási eredmények szerint kvantumszámítógépek ellen is védelmet nyújtanak. A könyvtár 2024-es kiadásai több optimalizációt tartalmaznak a memóriahasználat, a kulcskezelés és a zajnövekedés kontrollálása terén, ami különösen fontossá válik olyan alkalmazásoknál, ahol nagy mennyiségű, bonyolult szerkezetű adatot dolgoznak fel titkosított formában – ilyenek a biometrikus sablonok is.

A homomorf titkosítás paraméterezésére vonatkozó ajánlásokat a Homomorphic Encryption Standardization Working Group tartja karban. A 2024-es ajánlás külön kiemeli a SEAL által alkalmazott gyakorlati paraméterkészletek stabilitását és ipari alkalmazhatóságát (ALBRECHT et al. 2018).

A pénzügyi és biometrikus azonosítási környezetben a SEAL legfontosabb előnye, hogy lehetőséget biztosít a teljes hitelesítési folyamat titkosított adatállapot melletti végrehajtására. Ez azt jelenti, hogy a biometrikus sablonok – például ujjlenyomatból vagy arcképből származó jellemzők – összevetése során sem a rendszer, sem annak üzemeltetője, sem harmadik fél nem fér hozzá a tényleges mintákhoz. A folyamat így megfelel a *privacy by design* elvnek, és jelentősen csökkenti a sablonszivárgásból eredő hosszú távú kockázatot.

Google Private Join and Compute

A Google Private Join and Compute (PJC) lehetővé teszi két szervezet számára, hogy úgy hasonlítsanak össze adatokat, hogy közben egyik fél sem látja a másik nyers adatait. A rendszer lényege, hogy a felek csak azonosító alapján keresik meg a közös rekordokat, majd kizárólag ezekről számolnak összevont eredményeket – például darabszámot vagy átlagot – úgy, hogy az egyéni adatok rejtve maradnak.

A PJC működése két technikára épül:

- az egyik a privát halmazmetszet (*private set intersection*, PSI), amely meghatározza, hogy mely rekordok közösek;
- a másik a titkosított számítás, amely biztosítja, hogy az adatok a feldolgozás teljes folyamata alatt titkosítva maradjanak.

A Google nyílt forráskódú implementációja ezt a két megoldást egyetlen protokollban egyesíti, lehetővé téve a közös adatpontokra épülő biztonságos számításokat. Ez a többlépcsős védelem olyan helyzetekben hasznos, ahol a felek szeretnék együttműködni, de az adatokat nem adhatják át egymásnak. Tipikusan ilyen terület az egészségügyi elemzés, a csalásfelderítés vagy a pénzügyi kockázati adatok összevetése. A Google hivatalos ismertetése szerint a PJC célja az, hogy az intézmények úgy tudjanak közösen statisztikákat készíteni, hogy közben adatvédelmi szempontból egyik fél se kerüljön kiszolgáltatott helyzetbe. A PJC előnye, hogy nem központi adatbázist épít, nem vonja össze a felek adatait, és nem „lát bele” azok tartalmába. A folyamat végén mindkét fél csak annyit tud meg,

amennyire ténylegesen szüksége van: például hány ügyfél közös a két intézmény között, vagy hogy milyen átlagérték jellemző az átfedésben szereplő rekordokra. Ez az adatvédelmi megközelítés biztonságosabb, mint a hagyományos adatmegosztási módszerek, mivel a teljes feldolgozás titkosított környezetben történik, és a nyers adatok egyszer sem kerülnek át egyik féltől a másikhoz (WALKER et al. 2019).

A bankbiztonsági és biometrikus azonosítási folyamatokban a PJC különösen értékes olyan helyzetekben, amikor intézmények közötti egyeztetés szükséges – például csalási minták összevetésére, kockázatelemzésre vagy a hozzáférési jogosultságok összehangolására – úgy, hogy az intézmények közben nem adják át a saját adatbázisaikat.

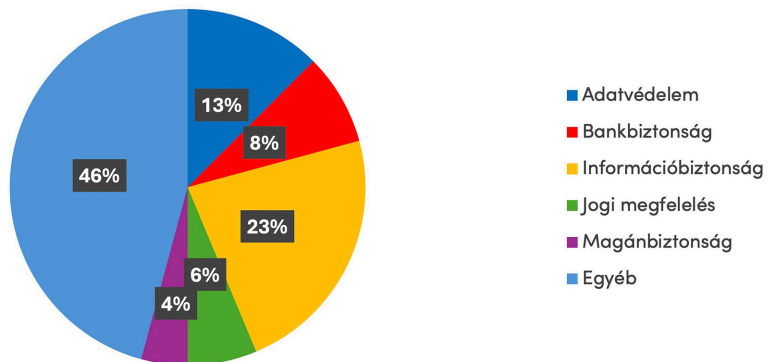
A kérdőíves kutatás eredményei ezzel összefüggésben arra utalnak, hogy a PJC-hez kapcsolódó kriptográfiai megoldások alkalmazása a jelentős adatvédelmi előnyök mellett konkrét technikai kockázatokat is hordoz. A válaszadók által jelzett aggályok között megjelent a megnövekedett számítási és erőforrásigény, valamint a skálázhatóság kérdése, különösen nagyméretű adatkészlet kezelése és intézmények közötti, ismétlődő adatkezelési műveletekkel járó együttműködések során.

Kiemelendő, hogy a titkosított számításokra épülő rendszerek biztonsága érzékeny a kriptográfiai paraméterek – így különösen a zajküszöb – megfelelő megválasztására. Amennyiben ezeket a paramétereket nem megfelelően állítjuk be, az a védelem gyengüléséhez, szélsőséges esetben a rendszer törhetőségéhez vezethet, miközben a paraméterezés a gyakorlatban nem tekinthető triviális feladatnak.

A PJC így olyan együttműködési lehetőségeket teremthet, amelyek korábban adatvédelmi okokból nem voltak biztonságosan megvalósíthatók, ugyanakkor a kutatás arra is rávilágít, hogy bankbiztonsági alkalmazása csak átfogó kockázatértékelés és megfelelő szakmai kompetencia mellett tekinthető fenntarthatónak.

Kutatási módszertan és a kérdőív bemutatása

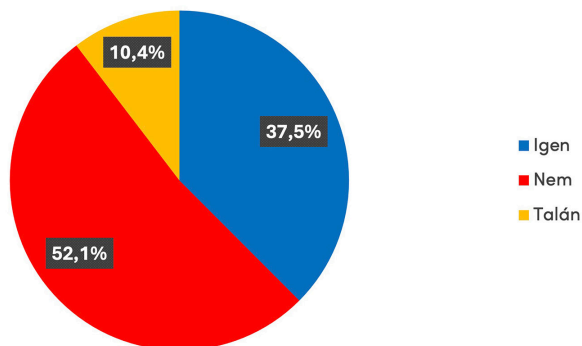
A primer kutatás egyik eleme a kérdőíves felmérés volt, amely a biometrikus azonosítással kapcsolatos adatvédelmi megoldások – különösen a homomorf titkosítás és a decentralizált adattárolás – szakmai elfogadottságát vizsgálta. Az adatfelvétel célzott, nem véletlenszerű szakértői mintavétellel történt, elsősorban bankbiztonsági, információbiztonsági, adatvédelmi és magánbiztonsági területen dolgozó szakemberek körében. A kérdőívet összesen 48 válaszadó töltötte ki. A felmérés 2025-ben zajlott, a kutatás lezárásáig. A válaszadók különböző szervezeti és biztonsági környezetet képviseltek, beleértve kritikus infrastruktúrát üzemeltető szervezeteket, kis- és középvállalkozásokat, valamint pénzügyi és technológiai területen működő intézményeket (1. ábra). A kérdőív 18 kérdésből állt, és elsősorban a technológiák ismertségére, gyakorlati alkalmazhatóságára, valamint az adatvédelmi és információbiztonsági kockázatok megítélésére fókuszált. Az így nyert adatok alkalmasak voltak a kutatási hipotézisek empirikus alátámasztására és a kvalitatív interjúk eredményeinek kiegészítésére.

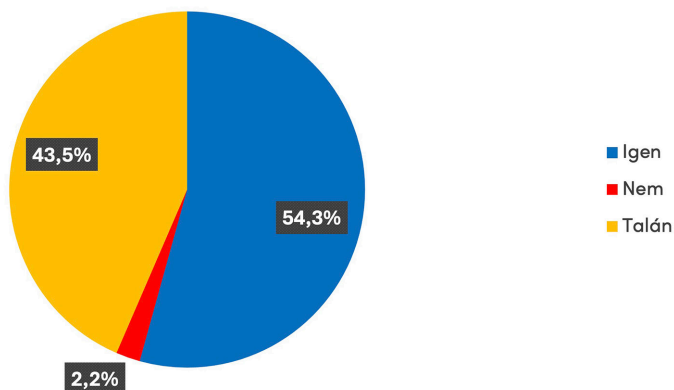
1. ábra: Foglalkozási területek
 Forrás: a szerzők szerkesztése

Bankbiztonsági, információbiztonsági, adatvédelmi és magánbiztonsági szakemberek véleménye a homomorf titkosításról és a decentralizált adattárolásról

A válaszadók közül 47,9% hallott már a homomorf titkosításról (2. ábra), és közülük 97,8% úgy vélekedett, hogy ez a technológia potenciálisan alkalmazható a biometrikus adatok védelmére (3. ábra). Indoklasként többen kiemelték, hogy a homomorf titkosítás előnye, hogy a feldolgozási folyamat során nem szükséges visszafejteni az adatokat, ezáltal csökken az adatlopás vagy -szivárgás kockázata. Egyes válaszok szerint a homomorf titkosítás biztonságos adatmegosztást tesz lehetővé, amely különösen hasznos lehet pénzügyi környezetben, érzékeny ügyfeladatok kezelése során.

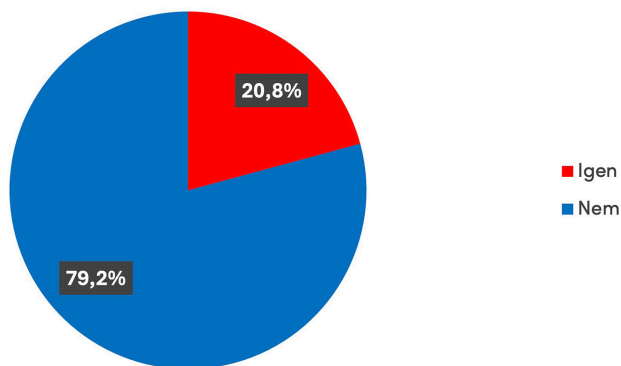
2. ábra: A homomorf titkosítás ismertsége
 Forrás: a szerzők szerkesztése

3. ábra: A homomorf titkosítás alkalmazhatósága

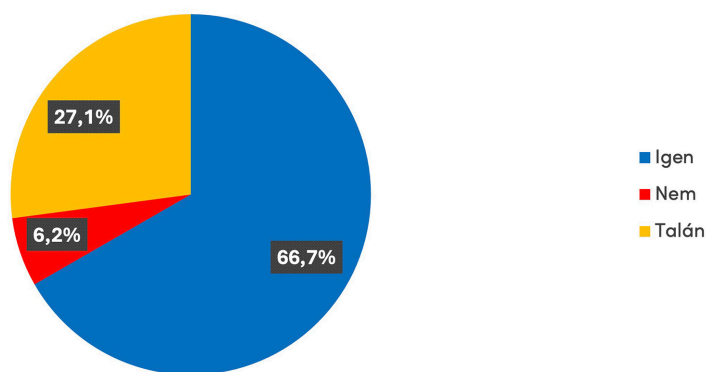
Forrás: a szerzők szerkesztése

A decentralizált adattárolást 79,2% ismerte (4. ábra), és 93,8% szerint (5. ábra) ez a tárolási mód növeli a biometrikus adatok védelmét. A válaszadók hangsúlyozták, hogy decentralizált rendszer esetén nem létezik egyetlen központi támadási felület, így az adatokhoz való jogosulatlan hozzáférés esélye jelentősen csökken.

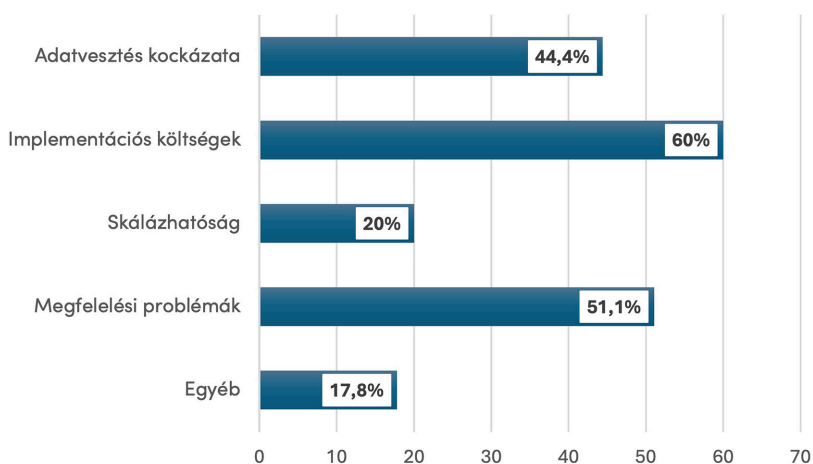
4. ábra: A decentralizált adattárolási megoldások ismertsége

Forrás: a szerzők szerkesztése

5. ábra: A decentralizált tárolás alkalmazhatósága
 Forrás: a szerző szerkesztése

Ugyanakkor az aggályok között megjelent az adatvesztés kockázata, a skálázhatósági nehézségek és az implementációs költségek, valamint a megfelelési problémák is, amelyek technológiai és infrastrukturális szempontból további vizsgálatot igényelnek (6. ábra).

6. ábra: Aggályok
 Forrás: a szerzők szerkesztése

Az adatvédelmi tisztviselők álláspontja

A kutatás kvalitatív módszertanra épült, amelynek során három adatvédelmi tisztviselővel készítettünk félig strukturált interjút, és az interjúk eredményeit a tartalomelemzés módszerével dolgoztuk fel. Az interjúalanyok kiválasztása célzott szakértői mintavétellel történt. Az interjúk eredményei egybehangzóan alátámasztják, hogy a biometrikus adatok különleges adatnak minősülnek, kezelésük kizárólag szigorú jogi és technikai feltételek teljesülése mellett tekinthető jogszerűnek.

A homomorf titkosítás kapcsán az egyik tisztviselő kiemelte, hogy ennek alkalmazása jelentősen csökkenti az adatlopás vagy adatszivárgás kockázatát, mivel nincs szükség a titkosított adatok visszafejtésére az azonosítási műveletek során. Ez a megállapítás közvetlenül megerősíti az első kutatási hipotézist.

A decentralizált adattárolással kapcsolatban elhangzott, hogy ez a megoldás csökkenti az adatbázisok sebezhetőségét, mivel megszünteti az egyetlen, központi támadási pontot. További érvként elhangzott, hogy a decentralizált rendszerek hozzájárulnak a felhasználói bizalom erősödéséhez, különösen olyan intézmények esetében, ahol magas szintű ügyfél-azonosításra van szükség. Míg az interjúalanyok eltérő mélységben és technikai részletességgel nyilatkoztak, mindannyian egyetértettek abban, hogy az adatvédelmi megfelelés érdekében szükséges a biometrikus rendszerek átfogó kockázatértékelése és a korszerű kriptográfiai megoldások bevezetése.

Esettanulmányok a biometrikus adatok tárolásának sérülékenységről

Az OPM ujjlenyomatadatainak kiszivárgása (Global Resilience Institute [é. n.]

2015-ben az Egyesült Államok Office of Personnel Management (OPM) adatbázisát ért kibertámadások során több mint 21 millió szövetségi alkalmazott személyes adata és 5,6 millió ujjlenyomat került illetéktelen kezekbe. A támadás jelentőségét tovább növelte, hogy az ujjlenyomatok egy része olyan pozíciókhoz kötődött, amelyek nemzetbiztonsági átvilágításhoz kapcsolódó dokumentációban szerepeltek. A Global Resilience Institute értékelése szerint az ujjlenyomatok kompromittálódása különösen súlyos, mert – a jelszavakkal szemben – ezek nem cserélhetők le, és így az érintettek számára élethosszig tartó biztonsági kockázatot hordoznak.

A jelentés azt is kiemeli, hogy a támadás hosszú távú következményei kiszámíthatatlanok, mivel az ujjlenyomatok más, későbbi azonosítási rendszerekben is felhasználhatók lehetnek. Az eset világosan rávilágít arra, hogy a nagyméretű központi biometrikus adatbázisok különösen vonzó és stratégiai jelentőségű célpontok, így védelmük nem csupán informatikai, hanem nemzetbiztonsági kérdés is.

Az amerikai CBP alvállalkozójának adatszivárgása (US Department of Homeland Security 2020)

2019-ben az amerikai vám- és határőrizeti szerv (Customs and Border Protection, CBP) egyik alvállalkozóját kibertámadás érte, amelynek következtében mintegy 184 000 utas

arcfelvétele és 105 000 rendszám-tábla-felvétel került illetéktelen kezekbe. A Belbiztonsági Minisztérium Főfelügyelői Hivatalának jelentése szerint az incidens közvetlen oka az volt, hogy a vállalkozó nem tartotta be a CBP-szerződésben előírt adatbiztonsági követelményeket, többek között nem biztosította az adatok megfelelő titkosítását és hálózati elkülönítését. A vizsgálat arra is rámutatott, hogy a vállalkozó a szerződésben tiltott módon másolást és helyi adattárolást végzett, ami döntő szerepet játszott az adatok kompromittálódásában. A jelentés hangsúlyozza, hogy a biometrikus adatok kiszervezése a harmadik felek felé jelentős kockázatot hordoz, és az átlátható ellenőrzési, auditálási és incidenskezelési követelmények hiánya súlyos következményekhez vezethet.

Clearview AI elleni adatvédelmi eljárások (Office of the Privacy Commissioner of Canada 2021)

A Clearview AI arcfelismerő szoftvert fejlesztő vállalat ellen több nemzetközi adatvédelmi hatóság is vizsgálatot indított, miután kiderült, hogy a cég több milliárd nyilvánosan elérhető online képből hozott létre biometrikus adatbázist. A kanadai adatvédelmi biztos 2021-es jelentése szerint a Clearview AI hozzájárulás nélkül gyűjtött személyes adatokat, a gyűjtés célját nem határozta meg megfelelően, és a képfelhasználás módja sértette a kanadai személyes adatok védelméről szóló törvényt. A vizsgálat kiemelte, hogy a vállalat gyakorlata „erősen aránytalan beavatkozást” jelent az érintettek magánszférájába, mivel a képekből létrehozott biometrikus profilok akár az egyének mozgásának vagy online tevékenységének követésére is alkalmassá válhattak.

A Clearview AI más országokban is jogi következményekkel szembesült: az olasz adatvédelmi hatóság 2022-ben jelentős bírságot szabott ki, és megtiltotta az olaszországi adatgyűjtést, míg az Egyesült Királyság hatósága 2023-ban folytatta a jogorvoslati eljárást a vállalat ellen. Az eset jól mutatja, hogy a biometrikus adatok centralizált, kereskedelmi célú gyűjtése és tárolása nemzetközi szinten is súlyos adatvédelmi és jogi aggályokat vet fel.

Következtetések

A kérdőíves felmérés és az interjúk eredményei egyaránt megerősítik azokat a hipotéziseket, hogy a homomorf titkosítás és a decentralizált adattárolás nemcsak elméletileg ígéretes, hanem a gyakorló szakemberek által is támogatott, megvalósítható alternatíva a biometrikus adatok védelmére.

Az eredmények azt mutatják, hogy ezek a technológiák jelentős mértékben hozzájárulhatnak a pénzügyi szektor adatbiztonsági szintjének emeléséhez, miközben megfelelnek az adatvédelmi jogszabályok szigorú követelményeinek. A kutatás során nyert tapasztalatok és vélemények alapján kijelenthető, hogy az innovatív adatkezelési megoldások bevezetése mind szakmailag, mind társadalmilag indokolt és támogatott.

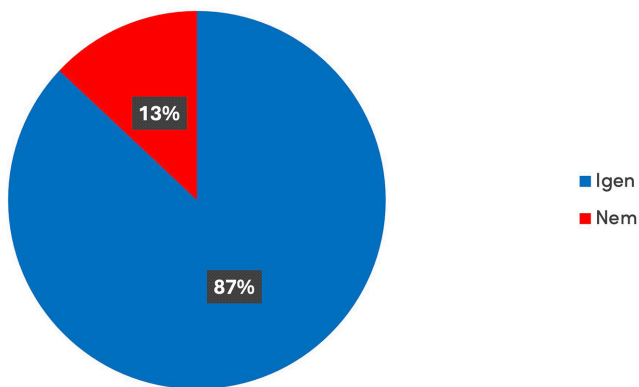
A kérdőív 18 kérdésének összegzése alapján a résztvevők többsége olyan munkaterületről érkezett, ahol a biometrikus azonosításnak gyakorlati jelentősége van, és nemcsak nagy, hanem közepes és kisebb szervezetekben is komoly érdeklődés mutatkozik iránta. A legelterjedtebb azonosítási technológiák az ujjlenyomat- és az arcfelismerés, azonban az íriszazonosítás és

más megoldások még kevésbé használatosak. Az egyfaktoros azonosítás még mindig domináns, de a többfaktoros rendszerek iránti igény egyre nő. A válaszadók legnagyobb aggálya a személyes adatok védelme és a visszaélés lehetősége, különösen a nyers biometrikus adatok tárolása esetén. A jelenlegi védelmi rendszerek többnyire hagyományos IT-biztonsági megoldásokra épülnek, de a biometrikus adatok kezelésére nincs egységes, kifejezetten erre szabott védelem, ami új titkosítási és hozzáférés-kezelési módszerek bevezetését teszi szükségessé. A homomorf titkosítás ismertsége egyelőre alacsony, de a szakértők többsége lehetőséget lát benne, mert lehetővé teszi az adatok titkosított állapotban történő feldolgozását. Az adattárolásban a centralizált megoldások még elterjedtek, de a decentralizált és hibrid modellek iránti nyitottság növekszik, bár költséggel és implementációs kihívásokkal kapcsolatos fenntartások is vannak.

A válaszok egyértelműen jelzik, hogy a biometrikus adatok védelme fontos és kritikusabb, mint más adatoké, ezért a résztvevők többsége szerint új technológiákra és egyértelműbb szabályozási keretekre van szükség a teljes körű védelem biztosításához.

A válaszadók 87%-a egyetértett abban, hogy érdemes lenne a jogi szabályozást módosítani annak érdekében, hogy a homomorf titkosítást és a decentralizált adattárolást támogató innovációk könnyebben integrálhatók legyenek a gyakorlatba (7. ábra). Ez azt jelzi, hogy a szakmai közösség egységesen elismeri az új technológiák szerepét az adatbiztonság növelésében. A szakemberek nagy része nemcsak ismeri e technológiákat, hanem kifejezetten támogatja is azok alkalmazását a biometrikus adatok védelmére.

A vélemények komplexitása – a biztonságtechnikai előnyök és a gyakorlati korlátok párhuzamos megfogalmazásával – hozzájárul ahhoz, hogy a dolgozat kutatási kérdéseire megalapozott, árnyalt válaszok szülessenek.

7. ábra: A jogi szabályozás módosításának szükségessége

Forrás: a szerzők szerkesztése

A biometrikus azonosítás, az adatvédelem és a modern kriptográfiai megoldások kapcsolatának elemzése alapján egyértelműen kirajzolódik, hogy a biztonság jövője nem választható el az egyénhez kötött azonosítási módszerektől. A biometrikus technológiák – legyen szó

ujjnyomatról, íriszről, arcfelismerésről vagy viselkedésalapú jellemzőkről – olyan egyedi és stabil azonosítást tesznek lehetővé, amelyet korábbi módszerek nem tudtak elérni.

A bankbiztonsági kritikus szervezetek, infrastruktúrák területén különösen fontossá vált, hogy az azonosítás ne csak gyors és hatékony legyen, hanem másolhatatlan és megbízható is. Ez a biometrikus technológiák legfőbb előnye: a személy maga válik a kulcsá, amely minden korábbi hitelesítési konstrukciónál kevesebb támadási felületet hagy.

Ugyanakkor a biometrikus adatok természetéből fakadó sajátosságok olyan új adatvédelmi kihívásokat hoznak, amelyek az elmúlt évtizedben a GDPR egyik legszigorúbban kezelt területévé tették ezt a kategóriát. A biometrikus jellemzők elvesztése vagy kompromittálódása más, hagyományos azonosítókkal ellentétben nem korrigálható adminisztratív vagy technikai úton. Ez a tény hangsúlyt fektet arra, hogy a biometrikus rendszerek minden elemében a lehető legszigorúbb adatvédelmi és titkosítási elvek működjenek. A GDPR követelményeinek teljesítése és a biometrikus adatok biztonságos kezelése elvileg megoldható a hagyományos informatikai módszerekkel, azonban ezek a gyakorlatban csak részben biztosítják azt a garanciát, amelyre szükség van. A biometrikus sablonok titkosítása, az elkülönített tárolás, a hozzáférési protokollok és a rendszer-architektúra megtervezése ugyan növelik a biztonságot, de nem adnak valódi, matematikailag bizonyítható adatvédelmi garanciát. A konkrét fenyegetések – adattárak feltörése, belső visszaélések, biometrikus sablonok visszafejtésére irányuló támadások – rámutatnak arra, hogy a klasszikus titkosítási modellek önmagukban nem biztosítják a biometrikus adatok hosszú távú védelmét.

Ezen a ponton válik nélkülözhetetlenné a homomorf titkosítás és a decentralizált tárolási modellek integrációja. A homomorf titkosítás lehetővé teszi, hogy a biometrikus összevetés teljes folyamata titkosított adatokon menjen végbe: a rendszer egyetlen pontján sem kerül sor a nyers sablon vagy visszafejthető adat formájában történő hozzáférésre. Ez gyakorlatilag megszünteti a klasszikus adatlopás fogalmát a biometrikus rendszerekben, hiszen még sikeres támadás esetén is értékelhetetlen, matematikailag védett adathalmazhoz jutna hozzá a támadó. A decentralizált tárolás tovább erősíti ezt a modellt, mivel a sablonok több, egymástól független részegységben, eltérő struktúrákban és kulcsrendszerekben léteznek. Így nincs olyan kritikus pont, amelynek feltörése önmagában adatvédelmi incidenshez vezetne.

A három vizsgált terület – biometrikus technológia, adatvédelmi elvek és modern titkosítási megoldások – egymásra épülése komplex biztonsági architektúrát rajzol ki, és alkalmas a jövőbeni fenyegetések kezelésére. A biometrikus rendszerek biztonsága tehát már nem kizárólag a szenzorok pontosságán múlik, hanem azon, hogy a teljes adatkezelési lánc a gyűjtéstől a feldolgozásig és tárolásig milyen titkosítási és elosztási módszerekkel működik. A jövő biometrikus rendszerei nem egyszerű hozzáférési megoldások lesznek, hanem kifejezetten kriptográfiai rendszerek, amelyek matematikai bizonyíthatóságon alapuló garanciákat nyújtanak.

Jövőbeli irányok

A bankbiztonsági rendszerek fejlesztése során olyan irányok kijelölése indokolt, amelyek a biometrikus azonosítást, a homomorf titkosítást és a decentralizált adattárolást egységes, egymást erősítő keretrendszerbe rendezik. A biometrikus azonosítás banki ügyfél-azonosításban betöltött szerepe tovább fog erősödni, és a következő években olyan mértékű integráció várható, amely a jelenleg alkalmazott jelszavas vagy okmányalapú hitelesítést fokozatosan háttérbe szorítja. A fejlődés sebességét a technológiai érettség, az infrastruktúra-képességek és a szabályozói elvárások együtt határozzák meg, ezért a banki rendszereknek már most olyan fejlesztési irányokat kell követniük, amelyek hosszú távon is fenn tarthatók és skálázhatók.

A homomorf titkosítás olyan stratégiai, jövőbe mutató eszközzé válhat, amely képes teljesen új szintre emelni a biometrikus adatok feldolgozásának biztonságát. A titkosított adattal végzett műveletvégzés lehetőséget teremt arra, hogy a biometrikus sablonok soha ne kerüljenek visszafejtett formában a rendszerhez, így az azonosítási folyamat minden pontja védett maradjon. A banki gyakorlatban érdemes olyan architektúrák kialakítására törekedni, amelyek a biometrikus összehasonlítást és a hitelesítési logikát teljes mértékben titkosított környezetben képesek végrehajtani.

Bár a technológia jelenleg még jelentős erőforrásokat igényel, a hardveres gyorsítók és optimalizált algoritmusok megjelenése a közeljövőben lehetővé teszi a széles körű alkalmazást.

Az elosztott, *blockchain* alapú adattárolás beemelése a biometrikus rendszerekbe a jövő bankbiztonsági stratégiáinak egyik központi eleme kell legyen. A decentralizált modellek olyan védelmi szintet biztosítanak, amelyben a jogszerűtlen hozzáférés az egyes csomópontokhoz nem teszi lehetővé az adatok manipulálását vagy tömeges eltulajdonítását. Ennek megfelelően ajánlott olyan hibrid struktúrák megtervezése, ahol a központi infrastruktúra stabilitása kiegészül a *blockchain* rendszerek hamisíthatatlanságával és elosztott ellenálló képességével. Bár ez nem egyik napról a másikra megvalósítható átállás, hosszú távon jelentősen csökkenti a banki biometrikus adatvagyon koncentrált támadási felületeit.

A szabályozói környezet várható alakulása szintén meghatározza a fejlesztési irányokat. A GDPR, a NIS 2 és a hazai kiberbiztonsági előírások jelenleg is magas szintű megfelelési követelményeket támasztanak, de a biometrikus technológiák gyors ütemű fejlődése indokolttá teszi ezek további szigorodását. A banki szektor számára célszerű olyan protokollokat és belső működési elveket kialakítani, amelyek rugalmasan követik a szabályozói változásokat, és már előre beépítik a következő években várható kötelező titkosítási, auditálási és adattárolási előírásokat. A biometrikus azonosítás csak akkor válhat hosszú távon is megbízható biztonsági megoldássá, ha a rendszerbe épített titkosítási és adattárolási megoldások garantálják, hogy a biometrikus adatok illetéktelen szereplők számára ne legyenek hozzáférhetőek. Ezt a védelmi szintet a teljesen titkosított feldolgozási modellek – különösen a homomorf titkosítás –, valamint a decentralizált adattárolási architektúrák együttes alkalmazása képes megteremteni. A technológiai eljárásoknak ugyanakkor illeszkedniük kell a magas szintű etikus adatkezelési elvekhez és a szabályozási környezet követelményeihez, hogy a biometrikus rendszerek hosszú távon biztonságosan, átláthatóan és a banki működés egészét támogató módon fejlődhessenek tovább.

Felhasznált irodalom

- ALBRECHT, Martin et al. (2018): *Homomorphic Encryption Security Standard*. Online: <https://homomorphicencryption.org/wp-content/uploads/2018/11/HomomorphicEncryptionStandardv1.1.pdf>
- Biographical sketch, John Daugman* [é. n.]. Online: <https://www.cl.cam.ac.uk/~jgd1000/bio-sketch.html>
- CHRIPKO, Agnes (2025): How Accurate Is Walking Recognition? Uncovering the Precision of Our Technology. *Cursor Insight*, 2026. február 2. Online: <https://www.cursorinsight.com/post/1900/how-gait-recognition-is-becoming-a-digital-fingerprint>
- CSABA Zágón – TÓTH Attila (2024): A Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék tíz éve tudományos publikációkban. *Magyar Rendészet*, 24(6), 145–162. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2024.ksz.10>
- GENTRY, Craig (2009): *A Fully Homomorphic Encryption Scheme*. Disszertáció. Stanford University. Online: <https://crypto.stanford.edu/craig/craig-thesis.pdf>
- Global Resilience Institute [é. n.]: *5.6 Million Fingerprints Stolen in OPM Data Breach*. Online: <https://globalresilience.northeastern.edu/5-6-million-fingerprints-stolen-opm-data-breach/>
- GROTHER, Patrick – SALAMON, Wayne – CHANDRAMOULI, Ramaswamy (2013): *Biometric Specifications for Personal Identity Verification*. [H. n.]: National Institute of Standards and Technology. Online: <https://doi.org/10.6028/NIST.SP.800-76-2>
- JAIN, Anil K. – NANDAKUMAR, Karthik – ROSS, Arun (2016): 50 Years of Biometric Research: Accomplishments, Challenges, and Opportunities. *Pattern Recognition Letters*, 79, 80–105. Online: <https://doi.org/10.1016/j.patrec.2015.12.013>
- LIPPAI Zsolt – MEZEI József (2024): Gondolatok a magánbiztonsági szektor humánkockázat-kezeléséről. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 12(1), 18–35. Online: <https://doi.org/10.32561/nsz.2024.1.2>
- Office of the Privacy Commissioner of Canada (2021): *PIPEDA Findings #2021-001: Joint investigation of Clearview AI, Inc. by the Office of the Privacy Commissioner of Canada, the Commission d'accès à l'information du Québec, the Information and Privacy Commissioner for British Columbia, and the Information Privacy Commissioner of Alberta*. Online: <https://www.priv.gc.ca/en/opc-actions-and-decisions/investigations/investigations-into-businesses/2021/pipeda-2021-001/>
- SZABÓ Máté Dániel (2004): Biometrikus azonosítás és adatvédelem. *Acta Humana*, 15(1), 81–92.
- TISZOLCZI, Balázs G. (2023): Biztonságtechnikai rendszerek védelme, biztonságos üzemeltetése. In GYARAKI Réka (szerk.): *Az információbiztonság alapjai*. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 113–180. Online: <https://doi.org/10.37372/mrtvpt.2023.3>
- TRAURING, Mitchell (1963): Automatic Comparison of Finger-Ridge Patterns. *Nature*, 197(4871), 938–940. Online: <https://doi.org/10.1038/197938a0>
- UJHEGYI Péter (2023): A biometria elterjedésének elemzése. *Belügyi Szemle*, 71(8), 1463–1491. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.8.7>
- UJHEGYI Péter – KUN Tamás (2020): Adatkezelés mesterfokon – a biometrikus azonosítás és a jogszabályi háttér. *Biztonságtudományi Szemle*, 2(3), 13–30. Online: <https://biztonsagtudomanyi.szemle.uni-obuda.hu/index.php/home/article/view/75>
- US Department of Homeland Security (2020): *Review of CBP's Major Cybersecurity Incident During a 2019 Biometric Pilot (OIG-20-71)*. Online: <https://www.oig.dhs.gov/sites/default/files/assets/2020-09/OIG-20-71-Sep20.pdf>

WALKER, A. et al. (2019): Helping Organizations Do More Without Collecting More Data. *Google Online Security Blog*, 2019. június 9. Online: <https://security.googleblog.com/2019/06/helping-organizations-do-more-without-collecting-more-data.html>

Felhasznált jogszabályok

2024. évi LXIX. törvény Magyarország kiberbiztonságáról

Az Európai Parlament és a Tanács 2016. április 27-i (EU) 2016/679 rendelete a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet)

Az Európai Parlament és a Tanács 2022. december 14-i (EU) 2022/2555 irányelve az Unió egész területén egységesen magas szintű kiberbiztonságot biztosító intézkedésekről, valamint a 910/2014/EU rendelet és az (EU) 2018/1972 irányelv módosításáról és az (EU) 2016/1148 irányelv hatályon kívül helyezéséről (NIS 2 irányelv)

Szabvány

ISO/IEC 24745:2022(en) Information Security, Cybersecurity and Privacy Protection – Biometric Information Protection

A vasúti határforgalom-ellenőrzés története 1920-tól 1944-ig

The History of Rail Border Checks from 1920 to 1944

BARTUS Gábor¹

Bevezetés: A vasúti határforgalom-ellenőrzés a közlekedéstörténet és a rendészettörténet metszéspontján található terület, amelynek történeti fejlődése determinálta a határrendészeti gyakorlatot. A trianoni békeszerződés vasúti határforgalom-ellenőrzésre gyakorolt történeti és jogi aspektusai csak részben feltárt terület. Kevésbé ismert, hogyan változtak meg a vasúti határforgalom-ellenőrzés szervezeti keretei és végrehajtása, továbbá milyen külső tényezők formálták. A tanulmány ezekre a hiányosságokra kíván reflektálni.

Célkitűzések: A kutatás célja az 1920–1944 közötti időszak fejlődéstörténetének feltárása, különös tekintettel a közlekedési infrastruktúra, az államhatár, a nemzetközi szerződések, valamint a szervezeti keret dimenzióira.

Módszertan: A vizsgálatot kiterjedt szakirodalmi és jogszabáylelemzés alapján végeztem, kiegészítve a korabeli primer forrásokkal. A kutatás során a releváns jogszabályok és nemzetközi egyezmények vasúti forgalmat érintő rendelkezéseinek rendszerezése mellett, kronologikus megközelítést alkalmaztam az általam kialakított sajátos dimenziók szerint.

Eredmények: A trianoni békeszerződés következtében a magyar vasúthálózat több mint felét a szomszédos államokhoz csatolták, az új államhatárok alapvetően átalakították a határforgalmat. A nemzetközi együttműködés és a gazdasági érdekek előtérbe kerülésével jöttek létre a kétoldalú egyezmények a szomszédos államokkal. A szervezeti keretrendszer a vasúti határforgalom-ellenőrzést érintően stabilnak volt mondható, ugyanis békeidőszakban azt az államrendőrség részeként működő határszéli rendőr kirendeltségek állománya látta el.

¹ Rendőr őrnagy, tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Határrendészeti Tanszék; doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola, e-mail: bartus.gabor@uni-nke.hu

Következtetések: A vizsgált időszak tanulsága, hogy a nemzetközi vasúti összeköttetés és abból adódóan a vasúti határforgalom-ellenőrzés túlmutatott a politikai kérdéseken, a nemzetbiztonsági megfontolások helyébe egyre inkább a nemzetgazdasági érdekek kerültek. A hatékony határforgalom-ellenőrzéshez mindenkor stabil szervezeti struktúra és nemzetközi egyezményben foglalt felhatalmazás kellett. A jövőbeni kutatásoknak lehetséges iránya a második világháborút követő időszak elemzése.

Kulcsszavak: határállomás, határellenőrzés, vasúti határforgalom-ellenőrzés

Introduction: Railway border checks are an area at the intersection of transport history and law enforcement history, whose historical development has determined border control practices. The historical and legal aspects of the Treaty of Trianon on railway border checks have only been partially explored. Little is known about how the organisational framework and implementation of railway border checks changed, or what external factors shaped them. This study aims to address these gaps.

Objectives: The aim of the research is to explore the history of development between 1920 and 1944, with particular emphasis on the dimensions of transport infrastructure, state borders, international treaties, and organisational frameworks.

Methods: The study was conducted on the basis of an extensive analysis of the literature and legislation, supplemented by contemporary primary sources. In addition to systematising the relevant legislation and international conventions affecting rail traffic, I applied a chronological approach based on specific dimensions that I developed myself.

Results: As a result of the Treaty of Trianon, more than half of the Hungarian railway network was annexed to neighboring states, and the new state borders fundamentally transformed border traffic. International cooperation came about with the emergence of economic interests, leading to bilateral agreements with neighboring states. The organisational framework for border traffic checks by rail was stable, as in peacetime these were carried out by border police stations operating as part of the state police.

Conclusion: The lesson learned from the period under review is that international rail connections and, consequently, border traffic control by rail transcended political issues, with national economic interests increasingly replacing national security considerations. Effective border traffic checks required a stable organisational structure and authorisation under international agreements. A possible direction for future research is the analysis of the period following World War II.

Keywords: border station, border control, railway border checks

Bevezetés

A magyar vasút folyamatos fejlődése és bővítése mint kronológiai időszak az első világháború után alapvetően megváltozott. A vasúti közlekedésnek a 20. század elején egyértelműen primátusa volt a többi közlekedési móddal szemben, mégis annak megmaradása érdekében kellett küzdeni, nem pedig a fejlesztését célzó törekvésekkel (HORVÁTH 2017). Magyarország vasúti fejlődésének felívelő szakaszát megszakította egy olyan külső tényező, amelyre nem lehetett felkészülni, ez volt a trianoni békeszerződés. A vasúti határforgalom-ellenőrzés tartalma, helyszíne, szervezeti keretrendszere és a kétoldalú nemzetközi kapcsolatok minősége alapvetően megváltozott az új államhatárokkal.

A tanulmány választ kíván adni arra, hogy az államhatár megváltozása milyen hatással volt a vasúti határmenetre és a vasúti közlekedési infrastruktúrára, valamint a szomszédos országokkal való együttműködésre. Ezen együttműködés kialakítása egyben a nemzetközi szerződések megkötését is jelentette. Utolsó lépcsőként a vasúti határforgalom-ellenőrzés végrehajtását elemeztem, hogy milyen szervezeti keretrendszerben végezték ezen feladatokat az adott korszakban. A kutatás szakirodalmi és jogszabályelemzés alapján történt, kiegészítve a korabeli primer forrásokkal.

Államhatár

Magyarország esetében az első világháborút lezáró párizsi békekonferencián történt a béke aláírása 1920. június 4-én a versailles-i Nagy-Trianon-palotában. A békeszerződést az Északamerikai Egyesült Államokkal, a Brit Birodalommal, Franciaországgal, Olaszországgal és Japánnal, továbbá Belgiummal, Kínával, Kubával, Görögországgal, Nicaraguával, Panamával, Lengyelországgal, Portugáliával, Romániával, a Szerb-Horvát-Szlóven Állammal, Sziámmal és Cseh-Szlovákországgal 1920. évi június hó 4. napján a Trianonban kötött békeszerződés becikkelyezéséről szóló 1921. évi XXXIII. törvény (trianoni békeszerződés) iktatta be a magyar állam törvényei közé. Az etnikai és a történelmi elvek helyett az antant a gazdasági, stratégiai és közlekedési szempontokat támogatta Magyarország új államhatárának megállapításánál (SUBA 2018b). Katonai és gazdasági szempontból a vasútvonalak szerepe stratégiai jelentőségű volt, ami hatással volt az új államhatárok megállapítására (SZARKA 2008). 1914-ben a magyar vasúti pályahálózat 28 határállomáson csatlakozott szomszédos országhoz, amely határállomások közül az Osztrák–Magyar Monarchián kívülre öt határállomás vezetett, ahol határforgalom-ellenőrzést végeztek: Gyimesbükk, Predeál, Verestorony, Orsova, Zimony (PERGER 2021). A trianoni békeszerződés után ezen vasúti határállomások és a stratégiai fontosságú vasúti csomópontok külföldre kerültek (FÓRISZ 2020; MISZLAY 2011; SUBA 2021a).

Az új államhatár 54 helyen metszette a normál nyomtávú, további két helyen a keskeny nyomtávú vonalat. Csehszlovák viszonylatban 13, román viszonylatban 14, jugoszláv viszonylatban 17, osztrák viszonylatban 10 vasútvonal darabolódott fel (SUBA 2016). A szigorú vízumpolitika bevezetésével a kisantantországok igyekeztek akadályozni a határátlépéseket, ezzel az államhatár szétválasztó szerepe érvényesült (BENCSIK 2002; SALLAI 2025). A román csapatok 1920. áprilisban, a szerb csapatok 1921. augusztusban

vonultak ki hazánk területéről, azonban az államhatár kijelölése román viszonylatban csak 1925-ben fejeződött be (FÓRIZS 2021; FÓRIZS 2020).

A szomszédos államok Magyarországgal szemben ragaszkodtak az útlevél- és vízumkényszerhez, csak rendkívül korlátozott könnyítési lehetőségek voltak az államhatár átlépése tekintetében, egyik ilyen könnyítés volt, hogy a közlekedési társaságok közegeinek határátlépése során nem kellett útlevél (BENCSIK 1999). A vasúti határállomásoknak kulcsszerepük volt az elcsatolt területről kiutasított és menekülő magyar nemzetiségűek hazatérésénél, mivel a magyar útlevéllel vagy vízummal nem rendelkező személyek részére Szob, Lökösháza, Biharkeresztes, Szeged és Hidasnémeti határállomás lett elsődlegesen kijelölve a m. kir. pénzügyminiszter 1921. évi 114.440. sz. rendelete alapján. Romániával a vasúti személy- és áruforgalom közlekedtetése 1922. január 29-ével kezdődött meg Lökösháza, Biharkeresztes, Nyírábrány, Csenger és Kőtegyán határállomásokon. Az útlevélvizsgálat és a vámvizsgálat mindkét állam hatósága saját területén történt, kivéve Kőtegyán határállomást, ahol egy helyen valósult meg az ellenőrzés.

1922. június 4-én Magyarország államhatárát „Oroszvár, Gönyű, Komárom, Esztergom, Szob, Drégelypalánk, Balassagyarmat, Ipolytarnóc, Salgótarján, Bánréve, Tornanádaska, Hidasnémeti, Sátoraljaújhely, Záhony, Tiszabecs, Csenger, Nyírábrány, Biharke-resztes, Kőtegyán, Lökösháza Szőreg, Rőszke, Kelebia, Csikéria, Mohács, Magyarboly, Barcs, Gyékényes, Murakeresztúr, Dávidháza–Kotormány, Szentgotthárd, Kőszeg, Sopron, Hegyeshalom” (FRISNYÁK 2001: 159) határállomásokon lehetett elhagyni. A vonatforgalom ebben az időszakban nagyon alacsony volt, a kevés vonat indulása miatt a vasúti pályaudvarokon nagy volt a zsúfoltság (KALOCSAI 2019).

A m. kir. belügyminiszternek 5.645/1923. B. M. számú körrendeletében lettek kijelölve azon határállomások, ahol útlevéllel át lehetett lépni az államhatárt. A személy- és áruforgalom ellenőrzése rendőrségi hatáskör volt, velük párhuzamosan látták el a vám-szervek a vámmellenőrzést. Az útlevélrendészet gyakorlása alatt értették a határforgalom-ellenőrzést, amely során megvizsgálták a határt átlépő személyek útlevelét és záradékolták. A határállomásokon a közbiztonsági és karhatalmi teendők alatt a személyek őrzését, kísérését, előállításokat értették, amely feladatok el voltak különítve az útlevélkezeléstől.

A bécsi döntéseket követő terület-visszacsatolások következtében Szlovákia felé Oroszvár határmeneten kívül minden vasútvonalon új határállomások létesültek, továbbá egyes szakaszokon korridorvonalok közlekedtek. Kárpátalja visszacsatolását követően Lengyelország felé Uzsok, Valóc és Körösmező átmenetben jártak a vonatok. Észak-Erdély visszacsatolását követően, habár 14 új határmenet jelent meg az új országhatár miatt, azok közül sehol sem vették fel a forgalmat, Románia felé a határforgalom továbbra is Lökösháza és Battonya határállomáson bonyolódott le. Jugoszlávia felosztását követően a Délvidék visszacsatolása után Eszék, Gyékényes, Csáktornya átmenetben bonyolódott le a vasúti forgalom (PERGER 2021).

Közlekedési infrastruktúra

A magyar vasút a hálózat nagysága, sűrűsége alapján a 20. század elejére Európában az élvo-nalba tartozott, üzemeltetése gazdaságos volt. A trianoni békeszerződés Magyarország

korábbi vonalszakaszának több mint felét elszakította, mindösszesen a vasúthálózat 38%-a, a mozdonyok 40%-a, a személykocsik 33%-a, a teherkocsik 31%-a maradt belföldön (PERGER 2021).

A Magyarország részére 1920. január 15-én átadott békefeltételeket a magyar fél összevetette a Saint-Germainben aláírt osztrák békeszerződés szövegével, amely során a vasúti közlekedés kapcsán a magyar békeszerződés abban tért el az osztrákokkal kötött békeszerződéstől, hogy a magyar területen átvezető vasútvonalakat a szomszédos államok saját vasútvonalai meghosszabbításának tekintették az úgynevezett *péage* vonalakon, természetesen anyagi ellenszolgáltatás nélkül. A vasút állapota egyébként az első világháború során leromlott, a vasúti pályarendszer fenntartásához és karbantartásához szükséges nyersanyagok az országhatáron kívülre kerültek, és tovább rontotta a helyzetet, hogy a román megszálló csapatok magukkal vitték a vasúti gépészeti berendezések nagy részét. Az antant elzárkózott a magyar fél észrevételei alapján a békefeltételek módosításától, nem módosította a vasúti közlekedésre vonatkozó egyetlen pontját sem (EPERJESI 1994).

A trianoni békeszerződés XII. részének III. címe foglalkozott a vasúti közlekedéssel. A szomszédos országoknak lehetőségük nyílt olyan vasúti pályarendszer kialakításra, amellyel lehetővé vált Magyarország elkerülése a vasúti forgalmat illetően (SUBA 2016). Magyarország Kárpát-medencében betöltött központi helyzetéből adódóan a politikai motíváltságú elkerülési szándék gazdasági szempontból már kevésbé volt kifizetődő, és a későbbiekben előtérbe kerültek a gazdasági megfontolások is. Ennek kiküszöbölése érdekében a trianoni békeszerződés alapján a kisantantországok *passage* (korridor) jogokat kaptak. Az első világháborút követő időszakban a vasútfejlesztésre korlátozott anyagi forrás állt rendelkezésre, a Magyarországtól elcsatolt területeken az utódállamok is nagyon kevés fejlesztést hajtottak végre a vasúti vonalakon (PERGER 2021).

Habár történelmi távlatban viszonylag rövid időszakról van szó, indokolt megemlíteni, hogy az első bécsi döntéssel – amelyet a Magyar Szent Koronához visszacsatolt felvidéki területeknek az országgal egyesítéséről szóló 1938. évi XXXIV. törvény cikk ratifikált – 1938. november 2-án a felvidéki területekkel 1042,7 km hosszúságú normál és 42 km hosszúságú keskeny nyomtávolságú vasútvonalat kapott vissza hazánk, amellyel a magyar vasúthálózat hossza ismét 8999 km-re növekedett. A második bécsi döntéssel – amelyet a román uralom alól felszabadult keleti és erdélyi országrésznek a Magyar Szent Koronához visszacsatolásáról és az országgal egyesítéséről szóló 1940. évi XXVI. törvény cikk ratifikált – 1940. augusztus 30-án hazánk 1860 km hosszú normál, valamint 423 km hosszú keskeny nyomtávolságú vasúttal gyarapodott, és a teljes vasúthálózat hossza 12 864 km lett, azonban az új határok úgy lettek kialakítva, hogy Székelyföld nem volt vasúton többé elérhető (MISZLAY 2011; SUBA 2011; MISZLAY 2010; VEDŐ 2008).

A második világháborúban megsemmisült vagy súlyosan sérült a vasúti pálya 35%-a, a vasúti hidak 85%-a, a villamosított vonalak felsővezetékének teljes egésze. A MÁV járműparkjából a háború végére mindösszesen a mozdonyok 10%-a, a vontatott járművek 4%-a volt működőképes, a vasúti közlekedés helyreállítása csak az 1950-es években kezdődött meg, amely elengedhetetlen volt a gazdaság újraindításához és a lakosság ellátásához (BENEDEK 1996).

Nemzetközi szerződés

A nemzetközi kapcsolatok a közlekedéspolitikát is formálták, a szomszédos államok az együttműködéstől elzárkóztak, és kölcsönös bizalmatlanság volt jellemző. Mindenkinek, köztük az antantnak is, érdeke volt a kelet- és közép-európai regionális szinten a nemzetközi vasúti forgalom újraindítása, ennek jegyében 1920 végén kezdődtek meg a nemzetközi forgalom indítására vonatkozó tárgyalások (PARÁDI 2010). A szomszédos államok közötti közös döntés eredménye volt, hogy mely átmenetben maradjon meg a vasúti forgalom (SUBA 2016).

A nemzetközi forgalom felvételére irányuló tárgyalás a MÁV Igazgatóság feladata volt, ezért 1920-ban egyezményt kötött Csehszlovákiával, Ausztriával, Romániával és a Szerb–Horvát–Szlovén Királysággal, azonban a megállapodásokat nem ratifikálták, ezen a szinten csak Ausztriával született megállapodás. Az 1920-as évek elején a kisantantországok arra törekedtek, hogy Magyarország vasúti hálózatát elvállasszák az átmenő nemzetközi személy- és áruforgalomtól, ennek érdekében fejlesztették az egymás közötti összeköttetést lehetővé tevő vasútvonalait (EPERJESI 1994; SALLAI 2004).

Magyarország és Ausztria 1919. szeptember 29-én kötött megállapodást a nemzetközi személyforgalom megindításáról, 1920. április 7-én közlekedett az első mentrend szerinti nemzetközi személyvonat Budapestről Bécsbe (FRISNYÁK 2001).

A nemzetközi elszigeteltségből történő kilépés jegyében Magyarország 1922. szeptember 18-án csatlakozott a Népszövetséghez, valamint a vasúti személy- és poggyászfuvározás, áru fuvarozás tárgyában létrejött berni nemzetközi egyezményhez. A gazdasági megfontolások előtérbe helyezésével a román és a szerb külpolitika is folyamatosan enyhített korábban jellemző elzárkózó magatartásán. A nemzetközi vasúti egyezményeknek különösen fontos formája volt a szomszédos országokkal kötött államközi szerződések (EPERJESI 1994). A közlekedés és az átmenő forgalom tárgyában 1923-ban Genfben tartott általános értekezleten megállapított okmányok becikkelyezéséről szóló 1929. évi XXII. törvényben központi kérdés volt a nemzetközi vonalak összekapcsolása és a közös határállomások kiépítésének előnyben részesítése, amely elképzelés megfelelt a magyar állam takarékosági szempontjainak is (DEÁK 2016; SUBA 2016).

Magyarország és Csehszlovákia 1922. november 22-én kereskedelmi szerződést kötött, amelyben szabályozták a vasúti forgalmat és a közös határpályaudvarokat, azonban azt a csehszlovák kormány a közös határpályaudvarokra vonatkozó megállapodást kivéve nem ratifikálta, így nem lépett életbe. Az első kétoldalú nemzetközi szerződés csehszlovák viszonylatban kötött meg, a Csehszlovák Köztársasággal 1927. évi május hó 31-én kötött kereskedelmi szerződés becikkelyezéséről szóló 1927. évi XVII. törvénycikkkel lett kihirdetve. A vasúti forgalom tárgyában az egyezmény F) melléklete tartalmazta az útlevelvizsgálat és vámkezelés rendjét, előnyben részesítve az egy helyen (határállomáson) történő közös ellenőrzést. Az egy helyen történő ellenőrzés célja volt, hogy az útlevelvizsgálat és a vámkezelés mindkét állam részéről lehetőleg egyszerre és egy időben történjen a vonaton. A szerződés a vasúti átmenő forgalom általános elveit is lefektette (SUBA 2018a). 1938. április 1-jei hatállyal ideiglenesen lépett hatályba a határforgalom ellenőrzése tárgyában Prágában, 1937. november 17-én kelt magyar–csehszlovák egyezmény, amelyet a m. kir. minisztérium 1938. évi 1.660. M. E. számú rendelettel hirdettek ki. Ezen egyezményben

lettek rögzítve a közös állomások magyar oldalon: Hegyeshalom, Komárom, Szob, Drégelypalánk, Ipolytarnóc, Somoskőújfalu, Bánréve, Tornanádaska és Hidasnémeti. Csehszlovák oldalon Pozsonyligetfalu (Petržalka), Szlovákújhely (Slovenské Nové Mesto) és Csap (Čop) határállomás. Összesen 11 határmenetben történt meg a vasúti forgalom felvétele a két ország között (SUBA 2016). 1940. március 13-án a Szlovák Köztársasággal kötött határforgalmi egyezmény összesen 16 vasútvonalat és határátlépési pontot nevesített a két ország között a m. kir. minisztérium 1940. évi 2.240. M. E. számú rendelete alapján.

Magyarország és Ausztria között a vasúti forgalmi államszerződést 1930. június 30-án írták alá, az 1931. évi XXIII. törvénycikkkel lett kihirdetve. A határrendőrségi és vámşzolgalat céljából osztrák viszonylatban is a közös határállomások képeztek prioritást. „Közösen a 10 vasútvonalon 9 állomást jelöltek ki, magyar területen: Hegyeshalom, Sopron GYSEV pu., Harka-Kópháza, Kőszeg, Szentgotthárd; osztrák területen Pomogy (Pamhagen), Locsmád (Lutzmannsburg), Rohonc (Rechnitz), Strém (Strem) állomást” (SUBA 2016: 491).

Magyarország és Románia között a vasúti kapcsolatok államközi szabályozása későn indult meg, a leginkább a román félle szemben jelentkezett a bizalom hiánya (ERDEINÉ KÉSMÁRKI-GALLY – ERDEI – NESZMÉLYI 2020). Romániával 1924. évi április hó 16-án Bukarestben kötött egyes egyezmények és megállapodások életbeléptetéséről szóló 1924. évi 7934. M. E. számú rendeletben megállapodtak a két ország közötti személy- és áruforgalom lebonyolításáról, amely szerint a román fél vonatkozásában a vasúti şzolgalat tekintetében a szerzödő felek saját államterülete képezett prioritást, a közös határállomás lehetősége a kivételi körbe tartozott. Vasúti összeköttetésnek Lőkősháza, Kötegyán, Biharkeresztes, Nyírábrány, Battonya lett kijelölve. A magyar–román viszonylatban a személy- és teherforgalom 1924. áprilistól megindult, ugyanakkor az államközi megállapodást csak 1932-ben kötötték meg, a Bukarestben 1932. évi szeptember hó 28-án kelt magyar–román vasúti határállomási Egyezmény becikkelyezéséről szóló 1933. évi XXVI. törvénycikk hirdette ki.

Kötegyán határállomás kivételével a magyar–román megállapodás eltért a korábban többi viszonylatban is alkalmazott 1929. évi XXII. törvénycikkkel kihirdetett genfi vasúti egyezményben foglalt azon kölcsönös elvtől, hogy az államhatáron átmenő vasúti vonalakon közös vasúti határállomásokat alakítsanak ki. A kölcsönös bizalmatlanságon túl ennek legfőbb materiális és kézenfekvő oka volt, hogy az új államhatárok olyan helyeken metsztek a vasúti vonalakat, amelyek közelében csak addig jelentéktelennek ítélt, kis állomások voltak. A közös határállomás kiépítése költséges lett volna mindkét oldalon. Ezen okok miatt a határrendészeti feladatokat külön-külön, a saját államuk területén fekvő legutolsó állomáson végezték el a szerzödő felek. Másik befolyásoló tényezı lehetett a külön határállomás létesítésének a csehszlovák és osztrák viszonylat közös határállomásainak működésére vonatkozó negatív tapasztalatok és a hatóságok közötti súrlódások. Kötegyán esetében – mivel az államhatár közvetlenül átszeli az állomás területét – a külön határállomás kialakítása járt volna indokolatlan költségráfordítással (EPERJESI 1994; SUBA 2016; SUBA 2021b).

A szerb–horvát–szlovén viszonylatban 1926. július 24-én megkötött egyezményt az 1929. évi XLV. törvénycikkkel hirdették ki. A vasúti forgalom számára hét

határátkelőhelyet jelöltek ki a magyar oldalon: Szőreg, Röszeke, Kelebia, Magyarbóly, Barcs, Gyékényes és Murakeresztúr.

Magyarország és a Szovjetunió között 1941. március 3-án írták alá a magyar–szovjet közvetlen személy- és áruforgalomra vonatkozó egyezményt, amely alapján a három meglévő vasúti kapcsolatból (Uzsok, Valóc [Lavocsne], Kőrösmező) a Valóc [Lavocsne] határmenetet nyitották meg (BAJOR 2023).

Szervezeti keret

1918 és 1921 között Magyarország határait a labilitás jellemezte, a demarkációs vonalakon áthaladó forgalom felügyeletére a Magyar Királyi Vámórség létrehozásáig határforgalmi katonai felügyelőt jelöltek ki, az államhatárt a Magyar Nemzeti Hadsereg egységei őrizték (PARÁDI 2018). A Tanácsköztársaság idején a belügyi népbiztos 1/1919. (III. 26.) BN. sz. rendeletével hozták létre a Vörös Hadsereget kiegészítő Vörös Őrséget, amely szervezetnek feladata volt az útlevél-kötelezettség betartásának ellenőrzése is. A Vörös Őrség követte a Magyar Királyi Csendőrség szervezeti felépítését és ügymenetit működését (VEDŐ 2021).

Az új államhatár határőrizetének, a határforgalom ellenőrzésének, a határrend fenntartásának és az idegenrendészeti tevékenységnek az ellátásához szükséges állami szervezet létrehozása kiemelt feladatként jelentkezett az adott korszakban (FÓRIZS 2021). A rendőrség államosításának előkészítése már az első világháború kitörése előtt is javában zajlott, 1919-ben pedig meg is valósult (PARÁDI 2017). A rendőrség államosításáról szóló 5047/1919. ME. rendeletet 1919. október 1-jén adták ki, amely megszüntette a határrendőrséget, a személyi állománya az állami rendőrségbe került át. Az állami rendőrség ügyintéző hatásköréről szóló 90.089/1919. BM. számú rendelet a határrendészeti feladatokat az állami rendőrség közbiztonsági rendészet körébe helyezte, a 2. § d) pont alapján „gyakorolja a külföldiek tartózkodása, ellenőrzése és kiutasítása tárgyában az 1903.V.t.-c.-ben és a vonatkozó rendeletekben a rendőrhatalóságoknak biztosított jogokat; kiállítja és ellenőrzi az útleveleket, utiigazolványokat és határátkelési igazolványokat; végrehajtja a leánykereskedelemre, kivándorlásra, kémkedésre és csempészetre vonatkozó rendelkezéseket”.

A távolsági határforgalom ellenőrzését az állami rendőrség látta el a határszéli rendőr kirendeltségek állományával, amely szervek a demarkációs vonalakon, később határvonalakon a távolsági határforgalomra alkalmas határátkelőhelyeket létesítettek (PARÁDI 2014; SALLAI 2004). A határszéli rendőr kirendeltségek a területileg illetékes kerületi főkapitányság alá voltak rendelve, hatáskörüik leszűkült a határállomásokra és az 5.645/1923. BM sz. körrendeletben meghatározott községek területére (FÓRIZS 2020). Ezen módosításokkal előtérbe kerültek a nemzetközi határforgalom-ellenőrzéssel összefüggő feladatok, amelyben a vasúti határállomások kiemelt szerepet tölthettek be. A szomszédos országokkal való barátságatlan viszony miatt megjelent a totális ellenőrzés igénye, ami az adott korszakban szisztematikus és szigorú ellenőrzést jelentett (NAGY 2009).

1921-ben a pénzügyminisztérium alárendeltségében felállított Magyar Királyi Vámórség vette át az államhatár őrzését, amely szervezet határőrizeti és határforgalom-ellenőrzési feladatokat látott el, azonban vámügyi feladatokat nem végzett, a vámeljárásokat a vámhivatalok végezték (PARÁDI 2014; FÓRIZS 2021; SZABÓ 2017; PARÁDI 2010).

1921. szeptember 1-jétől a korábbi határőrizeti szervek (csendőrség, rendőrség, katonaság, pénzügyőrség) határszolgálat a vámőrség működési körébe került át a m. kir. pénzügyminiszter 1921. évi 114.440. sz. rendelete alapján. A vámőrség tagjai nehéz körülmények között látták el szolgálati feladataikat (ERDŐS 2017). Vámútnak minősültek a közforgalomnak átadott vasutak a vasúti szállításra nézve, a vámhatárt átlépni csak a vámügyi hatóság engedélyével lehetett. Fontos hangsúlyozni, hogy a vámőrség a határátkelőhelyeken csak vámszakmai ellenőrzést végzett, a személyforgalom ellenőrzésére nem intézkedett, a távolsági határforgalom ellenőrzését az állami rendőrségbe integrált határrendőrség tagjai végezték a 4.000/1920. Ref. B. M. számú rendeletnek megfelelően (FÓRIZS 2021; BERKI 2015; FÓRIZS 2023). Az 1920-as években a személygépjármű-forgalom minimális volt, a határforgalom meghatározott pontokon keresztül a vasúti és vízi határátkelőhelyeken bonyolódott le (FÓRIZS 2020).

A mozgó vonatokon az útlelvizsgálatot a Központi Nyomozó Hivatal végezte saját állományával a m. kir. belügyminiszternek 9.200/1922. B. M. eln. számú rendelete alapján. Ezen szervezet előző neve nyomozó osztály volt, amely szervezet a m. kir. belügyminiszternek 31.300/1920. B. M. számú rendelete alapján jött létre az államrendészeti érdek védelme érdekében. 1924-ben a magyar kormány megszüntette a vonatellenőrzést végző Központi Belügyi Nyomozóosztályt, amely feladatokat – az elsődleges forrásnak tekinthető – *Nemzeti Újság* különleges ismereteket és gyakorlatot igénylő munkakörnek titulált. A vonatellenőrző csoport állományának kiválasztása során kiemelt figyelmet fordítottak a szolgálati tapasztalattal rendelkező detektívek beosztására, a nyelvtudásra és egyéb speciális képességekre. A 90 fős csoport biztosította a határállomások forgalmának ellenőrzését. Mivel az Orient expressz utasait menet közbeni ellenőrzéssel nem zavarhatták, a határforgalom-ellenőrzést Kelebián, Lőkösházán, Biharkeresztesen, Szobon és Nagykanizsán állóhelyben végezték az államrendőrség kirendeltségei (Egy hónapja önállóan működik a rendőrség vonatellenőrző csoportja 1925).

A 6.500/1931. ME. sz. rendelet alapján 1932. január 1-jétől összevonták a vidéki rendőr-főkapitányságokat, és budapesti székhellyel létrehozták a vidéki rendőr-főkapitányságot, onnantól párhuzamosan működött a budapesti és a vidéki rendőr-főkapitányság, a szervezet nevét Magyar Királyi Rendőrségre változtatták (HU-MNL-CsML-ML-VI.2. VI.2.). Mindezen módosítással a határszéli rendőr kirendeltségeket a területileg illetékes vidéki rendőr-főkapitányság alá utalták (FÓRIZS 2020). A határszéli rendőr kirendeltségek 1938-ban olvadtak be határvadász megnevezéssel a honvédségbe, és 1944-ig ebben a formában tevékenykedtek (FÓRIZS 2021; BERKI 2015; VARGA 2015).

Összefoglalás

A szakirodalmi kutatások és jogforrások alapján a vasúti határforgalom-ellenőrzés mindvégig jelen volt és kardinális feladatot jelentett a magyarországi történelem egyik legzivatárosabb időszakában is. A vasúti közlekedési forma az értékelt időszakokra gerince volt a távolsági közlekedésnek, az új államhatárokkal annak újraindítása jelentette a legnagyobb kihívást a nemzetközi jogi feltételek megteremtésével, valamint a határforgalom-ellenőrzést végző szervezetek kialakításával.

Az új magyarországi államhatárok alapvetően determinálták a vasúti infrastruktúra mennyiségi és minőségi tényezőit, valamint a szomszédos országokkal történő együttműködés lehetőségeit. Ezen három tényező megléte és stabilizálása tette lehetővé a vasúti közlekedés újrarendelését a meglévő vasútvonalakon, amelyhez szükséges volt kialakítani a vasúti határforgalom-ellenőrzés végrehajtására kijelölt hatóságok szervezeti kereteit is. A szomszédos országokkal történő együttműködés szükségességét a közlekedésszakmai és gazdasági megfontolások egyértelműen alátámasztották, azonban kezdetben a politikai érdekek vezérelték, pontosabban akadályozták annak megvalósulását, elsősorban a szomszédos országok részéről.

A vasúti pályahálózat és eszközök kevesebb mint fele maradt meg a trianoni határon belül, 54 helyen vágta el az államhatár a korábban belföldi viszonylatnak minősülő vasútvonalakat. A határátlépés lehetősége az 1920-as években szigorú útlevél- és vízumkényszerhez volt kötve. A közös határállomások kialakításának sikeressége a szomszédos országok közötti kapcsolatok szintjét is tükrözte, hogy csehszlovák és osztrák viszonylatban megvalósult a közös ellenőrzések gyakorlata, azonban a többi viszonylatban az államok saját területén végezték az ellenőrzéseket.

A távolsági határforgalom szempontjából kiemelkedtek a vasúti határállomások, ugyanis a vasúti közlekedés primátusa egyértelmű volt a közúti közlekedéssel szemben. A feladatokat ellátó szervezetek tekintetében a vasúti határállomásokon végzett határforgalom-ellenőrzés az újonnan létrehozott és központosított állami rendőrség feladatát képezte mindvégig, függetlenül attól, hogy a határőrizeti feladatokat a Magyar Királyi Vámórség vette át. Megállapítható, hogy az elemzett korszakban a vasúti határforgalom-ellenőrzés központi szerepet töltött be a határrendészeti tevékenységek halmazában.

Felhasznált irodalom

- BAJOR Tibor (2023): *A zábonyi MÁV átrakóközvet történetileg változó helyzete és szerepe*. Pécs: HUN-REN Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Regionális Kutatások Intézete. Online: <https://real.mtak.hu/186559/>
- BENCsik Péter (1999): Az útlevéllügy jogi szabályozásának változásai és hatásuk a határforgalomra (1903–1941). *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 10(11), 15–18.
- BENCsik Péter (2002): Útiokmányok, utazási lehetőségek és határforgalom a 20. századi Magyarországon. *Regio*, 13(2), 31–50. Online: <http://epa.oszk.hu/00000/00036/00045/pdf/02.pdf>
- BENEDEK Zoltán (1996): Vasúti közlekedéstechnika. In KOLLEGA TARSOLY István (szerk.): *Magyarország a XX. században*. Szekszárd: Babits, 309–323.
- BERKI Imre (2015): *Az adyligeti Határőrzérend története*. PhD-disszertáció. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem Történelemtudományok Doktori Iskola. Online: <https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/22341/diss.pdf>
- DEÁK József (2016): Külföldi határőrizeti anyagok megjelenése a Belügyi Szemle Tájékoztatójában (1964–1972). *Magyar Rendészet*, 16(1), 25–32.

- EPERJESI László (1994): Magyarország közlekedése a trianoni békeszerződés után. A nemzetközi kapcsolatok alakulása 1920–1938 között. In *A Közlekedési Múzeum évkönyve IX*. Budapest: Műszaki Könyvkiadó, 141–180. Online: https://library.hungaricana.hu/hu/view/ORSZ_KOZL_Evkonyv_1988_1992/?pg=142&layout=s
- ERDEINÉ KÉSMÁRKI-GALLY Szilvia – ERDEI Attila – NESZMÉLYI György Iván (2020): A Magyarország és Románia közötti vasúti személyszállítási kapcsolatok történeti áttekintése. *Földrajzi Közlemények*, 144(4), 363–379. Online: <https://doi.org/10.32643/fk.144.4.2>
- ERDŐS Ákos (2017): Szemelvények a Békés megyei vámőrök és pénzügyőrök életéből. In CZENE-POLGÁR Viktória – ZSÁMBOKINÉ FICSKOVSKY Ágnes (szerk.): *Mérföldkövek az adó- és vámigazgatás történetéből*. Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat, 8–33. Online: <https://real.mtak.hu/117087/>
- FÓRIZS Sándor (2020): A magyar határőrizet újjászervezése az I. világháborút követően. *Rendőrségi Tanulmányok*, 3(Különszám), 87–103. Online: https://epa.oszk.hu/04000/04093/00010/pdf/EPA04093_rendorsegi_tanulmanyok_2020_ksz_087-103.pdf
- FÓRIZS Sándor (2021): A határőrizet megszervezése a Csonka-Magyarország határai mentén. *Magyar Rendészet*, 21(1), 155–168. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2021.1.11>
- FÓRIZS Sándor (2023): A határőrizet megszervezése az új határokon. In ALATRACH MOHAMED Fuad – JÁMBOR Orsolya Ilona – TARJÁN G. Gábor (szerk.): *Kataklizma felé. Rendészet és mindennapok történései a két háború között*. Budapest: Rendőrség Tudományos Tanácsa, 38–57. Online: https://bm-tt.hu/rtt/wp-content/uploads/2023/09/Ren_Tan_4.pdf
- FRISNYÁK Zsuzsa (2001): *A magyarországi közlekedés krónikája 1750–2000*. Budapest: História MTA Történettudományi Intézete. Online: <https://tti.abtk.hu/kiadvanyok/kiadvanytar/online-kiadvanyok/a-magyar-kozlekedes-kronikaja-1750-2000>
- HORVÁTH Csaba Sándor (2017): A vasút funkciói és társadalmi, gazdasági hatásai Magyarországon 1920-ig. *Közlekedéstudományi Szemle*, 67(4), 52–59. Online: <https://doi.org/10.24228/KTSZ.2017.4.5>
- KALOCSAI Péter (2019): Az első világháború utáni vasúti változások az osztrák–magyar határ mentén. *Közlekedéstudományi Szemle*, 69(6), 13–26. Online: <https://doi.org/10.24228/KTSZ.2019.6.2>
- MISZLAY Zsolt (2010): Kárpátalja vasúthálózatának alakulása az 1939-es területvisszacsatolás következtében. *Közép-Európai Közlemények*, 3(3), 90–97. Online: <https://ojs.bibl.u-szeged.hu/index.php/vikekkek/article/view/11962>
- MISZLAY Zsolt (2011): A felvidéki vasúthálózat Trianon és az első bécsi döntés viszonylatában. *Közép-Európai Közlemények*, 4(1), 82–88. Online: <http://acta.bibl.u-szeged.hu/29859/>
- NAGY György (2009): A magyar határforgalom ellenőrzésének sajátosságai 1945–2005. *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 17(20), 58–78. Online: <https://doi.org/10.31627/RTF.XVII.2009.58-78P>
- PARÁDI József (2010): A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 18(21), 85–100. Online: <https://doi.org/10.31627/RTF.XVIII.2010.21N.85-100P>
- PARÁDI József (2014): A Magyar Királyi Vámőrség, a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 24(39–42), 81–98. Online: <https://doi.org/10.31627/RTF.XXIV.2014.39-40-41-42N.81-98P>
- PARÁDI József (2017): A magyar rendvédelem 1919–1941. *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 27(54), 59–92. Online: <https://doi.org/10.31627/RTF.XXVII.2017.54N.59-92P>
- PARÁDI József (2018): A magyar határőrizet felderítése 1918–1921. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 6(Különszám), 76–92. Online: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/nbsz/article/download/1797/1093/6202>

- PERGER Imre (2021): A magyar vasút Trianon előtt és azóta. *Közlekedéstudományi Szemle*, 71(1), 4–23. Online: <https://doi.org/10.24228/KTSZ.2021.1.1>
- SALLAI János (2004): *Az államhatárok*. Budapest: Press Publica.
- SALLAI János (2025): Az államhatár fogalmának és az államhatárok kijelölése történetének nemzetközi áttekintése. *Honvédségi Szemle*, 153(1), 51–62. Online: https://real.mtak.hu/218174/1/005_Sallai-Janos_51-62.pdf
- SUBA János (2011): A visszatért Felvidék határának megállapítása: 1938–1939. *Közép-Európai Közlemények*, 4(1), 102–113. Online: <https://ojs.bibl.u-szeged.hu/index.php/vikekkek/article/view/12011>
- SUBA János (2016): A Trianoni határ által kettévágott vasutak, vasúti határállomások. In KÓKAI Sándor (szerk.): *A változó világ XXI. századi kihívásai*. Nyíregyháza: Nyíregyházi Egyetem Turizmus és Földrajztudományi Intézet, 487–507.
- SUBA János (2018a): Az 1927. évi kereskedelmi egyezmény és a határszéli forgalom. In PARÁDI József (szerk.): *Ünnepi parergák Mezey Barna 65. születésnapja tiszteletére*. Budapest: Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, 115–144. Online: <https://doi.org/10.31626/HU-EISSN2530094X.VTOM.115-144.p>
- SUBA János (2018b): Provokáció a komáromi határállomáson. In PARÁDI József (szerk.): *Ünnepi parergák Boda József 65. születésnapja tiszteletére*. Budapest: Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, 145–168. Online: <https://doi.org/10.31626/HU-EISSN2560094X.IV.TOM.145-168.p>
- SUBA János (2021a): A trianoni országhatárok kialakítása. *GeoMetodika*, 5(1), 7–24. Online: <https://doi.org/10.26888/GEOMET.2021.5.1.1>
- SUBA János (2021b): Magyarország trianoni határainak kitzúzése 1921–1925. *Magyar Rendészet*, 21(1), 217–231. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2021.1.14>
- SZABÓ Andrea (2017): A pénzügyi igazgatás szervezeti keretei egykor és most a rendészeti feladatok tükrében. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán: *Szent Lászlótól a modernkori magyar rendészettudományig*. Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 351–356. Online: https://www.pecshor.hu/periodika/XIX/szabo_andrea.pdf
- SZARKA László (2008): Magyarország és a magyar kisebbségek ügye a párizsi béketárgyalásokon: Határkijelölés, népszavazás, kisebbségvédelem. In BÁRDI Nándor – FEDINEC Csilla – SZARKA László (szerk.): *Kisebbségi magyar közösségek a 20. században*. Budapest: Gondolat – MTA Kisebbségkutató Intézet, 22–29.
- VARGA János (2015): A határportyázó századoktól a határrendészeti kirendeltségekig. *Magyar Rendészet*, 15(6), 133–146.
- VEDŐ Attila (2008): Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 15(18), 156–166. Online: <https://doi.org/10.31627/RTF.XV.2008.18N.156-166P>
- VEDŐ Attila (2021): *A Magyar Királyi Csendőrség szervezetének és szolgálatának szabályozása 1881–1945*. Budapest: Nemzeti Közszoigalati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola. Online: https://hdi.uni-nke.hu/document/hdi-uni-nke-hu/vedo_attila_ertekezés.pdf

Jogi források

1921. évi XXXIII. törvény az Északamerikai Egyesült Államokkal, a Brit Birodalommal, Franciaországgal, Olaszországgal és Japánnal, továbbá Belgiummal, Kínával, Kubával, Görögországgal, Nikaraguával, Panamával, Lengyelországgal, Portugáliával, Romániával, a Szerb-Horvát-Szlovén Állammal, Sziámmal és Cseh-Szlovákországgal 1920. évi június hó 4. napján a Trianonban kötött békeszerződés becikkelyezéséről
1927. évi XVII. törvénycikk a Csehszlovák Köztársasággal 1927. évi május hó 31-én kötött kereskedelmi szerződés becikkelyezéséről
1928. évi III. törvénycikk a vasúti árufuvarozás tárgyában Bernben 1924. évi október 23-án aláírt nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről és az azzal kapcsolatos intézkedésekről
1928. évi IV. törvénycikk a vasúti személy- és poggyászfuvározás tárgyában Bernben 1924. évi október hó 23-án aláírt nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről és az azzal kapcsolatos intézkedésekről
1929. évi XLV. törvénycikk a Szerb-Horvát-Szlovén Királysággal egyes közlekedési kérdések rendezése, valamint a határjelzések fenntartásának szabályozása tárgyában Belgrádban 1926. évi július hó 24-én kötött Egyezmények becikkelyezéséről
1929. évi XXII. törvény a közlekedés és az átmenő forgalom tárgyában 1923. évben Genfben tartott általános értekezleten megállapított okmányok becikkelyezéséről
1931. évi XXIII. törvénycikk a Budapesten 1930. évi június hó 30-án kelt magyar–osztrák vasúti forgalmi államszerződés becikkelyezéséről
1933. évi XXVI. törvénycikk a Bukarestben 1932. évi szeptember hó 28-án kelt magyar–román vasúti határállomási Egyezmény becikkelyezéséről
1938. évi XXXIV. törvénycikk a Magyar Szent Koronához visszacsatolt felvidéki területeknek az országgal egyesítéséről
1940. évi XXVI. törvénycikk a román uralom alól felszabadult keleti és erdélyi országrészeknek a Magyar Szent Koronához visszacsatolásáról és az országgal egyesítéséről
- A belügyi népbiztos 1/1919. (III. 26.) BN. sz. rendelete. *Belügyi Közlöny*, (18), 19–720.
- A belügyminiszter 1919. évi 90.089. számú rendelete az állami rendőrség ügyintéző hatásköréről. *Magyarországi Rendeletek Tára 1867–1945*, 1092–1096.
- A m. kir. belügyminiszternek 31.300/1920. B. M. számú rendelete. *Belügyi Közlöny*, (1920), 759–760.
- A m. kir. belügyminiszternek 5.645/1923. B. M. számú körrendelete. *Belügyi Közlöny*, (1923), 1114–1118.
- A m. kir. belügyminiszternek 9.200/1922. B. M. eln. számú rendelete. *Belügyi Közlöny*, (1922), 2368.
- A m. kir. kormánynak 6.200/1921. M. E. számú rendelete. Vámőrség létesítése. *Belügyi Közlöny*, (38), 1703–1710.
- A m. kir. minisztérium 1924. évi 7.934. M. E. számú rendelete, Romániával 1924. évi április hó 16-án Bukarestben kötött egyes egyezmények és megállapodások életbeléptetéséről
- A m. kir. minisztérium 1938. évi 1.660. M. E. számú rendelete, a határforgalom szabályozása tárgyában Prágában, 1937. évi november hó 17-én kelt magyar–csehszlovák egyezmény ideiglenes életbeléptetéséről
- A m. kir. minisztérium 1940. évi 2.240. M. E. számú rendelete, a Pozsonyban, 1940. évi március hó 13-án kelt magyar–szlovák határforgalmi egyezmény ideiglenes életbeléptetéséről
- A m. kir. pénzügyminiszter 1921. évi 114.440. sz. rendelete a vámőrség létesítéséről szóló 6.200/M.E. 1921. sz. kormányrendelet végrehajtása tárgyában. *Pénzügyi Közlöny*, (25), 2308.
- A magyar kormány 1919. évi 5.047. M. E. számú rendelete a rendőrség államosításáról

Online hivatkozások

Egy hónapja önállóan működik a rendőrség vonatellenőrző csoportja (1925). *Nemzeti Újság*, 7(4), 7. Online: <https://bit.ly/4rwCOt3>

HU-MNL-CsML-ML-VI.2. VI.2. Magyar Királyi Államrendőrség, 1932-től Magyar Királyi Rendőrség Makói Kapitányságának iratai (1920–1946). Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád-Csanád Vármegyei Levéltár Makói Levéltár VI/2. Online: <https://www.eleveltar.hu/digitalis-tartalom?source=mnlscope&ref=mnlscope::865541>

Három paradigma, két évtized – Paradigmaváltások az EU terrorizmus elleni politikájában

Az EU terrorizmusellenes stratégiáinak összehasonlító
elemzése
2005 – 2020 – 2024/2025

*Three Paradigms, Two Decades – Paradigm Shifts in the EU's
Counter-Terrorism Policy*

*A Comparative Analysis of the EU's Counter-Terrorism Strategies
2005 – 2020 – 2024/2025*

SZABÓ Hedvig,¹ RÉMAI Dániel²

Bevezetés: Az Európai Unió terrorizmus elleni politikája az elmúlt két évtizedben több átfogó stratégiai dokumentumban öltött testet, amelyek eltérő biztonsági kihívásokra és intézményi környezetre reflektáltak. Ugyanakkor kevésbé feltárt, hogy ezek a dokumentumok mennyiben képviselnek valódi paradigmaváltást, és milyen strukturális logika mentén alakult át az uniós megközelítés.

Célkitűzések: A tanulmány célja az EU terrorizmus elleni stratégiáinak összehasonlító elemzése, különös tekintettel azok stratégiai irányváltásaira.

Módszertan: A kutatás kvalitatív dokumentumelemzésen alapul, amely az EU Terrorizmusellenes Stratégia 2005 (The European Union Counter-Terrorism Strategy), az EU Terrorizmusellenes Program 2020 (EU Counter-Terrorism Agenda), a 2024-es tanácsi következtetések és a 2025-ös ProtectEU stratégia (EU belső biztonsági stratégia) szövegének tartalmi vizsgálatára épül. Az elemzés

¹ Tudományos munkatárs, Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar Modern Technológiai és Kiberbiztonsági Jogi Tanszék, e-mail: szabo.hedvig@sze.hu

² Tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Terrorrelhárítási Tanszék, e-mail: remai.daniel@uni-nke.hu

során az európai terrorizmus trendjeire épülő történeti megközelítés keretében kerül sor a stratégiai dokumentumok keletkezési körülményeinek, fenyegetésértelmezésének és célrendszerének összehasonlítására.

Eredmények: Az elemzés kimutatja, hogy a három korszak eltérő biztonságpolitikai paradigmákat testesít meg. A 2005-ös Stratégia alapvetően reaktív, államközpontú és terrorcselekmény-fókuszú megközelítést alkalmazott, a 9/11 és a madridi, illetve londoni merényletek hatására. A 2020-as Terrorizmus-ellenes Program már a radikalizáció, a megelőzés és az online tér szerepének erősödésére reagált, integráltabb intézményi keretben. A 2024–2025-ös dokumentumok pedig a terrorizmust a hibrid fenyegetések, geopolitikai instabilitás és technológiai kockázatok összefüggésrendszerében értelmezik, hangsúlyt helyezve a reziliencia, az infrastruktúra-védelem és a társadalmi ellenálló képesség erősítésére. A stratégiai logika így a klasszikus terrorellenes megközelítéstől a komplex biztonságpolitikai integráció irányába mozdult el.

Konklúzió: A tanulmány megállapítja, hogy az EU terrorizmus elleni politikája nem pusztán evolúciós módon fejlődött és frissült, hanem több szakaszban alapvető szemléletváltáson ment keresztül. A hangsúly a reakcióról a megelőzésre, majd a komplex fenyegetéskezelésre helyeződött át. A jövőbeni kutatások számára különösen fontos irány a terrorizmus komplex fenyegetések rendszerében való elhelyezkedésének vizsgálata.

Kulcsszavak: terrorizmus, terrorellenes stratégia, Európai Unió, stratégia

Introduction: Over the past two decades, the European Union's counter-terrorism policy has been articulated through several comprehensive strategic documents that responded to different security challenges and institutional contexts. However, it remains insufficiently explored to what extent these documents represent genuine paradigm shifts and what structural logic has guided the evolution of the EU's approach.

Objectives: The aim of this study is to provide a comparative analysis of the EU's counter-terrorism strategies, with a particular focus on changes in their strategic orientation.

Methodology: The research is based on qualitative document analysis of the European Union Counter-Terrorism Strategy (2005), the Counter-Terrorism Agenda (2020), the 2024 Council Conclusions, and the 2025 ProtectEU Strategy. Within a historical approach grounded in European terrorism trends, the study compares the circumstances of their adoption, threat perceptions, and strategic objectives.

Results: The analysis demonstrates that the three strategic periods represent distinct security policy paradigms. The 2005 strategy primarily adopted a reactive, state-centred, and attack-focused approach, shaped by the impact of 9/11 and the Madrid and London attacks. The 2020 Counter-Terrorism Agenda responded to the growing importance of radicalisation, prevention, and the online environment within a more integrated institutional framework. The 2024–2025

documents interpret terrorism within the broader context of hybrid threats, geopolitical instability, and technological risks, placing emphasis on resilience, critical infrastructure protection, and societal preparedness. Accordingly, the strategic logic has shifted from a traditional counter-terrorism approach towards comprehensive security policy integration.

Conclusion: The study concludes that the EU's counter-terrorism policy has not merely evolved incrementally but has undergone fundamental paradigm shifts in several phases. The focus has moved from reaction to prevention, and subsequently to complex threat management. A particularly important direction for future research is the examination of terrorism within the broader system of complex security threats.

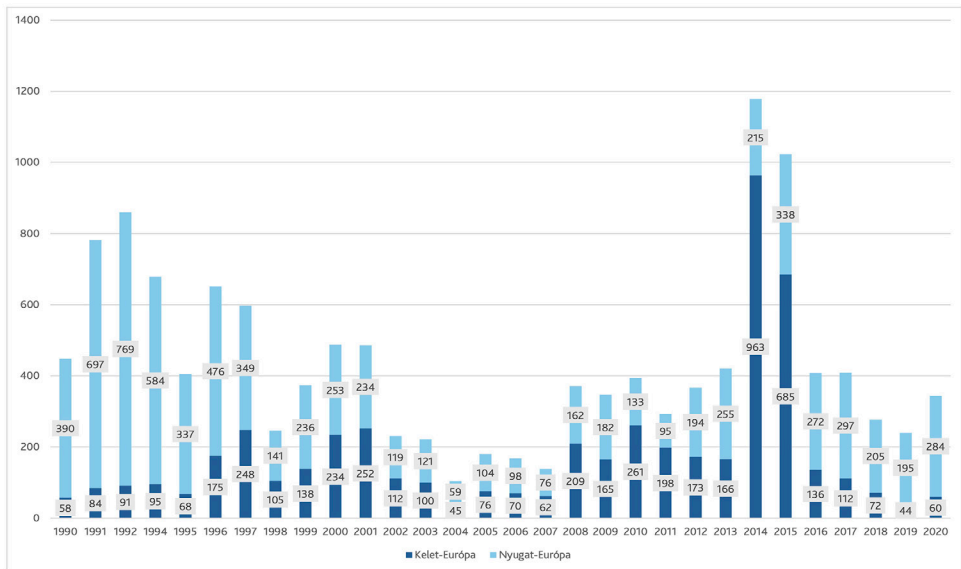
Keywords: terrorism, counter-terrorism strategy, European Union, strategy

Az Európai Unió 2005-ös terrorizmusellenes stratégiája

Keletkezési kontextus

A 2005. november 30-án elfogadott EU Terrorizmusellenes Stratégia egy hosszabb fejlődési folyamat eredménye volt, amelyhez a sorozatos, nagyszámú halálos áldozattal és sérüléssel járó terrorcselekmények vezettek. Az EU terrorizmus elleni együttműködésének már korábban is voltak csírái – az 1970-es évektől kezdve a tagállamok informális keretekben együttműködtek a szeparatista és baloldali terrorizmus ellen –, azonban a 2001. szeptember 11-i amerikai támadások alapvetően átváltották a biztonsági gondolkodást (MONAR 2007). Mindössze két héttel a New York-i és washingtoni támadások után, 2001. szeptember 21-én az Európai Tanács rendkívüli ülést tartott, és elfogadta az első terrorizmus elleni akciótervét, amely elindította az úgynevezett Antiterrorista Ütemtervet (Anti-terrorism Roadmap).

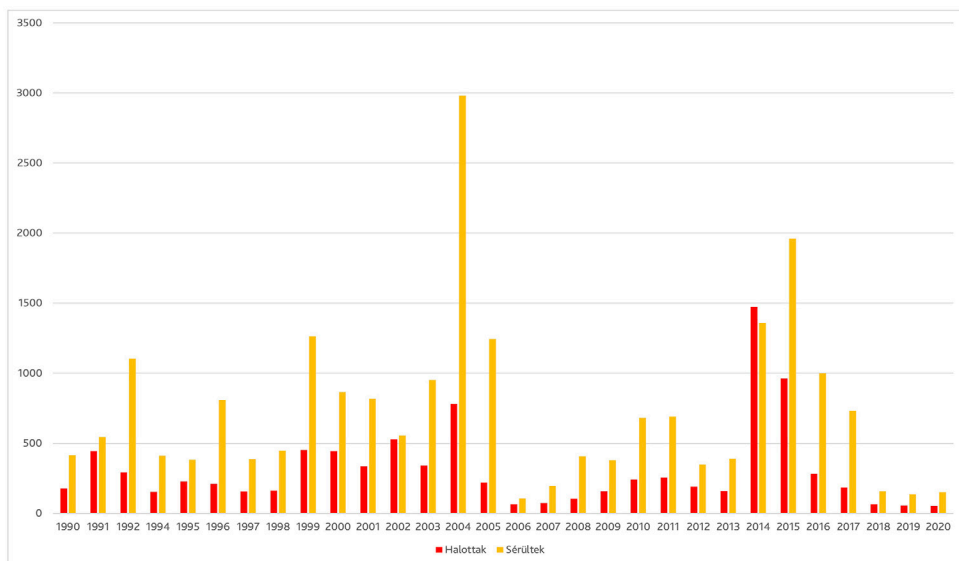
A Global Terrorism Database (GTD) a világ legátfogóbb, nyilvánosan elérhető, eseményszintű adatbázisa a terrorista támadásokról 1970-től napjainkig. A GTD adatai alapján áttekintve az Európa nyugati és keleti felében elkövetett terrortámadásokat megállapítható, hogy a vizsgált időszakban Nyugat-Európa országaiban másfélszer annyi támadást regisztráltak ($n = 7870$), mint Kelet-Európában ($n = 5257$). Míg 1990 után a kontinens nyugati felén folyamatos csökkenésnek indult a támadások száma, addig a keleti részen megkezdődött a számok emelkedése. Azonban mindkét régióban konszolidálódni kezdett a helyzet a 2000-es évek elején, és egészen 2008-ig nem is látunk jelentős kiugrást (1. ábra). A nemzetközi terrorizmus elleni fellépés fokozódása azonban Európára és az európai terrorizmus elleni fellépésre és stratégiaalkotásra is hatással volt.

1. ábra: Terrortámadások száma 1990 és 2020 között Nyugat- és Kelet-Európában
 Forrás: a szerzők szerkesztése a Global Terrorism Database adatai alapján³

Az 1. ábrán látható alacsony esetszámok ellenére az elkövetett cselekmények súlyosságában változást figyelhetünk meg 2004-ben. Az igazi fordulópontot a 2004. március 11-i madridi vonatrobbanások jelentették, amelyek 193 embert öltek meg és több mint 2000-et megsebesítettek. Ez volt az első tömeggyilkos dzsihadista támadás európai földön, amely megmutatta, hogy a terrorfenyegetés nem csupán amerikai probléma (JORDAN et al. 2008). A madridi támadások után mindössze két héttel, 2004. március 25-én az Európai Tanács elfogadta a Terrorizmus Elleni Nyilatkozatot (Declaration on Combating Terrorism), létrehozta a terrorizmus elleni küzdelem uniós koordinátorának pozícióját, és egyéb intézkedéseket hozott. A 2005. július 7-i londoni metrórobbanások (52 áldozat) fokozták a politikai akaratot, és felgyorsították a Stratégia véglegesítését. Az Egyesült Királyság, amely 2005 második felében az EU soros elnökségi tisztségét töltötte be, azonnal megkezdte a stratégia kidolgozását, amely december végére készült el (KIRKWOOD 2006).

³ Az adatok kapcsán fontos kiemelni, hogy a 2014-es és a 2015-ös év adataiban megjelennek az Ukrajna területén végrehajtott hibrid cselekmények és támadások, amelyeket az ukrán állam terrortámadásként tart számon. A GTD ezeket az eseményeket is rögzíti, ugyanakkor az adatbázis *doubterror* változója azt vizsgálja, hogy mennyire számítható egyértelműen terrortámadásnak az eset a kritériumváltozók alapján (*crit1*, *crit2*, *crit3*). Összességében megállapítható, hogy mind a 2014-es ($n = 673$; $ndoubt = 505$), mind a 2015-ös évben ($n = 655$; $ndoubt = 368$) kiemelkedően magas a bizonytalan támadások aránya az összes támadáshoz képest (2014 = 42,86%; 2015 = 35,97%), míg az érték átlagosan évente 11,35% a vizsgált időszakban.

2. ábra: Halottak és sebesültek száma 1990 és 2020 között Nyugat- és Kelet-Európában
 Forrás: a szerzők szerkesztése a Global Terrorism Database adatai alapján

Fenyegetési környezet

A 2005-ös Stratégia egy viszonylag jól körülhatárolható fenyegetési környezetben született. Az al-Káida és a hozzá kapcsolódó szervezetek jelentették az elsődleges veszélyt, amelyek hierarchikusan szervezett, transznacionális hálózatokban működtek. A terroristák toborzása és kiképzése elsősorban a fizikai térben zajlott, afganisztáni és pakisztáni kiképzőtáborokban, mecsetekben és börtönökben. A támadások végrehajtásához „szak-képzettségre” volt szükség – a madridi és londoni támadásokhoz használt robbanószerek készítése és a műveletek koordinálása szervezett sejteket és kiképzett végrehajtókat igényelt (HOFFMAN 2006).

Az internet szerepe még korlátozott volt a radikalizációban és toborzásban. Bár az al-Káida már használt weboldalakat és online fórumokat propaganda terjesztésére, de a radikalizáció és toborzás túlnyomó része még személyes kapcsolatokon keresztül zajlott (GUNARATNA–OREG 2010). A közösségi média (Facebook, Twitter, YouTube) még nem létezett vagy gyerekcipőben járt. A fenyegetés fő forrásai a közel-keleti és észak-afrikai konfliktusok, valamint az Egyesült Államok terrorizmus elleni háborújában (*war on terror*) való európai részvétel voltak. Az iraki és afganisztáni beavatkozások, valamint a palesztin–izraeli konfliktus szolgáltatták a fő sérelmi narratívákat (NESSER 2019).

Az 1. és a 2. ábra alapján egyértelműen megállapítható, hogy az uniós stratégiai erőfeszítések és a hozzájuk társuló tagállami belbiztonsági intézkedések képesek voltak lefojtani a 2000-es évek elején a terrorizmust Európában, bár minimális növekedést mind a támadások, mind az áldozatok számában megfigyelhetünk. Nem volt jelentős változás

a támadások típusában sem. A fegyveres támadások (ámokfutó elkövetés), a robbantásos merényletek és az infrastruktúrák elleni támadások voltak meghatározók. A támadások célkeresztjében általában puha célpontok, civil személyek és infrastruktúrák álltak, és folyamatosan emelkedett a tömegközlekedési eszközök elleni támadások száma a régióban.

Stratégiai megközelítés

A stratégia négy pillére – megelőzés (*prevent*), üldözés (*pursue*), védekezés (*protect*), reagálás (*respond*) – az Egyesült Királyság stratégiájából (Counter terrorism Strategy, CONTEST) származott, és tükrözte a kor biztonsági gondolkodását (PANTUCCI 2010). A fő cél az volt, hogy a terrorhálózatokkal szemben felállítsák a terror elleni hálózatokat (*to counter the networks of terror with networks against terror*). Ez a megközelítés logikus válasz volt egy olyan fenyegetésre, amelyet a szervezett, hierarchikus hálózatok jelentettek. A Stratégia bűnüldözés-központú volt, ezért a megelőzés pillére központi szerepet kapott, amely a terroristák határokon átnyúló üldözésére, a finanszírozási források elvágására és a hálózatok felszámolására összpontosított. Az európai elfogatóparancs (*European arrest warrant*) bevezetése, a terrorizmus finanszírozása elleni szabályok szigorítása és az információcserét javító mechanizmusok (Europol, Eurojust megerősítése, Schengeni Információs Rendszer bővítése) mind ezt a logikát követték. A tagállami szuverenitás tiszteletben tartása meghatározó szempont maradt – a Stratégia nem hozott létre szupranacionális rendőrséget vagy hírszerzést, hanem a meglévő nemzeti képességek hálózatba szervezésére összpontosított (BENDIEK 2006). A 2005-ös Stratégia fő iránya egyértelműen reaktív és bűnüldözés-központú volt. Az elsőrendű cél a terroristák elfogása, a hálózatok felszámolása és a támadások fizikai megakadályozása volt. A Stratégia kevésbé foglalkozott a radikalizáció mélyebb szociológiai és pszichológiai okaival, és nem fektetett kiemelt hangsúlyt az ideológiai küzdelmekre. A harmadik országokkal való együttműködés – különösen az Egyesült Államokkal – központi szerepet kapott, tükrözve az USA globális terrorizmus elleni háborújában való európai részvételt. A Stratégia implicit feltételezése az volt, hogy a terrorizmus elsősorban külső fenyegetés, amely a Közel-Keletről és Észak-Afrikából származik, és amelyet bűnüldözési és határbiztonsági eszközökkel lehet kezelni (BURES 2006).

Az EU 2020-as Terrorizmusellenes Programja

Keletkezési kontextus

A 2020. december 9-én elfogadott Terrorizmusellenes Program négy pillérének meghatározása, előrejelzés (*anticipate*), megelőzés (*prevent*), védekezés (*protect*), reagálás (*respond*), egy tanulási folyamat eredménye volt. A 2015–2016-os évek Európa legvéresebb terrortámadásait hozták, amelyek megrázták az EU-t, és kétségbe vonták a 2005-ös stratégia hatékonyságát. 2015. január 7-én a *Charlie Hebdo* szerkesztősége elleni támadás 12 áldozatot követelt. 2015. november 13-án a párizsi Bataclan színház és más helyszínek

elleni koordinált támadásban 130 embert öltek meg – ez volt az EU-ban elkövetett legsúlyosabb terrortámadás a 2004-es madridi óta. 2016. március 22-én a brüsszeli repülőtér és metróállomás elleni támadások 32 áldozatot követeltek. 2016. július 14-én, a francia nemzeti ünnepen, egy tehergépkocsival elkövetett támadás során Nizzában 86 embert ölt meg az elkövető (ANDREEVA 2025).

A Program elfogadását közvetlenül megelőző hetekben újabb támadáshullám sokkolta Európát. 2020. október 16-án Samuel Paty francia történelemtanárt lefejezték Párizs külvárosában, mert óráján bemutatta a *Charlie Hebdo* Mohamed-karikatúráit. Október 29-én a nizzai Notre-Dame-ban egy támadó három embert ölt meg. November 2-án Bécs belvárosában egy lövöldözés négy halálos áldozatot követelt. Az EU belügyminiszterei 2020. november 13-án – a Bataclan-támadás ötödik évfordulóján – közös nyilatkozatot adtak ki, amely sürgős cselekvést követelt. Az Európai Bizottság, amely eredetileg 2021 harmadik negyedévére tervezte a Program bemutatását, a támadások hatására felgyorsította a munkát, és december 9-én publikálta a dokumentumot.

A Program az EU 2020–2025-ös Biztonsági Unió Stratégiájának (Security Union Strategy) keretében született, és épített az Európai Parlament TERR Különbizottságának 2018-as átfogó értékelésére⁴ (European Parliament 2018), amely feltárta a meglévő eszközök és stratégiák számos hiányosságát, különösen a tagállamok közötti információcserét, a határvédelmet és az áldozatvédelmet illetően.

Fenyegetési környezet

2020-ra a terrorfenyegetés jellemzői gyökeresen átalakultak a 2005-ös helyzethez képest, ez az átalakulás kikényszerítette a stratégia újragondolását. Az Iszlám Állam (ISIS/ISIL/Daesh) felemelkedése és 2014–2019 közötti kalifátusa, majd összeomlása teljesen átrendezte a fenyegetettségi térképet.

A 2005 és 2020 közötti időszak az európai terrorizmus szempontjából strukturális átalakulást mutat mind az incidensek számát (1. ábra), mind azok intenzitását (2. ábra), valamint a célpont- és eszközválasztást tekintve. 2008 után fokozatos növekedés figyelhető meg a terrortámadások számában, különösen Nyugat-Európában. Kelet-Európában ezzel szemben a támadások száma jóval alacsonyabb szinten maradt. A különbség arra utal, hogy a vizsgált időszakban a terrorfenyegetés súlypontja egyértelműen Nyugat-Európába tolódott át. Az intenzitás, azaz a halottak és sebesültek száma alapján a legsúlyosabb időszak egyértelműen 2014–2016 volt. Ez az időszak a párizsi (2015), brüsszeli (2016), nizzai (2016) és berlini (2016) támadásokhoz köthető, amelyek sok áldozattal jártak. A 2017 utáni években mind a halottak, mind a sebesültek száma csökkent, de nem szűnt meg teljesen.

A robbantásos támadások végig a leggyakoribbak maradtak, de a fegyveres támadások száma szintén jelentősen megugrott 2014-ben (287 eset). Az esettanulmányok alapján diagnosztizálható a koordinált, többszörös támadások elterjedése. A 2010 utáni időszakban a terrorizmus egyre inkább alacsony technológiai igényű, könnyen hozzáférhető

⁴ Európai Parlament, Terrorizmus Elleni Küzdelem Különbizottsága.

eszközökre épült, ami összhangban áll a decentralizált támadások terjedésével. Emellett egyre gyakoribbá váltak a hibrid elkövetések.

A civil célpontok elleni támadások továbbra is kiemelték maradtak, de 2008 után folyamatos és jelentős emelkedést figyelhetünk meg a rendőri szervek elleni támadások számában, továbbá 2013 után megemelkednek a vallási helyszínek és intézmények elleni támadások is, amelyek mögött egyszerre vannak jelen a radikális iszlám által elkövetett támadások, valamint a szélsőjobboldali, iszlámellenes mozgalmak megerősödése és aktivizálódása Európában.

A dzsihadista terrorizmus fő célterülete egyértelműen Nyugat-Európa volt a vizsgált időszakban. 2005–2020 között az európai terrorizmus három fő szakaszra bontható, amely a fokozatos erősödést (2005–2013), a csúcspontot (2014–2016), majd a visszaesést (2017–2020) foglalta magában. 2016 után a terrorcselekmények száma csökkent, azonban az incidensek száma nem tért vissza a 2005–2010 közötti alacsonyabb szintre. Ez a terrorizmus tartós jelenlétére utal, amely számos új formában és eszközzel jelent meg. Például az ISIS-nak sikerült a Nyugaton soha nem látott mértékű toborzási kampányt folytatnia: becslések szerint 4000–5000 EU-állampolgár utazott Szíriába és Irakba, hogy terrorcsoportokhoz csatlakozzon. Közülük mintegy 30% visszatért hazájába, potenciális biztonsági kockázatot jelentve. A külföldi harcosok (*foreign terrorist fighters*, FTF) problémája is új kihívás volt, amely egyáltalán nem szerepelt a 2005-ös Stratégia kérdései között (VAN GINKEL – ENTENMANN 2016).

A legjelentősebb változás a magányos elkövetők (*lone actors*) és az alacsony létszámú sejték megjelenése volt mint elsődleges fenyegetés. 2014 közepe és 2017 vége között a nyugati országokban elkövetett dzsihadista támadások 69,3%-ának nem volt közvetlen operatív kapcsolata terrorszervezettel. Ez a jelenség a terrorizmus demokratizálódásának folyamata. Az internet és a közösségi média lehetővé tette, hogy bárki, bárhol önállóan radikalizálódjon és támadást hajtson végre anélkül, hogy valaha is fizikai kapcsolatba került volna terrorszervezettel. A támadások jellege is megváltozott, a koordinált bombatámadások helyett az egyszerű, alacsony technológiájú támadások (kések, járművek) váltak jellemzővé, amelyeket gyakorlatilag lehetetlen előre felderíteni (VIDINO et al. 2017).

Emellett 2020-ra a jobboldali szélsőséges terrorizmus is jelentős fenyegetéssé vált, amit a 2005-ös Stratégia egyáltalán nem kezelt. A 2019-es hanai lövöldözés (9 áldozat), a 2019-es hallei zsinagóga elleni támadás és más incidensek rámutattak, hogy a terrorizmus elleni küzdelemnek ideológiáslemlegesnek kell lennie (KOEHLER 2018). A Covid-19-pandémia tovább bonyolította a helyzetet, az online radikalizáció felerősödött, új összeesküvés-elméletek és hibrid ideológiák jelentek meg, és az elszigeteltség fokozta a sérülékeny egyének radikalizációjának kockázatát (DAVIES et al. 2021).

Stratégiai megközelítés

A 2020-as Program legjelentősebb strukturális innovációja a négy új pillérre való átállás volt: előrejelzés (*anticipate*), megelőzés (*prevent*), védekezés (*protect*), reagálás (*respond*). Ez nem egyszerű átnevezés volt, hanem paradigmaváltás (D'AMATO–TERLIZZI 2022). Az előrejelzés mint pillér bevezetése explicit elismerése volt annak, hogy a reaktív

megközelítés nem elegendő, és proaktív, előrejelzés-alapú politikára van szükség. A stratégiai hírszerzés és az EU Intelligence and Situation Centre (EU INTCEN)⁵ szerepének erősítése, a kockázatfelmérés és *foresight* módszertanok strukturális integrálása, valamint a felkészültséget javító rendszerek fejlesztése mind ezt a szemléletváltást tükrözték.

A megelőzés pillérének tartalma is lényegesen megváltozott. Míg a 2005-ös Stratégiában a megelőzés elsősorban a toborzás és radikalizáció megakadályozását jelentette, addig a 2020-as Program a radikalizáció gyökereinek kezelésére, a közösségi reziliencia építésére és a társadalmi befogadás erősítésére helyezte a hangsúlyt. A dokumentum kimondja: „Egy befogadó és jogokat tisztelő társadalom a legerősebb védelem a terrorizmus ellen.” A Program hangsúlyt fektet a helyi szereplők – önkormányzatok, iskolák, szociális szolgáltatók, civil szervezetek – bevonására a megelőzési munkába.

A stratégiának központi eleme lett az online dimenzió. A terrorista tartalmak gyors eltávolítása, a digitális platformokkal való együttműködés és a radikalizáció megelőzése az online térben kiemelt prioritássá vált. 2021-ben hatályba lépett az online terrorista tartalom terjesztésével szembeni fellépésről szóló rendelet [Regulation (EU) 2021/784], továbbá az uniós radikalizálódás-tudatossági hálózat (*radicalisation awareness network*, RAN) szerepének megerősítése a megelőzés új, digitális dimenzióját jelzi (MELHUISE – HEATH-KELLY 2022).

A 2020-as Program stratégiai iránya egyértelműen proaktív és megelőzés-központú. A hangsúly eltolódott a bűnüldözéstől a radikalizáció gyökereinek kezelése felé, a szervezett csoportok üldözésétől a magányos elkövetők korai felismerése és a beavatkozás felé, a fizikai tér védelmétől az online tér szabályozása felé. Az üldözés pillére – amely a 2005-ös Stratégia központi eleme volt – elvesztette önálló jellegét és integrálódott a többi pillérbe. A Program expliciten elismeri, hogy a terrorizmus nem kizárólag bűnüldözési, hanem társadalmi probléma is egyben, amelyet a társadalom egészének – polgároknak, közösségeknek, vallási csoportoknak, civil szervezeteknek, vállalkozásoknak – a bevonásával kell kezelni. A külső-belső biztonsági kapcsolatok erősítése és a harmadik országokkal való együttműködés kiterjesztése (különösen a Nyugat-Balkánon, Észak-Afrikában, a Közel-Keleten és a Száhel-övezetben) jelzik a globális megközelítés erősödését (BAKER-BEALL – MOTT 2021).

A 2024/2025-ös stratégiai keretrendszer

Keletkezési kontextus

A 2024. december 12-i és 16-i tanácsi következtetések (Council Conclusions on Future Priorities for Strengthening the Joint Counterterrorism Efforts – Council of the European Union 2024b; Council of the European Union 2024c), valamint a 2025. április 1-jén bemutatott ProtectEU – European Internal Security Strategy (European Commission 2025) egy alapjaiban megváltozott geopolitikai környezetben születtek. Az Európai Bizottság politikai iránymutatása egy új EU-agendát irányozott elő a terrorizmus és erőszakos szélsőségek megelőzésére és leküzdésére. Az agendát várhatóan 2026 elején mutatja

⁵ Az EU Hírszerző és Helyzetelemző Központja.

be az Európai Bizottság, és ez fogja meghatározni az átfogó stratégiai keretrendszer, valamint az EU konkrét intézkedéseit.

A jelenlegi dokumentumok tehát, amelyek kijelölik a következő öt év stratégiai prioritásait, egy átmeneti időszakot képviselnek. Az Europol 2025. évi terrorizmusra vonatkozó jelentése szerint 2024-ben 58 terrortámadást regisztráltak 14 EU-tagállamban (34 befejezett, 5 sikertelen, 19 megghiúsított), ami jelentős csökkenést mutat a 2023-as 120 támadáshoz képest. Ideológiai megoszlás tekintetében 24 cselekmény volt dzsihadista indíttatású – ez számottevő növekedés a 2023-as 14-hez képest –, míg 21 támadás a baloldali és anarchista terrorizmushoz köthető. A dzsihadista cselekmények bizonyultak a legpusztítóbbnak: 5 halálos áldozatot és 18 sérültet követeltek, az elkövetők túlnyomó többsége magányos elkövető volt.

A bűnüldöző hatóságok 449 személyt tartóztattak le terrorizmussal összefüggő bűncselekmények miatt 20 tagállamban, ami enyhe emelkedés a 2023-as 426 főhöz képest. A letartóztatások 64%-a (289 fő) dzsihadista bűncselekményekhez kapcsolódott, ugyanakkor a jobboldali terrorizmushoz köthető letartóztatások száma 26-ról 47-re, a baloldali és anarchista cselekményeké pedig 14-ről 28-ra emelkedett. A bírósági eljárások tekintetében 16 tagállamban 485 eljárásból 426 ítélettel és 59 felmentéssel zárult.

A jelentés kiemelt fenyegetésként azonosította az erőszakra uszító online közösségek térnyerését és a terroristák technológiai eszközökkel való visszaélését, valamint a fiatalok fokozódó bevonódását a szélsőséges tevékenységekbe, amit a pszichológiai sérülékenység, a társadalmi elszigeteltség és a digitális függőség egyaránt elősegít. Az afrikai biztonsági helyzet romlása – Burkina Faso lett a világ legveszélyesebb terrorista gócpontja 2024-ben és 2025-ben is a Global Terrorism Index szerint – tovább fokozta a sürgősséget.

Fenyegetési környezet

A jelenlegi fenyegetési környezet rendkívül összetett, fragmentált és gyorsan változó. A dzsihadista terrorizmus továbbra is a leghalálosabb fenyegetés, de a fenyegetési környezet sokkal változatosabb, mint bármikor korábban (Europol 2025). Az ISKP (Islamic State Khorasan Province) kiemelt aggodalomra ad okot: a csoport az afganisztáni tálib hatalomátvétel (2021) után újra teret tudott nyerni, és ma az EU legdinamikusabb külső fenyegetése. Az ISKP-hoz köthető európai sejték és inspirált egyének száma nő, és a csoport növekvő képessége külső műveletekre – amit a moszkvai támadás is demonstrált – közvetlen fenyegetést jelent az EU-ra (WOJCIECHOWSKI–WEJKSZNER 2025).

Az európai biztonsági környezetben 2020 óta új típusú terrorista fenyegetések jelentek meg. A korábbi években domináns dzsihadista terrorizmus mellett teret nyertek az ökológiai indíttatású szélsőséges cselekmények, az államellenes (rendszerellenes/*state-denier*) radikalizáció, valamint az egyéni kevert ideológiai mintázatú radikalizáció új hulláma. Ugyanakkor a magányos elkövetők továbbra is meghatározó szerepet töltenek be a terrorcselekményekben. Az ökoterrorizmus Európában eddig korlátozott jelenség volt, de folyamatosan erősödnek a radikális irányok. A terrorizmus elleni küzdelem uniós koordinátora egy 2024-es jelentésében rámutatott, hogy bizonyos klímaaktivista akciók (például a blokáddal járó rongálások) ráptalajt jelenthetnek a szélsőségeknek, és

aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy erőszakos baloldali-anarchista elemek szivároghatnak be a környezetvédelmi mozgalmakba (Council of the European Union 2024a). Ezzel párhuzamosan megerősödött az államellenes, rendszerellenes radikalizáció is, amelyet gyakran összeesküvés-elméletek táplálnak. Németországban például a szélsőjobboldali Reichsbürger-mozgalom – becslések szerint mintegy 21 ezer fő 2021-ben – nyíltan tagadja a jelenlegi állam legitimitását, és 2022-ben puccskísérletet is tervezett a kormány megdöntésére. A pandémia idején ez a mozgalom szorosan összefonódott oltás- és vírusellenes összeesküvés-hálózatokkal (WALLNER–WHITE 2022). Az utóbbi években egyre több a példa arra, hogy a terroristák és szélsőségesek nem illenek bele egyetlen hagyományos ideológiai kategóriába sem. A biztonsági elemzők ezeket a jelenségeket „salátabár” (vegyes) ideológiáknak nevezik, amikor a radikalizálódó egyén különféle – sokszor egymásnak is ellentmondó – eszméket gyúr össze világvégévé (WALLNER–WHITE 2022). Keveredhetnek például szélsőjobboldali narratívák összeesküvés-elméletekkel, vagy akár dzsihádistá utalások és nőgyűlölő incel-motivációk egyaránt. A hatóságok számára komoly kihívást jelent ezen új típusú, egyéni indíttatású fenyegetések azonosítása és megelőzése. Az Europol szerint egyre inkább elmosódnak a határok a különböző terrorizmusfajták között: a radikalizáció jellege mára sokkal nehezebben határozható körül, mivel az online térben gyorsan és széttagoltan zajlik, ami megkönnyíti az ilyen egyedi ideológiai elegyek kialakulását és a magányos elkövetők megerősödését (Europol 2023).

A fiatalok bevonása a terrorizmusba és az erőszakos szélsőségekbe különösen aggasztó fejlemény. Az Europol 2024-es és 2025-ös jelentései (Europol 2024; Europol 2025) kiemelik, hogy a fiatalok egyre aktívabb szerepet vállalnak a propagandakészítésben, toborzásban, szervezésben és akár támadások elkövetésében is. A TikTok-radikalizáció – a rövid videók algoritmikus ajánlása, amelyek egyre szélsőségesebb tartalmat kínálnak – új kihívást jelent, amely ellen a hagyományos eszközök nem működnek. A játékplatformokon (Discord, *gaming forums*) történő toborzás, a titkosított kommunikációs alkalmazásokon való szerveződés és az AI-alapú propaganda (*deepfake* videók, szintetikus hangok) tovább bonyolítja a képet. Összességében a terrorizmus juvenilizációja egyre nagyobb problémát jelent Európa-szerte, de különösen a balkáni régióban (RENARD 2025).

A hibrid fenyegetések integrálása a biztonsági gondolkodásba új dimenziót nyitott. A 2025-ös ProtectEU stratégia kimondja, hogy a belső biztonságot fenyegető veszélyek és a nyílt hadviselés közötti határvonalak elmosódnak. Az ellenséges államok – különösen Oroszország – és az általuk támogatott szereplők a fizikai támadásokat, kibertámadásokat, dezinformációs kampányokat és gazdasági nyomásgyakorlást kombinálják. Új típusú kihívásokat teremtenek, amelyek sem a hagyományos katonai, sem a hagyományos rendőri eszközökkel nem kezelhetők hatékonyan. Az orosz–ukrán konfliktus közvetlen hatásai – az extrémisták részvétele a harcokban mindkét oldalon, a fegyverek potenciális szivárgása – tovább fokozzák az aggodalmakat.

Stratégiai megközelítés

A 2024-es tanácsi következtetések három fő beavatkozási területet határoztak meg a következő öt évre: 1. információcsere javítása a tagállamok és EU-ügynökségek között; 2. terrorista fenyegetést jelentő személyek beszivárgásának megelőzése és felderítése; 3. online terrorizmus és erőszakos szélsőségeség elleni küzdelem. A külső-belső nexus explicit kiemelése – az a felismerés, hogy az EU biztonsága közvetlenül függ a szomszédos régiók és harmadik országok stabilitásától – központi elem. A december 16-i következtetések specifikusan a közös kül- és biztonságpolitika (CFSP) és a bel- és igazságügy (JHA) területek összekötését sürgetik, elismerve, hogy a két szakpolitikai terület nem kezelhető elkülönítetten.

A 2025-ös ProtectEU stratégia legjelentősebb innovációja a társadalom egészét érintő (*whole-of-society*) megközelítés bevezetése. Ez a koncepció túllép a hagyományos állami szereplőkre koncentráló modellen, és aktívan bevonja a polgárokat, vállalkozásokat, kutatókat és a civil társadalmat a biztonság megteremtésébe. A stratégia három alapelvet határoz meg: 1. integrált, több érdekelt felet bevonó megközelítés; 2. a biztonsági szempontok beépítése minden új EU-s jogalkotási kezdeményezésbe (*mainstreaming security*); 3. a biztonságra fordított közkiadások növelése. Az intézményi változások is jelentősek: az Europol operatív ügynökséggé alakítása (2026-ra tervezett), az Eurojust és a Frontex megerősítése, az európai kritikus kommunikációs rendszer (*European Critical Communications System*) létrehozása és a biometrikus adatbázisok teljes integrációja (Eurodac, VIS, ECRIS-TCN) 2027-ig (European Parliamentary Research Service 2025).

A 2024/2025-ös keretrendszer stratégiai iránya egy átfogó biztonsági kultúra kialakítása felé mutat, amely fundamentálisan különbözik mind a 2005-ös, mind a 2020-as megközelítéstől. Ez már nem csupán egy terrorizmus elleni stratégia, hanem egy átfogó belső biztonsági vízió, amely integrálja a hibrid fenyegetéseket, összeköti a külső és belső biztonsági dimenziókat, és az egész társadalmat bevonja a biztonság megteremtésébe. A terrorizmust nem izolált jelenséggént kezeli, hanem a hibrid hadviselés, a dezinformáció, a kibernetikus fenyegetések és az állami ellenséges tevékenységek szövevényes hálójának részeként.

A stratégia kifejezett módon elismeri, hogy a hagyományos eszközök – rendőri és bírói együttműködés, határvédelem, információcsere – szükségesekek, de nem elegendők. A társadalmi reziliencia építése, a polarizáció elleni küzdelem, a fiatalok védelme a radikalizációtól és a technológiai változásokhoz való alkalmazkodás egyaránt a stratégia részei. A külső dimenzió – Afrika, Közel-Kelet, Afganisztán – és a belső dimenzió közötti híd építése már nem opcionális kiegészítés, hanem elvárás.

Összehasonlító elemzés

Ez a rész szisztematikus módon, strukturált összehasonlítás keretében mutatja be az EU terrorizmus elleni politikájának fejlődési ívét. A táblázatos formában történő összevetés lehetővé teszi a stratégiai hangsúlyeltolódások és a paradigmaváltások egyidejű, átlátható ábrázolását. Az 1. táblázat a stratégiai pillérek evolúcióját követi nyomon, rávilágítva arra, hogy az egyes dokumentumok hogyan strukturálták a beavatkozási területeket, valamint hogy ez a struktúra milyen módon tükrözi az adott korszak biztonsági prioritásait.

A 2. táblázat négy kulcsdimenzió mentén elemzi a stratégiai irányok változását: a megközelítés jellege, az azonosított fő fenyegetés, a külső dimenzió kezelése és a technológia szerepének értékelése. E két összehasonlító mátrix együttesen teszi láthatóvá azt a jelentős átalakulást, amelyet az EU terrorizmus elleni gondolkodása az elmúlt húsz évben bejárt.

1. táblázat: A stratégiai pillérek evolúciója 2005–2025 között

Pillér	2005	2020	2024/2025
1. pillér	Prevent – radikalizáció megakadályozása	Anticipate – stratégiai hírszerzés, előrejelzés	Integrált helyzetismeret és fenyegetéselemzés
2. pillér	Protect – fizikai célpontok védelme	Prevent – radikalizáció gyökereinek kezelése	Megerősített operatív és technikai képességek
3. pillér	Pursue – terroristák üldözése, hálózatok felszámolása	Protect – fizikai és digitális védelem	Online és technológiai fenyegetések elleni küzdelem
4. pillér	Respond – válságkezelés, következménykezelés	Respond – áldozatvédelem, segélyszolgálatok	Külső-belső biztonsági nexus és hibrid fenyegetések

Forrás: a szerzők szerkesztése

2. táblázat: A stratégiai irányok összehasonlítása

Jellemző	2005	2020	2024/2025
Fő megközelítés	Reaktív, bűnüldözés-központú	Proaktív, megelőzés-központú	Átfogó, a társadalom egészét érintő
Fő fenyegetés	Al-Káida-hálózatok	Magányos elkövetők, online radikalizáció	ISKP, hibrid fenyegetések, fiatalok
Külső dimenzió	USA-partnerség-központú	Regionális partnerségek	Integrált külső-belső nexus
Technológia szerepe	Marginális	Központi (online radikalizáció)	Kettős (az AI fenyegetés és eszköz)

Forrás: a szerzők szerkesztése

Következtetések

A paradigmaváltás értelmezése

A 2005–2025 közötti változás nem egyszerűen egy szerves fejlődés eredménye vagy a meglévő eszközök finomhangolása, hanem három, egymásra épülő, de lényegében különböző biztonságpolitikai paradigmát képvisel. A reaktív, bűnüldözés-központú megközelítéstől

(2005) a proaktív, megelőzés-központú stratégián át (2020) eljutottunk az átfogó, hibrid fenyegetéseket integráló, az egész társadalmat bevonó biztonsági koncepcióig (2024/2025). Ez az evolúció tükrözi mind a fenyegetési környezet objektív átalakulását, mind az EU intézményi tanulási képességét.

A változás strukturális tényezői

Az európai terrorizmusellenes politika fejlődésének egyik mozgatórugóját a kontinenst sújtó terrortámadások jelentették, amelyek alapvető stratégiai felülvizsgálatot és új jogalkotási folyamatokat indítottak el. A 2004-es madridi vonatrobantások és a 2005-ös londoni metrómérénylet közvetlenül vezettek az első átfogó EU-s terrorizmusellenes stratégia elfogadásához, amely az al-Káida típusú, szervezett terrorista hálózatokra adott válaszként értelmezhető. Egy évtizeddel később a 2015-ös párizsi *Charlie Hebdo*- és Bataclan-támadások, a 2016-os brüsszeli repülőtéri és metrórobantás, valamint a nizzai gázolós merénylet az Iszlám Állam által inspirált, de gyakran „magányos farkas” típusú elkövetők által végrehajtott támadások elleni fellépés szükségességét helyezték előtérbe. A legutóbbi stratégiai áttekintést a 2023-ban regisztrált mintegy 120 európai terrortámadás, valamint a 2024-es moszkvai Crocus City Hall elleni merénylet kontextusában kell értelmezni, amelyek a fenyegetési spektrum további diverzifikálódását jelzik.

A terrorizmus elleni küzdelem stratégiai keretrendszerének változását alapvetően befolyásolta az információs és kommunikációs technológiák gyors fejlődése. A 2005-ös Stratégia elfogadásakor az internet még elsősorban statikus weboldalakon keresztül szolgált a terrorista propaganda terjesztésére. A 2010-es évekre azonban a közösségimédia-platformok – különösen a Facebook, Twitter és YouTube – váltak a radikalizáció, toborzás és operatív kommunikáció elsődleges csatornáivá, amit az Iszlám Állam kifinomult médiastratégiája példaértékűen demonstrált. A 2020-as évek közepére a technológiai kihívások újabb szintre léptek: a mesterségesintelligencia-alapú tartalomgenerálás, a *deep-fake* technológiák és a végpontok közötti titkosított kommunikáció elterjedése teljesen új dimenziókat nyitott a terrorista tevékenység és az ellene való fellépés terén egyaránt. A 2024–2025-ös stratégiai dokumentumok már kifejezetten foglalkoznak az AI-alapú fenyegetések kezelésével és az algoritmikus radikalizáció jelenségével.

Az európai terrorizmusellenes politikát nem lehet elválasztani a globális geopolitikai folyamatoktól, amelyek közvetlenül befolyásolják a fenyegetési környezetet. Az Iszlám Állam 2014–2017 közötti felemelkedése és területi „kalifátusa” a korábbi al-Káida-központú fenyegetésértékelést teljesen átírta, majd a szervezet katonai veresége után a „reziduális” és „repatriált külföldi harcosok” problematikája került előtérbe. A 2021-es afganisztáni kivonulás és a tálib hatalomátvétel újraaktiválta az al-Káida és az ISKP régióbeli kapacitásaival kapcsolatos aggodalmakat. Az afrikai kontinens – különösen a Száhel-övezet – destabilizálódása és a dzsihádisták csoportok terjeszkedése új távoli fenyegetésforrásként jelent meg az európai stratégiai gondolkodásban. A 2023 októberében kirobbant gázai konfliktus drámaian megnövelte a Közel-Kelettel kapcsolatos politikai mobilizációt és az antiszemita, illetve iszlamofób incidensek számát Európában. Végül az orosz–ukrán konfliktus a hibrid fenyegetések, az állami és nem állami szereplők

összefonódása, valamint a dezinformáció problematikáját a terrorizmusellenes politika szerves részévé tette.

A stratégiai változás nem kizárólag a külső sokkok eredménye, hanem az Európai Unió intézményi tanulási képességét is tükrözi. Az Európai Parlament 2018-ban létrehozott Terrorizmus Különbizottsága (TERR) átfogó vizsgálatot folytatott a meglévő eszközök hatékonyságáról és a szabályozási hiányosságokról, amelynek ajánlásai beépültek a későbbi jogalkotási munkába (European Parliament 2018). A 2017-es terrorizmusellenes irányelv 2021-es értékelése szisztematikusan feltárta az átültetési és végrehajtási problémákat, valamint azonosította a szabályozási rések területeit. Az Europol és az általa készített rendszeres fenyegetésvértékelések (TE-SAT-jelentések) biztosították a szakpolitikai döntéshozatal empirikus alapjait. Ezen intézményi reflexiós folyamatok eredményeként a 2020-as és 2024–2025-ös stratégiák már nem csupán reaktív válaszokat tartalmaznak, hanem az ellenálló képesség (reziliencia) és a megelőzés proaktív logikájára épülnek.

A jövő kihívásai

Az EU terrorizmus és erőszakos szélsőségek elleni új agendája 2026-ra várható. A fő kihívások: a mesterséges intelligencia szabályozása (mint fenyegetés és mint eszköz), a titkosítás és adatmegőrzés kérdései (alapjogi aggályok a civil társadalom részéről), az ISKP és egyéb külső fenyegetések kezelése, az afrikai biztonsági válság hatásai, a fiatalok védelme az online radikalizációtól, a külföldi és visszatérő harcosok jelenségének kezelése, vagy az új radikalizációs irányok (például ökoterrorizmus, incel mozgalom, államtagadó mozgalmak) figyelemmel kísérése. Az EU terrorizmus elleni politikájának jövője a biztonság és a szabadságjogok közötti egyensúly megteremtésén múlik – ez az egyensúly pedig a változó fenyegetési környezetben folyamatos újragondolást igényel.

Felhasznált irodalom

- ANDREEVA, Christine (2025): The Zerkani Network and the 2015 Paris and 2016 Brussels Attacks. An Illustration of Counter-Terrorism Dysfunction in Europe. *Studies in Conflict and Terrorism*, 48(11), 1313–1341. Online: <https://doi.org/10.1080/1057610X.2023.2178078>
- BAKER-BEALL, Christopher – MOTT, Gareth (2021): The New EU Counter-Terrorism Agenda: Preemptive Security through the Anticipation of Terrorist Events. *Global Affairs*, 7(5), 711–732. Online: <https://doi.org/10.1080/23340460.2021.1995461>
- BENDIEK, Annegret (2006): *EU Strategy on Counter Terrorism. Steps Towards a Coherent Network Policy*. SWP Research Paper RP 12/2006. Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik. Online: https://www.files.ethz.ch/isn/117841/2006_Terrorism_EU_E.pdf
- BURES, Oldrich (2006): EU Counterterrorism Policy: A Paper Tiger? *Terrorism and Political Violence*, 18(1), 57–78. Online: <https://doi.org/10.1080/09546550500174905>
- Council of the European Union (2005): *The European Union Counter-Terrorism Strategy*. ST 14469/4/05 REV 4. Brussels, 30 November 2005. Online: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST%2014469%202005%20REV%204/EN/pdf>

- Council of the European Union (2024a): *The Role of Climate Change and Environmental Concerns in Violent Extremism and Terrorist Radicalisation in the EU* (No. 5982/24). 30 January 2024. Online: <https://www.statewatch.org/media/4188/eu-ctc-violent-environmental-extremism-twp-paper-5982-24.pdf>
- Council of the European Union (2024b): *Conclusions on Future Priorities for Strengthening the Joint Counterterrorism Efforts*. ST 16820/24. 12 December 2024. Online: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16820-2024-INIT/en/pdf>
- Council of the European Union (2024c): *Conclusions on Reinforcing External-Internal Connections in the Fight against Terrorism and Violent Extremism*. 16 December 2024. Online: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16175-2024-INIT/en/pdf>
- D'AMATO, Silvia – TERLIZZI, Andrea (2022): Strategic European Counterterrorism? An Empirical Analysis. *European Security*, 31(4), 540–557. Online: <https://doi.org/10.1080/09662839.2022.2029847>
- DAVIES, Garth – WU, Edith – FRANK, Richard (2021): A Witch's Brew of Grievances. The Potential Effects of COVID-19 on Radicalization to Violent Extremism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 46(11), 2327–2350. Online: <https://doi.org/10.1080/1057610X.2021.1923188>
- European Commission (2020): *A Counter-Terrorism Agenda for the EU: Anticipate, Prevent, Protect, Respond*. COM(2020) 795 final. Brussels, 9 December 2020.
- European Commission (2025): *ProtectEU: a European Internal Security Strategy*. COM/2025/148 final. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52025DC0148>
- European Parliament (2018): *Report on findings and recommendations of the Special Committee on Terrorism*. A8-0374/2018. Online: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0374_EN.html
- European Parliamentary Research Service (2025): *The New European Internal Security Strategy: ProtectEU*. EPRS BRI(2025)775847. Online: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/775847/EPRS_BRI\(2025\)775847_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/775847/EPRS_BRI(2025)775847_EN.pdf)
- Europol (2023): *European Union Terrorism Situation and Trend report 2023 (TE-SAT)*. The Hague: Europol. Online: <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2023-te-sat>
- Europol (2024): *European Union Terrorism Situation and Trend Report 2024 (TE-SAT)*. The Hague: Europol. Online: <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2024-eu-te-sat>
- Europol (2025): *European Union Terrorism Situation and Trend Report 2025 (TE-SAT)*. The Hague: Europol. Online: <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2025-eu-te-sat>
- Global Terrorism Database* (2021). Online: <https://www.start.umd.edu/data-tools/GTD>
- GUNARATNA, Rohan – OREG, Aviv (2010): Al Qaeda's Organizational Structure and Its Evolution. *Studies in Conflict & Terrorism*, 33(12), 1043–1078. Online: <https://doi.org/10.1080/1057610X.2010.523860>
- HOFFMAN, Bruce (2006): *Combating Al Qaeda and the Militant Islamic Threat* (Testimony No. CT-255). Santa Monica: RAND Corporation. Online: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/testimonies/2006/RAND_CT255.pdf
- JORDAN, Javier – MAÑAS, M. Fernando – HORSBURGH, Nicola (2008): Strengths and Weaknesses of Grassroot Jihadist Networks: The Madrid Bombings. *Studies in Conflict & Terrorism*, 31(1), 17–39. Online: <https://doi.org/10.1080/10576100701767148>
- KIRKWOOD, Lea T. (2006): *The European Union Counter-Terrorism Strategy: Origins, Problems, and Prospects*. Master's Thesis. Monterey: Naval Postgraduate School.

- KOEHLER, Daniel (2018): Recent Trends in German Right-Wing Violence and Terrorism: What are the Contextual Factors behind ‘Hive Terrorism’? *Perspectives on Terrorism*, 12(6), 72–88.
- MELHUISH, Francesca – HEATH-KELLY, Charlotte (2022): Fighting Terrorism at the Local Level: The European Union, Radicalisation Prevention and the Negotiation of Subsidiarity. *European Security*, 31(2), 313–333. Online: <https://doi.org/10.1080/09662839.2021.2009458>
- MONAR, Jörg (2007): Common Threat and Common Response? The European Union’s Counter-Terrorism Strategy and its Problems. *Government and Opposition*, 42(3), 292–313. Online: <https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.2007.00225.x>
- NESSER, Petter (2019): Military Interventions, Jihadi Networks, and Terrorist Entrepreneurs: How the Islamic State Terror Wave Rose So High in Europe. *CTC Sentinel*, 12(3), 15–21. Online: <https://ctc.westpoint.edu/military-interventions-jihadi-networks-terrorist-entrepreneurs-islamic-state-terror-wave-rose-high-europe/>
- PANTUCCI, Raffaello (2010): A Contest to Democracy? How the UK Has Responded to the Current Terrorist Threat. *Democratization*, 17(2), 251–271. Online: <https://doi.org/10.1080/13510341003588674>
- RENARD, Thomas (2025): Adolescent Radicalisation: It’s Not Just on Netflix. *European Commission*, 2025. április 29. Online: <https://ec.europa.eu/newsroom/home/items/880571/en>
- VAN GINKEL, Bibi – ENTENMANN, Eva szerk. (2016): *The Foreign Fighters Phenomenon in the European Union. Profiles, Threats & Policies*. ICCT Research Paper. The Hague: ICCT.
- VIDINO, Lorenzo – MARONE, Francesco – ENTENMANN, Eva (2017): *Fear Thy Neighbor: Radicalization and Jihadist Attacks in the West*. Milan: Ledizioni LediPublishing. Online: <https://extremism.gwu.edu/sites/g/files/zaxdzs5746/files/FearThyNeighbor%20RadicalizationandJihadistAttacksintheWest.pdf>
- WALLNER, Claudia – WHITE, Jessica (2022): The Prince, the Judge and the Paratrooper: Germany’s Foiled Far-Right Coup. *RUSI*, 2022. december 12. Online: <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/prince-judge-and-paratrooper-germanys-foiled-far-right-coup>
- WOJCIECHOWSKI, Sebastian – WEJKSZNER, Artur (2025): The New Face of Terrorist Threat in the European Union. Analysis of the EU Terrorism Situation and Trend Report 2024 (TE-SAT) and other sources. *Terroryzm*, 7(7), 307–326. Online: <https://doi.org/10.4467/27204383ter.25.035.21812>

Jogi forrás

Regulation (EU) 2021/784 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2021 on addressing the dissemination of terrorist content online

The Path to the Establishment of the Police of the Slovak Republic, the Transition Period (1990–1992)

Csaba FEKETE¹

Introduction: In the years following the Czechoslovak regime change, between 1990 and 1992, fundamental political changes took place that directly affected the functioning of law enforcement agencies. In the process of the Slovak Republic becoming independent, it became necessary to rethink law enforcement structures, replace the former federal and state security model, and establish a national police force operating on democratic principles.

Objective: The aim of this study is to show how the political transition and the process of state independence influenced the establishment of the Slovak police force. It examines its legal and organisational framework, as well as the process of alignment with democratic norms.

Method: The author conducted his research using Hungarian and Slovak literature, sources managed by the Police Academy of the Slovak Republic, contemporary Slovak legislation, and analyses of transcripts provided by Slovak police authorities.

Results: The transformation of the Slovak police force took place in several stages. The first step was taken in 1990 with the depoliticisation of the organisation and the dismantling of the former state security structures. Between 1991 and 1992, the Slovak internal affairs agencies gradually became independent, new legislation was drafted and adopted, and the process of building a professional workforce began. By the end of 1992, the organisational and institutional foundations had been laid for the independent Slovak Republic to establish its own police force on 1 January 1993.

Conclusion: The establishment of the Slovak police force was closely linked to the creation of state sovereignty. It confirmed that the political independence, modernisation and strengthening of the social legitimacy of law enforcement agencies are essential for the success of democratic transition. The reforms

¹ PhD, Master Instructor, Brigadier General, Ludovika University of Public Service Faculty of Law Enforcement, Law Enforcement Training and Education Institute, e-mail: fekete.csaba2@uni-nke.hu

of that era determined the long-term operating principles and organisational culture of the Slovak police, which continue to influence the maintenance of public safety to this day.

Keywords: division of the Czechoslovak police force, Slovak police force, Slovak police law

Introduction

Following the breakup of Czechoslovakia on 1 January 1993, Slovakia became a member of the international community as an independent state. The political transformation of the Czechoslovak Socialist Republic in 1989 meant not only the dismantling of party-state structures, but also a profound transformation of the entire state administration, including law enforcement agencies. A key element of independent statehood was the re-establishment and reorganisation of law enforcement agencies. This did not merely mean the adoption and continuation of the former Czechoslovak institutional structures, but also the creation of a new legal and organisational framework for a new institutional system whose purpose and task were to ensure the functioning of a democratic state governed by the rule of law. The police, which had been one of the most important instruments of the communist regime, was one of the most critical areas of democratic transformation. The Czechoslovak police force did not cease to exist as such. With the separation of the two countries, the Czech Republic and Slovakia, the new Czech police force and the Slovak police force were created. The aim of this study is to present the democratic transformation of the Czechoslovak police between 1989 and 1992, the process of separation, and its impact on the Slovak police.

The antecedents and period of democratic transition, 1989–1992

Although the study deals with the organisation, operation and legal framework of the police force of the democratic Slovak Republic, it should not be overlooked that until the end of 1992, Slovakia was part of Czechoslovakia, and the Slovak police force was part of the Czechoslovak police force. (On 1 March 1990, Slovakia changed its name from the Slovak Socialist Republic to the Slovak Republic, and on 29 March 1990, the Czechoslovak Socialist Republic was renamed the Czechoslovak Federal Republic.)

The starting point for the changes was the commemoration events organised by university students in Prague on 17 November 1989, in memory of Ján Opletal, which were authorised by the communist leadership and went down in modern history as the “Velvet Revolution”.

On 28 October 1939, a student demonstration was organised in Prague to mark the 21st anniversary of the Czechoslovak Republic. The demonstration was also a protest against the Nazi occupation of Bohemia, Moravia and Silesia. During the demonstration, baker’s apprentice Václav Sedláček was killed, and 24-year-old medical student Jan Opletal

was seriously injured and died of his injuries on 11 November 1939. On 17 November the Reich Governor ordered the closure of Czech universities and colleges. Since 1941, this day has been International Students' Day. After the violent police crackdown on participants in the demonstration following the commemoration, the National Security Corps completely lost its credibility.

New political parties and movements were formed in the Czech Republic (Občianské fórum, or Civic Forum, and in Slovakia, Verejnost proti násiliu, or Public Against Violence). After establishing a government of national unity on 10 December 1989, they took control of the democratisation process, including, of course, the complete restructuring of the National Security Council (STIERANKA 2019).

The Košice government programme adopted on 5 April 1945 decided to establish a new national security body. On 17 April 1945, the Czechoslovak government adopted a document entitled *Establishment of National Security*. On this basis, the National Security Corps (Zbor Národnej Bezpečnosti, ZNB) was established to replace the police and gendarmerie. The ZNB was a unified armed security force in the Czechoslovak Socialist Republic. Its fundamental mission was to protect the socialist social and state system, public order, and the safety and property of individuals. The ZNB was a professionally separate organisation headed by the Minister of the Interior of the Czechoslovak Socialist Republic, comprising two basic units. It consisted of the police force (Verejná Bezpečnosť, VB), which was responsible for public safety (public order, traffic policing, criminal investigation), and the secret state security police (Štátna Bezpečnosť, Štb), which was highly controversial even at the time of its creation.

The VB formally performed classic police duties, but it was under the strong influence of the Communist Party of Czechoslovakia. Only citizens with impeccable political credentials could join its ranks (ZEMANDLOVÁ [s. a.]).

The Štb had significant influence within the ZNB. The new political forces saw it as the greatest risk to the democratic transition because of its activities against the domestic political opposition in the former Czechoslovakia.

One of the first and most important decisions in the democratisation process was to suspend the activities of the state security police organisation. The members of the organisation were then unable to perform their duties. The federal minister of the interior issued a decree establishing a so-called civil background check commission (hereinafter: Commission). The members of the Commission spoke personally with each Štb employee. During the interviews, they assessed their previous activities and then decided who from this group could continue their career in the newly formed security and information services.

The Commission conducting the "civilian review" consisted of representatives of the Civic Forum and the Public Against Violence movements, political parties, and former members of the Public Security and National Security Council who had been dismissed after 1968 and were now reactivated. Some believe that the Commission was established prematurely. The randomly selected members did not have sufficient insight into the activities of individual Štb. officers, which meant that the audit was often superficial.

Opinions formed in political circles that no member of the Štb. staff should have been retained. Others were of the opinion that it would be a mistake to dismiss staff

members deemed reliable and suitable by the Commission, because otherwise they would be recruited by other foreign intelligence services.

Every single part of the state security police was finally abolished by an order from the Minister of the Interior Richard Sacher on 1 February 1990, after which new organisations were created. These changes marked the beginning of the transformation and restructuring of the Czechoslovak law enforcement system, as well as the professionalisation and modernisation of the police force.

Between 1990 and 1992, the police operated under a dual structure – federal and republican – based on Act 333/1991. The Prague-based Federal Ministry of the Interior was responsible for federal law enforcement agencies, border guards, immigration control, national security tasks, and counterterrorism. Under the provisions of this law, its tasks were primarily limited to national and international matters.

The police forces of the Czech and Slovak Republics – with the exception of tasks falling within federal jurisdiction – already operated partially independently during this period, coordinated by the federal police. They were responsible for public order and safety, traffic policing and law enforcement within the jurisdiction of the republics.

The initial spark for the creation of the Police of the Czech Republic was the first police law adopted by the Czech National Council on 21 June 1991. Act 283/1991 Sb. officially established the Czech police on 15 July 1991. From November 1989 to July 1991, the highest governing body of the SNB (Sbor Národní Bezpečnosti) was the VB High Command. With the creation of the new organisation, this task was taken over by the Police Directorate General, headed by the Director General. The Director General reported directly to the Minister of the Interior (BRUNOVÁ 2021).

The county and district directorates of the VB were transformed into regional, county and district, city and district directorates under the new structure. The creation of the new law on the PCR was logically accompanied by the legislators' efforts at the time to ensure that its provisions reflected the democratic changes in society. The definition of the police's tasks was very general in nature. For example, it defined the protection of persons and property in general terms, as well as the fight against terrorism. In the years that followed, it was amended several times in line with the needs of changing practices.

The next important milestone was Act 186/1992, adopted on 19 March 1992, which regulated the service conditions of police officers. This law precisely defined the conditions for entering into service, the text of the new oath and the ranks.

After the breakup of Czechoslovakia on 1 January 1993, the federal body was abolished and its powers and duties were taken over by the Police of the Czech Republic (Policie České Republiky, PCR). In addition to the aforementioned classic police tasks, new organisational elements appeared, such as the rapid response police service, the immigration and border police service and the railway police (JANEČEK 2011).

The "formation" of the Police Force of the Slovak Republic after November 1989 began with a series of legal measures in line with the requirements of a democratic state governed by the rule of law. It is impossible to establish and strengthen the legal security of citizens and ensure the protection of their freedoms without guaranteeing the legal and moral authority of a police force operating within the framework of the rule of law.

During the transition period following the Velvet Revolution, significant changes were brought about by Act 74/1990. This act established the text of the oath taken by soldiers and police officers, the name of the army, and new rules relating to the ZNB. Members of the ZNB had to take a new oath. Staff members had one month to decide whether to take the new oath of office. Those who refused to do so had their employment terminated on the day of their refusal. Those who failed to fulfil their oath obligation within the deadline specified in their discretionary power had their employment terminated on the last day of this period.

In the event of a serious obstacle to taking the oath, the member of the staff had one month after the obstacle ceased to exist to take the oath, because otherwise his or her legal relationship would be terminated for reasons attributable to him or her.

Section IV of Chapter III of Act 74/1990 – on the date of its promulgation, 14 March 1990 – also obliged members of the staff to suspend their membership and activities in political parties and political movements.

Although political influence within the body has diminished, depoliticisation has not been fully achieved.

On 1 January 1991, Constitutional Act 556/1990 on the Czechoslovak Federation came into force, amending Constitutional Act 143/1968, Article 27(1) b) of this Act stipulated that, in the area of internal order and security, the Czech and Slovak Republics would regulate the establishment, legal status and powers of armed security forces. This did not affect the right of the Czech Republic and the Slovak Republic to establish their own armed security forces and to regulate their legal status, powers and other conditions independently. Based on this provision of the law, the Presidium of the Slovak National Council established the Police Force of the Slovak Republic (Policajný zbor Slovenskej republiky) in the territory of the Slovak Republic by Decree 57/1991, which had previously been part of the National Security Corps.

By Decree 7, promulgated on 28 January 1991, the Slovak Minister of the Interior established the following with effect from 1 February 1991:

- the district headquarters of the police force
- the Bratislava city headquarters of the police force
- the Košice city headquarters of the police force

On 29 April 1991, Act 204/1991 Coll. on the Police Force of the Slovak Republic was adopted. This repealed Act 40/1974 Coll. on the National Security Corps and Decree 57/1991 of the Presidium of the Slovak National Council. In response to the practical needs of the police, Act 204/1991 Coll. was amended twice. Finally, the National Council of the Slovak Republic adopted Act 171/1993 Coll. on the Police Force of the Independent Slovak State, which still forms the basis for the operation of the Slovak police.

In 1996, the Slovak National Council decided to change the country's territorial and administrative organisation, which was enshrined in law. The police force adapted to the country's new territorial administrative structure. With this in mind, the Ministry of the Interior established eight regional police headquarters and 76 district headquarters under their jurisdiction. According to the Slovak Police Act currently in force, the Presidium of the Police Force of the Slovak Republic stands at the top of the organisational hierarchy.

It has eight regional directorates under its authority, and a further 76 district directorates perform police duties under the eight regional directorates.

Regional directorates were established with the following headquarters: Bratislava, Trnava, Trenčín, Nitra, Žilina, Banská Bystrica, Košice, Prešov.

Slovakia – The first police act created during the democratic transition process

The previous model for the structure of the police force served the interests of the Communist Party of Czechoslovakia in a personal union with the leadership of the Ministry of the Interior. After November 1989, the focus shifted to efficiency and the quality of professional work (HUDEK 1991).

After outdated sections concerning the role of the Communist Party of Czechoslovakia were removed from the police act adopted in 1974, it became necessary to draft a new law because the old one had become inapplicable, regardless of the socio-political changes that had taken place. Act 204/1991 Coll. on the Police Force of the Slovak Republic, drafted during the democratic transition process and adopted in 1991, established the legal conditions for the existence and activities of the police.

Members of the professional body working on the “modernisation” of the police spent about a year and a half studying the organisation, structure and operation of the police forces of several democratic countries. No model was available that could have been adapted to the Slovak system in terms of organisational structure, management and regulations governing its operation. However, the experience gained in this way provided a valuable basis for the establishment of the new police organisation and the drafting of the police law that was in preparation (LASTOVKA 1991).

The new law was of particular importance in police practice. Compliance with the principles contained therein was a general obligation of police officers in the performance of each and every duty. It was in line with the provisions of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, signed in Rome on 4 November 1950 (hereinafter: the Convention), which was incorporated into Slovak law by Constitutional Act 23/1991 Coll. Based on this, it was the duty of the police to respect and protect the honor, authority and dignity of the persons affected by their activities (ŠELIGA 1991).

Its adoption was a significant step on the part of Slovak legislation, as the country was in the process of drafting a constitution at the time.

The new law on the police abandoned the proclamation of ideological postulates and their transformation into political and legal principles in police activities.

It put an end to the unified operation of the ZNB (LASTOVKA 1991) and the principle of political and organisational unity of the police, including management relations and jurisdiction (SOBIHARD 1991).

In the past, the principle of unity of the ZNB served to consolidate its centralisation and support the concentration of political power. This principle also made it possible to subordinate the VB organisation to the state security service, the Štb., but even after the federalisation of the state, it allowed the division of powers to be ignored (LASTOVKA 1991).

The Štb. enjoyed an advantage over the VB and occasionally performed its tasks (SOBIHARD 1991). It unacceptably obscured the question of responsibility for the consequences of the activities carried out by certain organs of the ZNB (LASTOVKA 1991).

Already in 1990, Act 384/1990 Coll. on the internal order and security of the Czech and Slovak Federal Republic brought about a significant change. This abolished the dual system of governance, and on 1 January 1991, the Ministry of the Interior of the Slovak Republic became a fully-fledged, independent governing body. The new legislation was complex in terms of the tasks and powers of the police, based on the principles of serving citizens on the one hand and strengthening their legal security on the other. It clearly regulated the relationship between the police and citizens, which is irreplaceable in terms of mutual trust. It created the rational conditions for the organisational structure and a two-tier management system. It established criminal, traffic, public order and property protection services. After that, only the law could provide for the creation of additional services (SOBIHARD 1991).

The Police Force came under the control of the Ministry of the Interior. Its chief executive was the President of the Police Force. A new element in the law compared to previous legislation was the power of inspection, which was granted to the government and the Slovak National Council (FILKO 1991).

After the new law entered into force, the police could only perform their duties in accordance with the rules laid down in the constitution and the law. During the preparation of the law, proposals were made that would have given the police the power to interfere with the rights of citizens on the basis of the provisions of “other legal regulations”. However, the legislature decided that, in accordance with the requirements of the rule of law, this could only be done on the basis of authorisation granted by law (FILKO 1991).

Citizens had countless negative memories of the Štb. from the period before the change of regime. It was therefore understandable that the new legal framework focused on regulating the use of technical devices in criminal investigations, the use of coercive measures by the police, and restrictions on personal freedom.

Act 40/1974 Coll. did not contain rules governing the procedure for operational activities. These were only included in lower-level internal normative rules. Criminal operational investigation is the most sensitive police intervention in citizens’ freedoms, so defining the democratic legal framework for operational investigation was one of the key steps in the democratic transition. This was particularly important in a society that was just emerging from the trauma of state security surveillance. After the change of regime, one of the biggest challenges was for law enforcement agencies to distance themselves from the former state security practices.

However, in order to combat crime effectively, the criminal police needed and still need appropriate legal authorisation to use operational tools and methods. The law provides an exhaustive list of the tools that may be used in operational investigations. These are as follows: surveillance of persons and objects, use of cover IDs, traps and security technology, and persons acting on behalf of the criminal investigation department. It also listed the information technology tools that can be used. These are primarily electrical, radio, optical, mechanical and other technical tools and equipment that are used in a certified manner to open, search and inspect shipments, as well as to intercept and record

telecommunications and radio communications, and to make video, audio and other recordings. The listed operational reconnaissance activities and information technology tools were no longer classified as strictly confidential. All citizens could learn about them from the text of the law and also learn about the conditions for their use by the police. Their use was guaranteed by law through judicial and prosecutorial oversight.

Their regulation increased society's trust in the police and ensured that the police conducted investigations on a professional rather than a political basis. This laid the foundations for professional police work and the protection of civil rights (MIKULEC 1991b).

The drafters of the law described the rules governing the use of coercive measures prior to 1990 as a vaguely regulated construct. Their use, similar to the rules governing criminal investigations, was also only summarised in lower-level internal regulations. The act that came into force under number 204/1991 listed the specific coercive measures that could be used by police officers. It ruled out the possibility of introducing new means by means of legislation. It precisely defined the conditions for the use of each coercive measure and stipulated that the decision on their use in each specific situation should be made by the police officer, taking into account the circumstances.

According to this, the following persons were subject to official proceedings:

- directly endangered their own life or health, or the life, health, or property of others through their actions
- were suspected of committing a foreign exchange crime and there were reasonable grounds to believe that they would continue their actions, or if it was necessary for the investigation and clarification of the case

The law stipulated that the police officers were obliged to ensure that the close relatives of persons subject to coercive measures were notified immediately after their arrest. The police officer's duty was only to ensure that the law was enforced, not to enforce it. Exceptions to this rule were made in cases where the person whose personal freedom was restricted was a soldier or a person under the age of 18. In the former case, the police officer notified the nearest military administrative authority, while in the latter case, the legal representative of the person under the age of 18 was notified. The law significantly shortened the time allowed for performing certain procedural acts in relation to the person brought in. In accordance with the international obligations of the Czech and Slovak Federal Republic and the Convention, this period was reduced from 48 hours to 24 hours and could not be exceeded under any circumstances, even if all necessary measures had not been completed within that time. The person brought in had to be released immediately within 24 hours if the measures concerning him or her had been completed, or if no criminal proceedings had been initiated against him or her and he or she had not been handed over to the investigating authority (SELIGA 1991).

The law supplemented the range of applicable measures with new coercive measures. Legislators justified the regulation of the use of kicks and punches by arguing that the police forces of all developed countries use them as effective means of repelling attacks, and created the conditions for the use of other coercive measures. The law did not contain detailed rules, leaving it up to the police officer to decide which self-defence techniques to

use from the field of combat sports and martial arts. However, it did expect a proportionate response when repelling an attack (MIKULEC 1991a).

It established the intervention as an obligation outside of duty hours and the measures specified in the law in cases where human life, health or property were in immediate danger.

The law restricted the possibility of identity checks to the investigation and documentation of offenses or crimes and the search for missing persons or objects. It ruled out the previous practice of requiring citizens to prove their right to be at railway or bus stations or in public places. Identity cards were primarily used for identification purposes, but other official ID cards, passports, military ID cards, and parliamentary ID cards were also accepted.

In the event of failure to establish identity, the law allowed the police to detain the person. The maximum duration of detention could not exceed 24 hours (ŠELIGA 1991).

A new element has appeared in the form of equestrian service, the gradual introduction of which was proposed by those involved in drafting the law. At the same time, the law defined it as a possible coercive measure that could be used against those who violated the rules of assembly. Dispersing crowds with horses was considered a more humane method than the previous use of motor vehicles for this purpose.

Technical devices were introduced to prevent vehicles from driving away or leaving, and the law regulated the use of a device known in traffic police jargon as a “slipper” and a stopping strip (in Hungarian technical terminology known as a “roadblock”). The former allowed police officers to lock or block the wheels of illegally parked vehicles. This prevented it leaving the parking space, while the latter prevented it from moving by damaging its wheels. The law also provided for the possibility of setting up additional roadblocks for this purpose.

Explosives that emit sound and light effects, which can be used to apprehend dangerous criminals, have been regulated as a new coercive device.

The most serious interference with citizens’ rights and freedoms was the use of firearms. As this poses a direct threat to human life and health, the law has strictly defined the cases in which weapons may be used. Legislators justified the creation of rules governing the right of police officers to use firearms by pointing to the increasing brutality of criminals and the growing number of illegally held weapons (MIKULEC 1991a).

The new law provided a precise interpretation of police activities by defining the concepts of official intervention and official measures, and stipulated that police officers must identify themselves as such before taking action. Police officers had not previously been subject to this obligation (ŠELIGA 1991).

The entire law was permeated by the principle of proportionality, which ensured that police officers would only interfere with the rights and freedoms of citizens in a targeted and reasonable manner.

This law on the police was drafted during the preparation of the new Slovak constitution. From the perspective of guaranteeing the enforcement of citizens’ rights and freedoms and protecting them against violations of the law, Act 23/1991, which enshrines the protection of citizens by the Constitutional Court, was of particular importance. Citizens also had or have the opportunity to appeal to the Constitutional Court or, in the case

of a disputed court decision, to the European Court of Human Rights or the European Commission of Human Rights.

Summary

The establishment of the Slovak police force is closely linked to the political transformation of Czechoslovakia, which led to the peaceful dissolution of the state at the end of 1992. The starting point for this was the events in Prague in November 1989. The entire state administration was transformed, which also meant a profound transformation of the law enforcement agencies, gradually affecting the joint law enforcement agencies as well.

Between 1990 and 1992, the police operated within a dual structure – federal and republican. The two republics sought increasing autonomy, which necessitated the decentralisation of the police force, which had previously operated within a federal framework. In the case of Slovakia, this did not merely mean the adoption and continuation of the former Czechoslovak institutional structures and was not merely administrative in nature, but involved the creation of the organisational and legal conditions for a new institutional system operating within a democratic rule of law, which resulted in a profound structural and functional transformation.

After the Velvet Revolution, a dynamic process of transformation began with the aim of creating a democratic police force, involving the suspension of the activities of the Štb., which was part of the ZNB, and the dismissal of several members of its staff. The ZNB staff were required by law to take a new oath and to suspend their membership in political parties and organisations. Refusal or failure to take the oath resulted in termination of employment.

Following legislative changes, both republics were given the opportunity to establish independent armed security forces. Based on this authorisation, the National Council of the Slovak Republic established the Police Force of the Slovak Republic from the VB organisation, which was part of the National Security Corps.

During the transition period, the provisions of Act 204/1991 Coll. on the police, which came into force during the existence of the federal state, already pointed towards the independence of the Slovak police. It created a modern police model based on democratic principles, which moved away from the previous centralised, state security-oriented structure. It promoted the professionalisation of the police and brought it closer to Western standards. It established its organisational structure and defined its central and regional bodies. It defined its tasks as the protection of public order and public safety, law enforcement, border control and traffic safety supervision.

The new law established a clear and unambiguous set of rules governing the use of technical devices in criminal investigations, the use of coercive measures by the police, and the restriction of personal freedom, and created a legal framework for their control.

Making the operation of the legally regulated police force, which is under the control of the Minister of the Interior, more transparent was an important element of the democratic transition.

The law established the legal basis for the Slovak police even before the split, so that in 1993 it was not necessary to build the new police organisation from scratch. It was able to begin operating with a well-defined remit and a modernised structure.

The creation of its own police force contributed both symbolically and practically to the consolidation of Slovak statehood, becoming one of Slovakia's first fully independent institutions.

References

- BRUNOVÁ, Kateřina (2021): *Historie a současnost Policie České republiky* [History and Present of the Police of the Czech Republic]. Bakalářská práce [Bachelor's Thesis]. Univerzita Pardubice. Online: <https://dk.upce.cz/entities/publication/70b74e42-fe2c-4d0e-952c-9fbfec4d788b>
- FILKO, Ján (1991): Zákon o policajnom zbore SR [Act on the Police Force of the Slovak Republic]. In HUDEK, Ľudovít – HRVOL, Miloš (eds.): *Postavenie a úlohy policajného zboru po prijatí zákona SNR o policajnom zbore SR. Zborník príspevkov* [The Status and Tasks of the Police Force after the Adoption of the Act of the Slovak National Council on the Police Force of the Slovak Republic. Collection of contributions]. Bratislava: Inštitút pre výchovu a vzdelávanie SPPV FM.
- HUDEK, Ľudovít (1991): Listina základných práv a slobod a podiel policajných zborov na jej realizácii [The Charter of Fundamental Rights and Freedoms and the Role of Police Forces in Its Implementation]. In HUDEK, Ľudovít – HRVOL, Miloš (eds.): *Postavenie a úlohy policajného zboru po prijatí zákona SNR o policajnom zbore SR. Zborník príspevkov* [The Status and Tasks of the Police Force after the Adoption of the Act of the Slovak National Council on the Police Force of the Slovak Republic. Collection of contributions]. Bratislava: Inštitút pre výchovu a vzdelávanie SPPV FM.
- JANEČEK, Libor (2011): *Vývoj a současný stav Policie ČR v rámci IZS v ČR* [Development and Current Status of Police of the Czech Republic within the Framework of an Integrated Emergency System in the Czech Republic]. Bakalářská práce [Bachelor's Thesis]. Univerzita Karlova v Praze. Online: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/50984>
- LASTOVKA, Štefan (1991): Otvorenie Seminára [Opening of the Seminar]. In HUDEK, Ľudovít – HRVOL, Miloš (eds.): *Postavenie a úlohy policajného zboru po prijatí zákona SNR o policajnom zbore SR. Zborník príspevkov* [The Status and Tasks of the Police Force after the Adoption of the Act of the Slovak National Council on the Police Force of the Slovak Republic. Collection of contributions]. Bratislava: Inštitút pre výchovu a vzdelávanie SPPV FM.
- MIKULEC, Ján (1991a): Donucovacie prostriedky [Coercive Means]. In HUDEK, Ľudovít – HRVOL, Miloš (eds.): *Postavenie a úlohy policajného zboru po prijatí zákona SNR o policajnom zbore SR. Zborník príspevkov* [The Status and Tasks of the Police Force after the Adoption of the Act of the Slovak National Council on the Police Force of the Slovak Republic. Collection of contributions]. Bratislava: Inštitút pre výchovu a vzdelávanie SPPV FM.
- MIKULEC, Ján (1991b): Zákon o policajnom zbore SR [Act on the Police Force of the Slovak Republic]. In HUDEK, Ľudovít – HRVOL, Miloš (eds.): *Postavenie a úlohy policajného zboru po prijatí zákona SNR o policajnom zbore SR. Zborník príspevkov* [The Status and Tasks of the Police Force after the Adoption of the Act of the Slovak National Council on the Police Force of the Slovak Republic. Collection of contributions]. Bratislava: Inštitút pre výchovu a vzdelávanie SPPV FM.

- ŠELIGA, Pavol (1991): Vysvetlivky k niektorým ustanoveniam Zákona o policajnom zbore SR [Explanations to Some Provisions of the Act on the Police Force of the Slovak Republic]. In HUDEK, Ľudovít – HRVOL, Miloš (eds.): *Postavenie a úlohy policajného zboru po prijatí zákona SNR o policajnom zbore SR. Zborník príspevkov* [The Status and Tasks of the Police Force after the Adoption of the Act of the Slovak National Council on the Police Force of the Slovak Republic. Collection of contributions]. Bratislava: Inštitút pre výchovu a vzdelávanie SPPV FM.
- SOBIHARD, Jozef (1991): Zákon o policajnom zbore SR [Act on the Police Force of the Slovak Republic]. In HUDEK, Ľudovít – HRVOL, Miloš (eds.): *Postavenie a úlohy policajného zboru po prijatí zákona SNR o policajnom zbore SR. Zborník príspevkov* [The Status and Tasks of the Police Force after the Adoption of the Act of the Slovak National Council on the Police Force of the Slovak Republic. Collection of contributions]. Bratislava: Inštitút pre výchovu a vzdelávanie SPPV FM.
- STIERANKA, Jozef (2019): Zmeny v bezpečnostných zložkách v období 1989 až 1993 vyvolané spoločenskými zmenami v novembri 1989 [Changes in the Security Forces between 1989 and 1993 Triggered by the Social Changes of November 1989]. In MURDZA, Karol (ed.): *November 1989: politika právo polície a bezpečnosť* [November 1989: Politics, Law, Police and Security]. Bratislava: Akadémia Policajného Zboru v Bratislave. 361–369.
- ZEMANDLOVÁ, Lýdia [s. a.]: *Bezpečnostné zložky v Československu po roku 1945 (historicko-právne aspekty)* [Security Forces in Czechoslovakia after 1945 (Historical and Legal Aspects)]. Online: <https://bit.ly/49mBiTV>

Legal sources

- 384/1990 Zb. o vymezení pôsobnosti Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky vo veciach vnútorného poriadku a bezpečnosti [384/1990 Coll. on the definition of the competence of the Czech and Slovak Federal Republics in matters of internal order and security]
- 204/1991 Zb. o Policajnom Zbore Slovenskej Republiky [204/1991 Coll. on the Police Corps of the Slovak Republic]
- Zákon č. 74/1990 – ktorým sa ustanovuje nové znenie vojenskej prísahy a služobnej prísahy príslušníkov Zboru národnej bezpečnosti a Zborov nápravnej výchovy, upravuje názov československej armády, upravuje riadna dovolenka vojakov v základnej službe a ktorým sa mení zákon č. 40/1974 Zb. o Zbore národnej bezpečnosti [Act 74/1990 – establishing a new wording of the military oath and service oath of members of the National Security Corps and the Correctional Education Corps, amending the name of the Czechoslovak Army, amending the regular leave of soldiers in basic service and amending Act 40/1974 Coll. on the National Security Corps]
- Zákon č. 333/1991 – Zákon o Federálnom Policajnom Zbore a Zbore Hradnej Polície [Act 333/1991 on the Federal Police Corps and the Castle Police Corps]
- Zákon č. 186/1992 – Zákon České národní rady o služebním poměru příslušníků Policie České republiky [Act 186/1992 of the Czech National Council on the service relationship of members of the Police of the Czech Republic]

